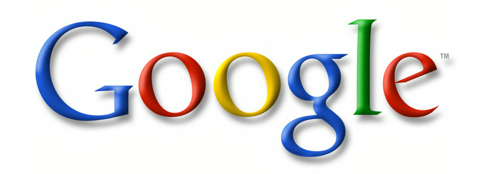

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

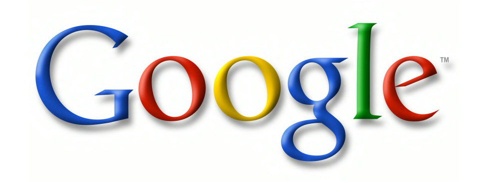
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

A propos de ce livre

Ceci est une copie numérique d'un ouvrage conservé depuis des générations dans les rayonnages d'une bibliothèque avant d'être numérisé avec précaution par Google dans le cadre d'un projet visant à permettre aux internautes de découvrir l'ensemble du patrimoine littéraire mondial en ligne.

Ce livre étant relativement ancien, il n'est plus protégé par la loi sur les droits d'auteur et appartient à présent au domaine public. L'expression "appartenir au domaine public" signifie que le livre en question n'a jamais été soumis aux droits d'auteur ou que ses droits légaux sont arrivés à expiration. Les conditions requises pour qu'un livre tombe dans le domaine public peuvent varier d'un pays à l'autre. Les livres libres de droit sont autant de liens avec le passé. Ils sont les témoins de la richesse de notre histoire, de notre patrimoine culturel et de la connaissance humaine et sont trop souvent difficilement accessibles au public.

Les notes de bas de page et autres annotations en marge du texte présentes dans le volume original sont reprises dans ce fichier, comme un souvenir du long chemin parcouru par l'ouvrage depuis la maison d'édition en passant par la bibliothèque pour finalement se retrouver entre vos mains.

Consignes d'utilisation

Google est fier de travailler en partenariat avec des bibliothèques à la numérisation des ouvrages appartenant au domaine public et de les rendre ainsi accessibles à tous. Ces livres sont en effet la propriété de tous et de toutes et nous sommes tout simplement les gardiens de ce patrimoine. Il s'agit toutefois d'un projet coûteux. Par conséquent et en vue de poursuivre la diffusion de ces ressources inépuisables, nous avons pris les dispositions nécessaires afin de prévenir les éventuels abus auxquels pourraient se livrer des sites marchands tiers, notamment en instaurant des contraintes techniques relatives aux requêtes automatisées.

Nous vous demandons également de:

+ *Ne pas utiliser les fichiers à des fins commerciales* Nous avons conçu le programme Google Recherche de Livres à l'usage des particuliers. Nous vous demandons donc d'utiliser uniquement ces fichiers à des fins personnelles. Ils ne sauraient en effet être employés dans un quelconque but commercial.
+ *Ne pas procéder à des requêtes automatisées* N'envoyez aucune requête automatisée quelle qu'elle soit au système Google. Si vous effectuez des recherches concernant les logiciels de traduction, la reconnaissance optique de caractères ou tout autre domaine nécessitant de disposer d'importantes quantités de texte, n'hésitez pas à nous contacter. Nous encourageons pour la réalisation de ce type de travaux l'utilisation des ouvrages et documents appartenant au domaine public et serions heureux de vous être utile.
+ *Ne pas supprimer l'attribution* Le filigrane Google contenu dans chaque fichier est indispensable pour informer les internautes de notre projet et leur permettre d'accéder à davantage de documents par l'intermédiaire du Programme Google Recherche de Livres. Ne le supprimez en aucun cas.
+ *Rester dans la légalité* Quelle que soit l'utilisation que vous comptez faire des fichiers, n'oubliez pas qu'il est de votre responsabilité de veiller à respecter la loi. Si un ouvrage appartient au domaine public américain, n'en déduisez pas pour autant qu'il en va de même dans les autres pays. La durée légale des droits d'auteur d'un livre varie d'un pays à l'autre. Nous ne sommes donc pas en mesure de répertorier les ouvrages dont l'utilisation est autorisée et ceux dont elle ne l'est pas. Ne croyez pas que le simple fait d'afficher un livre sur Google Recherche de Livres signifie que celui-ci peut être utilisé de quelque façon que ce soit dans le monde entier. La condamnation à laquelle vous vous exposeriez en cas de violation des droits d'auteur peut être sévère.

À propos du service Google Recherche de Livres

En favorisant la recherche et l'accès à un nombre croissant de livres disponibles dans de nombreuses langues, dont le français, Google souhaite contribuer à promouvoir la diversité culturelle grâce à Google Recherche de Livres. En effet, le Programme Google Recherche de Livres permet aux internautes de découvrir le patrimoine littéraire mondial, tout en aidant les auteurs et les éditeurs à élargir leur public. Vous pouvez effectuer des recherches en ligne dans le texte intégral de cet ouvrage à l'adresse `http://books.google.com`

CHADENAY
PARIS

2234.123

Harvard College Library

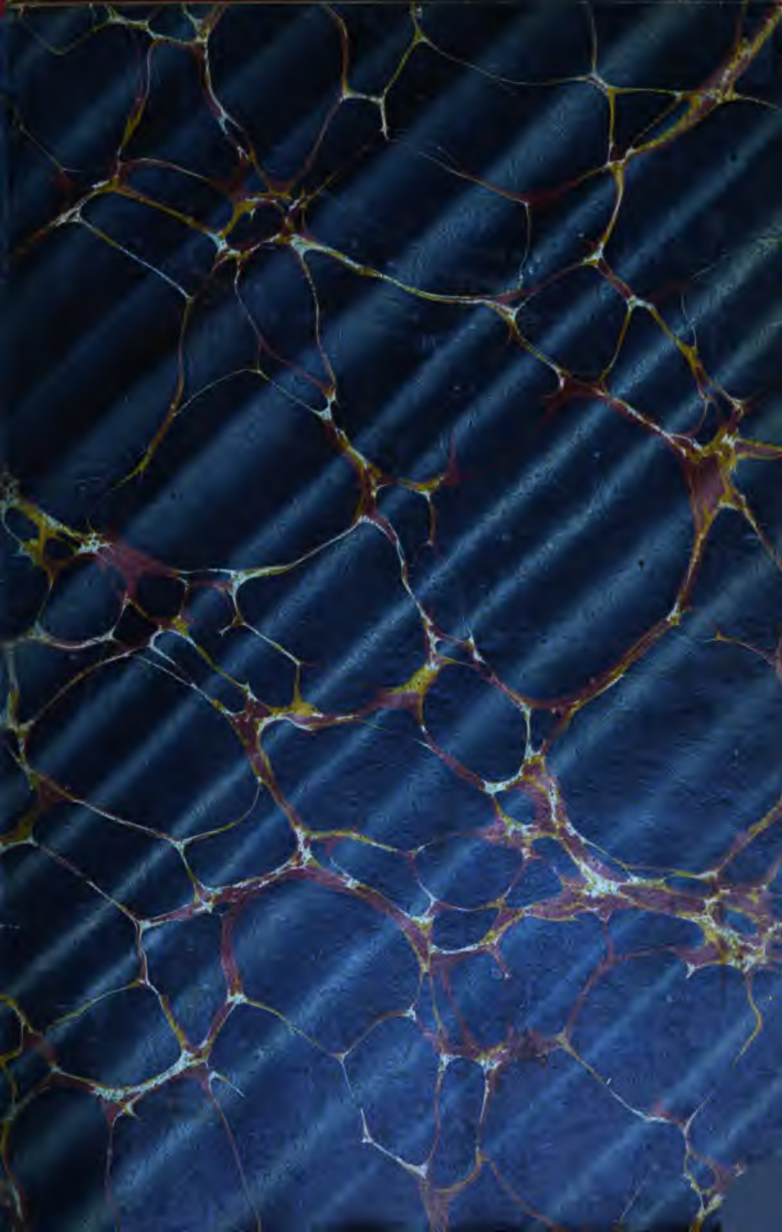
FROM THE

BRIGHT LEGACY.

Descendants of Henry Bright, jr., who died at Watertown, Mass., in 1686, are entitled to hold scholarships in Harvard College, established in 1880 under the will of

JONATHAN BROWN BRIGHT

of Waltham, Mass., with one half the income of this Legacy. Such descendants failing, other persons are eligible to the scholarships. The will requires that this announcement shall be made in every book added to the Library under its provisions.

ŒUVRE DE SAINT-JÉROME POUR LA PUBLICATION DES TRAVAUX PHILOLOGIQUES DES MISSIONNAIRES.

N° 2

DICTIONNAIRE
LATIN-UVEA

A L'USAGE
DES ÉLÈVES DU COLLÈGE DE LANO

PAR
LES MISSIONNAIRES MARISTES
REVU
PAR LE P. A. Colomb.
Prêtre Mariste.

Pro fide et scientiâ.

PARIS
LIBRAIRIE POUSSIELGUE FRÈRES
RUE CASSETTE, 15

1886

Pro fide et scientiâ.

ŒUVRE DE SAINT-JÉROME

POUR LA

PUBLICATION DES TRAVAUX DES MISSIONNAIRES

RELATIFS A LA LINGUISTIQUE.

Les missionnaires font de grands efforts pour apprendre des langues tout à fait inconnues et composer des vocabulaires, des livres de classe ou des ouvrages de piété, que le manque de ressources souvent ne leur permet pas de faire imprimer, et qui quelquefois ne sont point conservés.

C'est la pensée de ces pertes irréparables et le désir de rendre service aux missions et à la science qui ont porté quelques savants catholiques à fonder l'*Œuvre de Saint-Jérôme.*

Le but de cette œuvre est de recueillir et de publier, à mesure que ses ressources le lui permettent, les divers manuscrits composés par les missionnaires dans la langue des peuples qu'ils évangélisent : *grammaires, dictionnaires, livres de prières, ouvrages de piété et travaux classiques de toute sorte.*

Forts des encouragements qu'ils ont déjà reçus et de la pensée de l'utilité de l'œuvre, confiants en la Providence qui ne fait jamais défaut à ceux qui s'efforcent d'en suivre les desseins, confiants en l'Immaculée Reine des apôtres que l'on n'invoque

DICTIONNAIRE

LATIN-UVEA

A L'USAGE

DES ÉLÈVES DU COLLÈGE DE LANO.

Mgr BATAILLON
PREMIER APOTRE DES ILES WALLIS
(Gravure extraite du *Tour du Monde*).

ŒUVRE DE SAINT-JÉROME POUR LA PUBLICATION DES TRAVAUX PHILOLOGIQUES DES MISSIONNAIRES.

N° 2

DICTIONNAIRE
LATIN-UVEA

A L'USAGE
DES ÉLÈVES DU COLLÈGE DE LANO

PAR
LES MISSIONNAIRES MARISTES
REVU
PAR LE P. A. C.
Prêtre Mariste.

A. Colomb.

Pro fide et scientiâ.

PARIS
LIBRAIRIE POUSSIELGUE FRÈRES
RUE CASSETTE, 15

1886

22714.123
3

MATA I TOHI FAKAILOGA

m.	masculinum.
f.	femineum.
n.	neutrum.
m. f.	masculinum, femineum.
plur.	plurale.
comp.	comparativum.
superl.	superlativum.
adv.	adverbium.
adj.	adjectivum.
v. n.	verbum neutrum.
v. def.	verbum defectivum.
v. a.	verbum activum.
præp.	præpositio.
conj.	conjunctio.
interj.	interjectio.
figur.	figurativè.
ind.	indeclinabile.

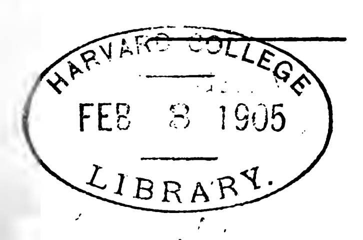
perf.	perfectum.
p. præt.	participium præteritum.
imper.	imperativum.
imperf.	imperfectum.
part.	participium.
v. d.	verbum deponens.
præs.	præsens.
—	pro verbo.
genitiv.	genitivum.
=	significationem alteram indicat.
passiv.	passivum.
compos.	compositum.
suba.	subaudito.
omn. g.	omnis generis.
*	indicat verbum introductum.

KO TE MATA

I TOHI FAKALATINA :

A, E, I, O, U, Y.

B, C, D, F, G, H, J, K, L, M, N, P, Q, R, S, T, V, X, Z

LES ILES WALLIS

DANS L'OCÉANIE CENTRALE

Le groupe des ILES WALLIS, découvert en 1767 par le capitaine anglais de ce nom, se compose de l'île *Uvea* et de quelques *îlots* voisins.

Il est situé dans le 13e degré de latitude sud et le 178e de longitude ouest.

Une ceinture de corail l'enveloppe de toutes parts. Cette sorte de muraille naturelle, œuvre lente de zoophytes innombrables, à une lieue environ du rivage de la grande île, présente quelques coupures formant les *passes* étroites, qui permettent aux pirogues l'accès des côtes. C'est seulement par la passe d'*Honikulu*, au sud-ouest, que les navires peuvent entrer dans la rade assez vaste, comprise entre les récifs et la grande terre, et dans laquelle on rencontre les ilots et des bancs de corail toujours fort dangereux pour la navigation.

Nukuatea, *Fenuafoou*, *Faioa*, *Nukufetau*, *Nukuofo*, *Nukuifala*, *Fugalei*, *Luanima*, *Nukutapu*, *Nukuteatea*, *Nukuloa*, *Nukufatu* sont les diverses petites îles madréporiques, situées au Sud, à l'Est et au Nord-Est d'UVÉA, qui, elle, est d'origine volcanique.

Les arbres de grandes dimensions, les vertes prairies, des ruisseaux nombreux donnent un charme particulier aux paysages variés de la grande île, laquelle, seule avec Nukuatea, est constamment habitée. Les cases pittoresques sont généralement sous des arbres touffus, à peu de distance du rivage. On les voit groupées en divers villages, dont les principaux sont : *Mua* au Sud, à l'Est *Matautu*, au Nord-Est *Lano*, *Vaitupu* au Nord. UVÉA est divisée en 3 districts : *Mua* au Sud, *Hakake* au centre, et *Hihifo* au Nord.

Les habitants appartiennent à la race polynésienne. Les hommes se faisaient remarquer autrefois par leur chevelure énorme, tandis que les femmes portaient les cheveux courts.

La tape et les nattes sont employées comme vêtements et comme ornement des habitations. La tape, appelée *Siapo*, est faite de l'écorce d'une espèce d'*hibiscus*, que les femmes amincissent en la battant avec un maillet de bois, puis collent à plusieurs doubles et décorent enfin de dessins variés, aux couleurs diverses. Les nattes sont tissées également par les femmes avec des feuilles d'un *pandanus*.

On parle à *Uvéa* la langue polynésienne, usitée, avec quelque variations, dans un nombre considérable d'îles de l'*Océanie*, du Nord-Est au Sud-Ouest du Pacifique : (Les Haapai,. les Paumotu, les Marquises, les Gilbert, les Navigateurs, Futuna, Toga, la Nouvelle-Zélande, etc.)

L'alphabet comprend :

Les voyelles a, e, i, o, u,
que l'on prononce a, é, i, o, ou,
et les consonnes f, g, h, k, l, m, n, p, s, t, v,
que l'on prononce f, ngue, h, k, l, m, n, p, s dur, t, v.

Les syllabes se terminent toujours par une voyelle ; il n'y a donc jamais deux consonnes de suite dans un mot.

Le langage est un peu moins dur qu'à *Futuna*, grâce à l'aspiration qui est assez fréquente. Le coup de gosier, remplaçant le *k* à *Samoa*, ne se rencontre pas parmi les difficultés de la prononciation en *Uvéa*.

L'usage seul peut donner l'habitude des difficultés particulières, qui proviennent de la prononciation du *g* et du *t* dans certains cas, ainsi que de l'accent.

Avant leur conversion, les indigènes d'*Uvéa*, d'un caractère inconstant, sensibles et enthousiastes, étaient très portés à l'orgueil, la dissimulation et la férocité.

La pêche et une culture tout-à-fait primitive faisaient leur principale occupation.

Ils se livraient souvent à des luttes meurtrières.

C'était un singulier spectacle de les voir en costume de guerre. Ils avaient alors un aspect tout à fait sauvage, avec leur longue chevelure nouée au dessus de la tête, tout leur corps barbouillé de diverses couleurs parmi lesquelles dominaient le jaune, le rouge et le noir et leurs figures méconnaissbles.

La massue, la lance, la fronde et la hache étaient leurs armes; ils maniaient le casse-tête et la lance avec une grande dextérité. Ils se massaient dans des enceintes fortifiées, d'où ils se précipitaient au combat avec fureur. La ruine des cases, d'horribles massacres, la dévastation des plantations et la destruction des arbres étaient la conséquence de ces luttes sans trêve, que suivaient le plus ordinairement de cruelles famines. Aussi la dépopulation allait grandissant rapidement.

Le Catholicisme a élevé le niveau de leur intelligence et leur a inculqué la bonté surnaturelle qu'entretiennent la foi et la charité. En même temps qu'elle a adouci les mœurs, la religion a apporté avec elle le bien-être et les vertus qui font le bonheur des peuples. L'oisiveté est désormais bannie. Hommes et femmes travaillent et reconnaissent que le travail les fortifie au lieu de les décourager.

La cérémonie du *Kava*, la loi du *Tapu* et les divers usages polynésiens étaient observés avec respect. L'autorité des chefs était absolue. Les jeux et les danses multipliés étaient souvent la cause de grands désordres.

Aujourd'hui toute trace de paganisme a disparu; l'esprit de fraternité chrétienne règne; les saintes lois du mariage sont respectées; on a la vraie notion de la propriété, des devoirs et des droits de chacun; et les lois divines et humaines sont fidèlement observées. Grâce à la foi ardente et au zèle infatigable et désintéressé des vaillants missionnaires français qui ont tout sacrifié pour étendre les bienfaits de la religion dans ces régions abandonnées, le peuple de Wallis jouit, sous la douce autorité d'une pieuse reine, du calme et du bonheur qu'apporte avec elle la fidélité à Dieu.

Le niveau moral a grandi chez cet excellent peuple, à mesure que s'est élevé le niveau religieux; et, à ce développement moral et religieux correspond un accroissement notable dans la population, contrairement à ce que l'on remarque dans les îles restées païennes ou envahies par l'élément européen. Les jeux publics et les chants en chœur, toujours fort en usage, respirent maintenant l'innocence.

L'éducation des jeunes gens et des jennes filles se fait dans des écoles parfaitement tenues et fréquentées. Des religieuses prennent soin des filles, et les mission-

naires élèvent les garçons. Les jeunes gens, reconnus plus capables, reçoivent une instruction plus soignée dans un collège établi à *Lano* : c'est à eux que ce vocabulaire est destiné.

Une simple case servait d'église, dans les premiers temps de la mission. On construisit plus tard des églises en pierre, dont quelques-unes sont vraiment remarquables. La première fut bâtie à *Matautu*, sous le vocable de Notre-Dame *Reine de la Paix* : Le P. Mériais remplit les fonctions d'architecte. En 1859 on posa la première pierre de celle de *Mua*, dont la construction dura dix ans. Le P. Padel, aidé d'un habile frère, dirigea tous les travaux, qui présentèrent de grandes difficultés, vu les ressources du pays. Toute la population des onze villages de la paroisse travailla assidûment à cette étonnante construction. L'extraction de la pierre fut le plus pénible labeur.

C'est dans le sanctuaire de cette dernière église, construite au lieu même où il débuta comme missionnaire et où il reçut la consécration épiscopale, qu'a voulu être enterré l'incomparale apôtre de *Wallis*, après avoir eté, de longues années, l'heureux témoin des fruits de la grâce de Dieu sur ce peuple, qu'il aimait tant.

La confiance de Mgr Bataillon en la très sainte Vierge Marie, la reine des apôtres, a été récompensée. L'esprit de prière, que cet intrépide missionnaire n'a cessé d'inspirer à ses chrétiens, continue à porter ses fruits. Les Wallisiens, fidèles à tous leurs devoirs, ont le respect de l'autorité; ils sont assidus aux services religieux, aiment à prier en commun et fréquentent les sacrements : En un mot, leur vie et leur mort sont celles de parfaits chrétiens. Ils venèrent leurs missionnaires, dont ils reconnaissent le dévouement; et ils disent ouvertement, ce qui est bien la vérité, que c'est à leur charité entière et désintéressée qu'ils doivent la prospérité et le bien-être matériel et moral dont ils jouissent.

Puissent-ils demeurer toujours à l'abri des influences malsaines de l'erreur et des passions mauvaises.

A. C. s. m.

L. J. C. et M. V. I.

TOHI

LEA FAKA-LATINA, MO TONA UHIGA FAKA-UVEA

A

A, ab, abs. præp. *I, I te, Ia, Ia te..., Mai, Mamao :* à Deo.— patre.

Abduco, is, xi, ctum, ducere. v. a. *Taki, Fakalelu :* abducere à lege divinâ. — vi.

Abeo, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. n. *Alu, Mole.*

Aberam. imperf. **Absum.**

Abero. futur. **Absum.**

Abfui. perf. **Absum.**

Abhinc. adv. *Talu mai, Mai heni :* Tribus abhinc annis.

Abhorreo, es, ui, ere. v. n. *Fe hia uliuli.*

Abi. imperat. **Abeo.**

Abiens, euntis. p. præs. **abeo.** *Ko ae e alu.*

Abigo, is, egi, actum, gere. v. a. *Kapu :* Puer, abige muscas.

Abjicio, is, jeci, jectum, jicere. v. a. *Siaki, Kapu, Fakato-ifo :* Se abjecit ad pedes.

Ablatus, a, um. p. præt. **Aufero.** *Tooageia, Aveia.*

Abluo, is, lui, lutum, ere. v. a. *Fo, Fufulu :* ablue maculas e veste. — se flumine.

Ablutio, onis. f. *te Maanu, te Fakamolemole :* ablutio *i te misa.* — digitorum.

Abnuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Fakafisi :*—aliquid alicui.

Aboleo, es, evi, olitum, ere. v. a. *Fakamole.*

Abominabilis. m. f. le. n. adj. *Kovi aupito, Fakalialia.*

Abominatio, onis. f. *Te Kovi lahi aupito.*

Abominor, aris, atus sum, ari. v. dep. *Fe hia lahi.*

Abortivus, a, um. adj. *Tagata hee hoko, Tamasii hee hoko.*

Abruptum, i. n. *Vanuvanu.*

Abrogo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamole :* — legem.

Abscondo, is, di (vel) didi, ditum, ere. v. a. *Fufu :* — fugâ furtum.

Absit. subj. præs. **Absum.** *Aua naa, Aua, Ke mamao.*

Absolutio, onis. f. *Te Apesolusio, te Fakamolemole, te Vevete.*

Absolvo, is, vi, lutum, solvere. v. a. *Vetevete.*

Absque. præp. *Hee :* — te. — tuo imperio.

Abstergeo, es, ersi, ersum, gere. v. a. *Holo, Fakamaa ;* (*mo*) go, is, ersi, ersum, gere. *Holoi :* — lacrymas ab oculis.

Abstinentia, æ. f. *Te Heekai ki te manu i te sesunio.*

Abstineo, es, tui, entum, ere. v. a. *Mole fai, Mole kai.*

Abstraho, is, axi, actum, here. v. a. *Toho age ki :* — aliquem vi.

Abstuli. perf. *Aufero.*

Absum, es, abfui, esse. *Mamao, Mole kau ai :* — à periculo. hoc absit à me : (*Sio ki te kupu ko* **Absit.**)

Absumo, is,sumpsi, sumptum, ere. v. a. *Faka mole, Maumau, Faka osi :* — tempus dicendo. — domos incendio.

Abundantia, æ.f. *Te mahu.*

Abundo, as, avi, atum, are. v. n. *Mau lahi, Mahu :* Fons abundat in omnem partem. Villa abundat lacte.

Abutor, eris, usus sum, uti. v. d. *Maumau, Liliu kovi te uhiga o he mea.*

Abyssus, i. m. *Vanuvanu, Ia Ifeli.*

Ac. conj. *Pea, Mo :* Perindè ac si rex esset, *E hage koia ko he Aliki-Hau.*

Accedo, is, cessi, essum, dere. v. n. *Faka oviuge, Hoko, Kau ki :* Accede hùc. — in urbem.

Accelero, as, avi, atum, are. v. a. *Faka vave, Vave, Ta tao.*

Accendo, is, endi, ensum, ndere. v. a. *Tu tu, Faka tupu, Faka ita :* In meditatione ignis accendit.

Accentus, ûs. m. *Te Tonuaga o te leo. Kii faka iloga i te* a, e, i, o, u.

Acceptatio, onis. f. *Te Tali :* — personarum, *Fakatonutonu ki he tahi.*

Accersio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Tanaki, Faka ma opoopo, Au mai.*

Accido, is, di, dere. v. n. *Hoko :* Hoc mihi accidit ex voluntate Dei.

Accingo, is, xi, ctum, gere. v. a. *Noo, Teu, Ai :* — ensem lateri.

Accipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Tali, Too :* Accepi litteras à patre meo. Accipe coronam quam tibi Dominus præparavit.

Accisus, a, um. p. præt. **accido**, is, idi, isum, idere. *Kosi.*

Acclamatio, onis. f. *Te Kalaga.*

Acclamo, as, avi, atum, are. v. n. *Pauvake, Kalaga :* Populus acclamavit.

Accommodo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka to tonu, Foaki, Avage :* — animum ad rem.

Accommodus, a, um. adj. *Ao ga, Fe ala.*

Accubitus, ûs. m. *Te Nofo ki te papa kai i ona aho.*

Accubo, as, bui, itum, are. v. n. *Takoto ovi, Nofo o kai.*

Accumbo, is, cubui, ubitum, bere. v. n. *Takoto ifo, Nofo o kai :* — ad mensam divinam (vel) mensæ divinæ.

Accusatio, onis. f. *Te Fakakovi, te Lau o he hala kua fai, te Vete.*

Accusator, oris. m. *Tagata faka kovi.*

Accuso, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovi :* — aliquem criminis (vel) crimine.

Acer. m. acris. f. acre. n. adj. *Kona :* vinum acre, *vino kona.*

Acerbè. adv. *Fefeka, Fakafefeka, Faka mamahi.*

Acerbitas, atis. f. *Te Kona, te Faka mamahi, te Agakovi.*

Acerbus, a, um. adj. *tagata Fefeka, tagata Kovi, taute Kovi i.*

Acervus, i. m. *Te Tuuga mea, te Toe mea.*

Acetum, i. n. *Te Aseto, te Vineka.*

Acies, iei. f. *Te Mata tau :* Castrorum acies ordinata.

Acriter. adv. *Faka malohi.*

Acta, orum. n. plur. *Gaue :* Acta apostolorum. Acta sanctorum.

Actio, onis. f. *Gaue kehekehe.*

Actus, ûs. m. *Gaue :* Actus apostolorum. — bonus. — malus. — indifferens.

Acuo, is, cui, utum, uere. v. a. *Faka mata, Faka masila.*

Ad. præp. *Ki, Ki te, Kia, Kia te, Ovi, I mua.*

Adæquo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tatau, Fakatoka toka.*

Adamo, as, avi, atum, are. v. a. *Ofa lahi, Ofa vale.*

Adaquo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka vai, Faka inu :* Ibi adaquari boves solent.

Addico, is, xi, ctum, cere. v. a. *Tukuage :* — in servitutem.

Additio, onis. f. *Tanaki, Faka lahi.*

Addo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Faka lahi :* Timor addidit alas.

Adduco, is, xi, ductum, cere. v. a. *Taki mai :* Oportet illas adducere.

Adeò ut. conj. *Koteuhi ke :* Adeò ut dici possit.

Adeo, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. n. *A ahi, Alu kia... :* Adire regem.

Adeptus, a, um. p. præt. **adipiscor.** *Kua mau :* Adeptus gloriam.

Adhæreo, es, hæsi, hæsum, ere. v. n. *Pipiki ki..., Kau ki... :* Adhæsit pavimento anima mea.

Adhibeo, es, bui, bitum, ere. v. a. *Avage :* Adhibere fidem, *Tui ki he faka mooni (pe) faka kovi.*

Adhortatio, onis. f. *Akonaki, Kole. Faka osi o he akonaki.*

Adhortor, aris, atus sum, ari. v. d. *Akonaki, Faka kolekole.*

Adhùc. adv. *Kei, Toe, tua, O au ki heni.*

Adi. imper. **adiens.** p. præs. **adeo.** *Aahi.*

Adigo, is, egi, actum, igere. v. a. *Taki, Toho ki..., Faka malohi ki...:* Adigere ad peccandum.

Adimo, is, emi, emptum, ere. v. a. *Too, Faka gata:* — metum.

Adimpleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Faka fonu, Faka katoa.*

Adipiscor, eris, adeptus sum, pisci. v. d. *Hau, Hoko o mau.*

Aditus, ûs. m. *Alu aga, Hoko aga:* Aditus in sacrarium.

Adjectivus, a, um. adj. *Faka hoko ki..., Hoko mo.* = *Te lea ko te* —.

Adjicio, is, jeci, jectum, jicere. v. a. *Faka lahi aki, Fakahaga, Toe fai:* — oculos ad Deum.

Adjuratio, onis. f. *Te fua kava, te Kole mamahi, Fekau faka malotoloto.*

Adjuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fuakava, Fekau atu:* Adjuro te per Deum.

Adjudico, as, avi, atum, are. v. a, *Tuku age:* — causam alicui.

Adjumentum, i. n. *Te Tokoni aga:* Esse adjumento alicui.

Adjungo, is, adjunxi, adjunctum, ere. v. a. *No noo, Ai he mea ki he tahi mea:* Plaustro adjungere equos... Adjungere animum ad studium.

Adjutor, oris. m. *Te Tagata tokoni.*

Adjutorium, ii. n. *Te tokoni aga.*

Adjuvo, as, adjuvi, adjutum, are. v. a. *Tokoni.* Vide **Juvo.**

Administratio, onis. f. *Te Taupau aga, te pule, te Faipule.*

Administro, as, avi, atum, are. v, a. *Taupau, Pule i.*

Admirabilis. m. f. le. n. adj. *Faka puna mauli, Mea taki mua, Faka tala ki tupua.*

Admirandus, a, um. p. fut. **Admiror.** *Fakapunamauli.*

Admiratio, onis. f. *Te Faka puna mauli aga, te Ofoaga.*

Admiror, aris, atus sum, ari. v. d. *Ofo, Puna mauli, Faka apa apa.*

Admitto, is, misi, missum, mittere. v. a. *Fai, Tali, Taofi.*

Admixtio, onis. f. *Te Fiofio aga.*

Admodùm. adv. *Lahi aupito, Katoa pe.*

Admoneo, es, nui, itum, ere. v. a. *Faka ilo ilo, Fakamanatu i, Ako n aki:* — hominem nihil agere quod non possit.

Admonitus, a, um. p. præt. **Admoneo.** *Faka ilo iloia.*

Admonitio,onis. f. *Te Akonaki, te Faka manatu.*

Admoveo, es, ovi, otum, vere. v. a. *Faka ovi, Ai* : Admovere ori.

Admulceo, es, lsi, lsum, cere. v. a. *Fakapelepele i.*

Adnoto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakailoga.*

Adoleo, es, levi (*pe*) ui, adultum, ere. v. a. *Tutu, Magoniage, Molaga.*

Adolescens, entis. m. *Te Talavou, te Tupulaga.*

Adolescentia, æ. f. *Te Kei talavou, te Kei tupulaga.*

Adolescentula, æ. f. *Te Taahine mui, te Fafine.*

Adolescentulus, i. m. *Tama sii tagata.*

Adolesco, is, evi, adultum, scere. v. n. *Tupu ake, Fakaau o lahi.*

Adopto, as, avi, atum, are. v. a. *Filifili, Au mai moo... foha... hau matua :* — sibi filium.

Adoratio, onis. f. *Te Atolasio, te Faka apa apa, te Fetapa.*

Adorior, iris (vel) eris, adortus sum, riri. v. d. *Kamata fai, Faka laga, Faka haga ki...*

Adorno, as, avi, atum, are. v. a. *Teu, Teu teu, Oho :* — naves.

Adoro, as, avi, atum, are. v. a. *Atolasio, hu, Punou ifo, Tauhi, Faka apa apa :* Adorare Deum.

Adortus, a, um. p. præt. **Adorior.** *Ae kua ina kamata fai.*

Adscisco, is, ivi, itum, sciscere. v. a. *Fe kau age, Aumai...*

Adspectus, ûs. m. *Mata, Mata mata, te Ha mai.*

Adspicio, is, pexi, pectum, picere. v. n. *Sio, Sio ake, Sio ki mamao.*

Adstiti et **astiti.** perf. **Adsto** et **asto.**

Adsum, es, adfui, adesse. *Nofo mai, Ovi mai :* Adeste, fideles.

Adulatio, onis. f. *Te Fakalai laki, te Fakapelepele i, te Lau elo ki he tahi.*

Adulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faka lai, Lau elo.*

Adulter, ri. m. *Tagata tono.*

Adultera, æ. f. *Fafine tono.*

Adultero, as, avi, atum, are. v. a. *Fai te tono.*

Adulterium, ii. n. *Te tono.*

Adultus, a, um. adj. *Tagata (pe) Fafine kua lahi mo poto.*

Aduro, is, ussi, ustum, ere. v. a. *Tutu, Vela.*

Adusque. præp. *O au ki :* Adusque in seculum.

Advena, æ. m. *Tagata folau, Mata pule.*

Adveniens, entis. p. præs. **Advenio.** *Ae e hau, Ae e au.*

Advenio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Au, hau, Au mai, Hoko age :* Adveniat regnum tuum, Domine.

Adventus, ûs. m. *Te Hau, te Atevetu.*

Adverbium, ii. n. *Te Tahi i te u lea. Ae e hoko mo te* verbum.

Adversarius, a, um. adj. *Te Fili, tota Fe haga i i te tau (pe) i te gaoi.*

Adversitas, atis. f. *Te Mea faka mamahi, te Malaia.*

Adversor, aris, atus sum,

adversari. v. dep. *Loto kehe, Lo lomi, Faka fe haga i i he faka kau kau.*

Adversùs (et) **adversùm.** præp. *Ki, Ki te, Kia, Kia te, Fe haga i.*

Adversus, a, um. adj. *Mea kehe, Filipe lava* • Ex adverso, *I te tahi faahi kehe.* = *Mea kovi* : Si quid adversi, *Kae i ai he mea kovi.*

Advocatus, i. m. *Te Hufaga..., Tagata lea tokoni i he faka mau.*

Advoco, as, avi, atum, are. v. a. *Paui ki he tahi ke hau, Fe kau age...*

Advolo, as, avi, atum, are. v. n. *Tafusi ki..., Lele ki...*

Ædes, is. f. *Fale lotu, te Fale mea pe lava.*

Ædificatio, onis. f. *Te Fale (kehekehe), te Laga o he fale.*

Ædifico, as, avi, atum, are. v. a. *Laga fale, Gaohi.*

Æger, gra, grum. adj. *Mahaki.*

Ægrè. adv. *Tali kovi, Mamafa.*

Ægroto, as, avi, atum, are. v. n. *Nofo mahaki, Vaivai.*

Æmulatio, onis. f. *Te Faka tau piepie, Fai fai taki, Faka tatau.*

Æmulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fai fai taki. Faka tau piepie, Amusia* : Æmulamini virtutes Mariæ.

Ænigma, atis. n. *Te Faka tata, te Misitelio.*

Ægyptius, a, um. adj. *Tagata (pe) Fafine Esipito.*

Ægyptus, i. m. *Esipito. Fenua o Afelika.*

Æmulus, a, um. adj. *Hoa, Fai fai taki* : Æmulus virtutis fraternæ.

Æneus, a, um. adj. *Mea kapa.*

Æqualis. m. f. le. n. adj. *Ta tau, Mole mole, Tai tupu.*

Æqualitas, atis. f. *Te Ta tau aga, Mole mole aga* : Et in majestate adoretur æqualitas.

Æquè. adv. *Ta tau pe, Feia* : — pauperibus prodesse et locupletibus.

Æquo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ta tau, Faka mole-mole.*

Æquum, i. n. *te Tonu, te Mooni.*

Æquus, a, um. adj. *Ta tau, Toka toka...* : Animo æquo, *I te loto tatau.*

Aer, eris. m. *Te Havili, Te Aele.*

Æra, æ. f. *Te Taù* : Æra christiana, *Te taù kilisitiano.*

Ærarium, ii. n. *Te Tanaki-aga koloa o te hahai.*

Æs, æris. n. *Kapa, Paaga* : In ære alieno, *Maua.*

Ærumna, æ. f. *Te Mamahi o te sino, te Fitaa o te loto.*

Æstas, æstatis. f. *Te Feituu laa mafana.*

Æstimo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mau he mea, Faka to tonu tona totogi, Manako lahi* : — parvi. — magni.

Æstivus, a, um. adj. *Te mea e kau ki te temi mafana.*

Æstuo, as, avi, atum, are. v. n. *Vela*, *Mafana*, *Holi vale*.

Æstus, ûs. m. *Te Vela*, *te Mofi*: — febris. — maris, *Te Houlu o te tai*. In æstu tempories.

Ætas, tis. f. *Te Tau...*: Ab ætate ineunte, *Talu mai tona kei sii te temi o te mauli*.

Æternitas, atis. f. *Te Temi hee gata*, *te Etelenitate*.

Æternùm. adv. *Loa ai pe*.

Æternus, a, um. adj. *Mea Hee gata*, *Loa loa*, *Faka hee gata*.

Æther, eris. m. *Te Lagi*, *ia Selo*.

Æthereus, a, um. adj. *E kau ki Selo*, *E kau ki te lagi*: Ætherei cives, *Te hahai o Selo (pe) Te kau Sagato*.

Ævum, i. n. *Te Temi*, *Temi loa*: In ævum, *Loa aipe*.

Affabilis. m. f. le. n. adj. *Aga ofa*, *Aga faka apa apa*.

Affectatio, onis. f. *Tokaga vale*, *Fia lelei*, *Fia tagata*, *te Faka tokaga*.

Affectio, onis. f. *Te Ofa*, *te Manako*.

Affectuosè. adv. *Faka ofaofa*.

Affecto, as, avi, atum, are. v. a. *Tokaga*, *Holi ki*, *Fia faka tokaga i*.

Affer, **Afferto.** Imper. **affero.** *Feia*.

Affero, affers, attuli, allatum, afferre. v. a. (irreg.) *Au mai*, *Ave ki....*: Afferre litteras, *Au mai he tohi*.

Afficio, is, feci, fectum, ficere. v. a. *Gaohi*, *Taute*: Afficere aliquem beneficio. — aliquem calamitate.

Affigo, is, xi, xum, gere. v. a. *Hai*, *Tutuki*: Affigere cruci. — aliquem patibulo.

Affinis. m. f. ne. n. adj. *Kauga api*, *Kaiga ala fia*, *Kaumea*.

Affinitas, atis. f. *Tau potuaga*, *Kaiga aga*, *Tatau aga*, *Ala fiaga*.

Affirmatio, onis. f. *Te Io*, *te Faka mooni*.

Affirmativè. adv. *Io*, *Koia*: Respondit affirmativè.

Affirmo, as, avi, atum, are. v. a. *Tala io*, *Koia*, *Io mai*: — temerè de altero.

Afflatus, ûs. m. *Manava*, *Havili*.

Afflictatio, onis. f. *Mamahi o te sino*, *Mamahi o te loto*.

Afflictus, a, um. p. præt. **affligo.** *Mamahi ia*, *Ta ia*.

Affligo, is, xi, ctum, gere. v. a. *Faka mamahi*, *ta*.

Affluo, is, xi, xum, ere. v. n. *Tafe ki....*, *mahu*, *Hau*, *Matue*: Affluo opibus, *E au mahu i te koloa*.

Africa, æ. f. *Afelika*. (*Tolu vaega o te malama-nei.*)

Agape, es. f. *Tau mafaaga*. (*O te uluaki kilisitiano.*)

Age, **Agite.** adv. *Malo*. et imper. **ago**: Eià age, *Ai*, *Fai*. Agedum.

Ager, gri. m. *Gaue aga*, *Koga kele*, *Api gaue*.

Agglomero, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tahi*, *Faka-tuu aga*.

Agglutino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapipiki.*

Aggravo, as, avi, atum, are. v. a. *Asili fai he mea, Fakamamafa he kavega (pe) he hala.*

Aggredior, eris, essus sum, edi. v. d. *Fakahaga, Faka kale.*

Aggressio, onis. f. *Fakahaga aga, te Faka kale kale.*

Agilis. m. f. le. n. adj. *Vae vave, Maa maa.*

Agilitas, atis. f. *Te Vaveaga.*

Agmen, inis. n. *Hahai, te Kau tau e haele age.*

Agnosco, is, novi, agnitum, scere. v. a. *Ilo, Iloilo.*

Agnus, i. m. *Te Akeno.*

Ago is, egi, actum, agere. v. a. *Fai:* — gratias... Gratias agamu Domino Deo nostro. = *Taia noa, Faka matala.*

Agonia, æ. f. *Vaivai o mate, Hohaa:* Factus in agoniâ Jesus prolixiùs orabat.

Agrestis. m. f. te. n. adj. *Mai uta, Mai te vao..*

Agricola, æ. m. *Tagata gaue ki te kele.*

Agricultura, æ. f. *Te Faiga ki te kele.*

Ah! interj. *Oie!*

Ai! interj. *Oie!*

Aio, ais, ait. v. defect. *Ui, Tala :* Ut aiunt.

Ala, æ. f. *Te Kapakau :* Timor addidit alas.

Alacer. m. alacris. f. cre. n. adj. *Vave, Maa maa, Fiafia.*

Alapa, æ. f. *Te Pâki :* Dare alapas.

Albesco, is, scere. v. n. *Faka hina, Faka au o hina, Hinahina mai.*

Album, i. n. *Te Hina aga.*

Albus, a, um. adj *Hina, Tea.*

Albugo, inis. f. *Tuutolo i te mata.*

Alendus, a, um. p. fut.

Alo. *Ka faga i, Ka pusi aki.*

Ales, itis. f. *Manu lele lahi.*

Alexander, dri. m. *Alesatelo, Aliki hau.*

Aliàs. adv. *He tahi aho, Leva, I te tahi potu.*

Alibì. adv. *I te tahi potu.*

Alicubì. adv. *I he koga potu.*

Alienatio, onis. f. *Te Vale :* — mentis, *te Faka valevale o te loto.* = *(Te tukuage te mea o he tahi ki he tahi.)*

Alienigena, æ. f. m. *Folau, Aunofo (ki he fenua kehe.)*

Alieno, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he mea ki he tahi, Fakatau tana mea ki he tahi.*

Alienus, a, um. adj. *tagata Kehe; Folau o te tahi fenua.*

Alimentum, i. n. *Te Magisi.*

Alimonia, æ. f. et **alimonium,** ii. n. *Magisi.*

Aliò. adv. *Ki te potu kehe.*

Aliòquin. adv. *Kehe age pe, Kapau e mole feia.*

Aliquamdiù. adv. *I te temi sii, Siisii age.*

Aliquandò. adv. *I he aho, I ona aho.*

Aliquantulùm. adv. *Siisii aupito, Faka siisii.*

Aliquis, quæ, quod (*mo*) quid. pron. *He tahi, He hina, He hino.*

Aliquò. adv. *Ki he potu :* — terrarum.

Aliquot. plur. indef. *E niihi.*

Aliquoties. adv. *Tua siipe.*

Aliter. adv. *Kehepe.*

Aliundè. adv. *Mai he tahi potu.*

Alius, a, ud. adj. *He tahi, He tahi kehe :* Alii aliò dilapsi sunt, *Tahi alu ki te potu kehekehe.*

Allicio, is, lexi, lectum, cere. v. a. *Fakalai, Fakapoai, Takikâka.*

Alligo, as, avi, atum, are. v. a. *Hai, Nonoo.*

Alloquor, eris, locutus sum, loqui. v. d. *Lea age :* Alloqui aliquem benignè, *Fakalea i he tahi fakaofaofa.*

Almus, a, um. adj. *Agatonu, Sagato, Ma oluga.*

Alo, is, lui, alitum, ere. v. a. *Fafaga, Pusi·aki.*

Altare, ris. n. *Te Aletale.*

Altè. adv. *Ma oluga, Ki oluga.*

Alter, ra, rum. adj. et pron. *He tahi, He tahi kehe.*

Altercatio, onis. f. *Te Kinau, Fekinau aki, te Ke.*

Altercor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fekinau aki, Fekeikei aki.*

Alternatio, onis. f. *Te Faka hoa hoa.*

Alterno, as, avi, atum, are. v. a. *Fai faka hoa hoa.*

Alteruter, tra, trum. adj. *He tahi ia naua, ia maua, ia koulua.*

Altitudo, inis. f. *Te maoluga, te Tau lalo :* — montis. — maris. = *Te Aliki, te Afio.*

Altum, i. n. *Te Tai :* Fluitat in alto navis, *E maanu te vaka i te fuga tai.*

Altus, a, um. adj. *Maoluga, Tau lalo.*

Alui. perf. **Alo.** *Fagai, Fafaga.*

Alumnus, i. m. *Te Tamaako.*

Alvearium, ii. n. *Te Puhalago papalagi.*

Alveus, i. m. *Te Alu aga o te tafe, te Puha lago, te Kauga i lago.* = *Te Liu o te vaka.*

Amabilis. m. f. le. n. adj. *Ofa ina, E aoga ki te ofaina.*

Amans, antis. p. præs. **Amo.** *Ko ae e ofa, e manako.*

Amalecitæ, arum. m. plur. *Te hahai Amalesita.*

Amanter. adv. *Faka ofaofa.*

Amarè. adv. *Kona lahi aupito :* Flevit amarè, *Nee tagi lahi aupito.*

Amaritudo, inis. f. *Te Kona, te Fi fisi.*

Amarus, a. um. adj. *Mea kona.*

Amatus, a, um. p. præt. **Amo.** *Ofa ina ia.*

Ambiguus, a, um. adj. *Lea pe Ko he mea e alu kehekehe ona makikoga.*

Ambitio, onis. f. *Te Fia ma oluga, Fia aliki, Fia mealahi, Holi lahi ki...*

Ambitiosus, a, um. adj. *Tagata Fialahi*, *Fia uia*, *Fia-aliki*.

Ambo, æ, o. adj. *Toko lua*, *Naua*, *Maua*, *Koulua*.

Ambrosia, æ. f. *Te Manogi lelei*.

Ambulatio, onis. f. *Te Taka*, *te Haele*.

Ambulo, as, avi, atum, are. v. n. *Haele*, *Taka*.

Amens. m. f. n. entis. adj. *Vale*, *Faikehe*, *Faka vale vale*.

Amentia, æ. f. *Te Mahaki faka vale vale*.

Amicè. adv. *Faka ofa ofa* : — audire.

Amicitia, æ. f. *Te Ofa*, *te Kaumea*.

Amicus, a, um. adj. *tagata Ofa*, *Gaata* : Amice, ad quid venisti ?

Amisi. præt. **amitto**.

Amissus, a, um. adj. (*mo*) p. præt. **amitto**. *Puli ia*.

Amitto, is, si, ssum, ere. v. a. *Siaki*, *Faka ma vae*, *Puli*.

Amnis, is. m. *Te Tafe*.

Amo, as, avi, atum, are. v. a. *Ofa*, *Manako* : Amavit eum Dominus.

Amœnitas, atis. f. *Te Leleiaga*, *te Malie aga*, *te Matamata lelei aga o he mea*.

Amœnus, a, um. adj. *Lelei ia*, *Malie ia*.

Amor, oris. m. *Te Ofa* : — Dei, *Te ofa o te Atua*.

Amoveo, es, movi, motum, ere. v. a. *Ave*, *faka mamao*, *Faka ma vae* : — aliquem ab urbe.

Amphora, æ. f. *Hina lahi*, *Utu vai*.

Amplè. adv. *Lahi* : — dicere.

Amplexor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faufua*, *Fekita* : Dextera illius amplexabitur me.

Amplexus, ûs. m. *Te Faufua*.

Amplifico, as, avi, atum, are. v. a. *Faka lahi*, *Faka matala tala*.

Amplus, a, um. adj. *Lahi*, *Lau lahi*, *Koloa ia*.

Amplitudo, inis. f. *Te Lahi*, *te Lau lahi*, *te Takafua fua*.

Ampulla, æ. f. *Te Hina sii* (*li liki*).

Amputatio, onis. f. *Te Tuusi*, *te Motuhi*.

Amputo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuusi*, *Motuhi*.

An. adv. *Pe e* : An is est ? *Pe koia ia?* Annon hoc dixi ? *Pe nee mole au tala atu?*

Anagogicus, a, um. adj. *Faka lau malie* : Sensus anagogicus.

Analogia, æ. f. *Te Fakatata*, *Ta tau aga* : Analogiam sequi...

Analogicus, a, um. adj. *Faka tata*.

Anas, atis. f. *Te Pato*.

Anathema, atis. n. *Te Esekomunikato*, *te Tapu*, *te Mavae*.

Anathematizo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ma vae*, *Faka malaia*, *Fua kava*.

Anceps, ancipitis. adj. *Mea mata lua*, *Faahi lua*, *Ulu*

lua, Uhiga lua, Lotoloto lua : Anceps fortuna belli.

Ancilla, æ. f. *Te Fafine fekau, te Kaugana* : Ecce ancilla Domini... Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.

Ancora, æ. f. *Te Taula* : Ancora fundat naves morsu.

Anethum, i. n. *Te Aneto.* (*Ko te mohuku i Sutea.*)

Angario, as, avi, atum, are. v. a. *Faka aliki, Fakamalohi.*

Angelicus, a, um. adj. *Faka aselo, O hage ko he aselo.*

Angelus, i. m. *Te Aselo, te Faifekau* : Misit Dominus angelum suum... Angelus Domini nuntiavit Mariæ.

Ango, is, anxi, angere. v. a. *Kukumi, Punusi, Faka kinakina.*

Anguilla, æ. f. *Te Tuga.*

Anguis, uis. m. f. *Te Gata.*

Angularis. m. f. re. n. adj. *Tuliki ia, Faka tuliki ia.*

Angulus, i. m. *Te Tuliki fale, te Agele.*

Angustia, æ. f. *Te Nounou, te Poko sii, te Hoge, te Efihia aga.*

Angusto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka nounou, Fakasii, Faka efihi.*

Angustus, a, um. adj. *Sii, Poko sii, Fai gataa* : Angusta porta.

Anima, æ. f. *Te Laumalie, te Loto, te Mauli* : Anima humana est immortalis.

Animadverto, is, ti, sum, tere. v. a. *Faka kaukau, Taupau, Vaka vaka i.*

Animal, lis. n. *Te Manu* : Animal rationale.

Animans, antis. adj. *Mea mauli, Mauli.*

Animantia, tium. n. plur. *Te u manu.*

Animo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mauli aki.*

Animosè. adv. *Faka toa, Faka loto toa.*

Animositas, atis. f. *Malohi, Ita lahi, Ita taofi loa.*

Animus, i. m. *Te Loto, te Laumalie, te Loto malohi.*

Annè? adv. *Pee ke?*

Anniculus, a, um. adj. *Ona tau e tahi* : Agnus anniculus.

Anniversarius, a, um. adj. *Te aho o te hologa tau na hoko ai he mea.*

Annon? adv. *Pe e mole mo?*

Annona, æ. f. *Te Tau, te Tau kai, Magisi ki he aho takitahi.*

Annoto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka iloga* : Annotare librum, *Faka iloga he tohi.*

Annulus, i. m. *Te Mama* : Annulus episcopalis. — conjugalis. (Anneau).

Annumero, as, avi, atum, are. v. a. *Lau* : — pecuniam.

Annuntiatio, onis. f. *Te Fekau, te Logo, te Fetapa, te Tala.*

Annuo, is, ui, uere. v. a. *Faka logo, Tali, Kamo kamo.*

Annus, i. m. *Te Tau* : Anno Domini. Romulus annum a Martio inchoavit; Numa a Januario.

Ambitiosus, a, um. adj. *Tagata Fialahi, Fia uia, Fia-aliki.*

Ambo, æ, o. adj. *Toko lua, Naua, Maua, Koulua.*

Ambrosia, æ. f. *Te Manogi lelei.*

Ambulatio, onis. f. *Te Taka, te Haele.*

Ambulo, as, avi, atum, are. v. n. *Haele, Taka.*

Amens. m. f. n. entis. adj. *Vale, Fai kehe, Faka vale vale.*

Amentia, æ. f. *Te Mahaki faka vale vale.*

Amicè. adv. *Faka ofa ofa :* — audire.

Amicitia, æ. f. *Te Ofa, te Kau mea.*

Amicus, a, um. adj. *tagata Ofa, Gaata :* Amice, ad quid venisti ?

Amisi. præt. **amitto.**

Amissus, a, um. adj. (*mo*) p. præt. **amitto.** *Puli ia.*

Amitto, is, si, ssum, ere. v. a. *Siaki, Faka ma vae, Puli.*

Amnis, is. m. *Te Tafe.*

Amo, as, avi, atum, are. v. a. *Ofa, Manako :* Amavit eum Dominus.

Amœnitas, atis. f. *Te Lelei-aga, te Malie aga, te Mata-mata lelei aga o he mea.*

Amœnus, a, um. adj. *Le-lei ia, Malie ia.*

Amor, oris. m. *Te Ofa :* — Dei, *Te ofa o te Atua.*

Amoveo, es, movi, motum, ere. v. a. *Ave, faka ma-mao, Faka ma vae :* — aliquem ab urbe.

Amphora, æ. f. *Hina lahi, Utu vai.*

Amplè. adv. *Lahi :* — dicere.

Amplexor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faufua, Fekita:* Dextera illius amplexabitur me.

Amplexus, ûs. m. *Te Fau-fua.*

Amplifico, as, avi, atum, are. v. a. *Faka lahi, Faka ma-tala tala.*

Amplus, a, um. adj. *Lahi, Lau lahi, Koloa ia.*

Amplitudo, inis. f. *Te Lahi, te Lau lahi, te Taka-fua fua.*

Ampulla, æ. f. *Te Hina sii (li liki).*

Amputatio, onis. f. *Te Tuusi, te Motuhi.*

Amputo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuusi, Motuhi.*

An. adv. *Pe e :* An is est? *Pe koia ia?* Annon hoc dixi? *Pe nee mole au tala atu?*

Anagogicus, a, um. adj. *Faka lau malie :* Sensus anago-gicus.

Analogia, æ. f. *Te Faka-tata, Ta tau aga :* Analogiam sequi...

Analogicus, a, um. adj. *Faka tata.*

Anas, atis. f. *Te Pato.*

Anathema, atis. n. *Te Esekomunikato, te Tapu, te Mavae.*

Anathematizo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ma vae, Faka malaia, Fua kava.*

Anceps, ancipitis. adj. *Mea mata lua, Faahi lua, Ulu*

lua, Uhigá lua, Lotoloto lua : Anceps fortuna belli.

Ancilla, æ. f. *Te Fafine fekau, te Kaugana* : Ecce ancilla Domini... Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.

Ancora, æ. f. *Te Taula :* Ancora fundat naves morsu.

Anethum, i. n. *Te Aneto. (Ko te mohuku i Sutea.)*

Angario, as, avi, atum, are. v. a. *Faka aliki, Fakamalohi.*

Angelicus, a, um. adj. *Faka aselo, O hage ko he aselo.*

Angelus, i. m. *Te Aselo, te Faifekau* : Misit Dominus angelum suum... Angelus Domini nuntiavit Mariæ.

Ango, is, anxi, angere. v. a. *Kukumi, Punusi, Faka kinakina.*

Anguilla, æ. f. *Te Tuga.*

Anguis, uis. m. f. *Te Gata.*

Angularis. m. f. re. n. adj. *Tuliki ia, Faka tuliki ia.*

Angulus, i. m. *Te Tuliki fale, te Agele.*

Angustia, æ. f. *Te Nounou, te Poko sii, te Hoge, te Efihia aga.*

Angusto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka nounou, Fakasii, Faka efihi.*

Angustus, a, um. adj. *Sii, Poko sii, Fai gataa :* Angusta porta.

Anima, æ. f. *Te Laumalie, te Loto, te Mauli* : Anima humana est immortalis.

Animadverto, is, ti, sum, tere. v. a. *Faka kaukau, Taupaü, Vaka vaka i.*

Animal, lis. n. *Te Manu :* Animal rationale.

Animans, antis. adj. *Mea mauli, Mauli.*

Animantia, tium. n. plur. *Te u manu.*

Animo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mauli aki.*

Animosè. adv. *Faka toa, Faka loto toa.*

Animositas, atis. f. *Malohi, Ita lahi, Ita taofi loa.*

Animus, i. m. *Te Loto, te Laumalie, te Loto malohi.*

Annè? adv. *Pee ke?*

Anniculus, a, um. adj. *Ona tau e tahi :* Agnus anniculus.

Anniversarius, a, um. adj. *Te aho o te hologa tau na hoko ai he mea.*

Annon? adv. *Pe e molemo?*

Annona, æ. f. *Te Tau, te Tau kai, Magisi ki he aho takitahi.*

Annoto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka iloga :* Annotare librum, *Faka iloga he tohi.*

Annulus, i. m. *Te Mama :* Annulus episcopalis. — conjugalis. (Anneau).

Annumero, as, avi, atum, are. v. a. *Lau :* — pecuniam.

Annuntiatio, onis. f. *Te Fekau, te Logo, te Fetapa, te Tala.*

Annuo, is, ui, uere. v. a. *Faka logo, Tali, Kamo kamo.*

Annus, i. m. *Te Tau:* Anno Domini. Romulus annum a Martio inchoavit; Numa a Januario.

Annuus, a, um. adj. *Tau katoa, Te mea e alu i te alu aga o te tau.*

Anonymus, a, um. adj. *Ae e molemo iloi tona higoa.*

Anquiro, is, sivi, anquisitum, ere. v. a. *Faka kau kau, Faka fe hui.*

Ansa, æ. f. *Puke aga, te Kau o he mea.*

Ansula, æ. f. *Puke aga liliki.*

Antè. præp. *I mua, Ovi ki... :* — Christum natum.

Anteà. adv. *I mua,' O au kia aho-nei.*

Antecedens, entis. p. præs. **Antecedo.** *Muamua. Te uluaki kupu tafito o te* argumentum.

Antecedo, is, cessi, cessum, ere. v. n. *Alu ki mua, Mua mua.*

Antecelio, is, ui, ere. v. a. *Mua ake, Poto ake.*

Antecessor, oris. m. *Ae nee nofo mua.*

Anteeo, is, ivi, itum, ire. v. n. *Alu ki mua, Mua mua.*

Antefero, fers, tuli, latum, ferre. v. *Fua ki mua, Tuku ki mua ; Faka mau mau he mea.*

Antemurale, is. n. *Te A maka (pe) Ko he paepae maka i mua o te keli (pe) o he luo.*

Antenna, æ. f. *Te Kaula, te Sila.*

Antepono, is, sui, situm, nere. v. a. *Tuku ki mua, Tauhi.*

Antequàm. adv. *I mua, I te heeki mo..., I te heeki ai mo mea ke... :* Tempestas minatur antequàm surgat.

Anterior. m. f. us. n. oris. adj. *Ae e mua, te Muaki, te Uluaki.*

Antiphona, æ. f. *te Kupu-i hiva e muaki i te pesalamo.*

Antipodes, um. m. plur. *Te u tagata e nofo ki te faahi o te kele e i totatou lalo vae. Te mea e nofo i te natile* (Nadir.)

Antiquè. adv. *I te aga i mua, Faka ona aho.*

Antiquitas, atis. f. *Te Afea, te Temi mua, te Fua loa.*

Antiquus, a, um. adj. *te Mea afea, Fualoa, I ona aho.*

Antistes, itis. m. *Te Aliki, te Pule, te Epikopo.*

Antrum, i. n. *Te Ana.*

Anus, i. m. *Te Muli.*

Anus, ûs. f. *Te Fine matua afea.*

Anxietas, atis. f. *Te Hohaa, te Manava sii, te Mamahi.*

Anxius, a, um. adj. *Hohaa, Mamahi, Manava sii.*

Aper, pri. m. *Te Puaka vao.*

Aperio, is, rui, pertum, ire. v. a. *Faka ava, Iloi :* — portam.

Apertè. adv. *Faka ha, Faka haha.*

Apertura, æ. f. *Te Ava.*

Apertus, a, um. adj. *Fakaha ia, Iloi ia.*

Apes, is. f. *Lago papalagi.*

Apex, icis. m. *Te Fuga, te Mea sii noa.*

Apocryphus, a, um. adj. *Tohi e mole mo iloi te tagata nee ina fai :* Liber apocryphus.

Apologia, æ. f. *Te Vikiviki, te Faka totonu.*

Apostasia, æ. f. *Te Siaki o te lotu.*

Apostata, æ. m. *Ae kua ina siaki te lotu* : Julianus —.

Apostolus, i. m. *Te Apositolo* : Apostolorum chorus.

Apparatus, ûs. m. *Te Tootoo ga o he mea, te Oho, te Teuteu.*

Appareo, es, rui, itum, ere. v. n. *Ha mai, Kite mai, Gali.*

Apparo, as, avi, atum, are. v. a. *Teu, gaohi, Fai* : Apparare convivium, *Gaohi te kai...*

Appellatio, onis. f. *Higoa, Lea.*

Appello, as, avi, atum, are. v. a. *Paui, Lea, Faka higoa.* = *Tagi ki...* : — Cæsarem.

Appello, is, appuli, ulsum, ere. v. a. *Tau* : — terram, *Tau ki te fenua.*

Appendix, icis. f. *Te Fakahoko o he mea ki tona tafito; te Faka katoa o he mea.*

Appetitus, ûs. m. *Te fia kai, te Holi.*

Appeto, is, tivi (vel) tii, itum, ere. v. a. *Holi ki...*, *Kumi, Fai fafine.*

Applaudo, is, si, sum, ere. v. a. *Faka malie, Pasi pasi nima.*

Applausus, ûs. m. *Te Faka malie, te Pasi pasi nima o te faka malie.*

Applico, as, avi, atum, are. v. a. *Faka haga, Faka tau, Tau fenuá, Faka uhiga.*

Appono, is, sui, situm, nere. v. a. *Tauhi, Tuku, Hakili, Ai.*

Apprecor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kole, Hufaki ke...*, *Faka amu amu ke...* : — omnia fausta, *Hufaki ke mau ia mea lelei fuli.*

Apprehendo, is, endi, sum, dere. v. a. *Ilo i, logo i, Mau, Too, Puke ki ai te atamai.*

Apprehensus, a, um. p. præt. **Apprehendo.** *Kua mau ia.*

Appretio, as avi, atum, are. v. a. *Faka ta tau, Faka tau, Manako.*

Approbatio, onis. f. *Te Tali, te Tala io, te Faka mooni.*

Approbo, as, avi, atum, are. v. a. *Tali, Io ki he mea* : Approba, reproba.

Appropinquo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ovi, Ovi ki* : — regnum Dei.

Appulsus, ûs. m. *Te Tau ki he fenua.*

Aprilis, is. m. *Apelili.* (*Tona 4 o te menise o te tau.*)

Aptè. adv. *Mooni, Lelei pe, Aoga* : — dicere.

Apto, as, avi, atum, are. v. a. *Ai, Teu, Faka aoga, Faka uta uta* : — annulum digito.

Aptus, a, um. adj. *Aoga, Fe ala* : — ad omne anni tempus.

Apud. præp. *I, I te, Ia, Ia te, Ovi ki...*, *I mua...* : — omnes constat.

Aqua, æ, f. *Te Vai* : — benedicta. — pura.

Aquila, æ. f. *Te Akuila,*

Ko te manu faa lele o te malama-nei : Aquila Joannis.

Aquilo, onis. m. *Te Matagi mai te Noleto.*

Ara, æ. f. *Te Aletale.*

Aranea, æ. f. *Te Ka vele-vele.*

Aratio, onis. f. *Te Palau, te Laga kele.*

Arator, oris. m. *Tagata palau.*

Aratrum, ii. n. *Te Mea palau.*

Arbiter, tri. m. *Te Fakamooni, te Tagata faka mau, te Tagata faka kaiga.*

Arbitrium, i. n. *Te Fakamooni aga, te Faka mau.*

Arbitror, arıs, atus sum, ari. v. d. *Faka mahalo, Fakamooni, Faka kaukau.*

Arbor, oris. f. *Te Akau* : — una nobilis.

Arbustum, i. n. *Te Potu kua to ai te akau.*

Arca, æ. f. *Aleka, Puha* : Fœderis —.

Arcanum, i. n. *Te Tapu, Te mea fufu.*

Arcanus,a, um. adj. *Fufu, Lilo, Tapu* : Arcanum fœdus.

Arceo, es, cui, ctum, ere. v. a. *Lo lomi, Faka hola, Teke i.*

Arcessitus, a, um. p. præt. **Arcesso.**

Arcesso, is, ivi, itum, ere. v. a. *Fekau mai he tahi, Kumi mai...*

Archangelus, i. m. *Te Alekaselo* : Michael archangele, esto memor nostri.

Archisynagogus, i. m. *Te Matua tauhi o te Sinakoka.*

Architectus, i. m. *Te Matua tufuga fale.*

Architriclinus, i. m. *Te Matua e lagi aki te taumafa-aga.*

Arctus, a, um. adj. *Pokosii* : Somnus arctus, *Moe faka-malotoloto...*

Arcus, ûs. m. *Te Kalolo, te Nuanua; te Aleso* (arceau).

Ardens, entis. p. præs. **Ardeo.** *Vela ia, Pula, Gigila.*

Ardeo, es, arsi, arsum, dere. v. n. *Vela, Gigila, Holi vale.*

Ardor, oris. m. *Te Vela.*

Arduus, a, um. adj. *Maoluga, Fai gataa.*

Area, æ. f. *Te Malae.*

Arefacio, is, feci, actum, ere. v. a. *Faka moa moa, Faka-maha.*

Arena, æ. f. *One, Mata-one.*

Areo, es, rui, ere. v. n. *Liliu o moamoa, Li liu o maha.*

Areopagus, i. m. *Fakamau aga i Atena* (Athènes.)

Arens, entis. m. f. n. adj. *Moa moa, Maha* : Alveus arens, *Tafe aga maha.*

Argenteus, a, um. adj. *mea Aleseto, mea Siliva.*

Argentum, i. n. *Te Aleseto, te Siliva.*

Argilla, æ. f. *Kele e gaohi aki ia pa* (*mo*) *te u piliki.*

Argumentatio, onis. f. *Te Tala noa faka mooni mo faka-totonu.*

Argumentor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fai te talanoa feia.*

Argumentum, i. n. *Te Faka matala faka mooni o te tala noa :* Argumentatio est argumenti explicatio.

Arguo, is, ui, utum, uere. v. a. *Faka kovi i, Ako n aki, Faka ha.*

Ariditas, atis. f. *Te Fefeka, te Moa moa.*

Aridus, a, um. adj. *Moamoa, Kovi, Mate, Ma maha :* Manus arida, *Nima mate.*

Aries, ietis. m. *Te Akeno lahi :* Montes exultaverunt sicut arietes.

Arista, æ. f. *Fui fulumeto, Fui akau.*

Arithmetica, æ. f. *Te tohi numelo, Tona ako o te fai numelo.*

Arma, orum. n. plur. *Mahafu.*

Armatura, æ. f. *Te Teu ki te tau, te Teu tau, te Mea teu ki te tau :* — Dei.

Armatus, a, um. p. præt. **armo.** *ae kua Mahafu ia.*

Armentum, i. n. *Te Faga manu lalahi.*

Armiger, eri. m. *Te Hoa o he tagata i te tau.*

Armilla, æ. f. *Te Fakanavau.* (bracelets.)

Armo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mahafu he tahi, Avage ki he tahi te mahafu.*

Aro, as, avi, atum, are. v. a. *Pa lau, Keli kele.*

Aromata, atum. n. plur. *ia te mea magoni* (aromates.)

Arripio, is, pui, reptum, ripere. v. a. *Kapa ki..., Toho.*

Arrogantia, æ. f. *Te Aga pata pata.*

Arrogo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka aliki, Taofi, Aga tuu.*

Ars, artis. f. *Te Faiva, te Poto :* **Ars artium regimen animarum.**

Articulus, i. m. *Hoko aga, Kupu i tohi, Kupu i akonaki. Tahi o te u matua lea* (article.)

Artifex, icis. m. f. n. *Tagata faiva* (**artisan**).

Artus, ûs. m. dat. plur. artubus. *Te Koga o te sino :* Artuum dolor, *Te mamahi o te u koga sino.*

Arundinetum, i. n. *Te Koga kele kua tupu i ai te kaho.*

Arundo, inis. f. *Te Kaho.*

Arvum, i. n. *Te koga kele, te Gaue aga.*

Arx, cis. f. *Te Kolo maka, Nofo aga solia.*

As, assis. m. *Te Kii paaga, Senti* (centime) : Cibus uno asse venalis.

Ascendo, is, di, sum, dere. v. a. *Alu ake, Hake :* **Ascendit in Cœlum.**

Ascensio, onis. f. *Te Alu ake, te Asesione o Iesu Kilisito.*

Ascensus, ûs. m. *Te Hakega.*

Asinus, i. m. *Te Asino; Tagata vale* (âne.)

Asper, ra, rum. adj. *Fifisi, Fai gataa, Kani vao.*

Aspergo, is, si, sum, gere. v. a. *Faka vai, Lu luku :* Aram aquâ benedictâ aspergere.

Aspernor, aris, atus sum,

ari. v. d. *Nukinuki, Fehia, Fia lahi.*

Aspis, idis. f. *Te Higoa o te gata kona.*

Assatus, a, um. p. præt. **Asso.** *Tutu ia, Moho ia* : Jàm assatum est, versa et manduca.

Assensus, ûs. m. *Te Io, te Tala tonu, te Loto ki...*

Assentio, is, si, sum, ire. v. n. *Loto ki..., Lelei ia ki...*

Assentior, iris, sus sum, iri. v. d. *Loto ki...*

Assequor, eris, cutus sum, qui. v. d. *Logo, Hoko, Hoko ki he mea ke mau.*

Assiduè. adv. *Aipe, Agatonu.*

Assiduus, a, um. adj. *Nofo mau, Fai aipe.*

Assimilo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tata, Faka tatau.*

Asso, as, avi, atum, are. v. a. *Tutu, Faka moho.*

Associo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka kau, Kau mo...*

Assuefacio, is, feci, actum, ere. v. a. *Faka mahani.*

Assuesco, is, evi, etum, ere. v. n. *Mahani.*

Assuetus, a, um. p. præt. **assuesco.** *Mahani ia* : — Galli bello.

Assumo, is, sumpsi, sumptum, ere. v. a. *Too, Filifili, Avake* : Assumpsit Jesus Petrum et Andræam etc... Assumpta est Maria in Cœlum.

Assumptio, onis. f. *Te Avake, Te Asopesio o Malia.*

Assurgo, is, rexi, rectum, ere. v. n. *Tuu ake, Tupu ake* : — ex morbo. Populus in altitudinem assurgit.

Assyria, æ. f. *Asilia (Ko te fenua).*

Astiti. perf. **asto.**

Asto, as, astiti, astitum, astare. v. n. *Ovi ki..., Ha ki.., Tuu laki..., Tuu mai...*

Astronomia, æ. f. *Te Asetolonomia, te Poto ki te fetuu.*

Astrum, i. n. *Te Fetuu, te Lagi, Ia Selo.*

Astutia, æ. f. *Te Kaka, te Faipule aki.*

Asylum, i. n. *Tanaki aga o te tahi hahai (Tamaliki), Hola aga.*

At. conj. *Kae, Lo loto ga* : — etiam restitas? *Koa e ke toe nofo ai ?*

Ater, tra, trum. adj. *Uli, Faka lia lia.*

Atomus, i. m. *Te kii mea veliveli, Ko he sino e mole feala ke sio ia aki te matape.*

Atque. conj. *Pea, Mo* : — ego qui te confirmo. Tot annis atque adeò seculis. Atque adeò nunc sitio.

Atqui. conj. *Koia ia, Pea koeni...* : — certè nihil est melius mundo.

Atramentum, i. n. *Te Vai tohi.*

Atramentarium, ii. n. *Te Ipu o te vai tohi.*

Atrium, ii. n. *Te Nofo aga e hu mua ki ai..., te Malae loto, te Faka heke talaa.*

Atrocitas, atis. f. *Aga kovi lahi, te Faka kani vao.*

Atrociter. adv. *Faka kani vao* : — accipere.

Atrox, ocis. adj. *Tagata Agakovi*, *Tagata Fakakanivao.*

Attamen. conj. *Kae*, *Foki*, *Kae logo agepe.*

Attendo, is, endi, entum, ere. v. n. *Vaka vakai*, *Fakalogo*, *Tokaga* : Attende Domine et miserere.

Attentio, onis. f. *te Fakalogo*, *te Faka ma loto loto*, *te Tokaga.*

Attentè. adv. *Fakamalotoloto* : — cogitare.

Attentus, a, um. p. præt. **Attendo.** *Faka logo ia*, *Tokaga ia.*

Attero, is, trivi, tritum, terere. v. a. *Molo ki*, *Mau mau*, *Lai lai ki.*

Attestatio, onis. f. *Te Faka mooni.*

Attestor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faka to tonu*, *Fakamooni.*

Attineo, es, ui, entum, ere. v. a. *Kau ki...*, *Aoga ki...*, *Pipiki...*, *Kau...*

Attingo, is, tigi, tactum, gere. v. a. *Tau*, *Hoko*, *Papae.*

Attollo, is, ere. v. a. *Hiki ake*, *Too ake* : Attollite portas æternales.

Attonitus, a, um. p. præt. **Attono.** *Ofo ia.*

Attono, as, nui, itum, are. v. a. *Ofo.*

Attractus, a, um. p. præt. **Attraho.** *Toho ia*, *Ma toho ia.*

Attraho, is, axi, actum, here. v. a. *Toho* :—ad se benevolentiam alicujus largitione.

Attrecto, as, avi, atum, are. v. a. *Kapa*, *Momoli.*

Attribuo, is, ui, utum, ere. v. a. *Faka ilo ilo*, *Ava ge*, *Tuku age.*

Attributum, i. n. *Te u mea e lau ki he mea* : Attributa divina. Attributa alicujus rei.

Attritio, onis. f. *Te Fakahemala*, *te Lai lai* ; *E tafito lau ki te fakahemala sii.*

Attritus, a, um. p. præt. **Attero.** *Moloki ia*, *Lailai ia.*

Auctio, onis. f. *Te Fakatau aga*, *Faka hahai*, *Faka tautuki.*

Auctor, oris. m. *Te Tagata e fai he gaue* (*pe*) *te tohi*, *te Tufuga*, *te Aliki.*

Auctoritas, atis. f. *Te Faipule*, *te Pule aga*, *te Malohi aga* : Auctoritas Scripturæ Sacræ. — Ecclesiæ.

Audacia, æ. f. *Te Malohi*, *te Fia mea lahi aga faka toa.*

Audax, cis. adj. *Malohi*, *Fia mea lahi*, *Toa.*

Audeo, es, ausus sum, dere. v. a. *Faafai*, *Ahi ahi*, *Fai loto malohi*, *Fai faka toa* : Quomodo ausus es id facere? Audere vim in aliquem (vel) alicui.

Audii. perf. **Audio.**

Audio, is, ivi (*pe*) ii, itum, ire. v. a. *Logo*, *Faka logo mai*, *Fagono mai* : Audi vocem ejus.

Auditus, a, um. p. præt. **Audio.** *Fagono ia.*

Aufero, fers, abstuli, ablatum, auferre. v. *Toho*, *Ave* ; *Faka aliki.*

Augeo, es, auxi, auctum, gere. v. a. *Tupu ake*, *Faka lahi*, *Asili*, *Hiki ake* : Augere glo-

riam, *Kua hiki aketona kololia.* Quidquid habebat sive domi, sive ruri, mirè auxit.

Auguror, aris, atus sum, ari. v. d. *Faka ilo ilo he mea ka hau, Ma halo halo, Faka ki kite he mea.*

Augustus, a, um. adj. *Tapu, Ma malu.*

Augustus, i. m. *Aukusito.* (*Tona 8 o te menise o te tau*).

Aula, æ. f. *Te Nofoaga aliki.*

Aulicus, a, um. adj. *Ae e nofo i te fale aliki.*

Aura, æ. f. *Te Havili, te Lagi...*

Aureus, a, um. adj. *Te mea Aulo.*

Auricula, æ. f. *Te Taliga :* Amputavit auriculam ejus.

Auris, is. f. *Te Taliga :* Qui habet aures audiendi, audiat.

Aurora, æ. f. *Te Mafoata :* Auroram sequi.

Aurum, i. n. *Te Aulo:* Aurum mordet equus.

Auster, tri. m. *Te Ma tagi Sute, te Matagi Toga* (vent du sud, de Tonga) : In judicio surget Regina austri.

Austeritas, atis. f. *Te Aga faka ma mahi o faifai lelei i te kai mo te inu, mo te u mea kehe kehe :* Vincam voluptatem austeritate.

Ausus, a, um. p. præt. **Audeo.** *Ae e faafai, Ahi ahi.*

Aut. conj. *Pe :* Aut ego nesciebam quorsùm tu ires?

Autem. conj. *Kae :* Quid autem ille? Mihi autem.

Authenticus, a, um. adj. *Ko te tohi kua tuku tonu ki te tagata nee ina fai :* Pentateuchus authenticus.

Authenticitas, atis. f. *Te Auteneticitate aga :* Authenticitas libri.

Autographus, a, um. adj. *Te Tohi kua fai aki tonu e te tagata tona nima.*

Autumnum, i. n. *Te Autumeno* (*Te koga o te tau, e gata mai te 21 o Sepetepeli, o hoko ki te 21 o Tesepeli*) *:* Autumnat aer et vernat semper in Italiâ.

Auxi. perf. **Augeo.**

Auxiliaris. m. f. re. n. *Ae e tokoni, E kau tahi mo...*

Auxilior, aris, atus sum, ari. v. d. *Tokoni he tahi.*

Auxilium, ii. n. *Te Tokoniaga :* Da robur, fer auxilium.

Avarè. adv. *Faka manumanu.*

Avaritia, æ. f. *Te Manumanu; te Foaki gataa.*

Avarus, a, um. adj. *Ae e manumanu.*

Ave, aveto. imper. **Aveo.** *Alofa, Si ota ofa :* — alicui dicere.— matutinum portare.= Ave, ave, aves, esse aves? Ave, atque salve.

Avete, avetote. Imper. plur. *To ma tou ofa, Si o ta tou ofa.*

Avello, is, velli (vel) avulsi, ulsum, vellere. v. a. *Tohoage, Faka malohi, Faka aliki, Faka mavae...*

Avena, æ. f. *Te Mohuku e fafaga aki te hosi* (avoine).

Aveo, es, ere. v. a. *Alofa, Ofa.* (Vide **ave.**)

Aversio, onis. f. *Te Fehia, te Fiu.*

Averto, is, ti, sum, ere. v. a. *Fakatafe, Faka hola, Faka alu kehe.*

Avia, æ. f. *Te Kui fafine.*

Aviarium, ii. n. *te Fale-moa, te Fale lupe.*

Avidè. adv. *Holivale : —* expectare.

Aviditas, atis. f. *Te Holi-lahi, te Holivale.*

Avidus, a, um. adj. *Tagata holi vale lahi, Ae takaga, Ae manako o he mea.*

Avis, is. f. *Te Manu lele :* Quænam ista avis?

Avitus, a, um. adj. *Mai ia matua.*

Avulsus, a, um. p. præt. **Avello.** *Mavae age ia.*

Avunculus, i. m. *Fae tagata.*

Avus, i. m. *Te Kui tagata.*

Axioma, atis. n. *Te Akesioma, te Kupu mooni, te Kupu e mahinohino i te hahai fuape.* Ex : Totum majus est suâ parte. Ignoti nulla cupido. *Lua mo lua kua fa.*

Axis, is. m. *Te Kau o te fua i teka.*

Azarias, æ. m. *Te tagata ko Asaliasi :* Benedicite, Anania, Azaria, Misael, Domino.

Azimus, a, um. adj. *Hee tupu, te Pane hee tupu :* Primâ autem die azimorum, accesserunt discipuli ad Jesum. Itaque epulemur, non in fermento veteri, sed in azimis sinceritatis et veritatis.

B

Babel. f. *Te tule ko Papele.*

Bacca, æ. f. *Te Fua i akau, ia Fua i akau liliki.*

Babylon, onis. f. *ia Papilone (te kolo).*

Babylonicus, a, um. adj. *Te tagata e kau ki Papilone.*

Babylonii, orum. m. plur. *Te hahai o Papilone.*

Bacchis, idis. m. *Te Aliki solia.*

Baculus, i. m. *Te Tokotoko.*

Bajulatio, onis. f. *Te Fua kavega.*

Bajulo, as, avi, atum, are. v. a. *Fua, Too :* Bajulavit Jesus crucem suam.

Balæna, æ. f. *Te Tafo laa.*

Balatus, ûs. m. *Te Tagi o te Akeno.*

Balbè. adv. *Faka kotekote.*

Balbus, a, um. adj. *Gutu piko, Kotekote.*

Balbutio, is, tivi, itum, ire. v. a. *Kotekote, Faka kotekote :* Academici desinant balbutire aliquandò.

Balnææ, arum. f. *Te U maanu, te Maanuaga.*

Balneum, i. n. *Te Maanuaga, Te Fale maanu.*

Balo, as, avi, atum, are. v. n. *Tagi (o te manu.)*

Balsamum, i. n. *Te Palasamo, te Magoni.*

Balteus, i. m. *Te Nonoo o te heleta.*

Bathuel, lis. m. *ia Patuele (Ko te mokopuna o Apalahamo.)*

Baptisma, atis. n. **Baptismus,** i. m. **Baptismum,** i. n. *Te Papitema :* Materia remota Baptismi..... Materia proxima Baptismi...

Baptizatus, a, um. p. præt. **Baptizo.** *Ae Kua papitema ia.*

Baptizo, as, avi, atum, are. v. a. *Fai papitema, Papitema i :* Baptizavit Jesus... Baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritûs sancti.

Barathrum, i. n. *Te Vanu, te Luo lahi, Ia Ifeli.*

Barba, æ. f. *Te Kaukava :* — incipiens. Barbam recidere.

Barbari, orum. m. plur. *Te u tagata nee molemo kau ki te hahai Latina mo Keleka.*

Barbaria, æ. f. **Barbaries,** iei. f. *Te Agavale, te Fakakanivao :* Non solùm Græcia et Italia, sed omnis barbaria. Tanta eorum barbaria ut pacem non intelligant.

Barbarismus, i. m. *Te Lea tohi hala (pe) fai hala :* Barbarimus est cùm verbum aliquod vitiosè effertur. Solœcismus est, cum verbis pluribus consequens verbum superiori non accomodatur.

Barbarus, a, um. adj. *Faka kanivao, Tagata folau.*

Barcha, æ. f. *Ko te higoa o te faahiga aliki o Kaletako.*

Barometrum, i. n. *Te Palometa (Ko te puleaki ki te fuafua o te mamafa o te aele.)*

Basilica, æ. f. *Te Faletapu (Te fale faka aliki mo teuteu aupito) :* — sanctorum Petri et Pauli.

Basiliscus, i. m. *Ko te higoa o te gata kovi.*

Beatè. adv. *Faka manu ia :* Beatè sit tibi. Beatè implet orationem. Euge, beatè...

Beatitudo, inis. f. *Te Manuia aga :* Beatitudines octo...

Beatus, a, um. adj. *Manuia :* Verè — homo nihil requirit ut sit beatior. Beata et elegans oratio.

Bellator, oris. m. *Te Tagata faa tau, te Tagata tau :* — non erat mari Romanus, *Ko te hahai Loma nee mole tau i tai.*

Bellè. adv. *Mata Lelei :* — nobis flavit ventus.

Belligero, as, avi, atum, are. v. a. *Fai te tau.*

Bellua, æ. f. *Te Manu lahi, Manu fekai.*

Bellum, i. n. *Te Tau :* Vel belli vel domi. Inferre —, *Ave te tau.*

Benè. adv. *Lelei :* — est. — se habet.

Benedico, is, dixi, dictum, ere. v. a. *Tapuaki, Fakatapu, Tala lelei.*

Benedictio, onis. f. *Te Tapuaki, te Vikiviki.*

Benedictus, a, um. p.

præt. **Benedico.** *Kua tapuakiia.*

Benefacio, is, feci, factum, cere. v. a. *Fai lelei, Ofa ki...*

Beneficentia, æ. f. *Te Fai lelei, te Aga ofa.*

Beneficium, ii. n. *te Ofa, te Failelei.*

Beneficus, a, um. adj. *tagata ofa.*

Benevolentia, æ. f. *Te Loto lelei, te Manava ofa.*

Benevolus, a, um. adj. *tagata Loto lelei, Manava ofa :* Benevolo animo facere aliquid.

Benignè. adv. *Faka ofa-ofa, Faka lelei :* Plebs benignè arma capit.

Benignitas, atis. f. *te Agalelei, te Aga ofa, te Aga malie.*

Benignus, a. um. adj. *Aga ofa, Manava ofa :* — sermo.

Beo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafimalie.*

Beryllus, i. m. *Mata i maka koloa ia.*

Bestia, æ. f. *Te Manu fekai :* — devoravit eum.

Bestialis. m. f. le. n. adj. *Fakamanu, O hage ko he manu.*

Biblia, orum. n. plur. *Te u tohi :* — Sacra, *Tohi Tapu.*

Bibliotheca, æ. f. *Te Hiliaga tohi, Te u tohi e tuu ai.*

Biblus, i. f. *Ko te akau i Esipito nee aoga tona kili ki te fai tohi o hage ko te pepa.*

Bibo, is, bibi, itum, ere. v. a. *Inu :* Quid comedent, quid bibent?

Bicolorus, a, um. adj. *Te mea e lua ona mata pena.*

Bicornis. m. f. e. n. *Talalua.*

Bidens, entis. adj. *Te mea e mata lua; Nifo lua.*

Biduum, i. n. *Vahaa aho e lua.*

Biennium, i n. *Vahaa tau e lua.*

Bimatus, ûs. m. *Ae kua lua ona tau :* A bimatu et infrà.

Binus, a, um. adj. *E lua, Tau lua, Tautau tokolua.*

Bis. adv. *Tua lua, Faifoki... Faifoki :* A me bis salutem accepit.

Bissextilis. m. f. le. n. *Tau piseteli.*

Bitumen, nis. n. *Te pulu.*

Blandè. adv. *Fakapelepele :* — dicere.

Blandior, ris, itus sum, iri. v. d. *Fakapelepelei i, Fakalai.*

Blanditia, æ. f. et **Blanditiæ,** arum. f. plur. *Te Fakapelepele, te Faka lai.*

Blandus, a, um. adj. *Agalelei, La lata, Aga malu.*

Blasphemo, as, avi, atum, are. v. n. *Taku a noa, Lea vale.*

Bona, orum. n. plur. *Te Koloa, te Manuia, te Lelei.*

Bonitas, atis. f. *Te Agalelei, te Aga ofa :* — Dei.

Bonus, a, um. adj. *Lelei; Tagata aga lelei :* Bone vir, quid ais?

Bos, bovis. m. *Te Pipi :* Non alligabis os bovi trituranti.

Botanicus, a, um. adj. *Te Tagata e ina kumi te uhiga o te akau.*

Botrus, i. m. *Te Fua i vite.*

Bracchium, ii.n. *te Fasiga nima* : Fecit potentiam in bracchio suo...

Branchiæ, arum. f. plur. *te Koko o te ika, te Kapoga.*

Bravium, ii. n. *te Totogi i te gaoi hakai.*

Brevì. adv. *I te temi siipe, Vave, Faka siipe.*

Breviarium, ii. n. *te Tohi tapu fakanounou* : — Romanum.

Brevis. m. f. ve. n. *Nounou, Sii.*

Brevitas, atis. f. *te Nounou, te Sii, te Lau sii.*

Breviter. adv. *I te lea siipe, Faka nounou.*

Bruchus, i. m. *te Hee.*

Brumalis. m. f. le. n. *te Eituu laa mo moko.*

Brutum, i. n. *te Manu.*

Buccelia, æ. f. *te Kai sii, te Maaga e tahi* : — panis.

Buccina, æ. f. *te Mea faka tagi.*

Buccino, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tagi, Ta te faka tagi.*

Buccinum, i. n. *te Leo o te mea fakatagi.*

Bulla, æ. f. *te Tohi, te Pula o te Tuitapu* (bulle.)

Bullio, is, ivi, itum, ire. v. n. *Pula.*

Butyrum, i. n. *te Gako i pipi* (beurre.)

Byssinus, a, um. adj. *E kau ki te lino.*

Byssus, i. f. *te Lino.*

C

Cacabus, i. m. *Te Kulo.*

Cacumen, inis. n. *te Tela, te Tumu tumu* : — montis.

Cadaver, eris. n. *Te Sino mate, te Pakola.*

Cado, is, cecidi, casum, ere. v. n. *To ifo, toka* : — in morbum.

Caducus, a, um. adj. *To-iá, Vaivai, Mole vave, Togafua.*

Cæcitas, atis. f. *Te Kivi, te Faka pouli o te mata.*

Cæcus, a, um. adj. *Kivi.*

Cædes, is. f. *Te Ta mate lahi, te Mau mau lahi,* te *Haaga.*

Cædo, is, cecidi, cæsum, dere. v. a. *Ta mate, Tuu si, Ta* : — carmina in marmore.

Cælibatus, ûs. m. *Te Nofo hee ohoana.*

Cæpa, æ. f. *te Onioni.*

Cæremonia, æ. f. *te Tootooga* : — episcopalis.

Cæruleum, i. n. *Te Uli o te lagi mo te tai.*

Cæruleus, a, um. adj. *Ulia* : Cærulea æquora.

Cæsar, aris. m. *Sesale.* (*Ko te higoa o te u Aliki o Loma.*)

Cæsaries, iei. f. *Te Laululu.*

Cæsura, æ. f. *Te Taaga, te Tuu siaga.*

Cæsus, a, um. p. præt. **Cædo.** *Tuu si ia.*

Cæteri, æ, a. adj. plur. *Te u mea kehe, Te tahi mea kehe :* Socràtes et cæteri philosophi...

Calamitas, atis. f. *Te Mala ia, te Ma mahi :* Dies calamitatis et miseriæ.

Calamus, i. m. *Te Kàho, te Kau o te fulumeto.*

Calcatus, a, um. p. præt. **Calco.** *Molokia.*

Calceamentum, i. n. *Tapuga vae, Sulie* (Soulier.)

Calceamentarius, ii. m. *Te tagata e gaohi sulie.*

Calceatus, a, um. p. præt. **Calceo.** *Ae kua tapuga vae ia.*

Calceo, as, avi, atum, are. v. a. *Ai te tapuga vae.*

Calcitro, as, avi, atum, are. v. a. *Fai gatàa, Aka mai.*

Calco, as, avi, atum, are. v. a. *Moloki :* — imposito pede.

Caldarium, ii. n. *Te Kulo lahi.*

Calefacio, is, feci, actum, cere. v. n. *Mumu.*

Calendæ, arum. f. plur. *Te Kàletà, te Uluaki aho o te u Menise :* Calendis Januarii.

Calendarium, ii. n. *Te Kaletalio.*

Caleo, es, ui, ere. v. n. *Mafana, Mofi, Holi lahi.*

Calidus, a, um. adj. *Mafana, Pula.*

Caliga, æ. f. *'Te Tapugavae o te hahai o Loma i ona aho.*

Caligo, as, avi, atum, are. v. n. *Fakapouli, Nenefu.*

Caligo, inis. f. *Te Nenefu, te Fakapouli.*

Calix, cis. m. *Te Kalise, te Ipu.*

Calleo, es, ui, ere. v. n. *Fefeka, Pate, Fune.*

Calliditas, atis. f. *Te Poto, te Kaka.*

Callidus, a, um. adj. *Ae e kaka, Ae e poto.*

Calor, oris. m. *Te Mafana :* Suffocat me calor.

Calumnia, æ. f. *Te Fasituu.*

Calumniator, oris. m. *Ae e fai te fasi tuu.*

Calumnior, aris, atus sum, ari. v. d. *Fasi tuu.*

Calumniosus, a, um. adj. *E faafasi tuu, Fakafasi tuu.*

Calvaria, æ. f. *te Sika, te Ulupoko.*

Calvesco, is, scere. v. n. *Fàka aau o tula.*

Calvus, a, um. adj. *Ae kua tula.*

Calx, cis. f. *Te Muli vàe, te Lahe, te Vela.*

Camelus, i. m. *Te Kamelo.* (*Ko te manu.*)

Caminus, i. m. *Gutu umu kàkahà :* Cantabant hymnum in camino ignis.

Campestris. m. f. e. n. adj. *E kàu ki te vao, Laulelei.*

Campus, i. m. *Gaùe aga; Kogà kele, Koga api.*

Candela, æ. f. *Te Malamà e gaohi aki te gako i pipi.*

Candesco, is, ere. v. n. *Fakà hi hina.*

Candidatus, a, um. p. præt, **Candido.** *Kua kofu hina ia.*

Candido, as, avi, atum, are. v. a. *Faka hina.*

Candidus, a, um. adj. *Hina, Maa, Atea, Aga lelei* : Nive candidior. — scriptor.

Candor, oris. m. *Te Hina, te Mea hina, te Agaofa, Gigila* : Jesus, candor lucis æternæ...

Caneo, es, ui, nere. v. n. *Fakaau o hinâ, Hina mai.*

Canesco, is, ere. v. n. *Fagàfaga hina.*

Canis, is. m. f. *Te Kuli* : Nolite sanctum dare canibus.

Canistra, æ. f. **Canistrum,** i. n. *Te Kato* : Vidi, cùm tria canistra haberem super caput meum.

Canities, iei. f. *Lau ulu-hina, te Hina o te lau ulu.*

Canna, æ. f. *Te Kaho.*

Canon, onis. m. *Te Fakatotonu, te Kupui fono* : — missæ.

Cano, is, cecini, cantum, ere. v. a. *Hiva, Faka tagi* : canite tubâ in Sion.

Canorus, a, um. adj. *Leolelei, Logo lelei* : Canora vox.

Canticum, i. n. *Te Hiva, te Kupu i hiva* : — Zachariæ.

Canto, as, avi, atum, are. v. a. *Hiva, Uua* : Antequàm gallus cantet, ter me negabis.

Cantus, ûs. m. *Te Hiva* : Cantus Gregorianus. — planus.

Canus, a, um. adj. *Hina, Hi hina.*

Capillus, i. m. *Te Fulu i ulu.*

Capio, is, cepi, captum, ere. v. a. *Too, Fàka kaukau, Aofi* : Plures non capit hic locus.

Capitalis, m. f. e. n. adj. *Tafito* : Peccata capitalia.

Capra, æ. f. *Te Tao fafine.*

Capsula, æ. f. *Kii puha aulo, Kii puha siliva.*

Captiva, æ. f. *Te Fafine kaugana, te Fafine popula.*

Captivitas, atis. f. *Te Faka kaugana, te Fakapopula.*

Captivus, a, um. adj. *Ae e kaugana, Ae e nofo fakapopula.*

Capto, as, avi, atum, are. v. a. *Ofe loto, Faka yeigei.* = *Taka aokai, Foli, Mau.*

Captura, æ. f. *Te Mea kua mau* : — piscium, *Te ika kua mau.*

Captus, a, um. p. præt. **Capio.** *Mau ia.*

Caput, itis. n. *Te Ulu, te Kapite.*

Capitulum, i. n. *Te Kapite sii* : — legis.

Carbo, onis. m. *Te Mamala i afi* : Carbones ignis congeres super caput ejus.

Carcer, ris. m. *Te Fale fakapouli, te Kalesele.*

Cardinalis. m. f. le. n. adj. *Te Tafito i mea.* = *Te Kaletinale.*

Cardo, inis. m. *Te Ukamea e fakamàu aki ia matapa.*

Carduus, i. m. *Te Mohuku talatala.*

Careo, es, ui, caritum (et) cassum, ere. v. n. *Hala mo..., Noa ki* : — fide.

Carina, æ. f. *Te Takele o te vaka, te Ola i vaka.*

Caritas, atis. f. *Te Ofa* : Deus caritas est.

Carmen, inis. n. *Te Hiva, te Leo, te Lau* : Carmina canere.

Carnalis. m. f. le. n. adj. *Fakasino, Kau ki te sino.*

Carne. abl. **Caro.** *Te Kakano, te Sino.*

Carnifex, cis. m. *Te tagata tamate tagata* (Bourreau.)

Caro, carnis. f. *Te Kakano, te Sino* : Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam, dixit Jesus.

Carpo, is, si, carptum, ere. v. a. *Toli, Tau i, Tanaki, Kai.*

Carus, a, um. adj. *Ofaia, Pele, Mau gataa* : Gloria mihi cara est.

Carruca, æ. f. *Te Teka, te Saliote* (Charriot.)

Casa, æ. f. *Te Fale masiva.*

Caseus, i. m. *Te Folomasi* (Fromage).

Cassis, idis. f. *te Puloga solia.*

Cassus, a, um. adj. *Kua noa, Alu noa.*

Castè. adv. *Fakalelei, Fakaapaa iä* : — ornare dicendi genus.

Castellum, i. n. *Te Kolo, te Nofoaga aliki.*

Castigatio, onis. f. *Te Akonaki, te Manavahe, te Fakamamahi, te Totogi.*

Castigo, as, avi, atum, are. v. a. *Akonaki, Faka mamahi, Taute* : — aliquem verbis.

Castimonia, æ. f. *Te Nofo taupoou, te Maa, te Taupau o te sino ke hao i te kovi.*

Castitas, atis. f. *Te Nofo taupoou, te Nofo hee kovi, te Maa.*

Castra, orum. n. plur. *Te Nofoaga tau.*

Castrametor, aris, atus sum, ari. v. d. *Te Tau e gaohi tona nofoaga.*

Castro, as, avi, atum, are. v. a. *Sipii, Tataga, Fakagata.*

Castus, a, um. adj. *Maa, Agatonu, Lelei.*

Casus, ûs. m. *Te Mea e hoko noape, Tupuaga* : In casu necessitatis.

Catalogus, i. m. *Te Tohi lau faka holoholo.*

Cataractæ, arum. f. plur. *Te To ifo lahi o te vai.*

Catechismus, i. m. *Te Katekisimo, te Ako naki.*

Catechista, æ. f. *Te Tagata (pe) te Fafine Ako naki.*

Catechizo, as, avi, atum, are. v. a. *Ako te lotu, Ako naki, Fai te katekisimo.*

Catechumenus, i. m. *Ko ae e ako ako ke papitema i.*

Catena, æ. f. *Te Katena, te Maea ukamea.*

Cateno, as, avi, atum, are. v. a. *Hai aki te maea ukamea, Pupunu.*

Caterva, æ. f. *Te Koga tau, te Kau tau.*

Cathedra, æ. f. *Hekaaga, Nofo aga, Ako n aki aga* : Cathedra sancti Petri.

Catholicus, a, um. adj. *Katoa, Ma opo opo* : — fides. Ecclesia —.

Catinum, i. n. **Catinus,** i. m. *Te Pa.*

Catula, æ. f. *te Kii kuli fafine.*

Catulus, i. m. *Te Kii kuli.*

Cauda, æ. f. *Te Hiku* : Canis blandimento suæ caudæ gaudebat.

Caulæ, arum. f. plur. *Te A akeno.*

Causa, æ. f. *Te Tupu aga o he mea, te Uhiga, Koteuhi* : Causâ meâ, *Ko teuhi ko au.*

Cautè. adv. *Fakapapau, Faka potopoto, Faka ete ete.*

Cautela, æ. f. *Te Fakapapau, Fakapotopoto, te Faifaipoto, Fimalie.*

Cautio, onis. f. *Te Fakapapau, te Faka mooni.*

Caveo, es, cavi, cautum, cavere. v. n. *Vakavakai, Aua naa...* : Cave ne cadas.

Caverna, æ. f. *Te Ana, te Poko i mea.*

Cavus, a, um. adj. *Luo luo, Tau lalo.*

Cecidi. perf. **Cado** et **Cœdo**.

Cedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Au, Hoko, Tuku age* : Omnia cedebant ei feliciter, *Nee hoko lelei kia te ia ia mea fuli.*

Cedrus, i. m. *Te Setelo.* (*Ko te akau.*)

Celeber. m. **bris**. f. bre. n. adj. *Viki viki ia, Ilo a, Uiia* : Celebris via, *Te ala uiia.*

Celebritas, atis. f. *Te Tootoo ga lahi, te Tootoo ga vikiviki ia o he mea.*

Celebratus, a, um. p. præt. **Celebro**. *Viki Viki ia, Hahai ia.*

Celebro, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki, Taupau, Fai he mea laki* : — *te Misa.* Celebrare convivium. — dies festos.

Celer. m. **Celeris**. f. **Celere**. n. adj. *Vave, Vae vave* : — mors.

Celeritas, atis. f. *Te Vave* : Celeritas in agendo.

Celero, as, avi, atum, are. v. a. *Fai vave* : Celerare fugam.

Cella, æ. f. *Tanaki aga magisi, Tuuga mea* : — lignaria, *Tuuga fafie.*

Cellula, æ. f. *Te Nofo aga sii, Koga fale sii.*

Celo, as, avi, atum, are. v. a. *Fufu, Taofi mau.*

Celsus, a, um. adj. *Maoluga, Lahi, Loa.*

Censeo, es, ui, itum, ere. v. a. *Lau, Loto ke..., Tohi te hahai.*

Census, ùs. m. *Te Lau o te hahai, Tona tohi.*

Centesimus, a, um. adj. *Tona tahi o te teau.*

Centiès. adv. *Tua teau.*

Centum. indecl. *Teau.*

Centurio, onis. m. *Te Setulio, Tagata e pule kia solia e teau.*

Cera, æ. f. *Te Sela* . Cera Paschalis.

Cereus, a, um. adj. *Kua faiaki te sela* : — effigies, *Te fakatata sela.*

Cerebrum, i. n. *Te Uto.*

Cerno, is, crevi, cretum, ere. v. a. *Sio, Vaka i, Ilo i.*

Certamen, inis. n. *Te Tau,*

te Kinau : Quò majus erat certamen salutis.

Certè. adv. *Ifoki, Koia ia, Iloi* : Certè scio illud.

Certò. adv. *Mooni.*

Certo, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Faifai taki, Fagatua, Faka taupie pie.*

Certus, a, um. adj. *Iloi, Tonu, Kua tonu, Kua mooni.*

Certitudo, inis. f. *Te Mooniaga, te Iloi papau.*

Cervix, icis. f. *te Uà, te Ulu, te Hiku i akau* : A plantâ pedis, usque ad verticem capitis.

Cessatio, onis. f. *te Ga ta, te Ma lolo, te Tuku aga.*

Cesso, as, avi, atum, are. v. n. *Faka ga ta, Tuku, Ava, Ma lolo.*

Ceu. adv. *O hage ko...* : Adversi rupto ceu quodam turbine venti.

Chaldæi, orum. m. plur. *Te Hahai Kaletea.*

Chananæa, æ. f. *Te Fenua ko Kananani.*

Charta, æ. f. *Te Pepa.*

Chirographum, n. *Te Tohi nee fai nima.*

Chorus, i. m. *Te Ka iva, te Kau po ula, te Kau faka tagi.*

Chrisma, atis. n. *Te Kilisimate, te Mili.*

Christianitas, atis. f. *Te Hahai Kilisitiano, te Lotu Kilisitiano.*

Christus, i. m. *ia Kilisito* : Jesus — filius Dei. = *Te mili.*

Christianus, a, um. adj. *Kilisitiano* : Religio christiana.

Cibaria, orum. n. plur. *Te Magisi, te Mea kai auau.*

Cibo, as, avi, atum, are. v. a. *Fafaga, Faa puku, Haapuku* : Cibavit eos ex adipe frumenti.

Ciborium, ii. n. *Te Ipu fai Komunio, te Ipu tapu.*

Cibus, i. m. *Te Mea kai, te Magisi, te Kai* : Caro mea verè est cibus.

Cicada, æ. f. *Te Elekihi.*

Cicur, ris. adj. *Lalata.*

Cicuro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka la lata.*

Cieo, es, vi, tum, ere. v. a. *Faka ma veu veu, Lia lia ki, Fakalaga.*

Cilicium, ii. n. *Te Kofu faka hemala, Faka mama hi.*

Cinctus, a, um. p. præt. **Cingo.** *Kua nonoo ia.*

Cingo, is, cinxi, cinctum, ere. v. a. *Taka taka i, No noo* : Cùm junior esses, cingebas te.

Cingulum, i. n. *Te Noo* : Præcinge me cingulo puritatis.

Cinis, eris. m. *Te Lefu lefu* : Imponere cineres capiti. Dies cinerum.

Cinnamomum, i. n. *Te Sinamomo (Ko te akau magoni.)*

Circà. præp. *Ovi, Tei tei, Ape, I te, Ia te...* : — horam.

Circiter. præp. *Ovi, Tei tei, Ape* : — quinquaginta annos natus.

Circuitus, ûs. m. *Te Takafuafua, te Fe li liu aki, te Takatakai, te Pae pae* : In circuitu throni.

Circulus, i. m. *Te Mea takafuafua, te Taka i vai.*

Circùm. præp. *I, I te, Ia, Ia te, Ovi.*

Circumdo, as, dedi, datum, dare. v. a. *Taka taka i.*

Circumcido, is, di, sum, dere. v. a. *Tuusi faka taka fuafua, Fai te silikosisio.*

Circumcisio, onis. f. *Te Silikosisio, te Faka ma vae.*

Circumduco, is, duxi, ctum, ducere. v. a. *Taki age, Taki faka taka foli foli.*

Circumeo, is, ivi (*pe*) ii, itum, ire. v. a. *Fe alu aki, Foli, Taka ta kai...* : Circuivi terram.

Circumfero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Fe ave aki, Faka ha...*

Circumspicio, is, pexi, pectum, cere. v. a. *Faka siosio, Faka kau kau...*

Circumstans. p. præs. **Circumsto.** *Ae e nofo fakaalofi.*

Circumsto, as, steti, stitum, stare. v. n. *Nofo fakaalofi, Nofo taka taka i.*

Circumstantia, æ. f. *Te Mea e asili lelei ai* (*pe*) *asili kovi ai he gaue e fai.*

Circumtectus, a, um. p. præt. **Circumtego.** *Kua uufi ia.*

Circumtego, is, xi, ctum, gere. *Uufi, Faka taka taka i.*

Circumvenio, is, veni, ventum, ire. v. a. *Taka taka i, Hau taka taka i.*

Circumventus, a, um. p. præt. **Circumvenio.** *Kua Tatakakai ia.*

Circumvolito, as, avi, atum, are. v. n. *Lele takatakai, Fe lele aki.*

Cis. præp. *Heni mai, Toe* : Cis paucos dies, *Ko aho siipe kei toe, pea...*

Cisterna, æ. f. *Te Luo* : Mittite eum in cisternam hanc.

Citatus, a, um. p. præt. **Cito.** *Faka vave* : Cursus citatus, *Te tafusi vave.*

Cithara, æ. f. *Te Sitala.* (*Ko te mea faka tagi*) : Laudate eum in psalterio et cithara.

Citharizo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tagi, Ta te sitala.*

Citò. adv. *Vave, I te temi siipe* : Veni —. fac —.

Cito, as, avi, atum, are. v. a. *Faka laga, Faka kina kina, Faka ga ue ue.*

Citrà. præp. *I heni mai, Hee* : Citrà scientiam musices.

Citrea, æ. f. *Te Moli.*

Civiliter. adv. *Faka tagata poto, Faka lelei, Faka kaiga.*

Civis, is. m. *Te Kaiga o te kolo e tahi* : Cives Romani.

Civitas, atis. f, *Te Kolo, te Nofo aga, te Hakai.*

Clades, is. f. *Te Lava, te Mau mau, te Mala ia.*

Clàm. adv. *Faka fufu* : Timens ne ejus facinora clàm vos essent.

Clamito, as, avi, atum, are. v. a. *Tau pau i, A afa.*

Clamo, as, avi, atum, are. v. a. *Pau i, Kalaga.*

Clamor, oris. m. *Te Paui, te Tagi, te Ki, te Keke, te Vâke* : Clamor venit ad me.

Clanculùm. Clanculò. adv. *Faka lilo.*

Clango, is, nxi, ere. v. n. *Faka tagi, Ta te fakatagi.*

Clangor, oris. m. *Te Leo o te mea fakatagi.*

Clarè. adv. *Mooni, Lelei, Faka ha* : — videre.

Clareo, es, ui, ere. v. n. *Gi gila, Nofo iloa, Nofo tonu.*

Claresco, is, scere. v. n. *Faka au o gigila, Faka au o lahi, Faka au o tonu.*

Clarificor, aris, atus sum, ari. v. dep. *Faka kololia, Vikiviki ia.*

Claritas, atis. f. *Te Malama, te Atea, te Maa, te Iloa.*

Clarus, a, um. adj. *Malama ia, Mooni ia, Iloa ia* : Definitio sit clara.

Classis, is. f. *Te Fuavaka* : Classem vehere Romam. = *Te Sekola.*

Claudico, as, avi, atum, are. v. n. *Haele ketu, Ketu ketu mai.*

Claudo, is, clausi, sum, dere. v. a. *Pupunu, Faka osi.*

Clausus, a, um. p. præt. **Claudo.** *Pupunu ia, Osi ia* : Clausâ portâ.

Claudus, a. um. adj, *Ketu, Vae ketu* : Claudi ambulant.

Claustra, orum. n. plur. *Te matapa, te Mea kehe kehe e pupunu aki,* v. g. *Te akau fakalavalava e gaohi aki te matapa.* = *Te â akau, Te â maka.*

Claviger, ra, rum. adj. *Ko ae e too te Kalavi* : Claviger Petrus.

Clavis, is. f. *Te Kalavi* : Claves foribus aptare. = Dabo tibi claves regni cœlorum.

Clavus, i. m. *Te Fao* : Clavis affixus est cruci Jesus.

Clemens, entis. adj. *Lelei, Malie, Aga malie, Aga ofa.*

Clementer. adv. *Faka lelei, Faka ofa ofa.*

Clementia, æ. f. *Te Agaofa, te Aga malu.*

Clericus, i. m. *Te Keleliko (te Tagata e kau ki te faahiga tapu)* : Clericus et laicus.

Clerus, i. m. *Te Faa higa tapu.*

Clibanus, i. m. *Te Gutuumu papalagi.*

Clitellæ, arum. f. plur. *Te Hekaaga hosi* : Clitellas dùm meas portem.

Clivus, i. m. *Te lele, te Hâkega* : Clivum mollire.

Clunis, is. f. *Te Ufa.*

Clypeus, i. m. *Te Kilipeo, (Te kofu ukamea.)*

Clyster, eris. m. *Te Fana vai. (Ko te mea faitoo.)*

Coacervo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tuuga, Faka esi, ta n aki.*

Coactio, onis. f. *Te Fakamalohi* : Voluntarium coactione destruitur.

Coactus, a, um. p. præt. **Cogo.** *Faka malohi ia.*

Coaduno, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tahi, Faka tatau, Faka tokatoka, Tae.*

Coæqualis. m. f. e. n. adj. *Tai tupu.*

Coæquo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tatau, Fakatokatoka.*

Coætaneus, a, um. adj. *Tai tagata.*

Coæternus, a, um. adj. *Tai eteleno, Tai tuputupua.*

Coagmento, as, avi, atum, are. v. a. *Tanaki, Faka tahi, Faka hoko.*

Coagulo, as, avi, atum, are. v. n. *Totoka.*

Coarcto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalohi mai.*

Cochlear, aris. n, *Te Puna.*

Coctus, a, um. p. præt. **Coquo.** *Taoia, Mohoia.*

Codex, icis. m. *Te Tohi fono, te Tohi higoa.*

Cœlestis. m. f. e. n. adj. *E kau ki te lagi, E kau ki Selo, Faka atua.*

Cœlum, i. n. plur. m. **Cœli**, orum. *Te Lagi, ia Selo.*

Cœmeterium, ii. n. *Te Tanuma, te Tano.*

Cœna, æ. f. *Te Omoe, te Taumafa aga* : In Cœnâ Domini.

Cœnaculum, i. n. *Te Fale kai.*

Cœno, as, avi, atum, are. v. a. *Kai, taumafa.*

Coeo, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Fakatahi, Kau tahi; Feilogaki.*

Cœpi. perf. **Cœpio**, is, cœpi, tum, ire. v. a. *Kamata, Fuafua fai.*

Cœptus, a, um. p. præt. **Cœpio** : *Kua faiia, Kamataia.*

Coerceo, es, cui, itum, cere. v. a. *Fakamalohi, Taute kovi, Fafao, Akonaki.*

Cœtus, ûs. m. *Kau tagata, Kauga manu, te Feilogaki.*

Cogitatio, onis. f. *Te Fakakaukau, te Manatu, te Fakapapau.*

Cogito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakaukau, Loto ki..., Manatu ki...*

Cognatio, onis. f. *Te Kaiga, te Faahiga tahi.*

Cognatus, a, um. adj. *Kaiga, Tatau mo...*

Cognitus, a, um, p. præt. **Cognosco.** *Iloga, Iloa.*

Cognomen, inis. n. *Te Lua higoa.*

Cognosco, is, ovi, itum, ere. v. a. *Iloi* : Cognoscere naturam alicujus.

Cogo, is, coegi, coactum, gere. v. a. *Fakatahi, Fakamalohi* : *Nee ina fakatahi te vai*, Coegit aquas. Amor coegit te tuus.

Cohabito, as, avi, atum, are. v. a. *Nofo tahi, Nofo fakauouo, Fenofoaki.*

Cohæreo, es, si, sum, ere. v. n. *Pipiki tahi, Kau tahi, Fakakau mea tahi.*

Cohæres, edis. m. *Kaukaiga e mau fakatahi te api.*

Cohibeo, es, bui, bitum, bere. v. a. *Lolomi, Taofi, Teteke.*

Cohors, tis. f. *Te Kau solia, te Kau milite.*

Cohortor, aris, atus sum, ari. v. dep. *Akonaki fakamaloto loto.*

Coinquinatus, a, um. p. præt. **Coinquino.** *Koviia, Aga halaia.*

Coinquino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovi, Fakamelei.*

Coitus, ûs. m. *Te Feilogaki.* (Rapports conjugaux de deux époux.)

Colaphus, i. m. *Te Pâki, te Ta aki te nima kuku.*

Colaphizo, as, avi, atum, are. v. a. *Pâki, Ta.*

Collacrymo, as, avi, atum, are. v. a. *Tagi fakatahi.*

Collabor, eris, lapsussum, labi. v. d. *Toifo fakatahi, Hala fakatahi.*

Collactaneus, a, um. adj. *Te Tagata na huhu i te fae o te tahi tagata, pea e ui naua ko te tau-tehina huhu.*

Collaudo, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki fakatahi, Vikiviki lahi.*

Collega, æ. m. *Te Hoa o te tagata ona pule tahi.*

Collegium, ii. n. *Te Kolesio, Nofoaga tamaliki tagata.*

Collido, is, si, sum, dere. v. a. *Maumau, Lailai, (Pa te tai.)*

Colligo, is, legi, lectum, ere. v. a. *Fakato, Tanaki, Tau, Toli, Paki...*

Colliquo, is, qui (vel) cui, ere. v. a. *Fakavai, Tafe vai.*

Collis, is, m. *Te Mouga sii.*

Colloco, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku, Fakatokatoka, Fakanofo.*

Colloquium, ii. n. *Te Fetalanoa-aki, te Feleu.*

Colloquor, eris, cutussum, qui. v. d. *Talanoa, Fetalanoaaki, Feleu.*

Collum, i. n. *Te uâ, te Kia.*

Colo, is, ui, cultum, ere. v. a. *Tauhi, Gaue, Taupau, Fakaapaapa.*

Colonia, æ. f. *Te Hahai e folau moo fakahahai he fenua foou. Te Fenua koia.*

Colonus, i. m. *Te Tagata folau ki ai, te Tagata gaue.*

Color, oris. m. *Te Pena, te Mata.*

Coloro, as, avi, atum, are. v. a. *Pena, Pani.*

Coluber, bri. m. et Colubra, æ. f. *Te Gata tagata, te Gata fafine.*

Columba, æ. f. *Te Lupe.*

Columbarium, ii. n. *Te Falelupe.*

Columna, æ. f. *Te Poumaka, te Pouakau.*

Coma, æ. f. *Te Laualu.*

Comburo, is, ussi, ustum, ere. v. a. *Tutu.* (Vide **Uro.**)

Comedo, edis (vel) es, edit (vel) est, edi, esum, dere. v. n. *Kai, Taumafa :* Accipite et comedite.

Comes, itis. (g.plur. itum.) m. f. *Te Tokolua i te fagona, te Kau fagona :* Comes sancti Pauli.

Cometa, æ. (et) es, æ. m. *Te Fetuu kohu, te Fetuu mu nenefu.*

Comitatus, ûs. m. *Te Kau fagona, te Kau feao o te aliki.*

Comitor, aris, atus sum, ari. v. d. *Alu muli, Fagona tahi, Fakafeao.*

Commemoratio, onis. f. *Te Fakamanatu, te Aho fakamanatu.*

Commemoro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamanatu.*

Commendatio, onis. f. *Te Akonaki, te Fakafalala, te Teuteu :* Commendatio animæ, *Te akonaki ki te laumalie ka fagona.*

Commendo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he mea ki he tahi ke ina taupau, Akonaki, Fakapoto, Fakafalala :* In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Commentarium, ii. n. *Te Tohi fakamanatu, te Fakamanatuaga o niihi mea nee tohi.*

Commentor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakakaukau, Tohi fakamatala.*

Commeo, as, avi, atum, are. v. n. *Alu mai he potu ki he tahi potu, Fealuaki, Tau mo alu :* Episcopus commeat Romam ad summum Pontificem.

Commercium, ii. n. *Te Fakatau.*

Commigro, as, avi, atum, are. v. n. *Aunofo, Alu o âunofo.*

Comminatio, onis. f. *Te Fakamanavahe, te Fakamatakui.*

Comminor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakamatakui, Fakamanavahe.*

Comminuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Lailai, Tukituki.*

Commisceo, es, cui, xtum (vel) mistum, scere. v. a. *Fiofio, Fakatahi.*

Committo, is, misi, missum, tere. v. a. *Fai, Fai te tau, Tukuage.*

Commixtio, onis. f. *Te Fiofio.*

Commodatum, i. n. *Te Mea kua nono kae toe avage. Paaga kua nono, kae liliu.*

Commodè. adv. *Faigafua, Feala, Aoga :* — dicere.

Commoditas, atis. f. *Te Feala, te Faigafua, te Fimalieaga.*

Commodo, as, avi, atum, are. v. a. *Avage, Tukuage, Ofaage :* Commoda mihi tres panes.

Commodum, i. n. *Te Mea lelei kehekehe ki te fakafimalieaga.*

Commoneo, es, ui, itum, ere. v. a. *Fakailoilo, Akonaki.*

Commoror, aris, atus sum, ari. v. d. *Nofo, Nonofo :* In protectione Dei commorabitur.

Commoveo, es, ovi, otum, vere. v. a. *Gàueue, Fakagatutu, Heuheu, Fakahouhou te vai. = Tete i te fakalifulifu, Loto faikehe. Fakatupu te fehia. Lialiaki te huipi ke tafusi ai te hosi.*

Commotus, a, um. p. præt. **Commoveo.** *Kua gagaia, Kua loto faikehe; Houhouia* · Erat commotus animo, *Nee tupu tona loto.*

Communis. m. f. ne. n. adj. *Mea o te hahai fuape, Mea siasiaape.*

Communico, as, avi, atum, are. v. a. *Feleu mo..., Kau mo..., Hoko...*

Communio, onis. f. *Te*

Fekomunioaki, *te Komunio*, *te Fakatahi.*

Commuto, as, avi, atum, are. v. n. *Fakafoou*, *Fe totogiaki.*

Compar. m. f. n. adj. *Tatau*, *Toko lua.*

Comparatio, onis. f. *Te Fakatatau*, *te Fakatata.*

Compareo, es, ui, itum, ere. v. n. *Ha mai*, *Toe ha*, *Iloi :* nec comparuit ultrà, *Nee molemo toe ha mai ia.*

Comparo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatatau*, *Fakatata*, *Teu ki... :* Se comparare ad bellum, *Teu ki te tau.*

Compello, as, avi, atum, are. v. a. *Paui*, *Leaage.*

Compello, is, puli, pulsum, pellere. v. a. *Fakamalohi mai*, *Kapu :* Compellere vaccas, *Kapu te u pipi fafine.*

Compendium, ii. n. *Te Fakanounouaga o he mea.*

Comperio, is, peri, pertum, ire. v. a. *Iloi*, *Fakailoilo mai*, *Mau...*

Compertus, a, um. p. præt. **Comperio.** *Iloaia*, *Mauia.*

Compes, edis. m. *Te Nonoo o te vae*, *Te mea hai.*

Compita, orum. n. plur. *Te pokoi mea.*

Complaceo, es, ui (vel) itus sum, ere. v. n. *Ofaina*, *Ofa ai*, *Lelei ia.*

Complector, eris, plexus sum, plecti. v. d. *Faufua*, *Aofi*, *Iloi.*

Complementum, i. n. *Te Fakakatoa o he mea :* Complementum rem perficit; supplementum quod deerat, adjicit.

Compleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Fakakatoa*, *Fakafonu*, *Fakaosi.*

Complexus, ûs. m. *Te Faufua*, *te Ofa.*

Complures. m. f. ra. n. gen. ium. *Lahi ake*, *Niihi*, *Lahi pe lava.*

Complurimi, æ, a. adj. plur. *Lahi ake*, *Tokolahi.*

Compono, is, sui, positum, nere. v. a. *Fakatokatoka*, *Fai tahi*, *Fakaosi*, *Fakatotonu.*

Compositio, onis. f. *Te Gaohi*, *te Laga*, *te Fai*, *te Fakamaopoopo*, *te Fakatahi ia mea kua ako.*

Compositus, a, um. p. præt. **Compono.** *Fakamaopoopoia*, *Fakatotonuia :* Rebus compositis, *Osi fakatotonu te u mea.*

Comprehendo, is, di, sum, dere. v. a. *Puke*, *Mau*, *Kapa*, *Iloi.*

Comprimo, is, pressi, pressum, mere. v. a. *Lolomi*, *Fakagata*, *Fufu :* Comprime hostem nostrum.

Comprobo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamooni*, *Fakatotonu.*

Compungo, is, xi, unctum, gere. v. a. *Fakamamahi*, *Fakahemala ; Fakakovii*, *te Hukihuki o te loto.*

Computo, as, avi, atum, are. v. a. *Lau*, *Fakakautahi.*

Computresco, is, trui, trescere. v. n. *Fakaau o elo*,

Fakaau o popo, Fakaau o kovi, Fakaau o galukuluku.

Conatus, ûs. m. *Te Faiga, te Kokono, te Ahiahi.*

Concavo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaluoluo.*

Concavus, a, um. adj. *Luoluo.*

Concedo, is, cessi, ssum, dere. v. n. *Tukumaà..., Tukuage, Fakamolemolé.*

Concentus, ûs. m. *Te Lau, te Hiva, te Fehivaaki.*

Conceptio, onis. f. *Te Fakakaukau, te Tupu; (te Kosepesio o Malia.)*

Conceptus, ûs. m. *Te Mea kua mau i te atamai, kua tupu i te atamai; pea e fakaha leva ki tua aki te lea.*

Concha, æ. f. *Te Figota.*

Concido, is, i, ere. v. n. *Toifo, Lotovaivai.*

Concido, is, i, isum, ere. v. a. *Ta, Tuusi, Lailaiki, Taaga, Aha, Ahaaha.*

Concino, is, nui, çentum, nere. v. a. *Ekenaki, Hiva.*

Concilium, ii. n. *Te Fono, te Kauga mea, te Katoaaga.*

Concio, onis. f. *Te Akonaki.*

Concipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Faitama, Iloi, Mau :* Et concepit de Spiritu Sancto.

Concitatus, a, um. p. præt. **Concito.**

Concito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatupu, Fakalaga, Fakatafusi.*

Concitus, a, um. p. præt. **Concieo,** es, civi, citum, ere. v. a. (et) **Concio,** is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakalaga, Fakagatutu.*

Conclamo, as, avi, atum, are, v. n. (et) a. *Kalaga fakatahi, Taupaui.*

Conclave, is. n. *Ko te Koga fale... = Pea ko te higoa o te fono e fai e te u Kaletinale, mo ka e natou fakanofo he Tui Tapu foou.*

Concludo, is, si, sum, ere. v. a. *Fakaosi, Fakaiku, Mau.*

Conclusio, onis. f. *Te Fakaosi o he mea* (v. g. *o te akonaki*), *te Tolu vaega o te* **argumentum.** = *Fakamaopoopoaga.*

Concordia, æ. f. *Te Nofo loto tahi, te Feofaofani.*

Concordo, as, avi, atum, are. v. n. *Loto tahi, Feofaofani.*

Concrepo, as, ui, itum, are. v. n. *Logoaa, Fakatagi he mea.*

Concresco, is, crevi, cretum, crescere. v. n. *Fakàau o lahi; Fakaau o hahai.*

Concretus, ûs. m. *Te Fakatahi, Fakamaopoopo.*

Concretus, a, um. p. præt. **Concresco.** *Kua lahiia, Kau faka tahiia :* Terminus concretus.

Conculco, as, avi, atum, are. v. a. *Moloki. Efihi :* Conculcabis leonem et draconem.

Concupio, is, ivi (vel) ii, itum, ere. v. a. *Holi, Tokaga lahi :* Concupit anima mea desiderare justificationes tuas.

Concupisco, is, ivi, itum,

ere. v. a. *Tagi ki...*, *Holi...*

Concurro, is, i (vel) cucurri, concursum, ere. v. n. *Fetafusiaki, Feaofi...*

Concursus, ûs. m. *Te Katoaaga, te Fetaulaki, te Fepaki.* = *Te Kaufakatahi, Gaue fakatahi.*

Concussio, onis. f. *Te Galulu, te Tete, te Fakaaliki.*

Concutio, is, cussi, ussum, ere. v. a. *Tutu, Galulu, Fakamanatu.*

Condemno, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamau, Fakatuâ* : Qui non crediderit, condemnabitur.

Condignè. adv. *Aoga, Fakaaoga.*

Condignus, a, um. adj. *Aoga* : Meritum de condigno, *Gaue aoga ke feutautani mo te mea e mau ai,* (*pe*) *Gaue kua tonu ke totogi i te susitisia.*

Condio, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. a. *Fakamagoni, Fakakoloa, Gaohi te mea kai.*

Conditio, onis. f. *Te Leleiaga o he mea, te Mauhigaaga o he mea.* = *Te mea e hoko tonafai, moka e hoki fai he tahi mea.*

Conditionalis. m. f. le. n. adj. *E fai te mea ae moka* : Propositio conditionalis. v. g. Si loquitur, vivit, *Kapau e lea, pea e mauli.*

Condo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Fai, Fakatupu, Tanaki, Laga...*

Conditor, oris. m. *Te Tupuaga* : Audi benignè conditor.

Condoleo, es, ui, ere. v. n. *Loto mamahi, Mamahi.*

Condono, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamolemole, Tukuage i te ofa.*

Conduco, is, duxi, ctum, cere. v. a. *Taki, Fakatotonu; Nono.*

Confabulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fetalanoaaki.*

Confero, fers, tuli, collatum, conferre. v. a. *Fetuku mai, Avage, Feleu, Fakakaukau, Fakatatau, Hiki, Alu; Fai, Fakahoko* : Se conferre, *Aluki...* Se contulerat. Se contulit.

Confessio, onis. f. *Te Vete, te Fakaha, te Fakamooni.*

Confessus, a, um. p. præt. **Confiteor.** *Kua vete ia.*

Confestìm. adv. *Anai nei, Fokifa.*

Conficio, is, feci, fectum, ficere. v. a. *Faitahi, Gaohi, Taute, Fakafitafitaa* : Conficior labore, *Kuau fitafitaa i te gaue.*

Confidentia, æ. f. *Te Falala, te Fakalafilafi.*

Confido, is, idi (et) confisus sum, dere. v. n. *Falala, Fakalafilafi, Fakafalala.*

Confingo, is, finxi, ictum, gere. v. a. *Gaohi, Fakateuteu.*

Confinis. m. f. ne. n. adj. *Taupotu.*

Confirmatio, onis. f. *Te Tokoni, te Fakamalohi, te Kofilimasio.*

Confirmatus, a, um. p. præt. **Confirmo.** *Tokoni ia.*

Confirmo, as, avi, atum,

are. v. a. *Tokoni, Faka malohi, Fai kofilimasio.*

Confiteor, eris, essus sum, teri. v. d. *Vete, Tala, Viki-viki, Faka ha.*

Conflicto, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Faiga mo..., Gaohi kovii...*

Confligo, is, xi, ctum, ere. v. a. *Fetau aki, Faiga...*

Confluo, is, xi, xum, fluere. v. n. *Ma tuetue mai..., Tuuga mai...*

Confodio, is, fodi, fossum, dere. v. a. *Keli, Kenu, Laveai, Asi, Ta ulia; Ta mate.*

Conforto, as, avi, atum, are. v. a *Tokoni, Faka malohi.*

Conformo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mata, Faka toka toka.*

Confringo, is, fregi, fractum, gere. v. a. *Lai lai, Maumau.*

Confugiò, is, fugi, gitum, gere. v. n. *Faka falala, Faka-lafilafi*: Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei genitrix.

Confundo, is, fudi, fusum, ndere. v. a. *Fiofio, Fai hala, Logo hala* : = *Lai noa.*

Confusio, onis. f. *Te Fiofio, te Fai i te logo hala, te Faikehe...*

Confusus, a, um. p. præt. **Confundo.** *Lai noa...*

Congelo, as, avi, atum, are. v. a. *Momoko, Fakafefeka i te momoko, Faka to toka.*

Congeries, iei. f. *Te Esi, te Tuuga mea.*

Congero, is, gessi, gestum, ere. v. a. *Faka esi, Faka-tuu ga, Faka ma opo opo; Ta naki...*

Conglobo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka fua poto poto, Faka taka fua fua, Faka ma opo-opo...*

Conglutino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapi piki, Faka-tahi.*

Congratulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakafe ta i, Vi-ki viki...*

Congredior, eris, essus sum, edi. v. d. *Tau, Fe tau-aki.*

Congregatio, onis. f. *Te Hahai, te Ma opo opo a ga, te Faka kau mea.*

Congrego, as, avi, atum, are. v. a. *Ta naki, Faka maopo-opo, Faka tahi.*

Congruo, is, i, ere. v. n. *Katoa aga, Faka tahi, Aoga, Fe-ala.*

Congruus, a, um. adj. *Aoga, Fe ala* : Meritum de congruo, *Ko te gaue kua aoga ke totogi.*

Conjectura, æ. f. *Té Mahalo, te Faka ha o te moe misi.*

Conjector, oris. m. *Ae e fakaha te moe misi.*

Conjectus, a, um. p. præt. **Conjicio.**

Conjicio, is, jeci, jectum, ere. v. a. *Laku, Si, Tukudgé.*

Conjugatio, onis. f. *Te Faka mau, Faahi ga, te Kosu-kasio.*

Conjugium, ii. n. *Te Fa-ka mau, te Matelimonio...*

Conjugo, as, avi, atum,

are. v. a. *Fakamau*, *Faka-ohoana*.

Conjunctus, a, um. p. præt. **Conjungo.** *Fakatahi ia.*

Conjungo, is, xi, ctum, gere. v. a. *Fakatahi*, *Faka-mau*.

Conjuratio, onis. f. *Te Fakakaukau kaka*, *te Fakafo-nofono*.

Conjuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fonofono*, *Fakafono*.

Conjux, gis. m. f. *Te Ohoana* (*Tagata mo Fafine*.)

Connubium, ii. n. *Te Ma-telimonio*, *te Fakamau*.

Conor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faiga*, *Ahiahi*.

Conquiro, is, sivi (vel) ii, situm, ere. v. a. *Kumi faka-tahi*, *Faka ala ala*.

Consanguineus, a, um. adj. *Tupu i te toto pe e tahi*, *Tautehina*, *Tau tuagaane*.

Consanguinitas, atis. f. *Te Toto tahi*, *te Faahiga*, *Kai-ga tahi*.

Conscendo, is, di, sum, dere. v. a. et n. *Heka*, *Aluake*, *Tupu tupu ake*.

Conscientia, æ. f. *Te Loto*.

Conscindo, is, scidi, scis-sum, dere. v. a. *Hae*, *Mau-mau*.

Conscissus, a, um. p. præt. **Conscindo.** *Ma hae hae.*

Conscius, a, um. adj. *Iloa*, *Ala* : Conscius animus, *Loto âla*.

Conscribo, is, psi, ptum, ere. v. a. *Fai tohi*, *Tohi*, *Fa-ka tahi*.

Conscriptio, onis. f. *Te Tohi* : Conscriptio conjugii.

Consecratio, onis. f. *Te Tootooga tapu*, *te Fakanofo o he pelepitelo*.

Consecratus, a, um. p. præt. **Consecro.** *Tapuia* : Episcopus nondum consecratus.

Consecro, as, avi, atum, are. v. a *Fakatapu*, *Fakano-fo*, *Fakapapau tapu*.

Consecutus, a, um. p. præt. **Consequor.** *Kua alu muli*, *Kua mau ia*.

Consenesco, is, consenui, nescere. v. n. *Fakaau o matua*, *Fakaau vaivai*.

Consentio, is, si, sum, tire. v. n. *Loto tahi*, *Loto ki he...*, *Tukuage...*

Consequens, entis. p. præs. **Consequor.** *Ae e alu muli*, *Ae e tupu ai*.

Consequentia, æ. f. *Te Fakaholoaga*. (*Te mea e tupu i te* antecedens.)

Consequor, eris, cutus sum, qui. v. d. *Muli age*, *Alumuli*, *Mau he mea nee kumi*.

Consero, is, rui, ertum, rere. v. a. *Tau*, *Fihu* : Con-serere manus.

Consero, is, evi, situm, rere. v. a. *Tofuai akau*.

Conservatio, onis. f. *Te Taupau*, *te Fakaisiisi*.

Conservo, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau*, *Fakatolo-ga*, *Fakaisiisi...*

Considero, as, avi, atum, are. v. a. *Vakai*, *Fakautaage*, *Faka kaukau*, *Fakanaunau*.

Consido, is, edi, essum, dere. v. n. *Nofo ifo, Fakafimalie, Tukutuku ifo* (*Te ita.*)

Consilium, ii. n. *Te Fakakaukau, te Fakatotonu; te Fono...*

Consimilis. m. f. le. n. adj. *Tatau aupito :* — patris vel patri.

Consisto, is, stiti, stitum, sistere. v. n. *Tuulaki, Tuumau.*

Consolatio, onis. f. *Te Fakafimalieaga, Te lea fakafimalie.*

Consolor, aris, atus sum, ari. v. d. *Lea faka lelei, Lea faka ofa ofa.*

Conspectus, ûs. m. *Te Mata, te Fofoga, te Mua.*

Conspergo, is, si, sum, ere. v. a. *Fakavai, Luluku, Li ligi ki he mea :* — lacrymas, *Hali loimata.*

Conspicatus, a, um. p. præt. **Conspicor.** *Kua vakai.*

Conspicio, is, spexi, spectum, spicere. v. a. *Sio, Vakai.*

Conspicuus, a, um. adj. *Iloa* (*Tagata.*)

Conspicor, aris, atus sum, ari. v. d. *Vakaiage, Iloi.*

Conspuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Aanu, Kisu.*

Constans, antis. p. præs. **Consto.** *Lotomau.* = *Tatau aipe.*

Constanter. adv. *Loa aipe, Faka malohi pe.*

Constantia, æ. f. *Te Lotomau, Loto malohi; Te Fakatatau.*

Consterno, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mata kui, Faka-hohaa...*

Consterno, is, constravi, stratum, ere. v. a. *Faka mapee, Holo i, Ai ki...*

Constituo, is, ui, utum, ere. v. a. *Fakanofo, Faka toka toka, Laga; Faka totonu :* — regem, leges, civitatem.

Constitutus, a, um. p. præt. **Constituo.** *Fakanofo ia, Faka tonu ia.*

Constringo, is, trinxi, strictum, gere. v. a. *Hai, Nonoo.*

Consuesco, is, evi, etum, escere. v. n. *Fakamahani; Mahani.*

Consul, lis. m. *Te Kosula, te Tagata pule.*

Consulo, is, lui, sultum, sulere. v. a. et n... *Faka kaukau, Vaka vaka i.*

Consummatio, onis. f. *Te Gataaga, te Faka katoa, te Faka osi osi.*

Consumo, is, sumpsi, sumptum, ere. v. a. *Mau mau, Faka osi osi; Mahaki; Faka katoa, Hiliage :* Consumptus est morbo gravi, *Nee mate ia i te mahaki lahi.*

Consumptio, onis. f. *Te Maumau, te Mahaki loa, te Tutue.*

Consurgo, is, rexi, rectum, gere. v. n. *Tuu ake, Tuu faka tahi.*

Contagio, onis. f. *Te Tai mahaki pipiki; Tai mahaki pihia.*

Contamino, as, avi, atum, are. v. a. *Faka uli, Faka kovi; Faka liko liko.*

Contemno, is, tempsi, temptum, nere. v. a. *Nukinuki, Fehia, Fakanoai* : Contemnit nos superbus, *E fiamealahi e mole ina fia iloi tatou.*

Contemplatio, onis. f. *te Mausio, te Maumetitasio ki te Atua; Ma mata o te loto.*

Contendo, is, di, sum, dere. v. n. *Haga ki..., Nainai alu; Faiga...*

Contentus, a, um. p. præt. **Contineo.** *Leleiia; Fiafia* : Contentus suâ sorte.

Contero, is, trivi, tritum, terere. v. a. *Eveeve, Lailaiki, Maumaui.*

Contexo, is, xui, xtum, xere. v. a. *Fihu, Fakatahi, Fakapipiki...*

Contigi. perf. **Contingo...**

Continens, entis. p. præs. **Contineo.** *Ovi, Aga lelei, Fai aipe; Taupoou...*

Continentia, æ. f. *Te Nofo taupoou, te Nofo hee ohoana.*

Contineo, es, nui, tentum, ere. v. a. *Taofi, Taupau, Mau.*

Contingo, is, tigi, tactum, gere. v. a. et n. *Kapa age..., Ahiahi. , Hoko mai..., ilo.*

Continuò. adv. *Anai nei, Fokifa...*

Contrà. adv. *Kehe age.*

Contra. præp.., *Ki, Ki te, Kia, Kia te ia; Agai...*

Contractus, a, um. p. præt. **Contraho.** *Poko sii; Mate gugu, Katoa; Tanaki, Fakatahi.*

· **Contraho,** is, xi, ctum, here. v. a. *Tánaki age; Fakatuu; Fakakatoa; Fakatupu.*

Contrarius, a, um. adj. *Agatonu mai, Kehe age; Pupunu; te Fili, te Fehagai.*

Contremisco, is, mui, miscere. v. n. *Mataku, Tete.*

Contristo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamamahi.*

Controversia, æ. f. *Te Kinau; te Fihi* : Dirimere controversiam, *Vete te fihi.*

Contueor, eris, contuitus sum, eri. v. dep. *Mausio; Sio tonu, Vakai.*

Contudi. perf. **Contundo.**

Contumax, acis. adj. *Fialahi, Faigataa, Faikehe, Kinau.*

Contumelia, æ. f. *Te Aveave, te Lea kovi* : Contumeliam dicere, *Fai te lea kovi...*

Contundo, is, tudi, usum, undere. v. a. *Lailai, Tukituki, Lolomi; Tekei...*

Conturbo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakagatutu, Moveve; Fakakovii...*

Convalesco, is, lui, lescere. v. n. *Maloloake, Fakaau o lahi; Fakaau o malohi* : Ex morbo non convaluit.

Convenientia, æ. f. *Te Totonu; te Hiva malie, Te Aogaaga o he mea.*

Convenio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Fakatahi, Katoaage, Aahi; Fetokagaaki; Feala...*

Conventio, onis. f. *Te Fakatotonu; te Talaga, te Lea o he feleu.*

Conversatio, onis. f. *Te Nofo, te Fetalanoaaki* : Conversatio nostra est in cœlis...

Conversio, onis. f. *Te Feliliuaki, te Tafuli, te Liliu o lelei:* Conversio sancti Pauli.

Conversor, aris, atus sum, ari. v. d. *Nofo mo..., Fetalanoa aki.*

Conversus, a, um. p. præt. **Converto.** *Fulihi, Liliuia.*

Converto, is, i, sum, tere. v. a. *Fulihi; Faka liliu, Mafuli mai, Tafuli, Liliu o lelei...*

Conviciator, oris. m. *Te Tagata lea vale, Te tagata e nukinuki.*

Convivium, ii. n. *te Kai, te Taumafa.*

Convoco, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Tanaki; Faka tahi.*

Cooperio, is, rui, pertum, ire. v. a. *Ufi, Uufi, Ufi Aupito.*

Coopertus, a, um. p. præt. **Cooperio.** *Uufiia.*

Cophinus, i. n. *Te Kato.*

Copia, æ. f. *Te Mahu, te Koloa, te Hahai, te Lahi; te Lakaga faiga malie.*

Copiæ, arum. f. plur. *Te Hahai solia, te Hahai milite.*

Copiosus, a, um. adj. *Lahi, Koloa ia.*

Copula, æ. f. *Te Mea hai, Mea nonoo, te Feilogaki.*

Coqua, æ. f. *Te Faiumu fafine; te Kuka fafine.*

Coquo, is, xi, ctum, quere. v. a. *Tao, Faiumu :* — cœnam.

Cor, dis. n. *Te Loto.* = *Te Mafu :* Libentissimo corde id faciam.

Coràm. adv. **Coram.** præp. *Faka ha i te hahai, i mua :* Coram populo.

Corbona, æ. f. *Te Aiaga koloa :* Non licet eos mittere in corbonam.

Corium, ii. n. *Te Kili.*

Cornu, u. n. *Te Talai manu.*

Corona, æ. f. *Te Kolona, te Puloga.*

Corono, as, avi, atum, are. v. a. *Faka kolona; Ai te kolona.*

Corporalis. m. f. le. n. adj. *Faka sino.*

Corpus, oris. n. *Te Sino.*

Corpusculum, i. n. *Te Kii sino, te Sino sii.*

Correctio, onis. f. *Te Akonaki, Te Taute, te Faka totonu.*

Correptus, a, um. p. præt. **Corripio :** *Maua, Tauteia; Gaohiia.*

Corrigo, is, rexi, ctum, gere. v. a. *Faka totonu, Akonaki.*

Corripio, is, pui, eptum, ere. v. a. *Kapa, Taofi, Faka-manavahe.*

Corrumpo, is, rupi, ruptum, pere. v. a. *Faka kovi i, Mau mau i.*

Corruptus, a, um. p. præt. **Corrumpo.** *Kovi, Elo; Kona.*

Cortex, icis. m. *Te Kili i akau.*

Cortina, æ. f. *Te Kie puipui.*

Corvus, i. m. *Te Kolevo.* (*Ko te manu.*)

Costa, æ. f. *Te Hui vakavaka.*

Coturnix, icis. f. *Te Manu lele.*

Crapula, æ. f. *Te Kona hia. Te Hala faka lialia.*

Cràs. adv. *Apogipogi.*
Crassitudo, inis. f. *Te Matolu; te Mamafa.*
Crassus, a, um. adj. *Matolu ia, Fatufatu ia.*
Crastinus, a, um. adj. *Te Aho apogipogi.*
Creatio, onis. f. *Te Fakatupu; te Faka nofo.*
Creator, oris. m. *Te Tupu aga, te Tamai.*
Creatura, æ. f. *Te Mea fuape kua tupu,* v. g. *tagata, manu, maka, akau.*
Creatus, a, um. p. præt.
Creo. *Tupu ia; Kua fai ia.*
Creber, bra, brum. adj. *Lahi, Tua lahi; Patu putu.*
Crebrò. adv. *Tua lahi.*
Creditum, i. n. *Te Mea nono.* = *Te avage o he mea nono..* = *Te maua o he tahi ki he tahi.*
Creditus, a, um. p. præt.
Credo. *Nono ia.*
Credo, is, didi, itum. ere. v. a. et n. *Tui, Avage :* Nemini credas frustrà.
Credulus, a, um. adj. *Tui gafua, Tui noape.*
Creo, as, avi, atum, are. v. n. *Faka tupu, Faka nofo.* = *Fanau i.*
Cresco, is, crevi, cretum, ere. v. n. *Tupu tupu ake, Faka hahai; Asili...*
Crimen, inis. n. *Te Agakovi; te Aga hala; te Lau kovi.*
Crinis, is. m. *Te Lauulu; te Fulu i ulu.*
Crispo, as, avi, atum, are. v. a. *Migi, Faka migi.*
Crispus, a, um. adj. *Ulu Migi migi.*
Crocus, i. m. et um, i. n. *Te Lega, te Akau lega.*
Cruciatus, ûs. m. *Te Mamahi lahi.*
Cruciatus, a, um. p. præt.
Crucio. *Taute ia.*
Crucio, as, avi, atum, are. v. a. *Taute mamahi, Faka mamahi; Taute kolusifiko.*
Crudelis. m. f. le. n. adj. *Tagata Aga kovi, Tagata Fefeka.*
Crudelitas, atis. f. *Te Aga kovi; te Faka mamahi.*
Crudus, a, um. adj. *Ota, Fifisi.*
Cruor, oris. m. *Toto.*
Crus, ris. n. *Te Vae i oluga.*
Crux, crucis. f. *Te Koluse.*
Cubans, antis. p. præs.
Cubo. *Ko ae e takoto.*
Cubiculum, i. n. *Te Nofo aga e moe ai, te Koga fale.*
Cubile, is. n. *Te Koga fale e moe ai.*
Cubitus, i. m. *Te Fasiga nima.*
Cubo, as, avi, atum, are. v. n. *Ta koto.*
Cui. dat. qui, quæ, quod.
Culex, icis. m. *Te Namu.*
Culina, æ. f. *Te Paito.*
Culmen, inis. n. *Te Tela, te Fuga (fale, akau.) :* Alpium culmina.
Culpa, æ. f. *Te Hala, te Aga hala.*
Culter, tri. m. *Te Hele, te Hele piko.*
Cultor, oris. m. *Te Tagata gaue, Tagata Faka apa apa; Tagata tauhi.*
Cultura, æ. f. *Te Gaue*

kele; = *Te Taupau o te Laumalie.*

Cultus, ûs. m. *Te Tauhi; te Lotu.*

Cum. præp. *Mo, Moka, Logo age pe.* **Cùm.** conj.

Cumulatus, a, um. p. præt. **Cumulo.**

Cumulo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatuuga, Fakakatoa, Fakalahi.*

Cunæ, arum. f. plur. *Te Moe aga o te tamasii.*

Cuncto, as, are (et) Cunctor, aris, atus, sum, ari. v. d. *Maikoiko, Tuai.*

Cunctus, a, um. adj. *Fuape, Katoa.*

Cuneus, i. m. *Te Sina.*

Cupiditas, atis. f. *Te Manumanu; Holivale ki he mea; Holi vale.*

Cupidus, a, um. adj. *Tagata Manumanu, Tagata Holi vale.*

Cupio, is, ivi (vel) ii, itum, ere. v. a. *Holi.*

Cur. adv. *Inia, Oa! Kotea; Kotea ai.*

Cura, æ. f. *te Taupau, te Tauhi.*

Curiositas, atis. f. *Te Fiailoi; Fiamau.*

Curiosus, a, um. adj. *Tagata fia iloi; Fafine fia iloi.*

Curo, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, Tauhi.*

Curro, is, cucurri, cursum, currere. v. n. *Tafusi, Laka, Lele.*

Currus, ûs. m. *Te Teka.*

Cursito, as, avi, atum, are. v. n. *Ahua, Fealuaki.*

Cursus, ûs. m. *Te Tafusi; Te Aluaga; te Gataaga o he mea; Maletuli.*

Curvo, as, avi, atum, are. v. a. *Pelu ifo.*

Cuspis, idis. f. *Te Mata i mea.*

Custodia, æ. f. *Te Taupau; te Leoleohi, te Kau leo; te Fale Fakapouli.*

Custodio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Taupau; Leoleohi, Taofi; Ala ala...*

Custos, odis. m. *Te Tagata leo:* Custos, quid de nocte?

Cutis, is. f. *Te Kili:*

Cyclus, i. n. *Ko niihi vahaa tau e feliliuaki.*

Cymbalum, i. n. *Te Puha fakatagi.*

Cyrus, i. m. *Ia Silo, (te Aliki o te hahai Pelesia.)*

D

Dæmon, onis. m. *Te Temonio.*

Dæmoniacus, a, um. adj. *Ae kua ulu ia te ia te Temonio.*

Dæmonium, ii. n. *Te Temonio, ia Satana.*

Dalmatica, æ. f. *Te Kofu tapu o te Tiakono.*

Damnabilis. m. f. le. n. adj. *Tautea, Aoga ki te Afi:* Damnabile peccatum, *Agahala aoga ki te afi (Agahala moletale.)*

Damnatio, onis. f. *Te Taminatoaga, Te Nofo i te afi.*

Damno, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamau, Fakatuà, Tuku ki te kovi, Tuku ki te malaia.*

Damnum, i. n. *Te Maumau, te Gaue kaka kehekehe e fai ki he tahi.*

Daniel, lis. m. *Taniela (Te polofeta).*

Dapes, pum. f. plur. *Taumafa aga lahi.*

Darius, ii. m. *Talio. (Te Aliki-Tui o Metia.)*

Dativus, i. m. *Te Tativo. (Te* casus *o te Tekilinasio ae e foaki ki ai toe mea.)*

Datus, a, um. p. præt. **Do** : *Foaki ia.*

Daturus, a, um. p. futur. **Do.** *Ae ka ina foaki i he aho.*

David, dis. m. *Tavite (Te Tui o Iselaele.)*

De. præp. *Mai, Ki, I te, E uhiga ki..., Aki.*

Dea, æ. f. *Atua fafine (I te pagani.)*

Dealbatus, a, um. p. præt. **Dealbo.** *Hihina ia, Kua fakahihina ia.*

Dealbo, as, avi, atum, are. v. a. *Pena, Fakahihina.*

Deambulo, as, avi, atum, are. v. n. *Takataka, Haele.*

Debello, as, avi, atum, are. v. a. *Fai te tau, Taui, Lavai.*

Debeo, es, bui, bitum, bere. v. a. *Tonu ke, Te mea heeki mo totogi* : Quantùm debes domino meo? — centum cados olei.

Debitus, a, um. p. præt. **Debeo.** *Heeki totogi ia, Maua ia.*

Debilis. m. f. le. n. adj. *Vaivai, Mahaki, Gaegae.*

Debilito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakavaivai* : Me debilitat timor; *Kua fakavaivai au e te mataku.*

Debitor, oris. m. *Ae e heeki mo ina totogi tana mea.*

Debitum, i. n. *Te Mea heeki mo totogi* : Reddere debitum naturæ.

Decanto, as, avi, atum, are. v. a. *Hiva, Lau; Uake.*

Decedo, is, cessi, cessum, cedere. v. n. *Hu ki tua; Mate.*

Decem. indecl. *Hogofulu.*

December, bris. m. *Tesepeli (Menise).*

Decennis. m. f. e. n. adj. *Ona tau e hogofulu; Ae kua tau hogofulu.*

Decennium, ii. n. *Te Vahaa tau e hogofulu.*

Decens, entis. p. præs. **Decet.** *Aoga, Lelei.*

Decentia, æ. f. *Te Aoga, te Leleiaga.*

Decepi. perf. **Decipio.**

Deceptus, a, um. p. præt. **Decipio.** *Halaia, Kakaiia.*

Decerno, is, decrevi, cretum, ere. v. a. *Fakatotonu, Fekau.*

Decerpo, is, psi, ptum, pere. v. a. *Tau, Toli, Tuusi.*

Decet, cuit, cere. v. *(fai-*

kehe). *E feala*, *E aoga*, *E lelei ke...*

Decerto, as, avi, atum, are. v. a. *Tau*, *Kinau*, *Faifaitaki.*

Decido, is, di, sum, dere. v. n. *To*, *Mate.*

Deciès. indecl. *Tua hogofulu.*

Decima, æ. f. *Te Polopolo :* Decimas do omnium quæ possideo.

Decipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Kakai :* Evam decepit serpens.

Declamatio, onis. f. *Te Ako, te Talanoa*, *te Akonaki.*

Declamo, as, avi, atum, are. v. a. *Faifaitaki te talanoa*, *te akonaki*, *te faka kikihi.*

Declaro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ha*, *Tala*, *Fakailoilo.*

Declinatio, onis. f. *Te Tekilinasio*, *Te Fakatafa*, *Te Hola i te...*

Declino, as, avi, atum, are. v. n. *Fakatafa*, *Fakamamao; Aua naa fai tekilinasio; Afe.*

Decollo, as, avi, atum, are. v. a. *Motu te ulu*, *Tuusi tafito.*

Decor, oris. m. *Te Teuteu*, *te Mata lelei :* Dilexi decorem domûs tuæ.

Decoro, as, avi, atum, are. v. a. *Teu*, *Fakateuteu.*

Decortico, as, avi, atum, are. v. *Eesi*, *Auau.*

Decorus, a, um. adj. *Matamata lelei*, *Aoga*, *Feala :* Decorus aspectu.

Decretum, i. n. *Te Pelesepeto*, *te Fakatotonu; te Kupu i fono.*

Decretus, a, um. p. præt. **Decerno.** *Tonu ia*, *Fekau ia.*

Decurro, is, curri et cucurri, cursum, rere. v. n. *Tafusi*, *Hifo vave mai.*

Decursus, ûs. m. *Te Tafeaga o te tafe*, *te Aluaga :* Decursus vitæ.

Decus, oris. n. *Teu*, *Kololia*, *te Mata lelei* (*o te fofoga.*)

Dedecus, oris. n. *Te Fakaufiufi*, *te Fakakovi i.*

Dedicatio, onis. f. *Te Fakatapu i :* Dedicatio Ecclesiæ.

Dedico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatapu.*

Deditio, onis. f. *Te Tuku mauli* (*te tagata kae tuku age te kolo.*)

Deditus, a, um. adj. *Tukua*, *Tokaga*, *Lotope ki.. :* — pietati, *Tokaga pe ki te fai kole.*

Dedo, is, didi, deditum, dere. v. a. *Tukuage*, *Tokaga; Haga.*

Deduco, is, duxi, ductum, cere. v. a. *Takiage*, *Holataki*, *Ave :* Et deducebant eum ad navem.

Deductus, a, um. p. præt. **Deduco.** *Taki ia*, *Ave ia.*

Deduxi. perf. **Deduco :** Quis deduxit naves de portu.

Defatigatus, a, um. p. præt. **Defatigo.** *Vaivai*, *Gaegae*, *Fiu.*

Defatigo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakinakina*, *Fakafiu.*

Defectio, onis. f. *Te Tafuli, te Mavae. Pogia, Mata popo.*

Defendo, is, di, sum, dere. v. a. *Tokoni*, *Taupau; Lolomi.*

Defensio, onis. f. *Te Lolomi, te Taupau.*

Defensor, oris. m. *Ae e lolomi, Taupau, Tokoni.*

Defero, fers, tuli, latum, ferre. v. ir. *Ave; Fetuku. Avage* : Deferre epistolas alicui... Deferre aliquid senatui.

Defervesco, scis, ferbui *mo* vi, vescere. v. n. *Fakaosi te pula, Tukutuku ifo te ita, Fana ifo* (*te tai*).

Defetiscor, eris, fessus sum, fetisci. v. d. *Vaivai; Fiu.*

Deficio, is, feci, fectum, cere. v. *Mavae i te...; Tuku, Liaki; Hala mo, Mahui. Pogia* : Deficit hoc à legibus.

' **Defigo**, is, xi, xum, figere. v. a. *Hoka, Tutuki, Fakatuu; Hai.*

Definio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakatotonu*, *Fakamatala. Fakaosi* : Definire aliquid e genere suo; *Fakatuako i he mea i ona tai*-genus.

Definitio, onis. f. *Tona Fakatotonu, Fakagata... o he mea.*

Deflecto, is, xi, xum, ctere. v. a. et n. *Tule, Hehe, Liliu o...* : Deflectere ad vitia, *Liliu e aga kovi.*

Defloreo, es, ui, ere. v. n. *Fefe; Te fisi e to ifo.*

Defluo is, xi, xum, ere. v. n. *Tafe, Hehe, To ifo.*

Deformis. m. f. e. n. adj. *Matamata kovi, Fakalialia.*

Deformitas, atis. f. *Te Matakovi, te Faka lialia.*

Defraudo, as, avi, atum, are. v. a. *Kaka i he mea; Tukukehe.*

Defunctus, a, um. p. præt. **Defungor.** *Mate* : Defunctus vitâ.

Defungor, eris, functus sum, fungi. v. d. *Totogi, Mate.*

Defuturus, a, um. p. fut. **Desum.** *Hala mo* (*he aho*) : Auxilium non defuturum, *E mole hala mo te tokoni.*

Degener, eris. adj. *Fakaau ki muli, Fakaau o kehe; Tautukutuku ki te kovi.*

Degenero, as, avi, atum, are. v. n. *Fakaau ki muli E mole hage ko. Liliu* : Degenerare à patre.

Deglutio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Folo ko* : Deglutivit Jonam.

Dego, is, egi, egere. v. a. *Fakaauau* : Degere vitam, *Fakaauau malie tona mauli.*

Degusto, as, avi, atum, are. v. a. *Ahiahi* : Degusta cibos.

Dehinc. adv. *Maiai, Leva.*

Dehortor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakaliliu, Tala ke aua.*

Dein. adv. *Leva.*

Deinceps. adv. *Pea hoki, Aipe, Faka holo.*

Deindè. adv. *Leva, Pea hoki, Pea ki muli leva.*

Dejicio. is, jeci, jectum, ere. v. a. *Fakato, Peehi, Fakamapee, Maumau* : Dejicio equo quempiam, *E au fakato he tahi i te hosi.*

Delabor. eris, lapsus sum, labi. v. d. *To, Hifo hifo.*

Delapsus, a, um. p. præt. **Delabor.**

Delatus. a, um. p. præt. **Defero.** *Ave, Fe tuku ia.*

Delecto. as, avi, atum, are. v. n. *Lelei ia ki, Fiafia i, Manako* : Musica me delectat... Delectare animum libris.

Delegatus. a, um. p. præt. **Delego.** *Fekau ia* : Delegatus S. Pontificis.

Delego. as, avi, atum, are. v. a. *Fekau* : Delegare viros probos ad Regem.

Deleo. es, evi, etum, ere. v. a. *Faka mole, Mau mau.*

Deletus, a, um. p. præt. **Deleo.** *Maumau ia, Mole ia.*

Deliberatio, onis. f. *Fakakaukau, Fono* : Suscipe deliberationem nostram.

Delibero, as, avi, atum, are. v. n. *Faka kaukau, Fono*

Deliciæ, arum. f. plur. *Mea lelei, Manu ia lahi* : — meæ esse cum filiis hominum.

Deligo. is, legi, lectum, gere. v. a. *Fili fili* : Deligere unum de cunctis.

Delinio, is, nivi (vel) ii, nitum, nire. v. a. *Faka malie. Fifimalie* : Deliniamus patrem dolentem.

Delinquo, is, liqui, lictum, quere. v. a. *Mole fai; Hala, Fai hala.*

Deliratio, onis. f. *Te Vale o te loto, Te Faka vale vale. Muna noa.*

Deliro, as, avi, atum, are. v. n. *Faka vale vale, Muna noa.*

Deliteo, es, tui, ere, (et) **Delitesco,** is, tescere. v. n. *Mu muni, Faka puli* : Hostes in sylvis delituerant.

Deludo, is, lusi, lusum, dere. v. a. *Kakae, Gutu vanivani.*

Delusio, onis. f. *Te Kakai.*

Demens, entis. adj. *Vale.*

Demensio, onis. f. *Te Vahaa, te Fuafua.*

Dementia, æ. f. *Te Fakavalevale.*

Demergo, is, si, sum, gere. v. a. *Fakapuli ki te vai, Mou, Faka malemo* : Oceanus terras demergit...

Demersus, a, um. p. præt. **Demergo.** *Malemo ia, Mou ia.*

Demetior, iris, mensus sum, metiri. v. d. *Fuafua.*

Demetrius, ii. m. *Temetilio (Tui o Silia.)*

Demissio, onis. f. *Te Vaivai o te loto* : Demissio animi.

Demissus, a, um. p. præt. **Demitto.** *Fekau mai oluga, Momoli ifo ia; Kua mavae i tana gaue.*

Demitto, is, si, missum, ere. v. a. *Momoli ifo, Alu ifo, Hifo.*

Demolior, iris, itus sum, iri. v. d. *Holo i, Mau mau :* Tinea demolitur.

Demonstro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka hino hino i, Faka matala :* Demonstra tuam thesim.

Demoror, aris, atus sum, ari. v. d. *Nofo mau, Tuu mau.*

Demùm. adv. *Pea hoki.*

Denarius, ii. m. *Tenalio, Kii paaga.*

Denego, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafisi, Hele :* Denegare fidem alicui.

Denigro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka uli, Ave ave, Faka-kovi i.*

Deniquè. adv. *Pea hoki.*

Dens, entis. m. *Nifo :* Ibi erit stridor dentium.

Densus, a, um. adj. *Fatufatu.*

Denudo, as, avi, atum, are. v. a. *Tatala, Toho.*

Denuntio, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ilo ilo, Faka-tala.*

Denuò. adv. *Toe, Tua.*

Deorsùm. adv. *I lalo.*

Deosculor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fe kita.*

Depasco, (et) **pasco**, is, pavi, pastum, cere. v. a. *Tauhi manu*

Depello, is, puli, pulsum, lere. v. a. *Kapu, Faka mamao, Teteke :* Depellamus hostem ab urbe. Depello metum ab aliquo.

Dependet... *Te mea e logo pe fakalogo ki he tahi mea.*

Depereo, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. n. *Mate, Puli, Fakaau o vaivai.*

Depingo, is, pinxi, pictum, gere. v. a. *Fai te faka-tata.*

Deploro, as, avi, atum, are. v. n. *Tagi :* Deploramus exitium urbis.

Depono, is, sui, situm, nere. v. a. *Tukuifo, ki lalo, i te kele; Fanau, Liaki :* Deponere consilium, *Liaki te fakakaukau.* Deponere onus naturæ.

Depopulo, as, avi, atum, are. v. a. et **Depopulor**. v. d. *Faka mole te hahai, te mea. Maumau :* Depopulati sunt agros.

Deporto, as, avi, atum, are. v. a. *Ave, Faka au-nofo.*

Depositum, i. n. *Te Mea na tuku ki he tahi ke ina tau-pau ia.*

Depositus, a, um. p. præt. **Depono.** *Tuku ia :* Luotu deposito, *Na tuku te kofu fakamamahi.*

Deprædatio, onis. f. *Te Kaihaa lahi, Tafito i te tau.*

Deprædor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kaihaa.*

Depravatio, onis. f. *Te Agakovi lahi :* — animi, *Te kovi o te loto.*

Deprecatio, onis. f. *Te Kole, te Hu, te Tutuku.*

Deprecor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faka mole aki te kole, Hu :* Deprecari mortem, *Kole te mate ke hoko.*

Deprehendo, is, di, sum, dere. v. a. *Mau. Iloi.*

Deprehensus, a, um. p. præt. **Deprehendo.** *Mau a.*

Deprimo, is, pressi, pressum, ere. v. a. *Tukutuku ifo, To ifo, Fakakovi i he tahi; Tatao ifo.*

Depromo, is, psi, ptum, ere. v. a. *Tooake :* Deprompsit hosanna pium.

Deputo, as, avi, atum, are. v. a. *Fafai, Lau, Fakakaukau.*

Derelictus, a, um. p. præt. **Derelinquo.** *Tukua, Liakiia.*

Derelinquo, is, liqui, lictum, inquere. v. a. *Tuku, Liaki.*

Derideo, is, risi, sum, dere. v. n. *Amuamu, Nukinuki, Vai, Ave ave :* Desine deridere senes.

Derisio, onis. f. *Te Amuamu, te Nukinuki, te Vai.*

Derisus, a, um. p. præt. **Derideo.** *Amuamu ia, Vai ia.*

Desævio, is, ii, itum, vire. v. n. *Agakovi lahi ki he tahi, Taute kovii.*

Descendo, is, di, sum, dere. v. a. et n. *Hifo, Alu ifo.*

Descensio, onis. f. *Te Aluifo, Te* Incarnatio (*Te tupu tagata o Sesu.*)

Descisco, is, scivi, scitum, sciscere. v. n. *Tuku, Fakaliliu :* Desciscere à moribus paternis, *Tuku (Fakaliliu) te aga a te u matua.* Eloquentia descivit à veteri gloriâ.

Describo, is, psi, ptum, ere. v. a. *Tohi, Togi, Lau.*

Descriptio, onis. f. *Fakatata mata, te Fakatotonu.*

Desero, is, rui, sertum, ere. v. a. *Tuku age kae hola.*

Desertio, onis. f. *Te hola.*

Desertus, a, um. p. præt. **Desero.** *Tukua, Lavaki, Toafa.*

Desertum, i. n. *te Toafa, te Lavaki.* plur. **Deserta,** orum. *Potu lavaki.*

Desiderium, ii. n. *Te Holi.*

Desidero, as, avi, atum, are. v. a. *Holi, Fiafia, Loto ke.*

Desidia, æ. f. *Te piko, Loto noa.*

Desidiosus (vel) **Deses,** idis. adj. *Loto noa, Piko, Heegaue.*

Designatio, onis. f. *Te Fakato tonu.*

Designatus, a, um, p. præt. **Designo.** *Tonuia ke...*

Designo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakato tonu, Filifili ke...*

Desilio, is, lui et ii, sultum, silire. v. n. *Hifo, Alu ifo.*

Desino, is, sivi (vel) sii, situm, sinere. v. a. *Tuku, Fakagata, Liaki; Ma vae.*

Desisto, is, destiti, destitum, desistere. v. n. *Fakagata, Faka osi, Siaki, Ma vae :* Desiste ab opere malo.

Desolatio, onis. f. *Mamahi lahi, Malaia lahi...*

Desolo, as, avi, atum, are. v. a. *Maumau, Gaohi kovii.*

Desolatus, a, um. p. præt. **Desolo.** *Mamahi lahi, Tukua.*

Despectus, ûs. m. *Te Nukinuki, Te Manuki, Te Fakanoai.*

Desperatio, onis. f. *Te Manavasii lahi fau ki te Atua, ki te mauli heegata :* Desperatio est defectus à spe.

Desperans, antis. m. f. p. præs. **Despero.** *Mole falala, Kua mole tona falala.*

Despero, as, avi, atum, are. v. n. *Manavasii lahi fau, Mole falala :* Desperare veniam, *Manavasii lahi fau ki te fakamolemole naa mole tuku mai.*

Despicio, is, pexi, pectum, cere. v. a. *Sio mai oluga, Mole tokaga, Fehia, Mole fiasio i te fia lahi.*

Despondeo, es, spondi, sponsum, spondere. v. a. *Fakapapau, Tohi (fakamau) :* Despondit filiam juveni diviti.

Desponsatio, onis. f. *te Tohi fakamau :* Desponsatio Mariæ.

Desponso, as, avi, atum, are. v. a. *Tohi fakamau.*

Despumo, as, avi, atum, are. v. a. *Fiho :* Despumat irâ os ejus.

Despuo, is, i, utum, ere. v. n. *Aanu, Kisu.*

Destillo, as, avi, atum, are. v. n. *Mosimosi, Hali.*

Destino, as, avi, atum, are. v. a. *Fili fili, Fakatonu ki, Tonu ki.*

Destiti. perf. **Desisto :** Destiti à sententiâ meâ priori.

Destituo, is, ui, tutum, uere. v. a. *Liaki, Tuku, Halamo.*

Destitutus, a, um. p. præt. **Destituo.** *Halaia :* Destitutus memoriâ.

Destruo, is, xi, ctum, ere. v.a. *Maumau, Fakamole, Fakaauha.*

Desudo, as, avi, atum, are. v. n. *Kakava :* Desudat corpore toto.

Desum, dees, defui, deesse. v. *Hala :* Non desunt qui dicant.

Detectus, a, um. p. præt. **Detego.** *Heeato, Heepuloga, Haia.*

Detego, is, xi, ctum, gere. v. a. *Holo te ato, To ifo te puloga, Fakaha :* Detegite culpam vestram corde aperto.

Detergeo, es, si, sum, gere. v. a. *Holoholoi, Fakamaa.*

Deterior. m. f. us. n. gen. oris. adj. comp. *Kovi ake.*

Determino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatotonu te gataaga te mea :* Determina sensum verbi, litis.

Deterreo, es, rui, ritum, rere. v. a. *Fakalelu, Taofi mamao :* Deterrere ab Jerosolymâ adeundâ, *Fakalelu te alu Selusalemi.*

Detestabilis. m. f. e. n. adj. *Kovi aupito, Fakaliualiu.*

Detestatio, onis. f. *Tutuku, Tatalo kovi, Fehia.*

Detestor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tutuku, Tatalo kovi, Fehia.*

Detineo, es, nui, tentum, ere. v. a. *Taofi* (*Hala he mea.*)

Detractio, onis. f. *Te Aveave, te Tala ki tua.*

Detraho, is, xi, actum, ere. v. a. *Too, Ave, Aveave.*

Detrimentum, i. n. *Te Maumau, te Fakakovii, te Kovi.*

Detrudo, is, trusi, trusum, dere. v. a. *Toho, Teteke, Fakapuna.*

Detrusi. perf. **Detrudo :** Detrusit hostes à finibus nostris.

Deus, i. m. *Te Atua.*

Deveho, is, exi, ectum, ehere. v. a. *Fetuku mo te teka.*

Deverto, is, ti, sum, ere. v. a. *Afe.*

Devenio, is, veni, entum, enire. v. n. *Tau, Hoko, To.*

Devincio, is, nxi, nctum, ere. v. a. *Hai, Nonoo :* Devincit tempora lauro.

Devinco, is, ici, ictum, incere. v. a. *Malo.*

Devinctus, a, um. p. præt. **Devincio.** *Hai sia.*

Devoro, as, avi, atum, are. v. a. *Maumau, Lailai, Folo.*

Devoveo, es, vovi, votum, vere. v. a. *Fakapapau, Fakatonu, Fia fai he mea uhi ko te hahai :* — neci, *Fia mate uhi ko.*

Dexter, tra et tera, trum et terum. adj. *Matau, Faahi matau, Nima matau.*

Dexteritas, atis. f. *Poto., Matapoto; te Poto i he mea.*

Diabolus, i. m. *Tiapolo* (*Higoa o te Temonio.*)

Diaconatus, ûs. m. *Te Tiakonato* (*Te Lua o te oleto lahi.*)

Diadema, atis. n. *Te Puloga o te Tui malama.*

Dialectica, æ. f. *Te Siesia, te Poto o te fakamatala.*

Dicito (vel) **Dic.** imper. **Dico.**

Dico, is, xi, ictum, cere. v. a. *Lea, Tala, Ui :* Dicere mendacium, *Tala lohi.* Dicere testimonium, *Tala fakamooni.*

Dictito, as, avi, atum, are. v. a. *Tala tua lahi, Tuutuuni tala.*

Dictum, i. n. *Lea, Fekau :* Dicto parere, *Fakaloga ki te fekau.*

Dictus, a, um. p. præt. **Dico.** *Kua lau ia, Kua ui ia.*

Dies, iei. f. m. *Te Aho :* in dies, *Ia aho fuape.* De die in diem.

Diffamatio, onis. f. *Te Feaveaki, Fakaha, te Fakakovi.*

Diffamo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka kovi, Ave te logo, Fakamakuku.*

Differo, ers, distuli, dilatum, ferre. v. ir. *Fakatuai,*

Faka va, *Fai kehe kehe :* Differre à re.

Difficilis. m. f. e. n. adj. *Fai gataa.*

Difficultas, atis. f. *Te Fai gataa, tona Faigataa aga.*

Diffidentia, æ. f. *Mahalo, Kovi.*

Diffido, is, fisus, sum, dere. v. a. *Hua i, Mahua :* Diffusa sunt viscera ejus.

Diffundo, is, fudi, fusum, ndere. v. *Mahalo ki he.*

Diffusus, a, um. p. præt. **Diffundo.** *Mafola, Mahua.*

Digitus, i. m. *Te Tuhi.*

Dignitas, atis. f. *Afioaga, Alikiaga, Mata lelei :* Dignitas corporis convenit Majestati regiæ, *Te mata lelei o te sino e aoga ki te Afioaga o te Aliki.*

Dignor, aris, atus sum, ari. v. d. *Aoga, Ofa ke aoga.*

Dignus, a, um. adj. *Aoga :* Dignus meliori sorte.

Digredior, deris, gressus sum, gredi. v. d *Faka mamao, Alu.*

Digressus, ûs. m. *Te Alu, te Mavae; te Hehe a te talanoa, kae liliu.*

Dii. plur. **Deus.** m. *Atua pagani, Taula Atua.*

Dilabor, eris, lapsus sum, labi. v. d. *Tahi alu, Fematuleaki, Fetafeaki, Mavetevete :* Alii aliò dilapsi sunt.

Dilapsus, a, um. p. præt. **Dilabor.** *Mavetevete.*

Dilato, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalaulahi, Folahi.*

Dilectus, a, um. p. præt. **Diligo.** *Ofa inapele.*

Diligens, entis. p. præs. **Diligo.** *Manako, Tokaga, Faka logo.*

Diligenter. adv. *Fakamaloto loto.*

Diligentia, æ. f. *Te Fai fakamalotoloto, Tokaga.*

Diligo, is, lexi, lectum, gere. v. a. *Manako, Ofa.*

Diluvium, ii. n. *Lo vai, Lomaki.*

Dimico, as, avi, atum, are. v. n. *Tau, Ave te tau.*

Dimidius, a, um. adj. *Vaelua :* Pars dimidia, *Te vaelua malie.*

Dimissus, a, um. p. præt. **Dimitto.** *Faka mavae ia.*

Dimitto, is, si, issum, ere. v. a. *Fekau age, Tuku age, Liaki, Tuku ifo.*

Dimoveo, es, movi, motum, vere. v. a. *Fakamamao, Faka mavae, Faai, Fakalelu.*

Dinumero, as, avi, atum, are. v. a. *Lau.*

Diœcesis, is. f. *Te Vahaa fenua e pule ki ai e he Epikopo.*

Diplois, idis. f. *Te Kofu pelu lua, Te Pulupulu.*

Directè. adv. *Tonu, Totonu; Faka haga tonu.*

Directus, a, um. p. præt. **Dirigo.** *Tonu, Aga tonu.*

Direptus, a, um. p. præt. **Diripio.** *Kai haa sia.*

Dirigo, is, rexi, rectum, rigere. v. a. *Faka totonu, Fakatoka toka, Faka haga :* Dirige puerum quò tendit.

Diripio, is, ripui, reptum, ripere. v. a. *Kai haa,*

Mau mau, *Faka ma veu veu* : Aliquid è templo eripere est sacrilegium.

Diruo, is, rui, rutum, ruere. v. n. *Holo i*, *Fakamole*.

Dirus, a, um. adj. *Kovi*, *Fe feka*, *Faka mata ku*.

Discedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Alu*, *Ma vae*, *Fakama mao*, *Tuku* : Discedere à lege, *Tuku te fono*.

Discessus, ûs. m. *Te Alu*, *te Ma vae*.

Disciplina, æ. f. *Te Ako*, *te Poto*, *te Aga*, *te Alo ga*, *te Lao o te lotu*.

Discipula, æ. f. *Fafine ako*, *E muli ki he tahi*.

Discipulus, i. m. *Tisipulo*, *Tagata ako*, *E muli ki he tahi*.

Disco, is, didici, discitum, discere. v. a. *Ako*.

Discolor, oris. adj. *Pena mata kehe kehe*.

Discooperio, is, ui, ertum, ire. v. a. *Faka ava*, *Toho te pupunu*.

Discordia, æ. f. *Aga fai kehe*, *Loto kehe kehe*.

Discordo, as, avi, atum, are. v. n. *Loto kehe kehe*, *Fe loto kehe kehe aki*.

Discrimen, inis. n. *Tona uhiga kehe*, *te Fai kehe aga*.

Discumbo, is, cubui, cubitum, bere. v. n. *Takoto*, *Moe* : Discumbere mensæ, *Nofo ki te papa kai*.

Discurro, is, curri, cursum, rere. v. n. *Fe ahi aki*, *Fe ole aki*.

Disertè. adv. *Faka poto...*, *Faka gutu poto*.

Disertus, a, um. adj. *Poto*, *Gutu matala*.

Disjungo, is, xi, unctum, gere. v. n. *Faka mavae*, *vevete*.

Dispar, aris. adj. *Kehe*, *Mole tatau*.

Dispensator, oris. m. *Tagata taupau koloa (api)*, *Matua fe kau pule*.

Dispenso, as, avi, atum, are. v. a. *Vae vae*, *Faka totonu*.

Dispergo, is, si, sum, gere. v. a. *Ma veu veu*, *Laku laku*.

Dispersio, onis. f. *Te Ma veu veu*, *Te Ma vete vete* : Dispersio apostolorum.

Dispersus, a, um. p. præt. **Dispergo.** *Ma veuveu ia*.

Dispertio, is, ivi *mo* ii, itum, ire. v. a. *Vae vae*, *Tufa ki*.

Displiceo, es, ui, itum, ere. v. n. *Kovi ia ki*, *Mole lelei ia ki*.

Dispono, is, sui, situm, nere. v. a. *Faka toka toka*, *Gaohi*; *Faka atu*, *Faka nofo*, *Teu teu*.

Disposui. perf. **Dispono.**

Disputo, as, avi, atum, are. v. a. *Fe talanoa aki*, *Fe kinau aki*.

Dissentio, is, ivi, itum, ere. v. n. *Loto kehekehe*.

Dissero, is, rui, sertum, ere. v. a. *Faka kaukau*, *Fefaka ma tala aki*, *Fai te tisetasio*.

Dissideo, es, edi, essum, dere. v. n. *Ma vae, Loto kehe, Fe loto kehe aki.*

Dissidium, ii. n. *Te Loto kehe, Te Ma veuveu, Nofo ke pe.*

Dissimilis. m. f. le. n. adj. *Kehe, Mole tatau.*

Dissimulatio, onis. f. *Te Kaka, te Fufu, te Faka aki aki-muli.*

Dissimulo, as, avi, atum, are. v. *Faka akiaki muli, Fufu.*

Dissolutio, onis. f. *Te Ma vete vete, te Mau mau, Te ma veu veu.*

Dissolvo, is, i, lutum, vere. v. a. *Ma vete, Faka ma-vete, Faka mavae* : Dissolve resinam in oleo.

Dissuadeo, es, asi, asum, dere. v. a. *Lolomi, Teteke, Ako n aki, Ke aua* : Dissuadere bellum. Dissuadeo ne captivus redimatur.

Disto, as, steti, stitum *mo* statum, are. v. n. *Vahaa ma-mao, Kehe aupito, Fai kehe kehe.*

Distribuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Tufa ki, Vae vae.*

Ditio, onis. f. *Te Puleaga, Te Malohi aga* : Subesse ditioni alicujus.

Diù. adv. *Fua loa* : Diù commorati sumus ibi.

Dium, ii. n. *Te Atea, te Lagi.*

Diurnalis. m. f. e. n. adj. *E kau ki te aho, Fai aho* : Horæ diurnales.

Diurnus, a, um. adj. *Fai aho, Aho.*

Diuturnus, a, um. adj. *To-loga, Mauli loa.*

Diversè. adv. *Kehe kehe pe, I te potu kehekehe.*

Diversitas, atis. f. *Te Kehe kehe aga.*

Diversor, aris, atus sum, ari. v. d. *Apitaki, Moe i te api api t aga.*

Diversus, a, um. adj. *Fe aga i, Kehe, Fili.*

Dives, itis. adj. *Koloa ia, Mau koloa, Aliki, Muamua.*

Divido, is, si, sum, dere. v. a. *Vae vae, Tufa ki, Faahi.*

Divinatio, onis. f. *Te Ki-kite, Te Faka ilo ilo he mea ka hau.*

Divinitas, atis. f. *Te Atua.*

Divinus, a, um. adj. *Fa-ka atua.*

Divisio, onis. f. *Te Vae-vae aga, te Tufa ki, te Tivisio.*

Divisus, a, um. adj. *Ma-vae.*

Divitiæ, arum. f. plur. *Te Koloa, te Lelei.*

Divortium, ii. n. *Te Ma-vae.*

Divulgo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ha, Fe ave-aki.*

Dixi. perf. **Dico.** *Tala, Lea.*

Do, as, dedi, datum, are. v. a. *Avage, Foaki.*

Doceo, es, cui, doctum, ere. v. a. *Ako* : Docuit timere Deum, *Nee ina ako ia te mata-ku ki te Atua.*

Docilis. m. f. le. n. adj. *Fai gafua, Faka logo lelei, Ako-gafua.*

Docilitas, atis. f. *Te Ako-gafua, te Aga lelei, te Aga fa-ka logo.*

Doctè. adv. *Fakapoto.*

Doctor. oris. m. *Matua-akonaki.*

Doctrina, æ. f. *Te Akonaki, te Faiva.*

Doctus, a, um. adj. *Poto.*

Documentum, i. n. *Akonaki, te Ako.*

Dogma, atis. n. *Te Mea e tui ki ai.*

Doleo, es, lui, litum, ere. v. n. *Loto mamahi, Fakahemala, Mamahi.*

Dolium, ii. n. *Puha vai, Puha vino.*

Dolor, oris. m. *Te Mamahi.*

Dolorosus, a, um. adj. *Fakamamahi, Mamahiia.*

Dolosè. adv. *Kaka.*

Dolosus, a, um. adj. *Tagata kaka.*

Dolus, i. m. *Te Kaka.*

Domesticus, a, um. adj. *E kau ki te api.*

Domestici, orum. m. plur. *Te Kaiga fuape o te api, Te Kau fakalogo.*

Domicilium, ii. n. *Api, Fale, Nofoaga.*

Domina, æ. f. *Fine matua o te api.*

Dominans, antis. p. præs.

Dominor. *Ae e pule, Aliki.*

Dominatio, onis. f. *Te Puleaga, Afioaga, te Faipule, Te Tahi o te a faahiga aselo.*

Dominator, oris. m. *Tagata pule :* Dominator gentium.

Dominicus, a, um. adj. *E kau ki te Aliki, Alikisia :* Dies dominica.

Dominium, ii. n. *Te Api, te Nofoaga.* (Dominium. Usus. Ususfructus.)

Dominor, aris, atus sum, ari. v. d. *Pule, Afio.*

Dominus, i. m. *Aliki, Matua pule, Matua o te api.*

Domo, as, mui, mitum, mare. v. a. *Fakalalata, Akoako.*

Domus, i (et) ûs. f. *Fale, Nofoaga.*

Donatio, onis. f. *Te Foaki, Te Ofa.* (Donatio. Commodatum. Mutuum.)

Donec. adv. *O au ki... :* Donec ponam inimicos tuos...

Dono, as, avi, atum, are. v. a. *Foaki, Avage.* (Id est *Ava age*).

Donum, i. n. *Te Ofa :* Mittere dono, *Fakamomoli mo ofa.*

Dormio, is, ivi *mo* ii, itum, ire. v. n. *Moe, Mate.*

Dormito, as, avi, atum, are. v. n. *Tulemoe, Fiamoe.*

Dorsum, i. n. *Tuahivi :* Suprà dorsum meum fabricaverunt peccatores.

Dos, dotis. f. *Te Koloa pe ko te Api e aumai e te tagata ki te fafine e na ohoana :* Dotem despondere. Dotes ingenii.

Doto, as, avi, atum, are. v. a. *Avage te koloa :* Dotare aliquem divitiis.

Draco, onis. m. *Te Gata :* — infernus, *Te Temonio.*

Drachma, æ. f. *Te K̄ii paaga.* (70 grains : *Vaelua o te* uncia.)

Dualis. m. f. le. n. adj. *Lua, Tau o te tokolua.*

Dubitatio, onis. f. *Lotoloto lua.*

Dubito, as, avi, atum, are. v. n. *Loto lua, Ma hala.*

Dubium, ii. n. *Te Kala iloi tonu.*

Dubius, a, um. adj. *Tagata lotolua :* Dubius maneo inter ambos.

Ducentesimus, a, um. adj. *Tona koga e lua geau o he mea.*

Ducenti, æ. a. adj. *Lua geau.*

Ducentiès. adv. *Tua lua geau.*

Duco, is, xi, ctum, cere. v. a. *Taki, Toho.*

Ductor, oris. m. *Ae e taki age, Aliki tau vaka :* Ductor classis.

Ductus, ûs. m. *Tafe aga, Pule :* Aquæ-ductus, *Taki taki.*

Dulcè. adv. *Malie :* Dulciùs melle, fortiùs leone.

Dulcedo, inis. f. *Te Malie, te Huhua malie.*

Dulcis. m. f. ce. n. *Malie, Hua malie, Tagata aga malie.*

Dulcisonus, a, um. adj. *Leo malie :* Per precata dulcisona.

Dùm. conj. *Moka :* Homines dùm docent, discunt. Expectabo dùm veniat.

Dummodò. conj. *Kapau :* Docebo te dummodò velis discere.

Duntaxat. adv. *Aiape, Gatape.*

Duo, æ. o. adj. *Lua.*

Duodecim. indecl. *Hogofulu ma lua.*

Duodecimus, a, um. adj. *Tona hogofulu ma lua.*

Duodeni, æ, a. adj. *Kau hogofulu ma lua, Dosene.*

Duplex, icis. adj. *Pelu, Lua, Lo lua, Tagata loto lua, Kaka.*

Duplico, as, avi, atum, are. v. a. *Faka lua, Tua lua tona lahi ake, Pelu lua, Fakalahi o tua lua tona lahi muli i tona lahi mua.*

Duplus, a, um. adj. *Tua lua lahi ake.*

Durè. adv. *Faka fe feka, Kovi aupito.*

Duresco, is, rescere et

Dureo, es, rui, rere. v. n. *Fakaau o fefeka, Fakafefeka.*

Duritia, æ. f. *Te Fefeka, Te Fai gataa.*

Duro, as, avi, atum, are. v. n. *Faka loa, Faka tologa, Faka fe feka.*

Durus, a, um. adj. *Tagata fe feka, Loto kovi, Faigataa.*

Dux, cis. m. *Aliki, Ae e taki.*

Duxi. perf. **Duco.**

E

E, ex. præp. *Mai, Aki :* Ex Italiâ. E radice.

Ea. pronom. is, ea, id. *Ae, Aia, Aena.*

Eadem. adj. idem, eadem, idem : Eâdem viâ.

Eàdem. adv. *I te ala pe aia.*

Ecbatana, arum. n. plur. *Ekepatana. (Ko te kolo.)*

Ebrius, a, um. adj. *Kona, Konaia.*

Ebullio, is, ivi (*pe*) ii, itum, ire. v. n. *Fakapula, Fakapuna e lahi, Fakatupu.*

Eburneus, a, um. adj. *Mea hihina, O hage ko te* eburneum (*Nifo o te manu lahi ko te Elefate.*)

Eccè. adv. *Koeni, Koena :* Eccè somniator venit. Eccè lupus.

Eccè autem. adv. *Kae fokifape.*

Ecclesia, æ. f. *Ekelesia, Katoaaga o te hahai Kilisitiano, Fale tapu.*

Ecclesiasticus, a, um. adj. *E kau ki te Ekelesia, E kau ki te faahiga tapu.*

Eclipsis, is. f. *Te Mate toto o te laa (pe o te mahina.)*

Edico, is, xi, ctum, dicere. v. a. *Fe kau, Fakatotonu.*

Edictum, i. n. *Te Fekau :* Exiit edictum a Cæsare Augusto.

Edidi. perf. **Edo.**

Edisco, is, edidici, ediscitum, cere. v. a. *Ako lotope,* = *Fakamamahi.*

Editio, onis. f. *Te Fanaui, te Paki tohi, te Filifili :* Nova editio. Editio vulgata. Editio italica. Editio septuaginta interpretum.

Editus, a, um. p. præt.
Edo. *Fanauiia, maoluga :* Ex edito loco.

Edo, is, edidi, editum, ere. v. a. *Fanaui, Fai, Fakaha ifo :* Edere clamorem, *Kalaga.* Edere animam.

Edo, edis (vel) es, edit (vel) est, esum, edere (vel) esse. v. *Kai.*

Edoceo, es, cui, doctum, ere. v. a. *Ako ako lelei.*

Edoctus, a, um. p. præt.
Edoceo. *Ako ia, Poto i te :* Edoctus calamitate, *Poto i te mamahi.*

Educatio, onis. f. *Te Ako, te Taupau.*

Educo, as, avi, atum, are. v. a. *Ako, Taupau he tamasii, Pusiaki.*

Educo, is, xi, ctum, cere. v. a. *Toho ake, Fakatua, Taki mai :* Educere gladium e vaginâ.

Edulium, ii. n. *Te Magisi :* Se convescens dedit in edulium.

Effaris, effatur, atus sum, effari. v. d. *Lea, Talanoa.*

Effectus, ûs. m. *Fua o te* causa.

Effectus, a, um. p. præt. **Efficio.** *Faia.*

Effero, fers, extuli, elatum, ferre. v. a. *Fakanofo, Hiki ki..., Vikiviki* : — cadaver ad sepulchrum.

Efficacia, æ. f. *Te Malohi, te Feala, te Vilitute, Te Lave.*

Efficaciter.adv. *Tonu, Malohi* : — rogare (vel sanare.)

Efficax, acis. adj. *Mea Fua, Malohi, Loto lahi.*

Efficio, is, feci, fectum, ere. v. a. *Fai, Fakakatoa, Fakatupu* : — magna facinora.

Effigies, iei. f. *Fakatata, Mata* : Cujus est hæc effigies?

Effluo, is, xi, xum, ere. v. n. *Tafe, To, Mole* : — ætas.

Effossus, a, um. p. præt. **Effodio.** *Kelia.*

Effodio, is, odi, ossum, dere. v. a. *Keli, Asi, Maumau, Fakakivi* : Effodere oculos, *Fakakivi te mata.*

Effugio, is, fugi, fugitum, gere. v. n. *Hola, Hao* : Effugit me nihil. Effugere mortem.

Effundo, is, udi, sum, dere. v. a. *Huai, Hali, Momoli ifo, Foaki* : Effundere lacrymas, *Hali loimata.*

Effusus, a, um. p. præt. **Effundo.** *Huai, Laulahi, Loa.*

Egens, entis. p. præs. **Egeo.** *Masiva, Hala mo.*

Egenus, a, um. adj. *Hala mo, Masiva.*

Egeo, es, gui, ere. v. n. *Hala mo, Nofo masiva, Fiafai* : Pane egeo... Egere consilio.

Egestas, atis. f. *Te Masiva, Te Hala mo, Te Hoge...*

Egi. perf. **Ago** : Perfectè egisti opus tuum.

Ego, meî, mihi, me. pronom. *E au, O au...*

Egredior, deris, gressus sum, gredi. v. d. *Hu ki tua, Alu.*

Egregiè. adv. *Fakalelei aupito, Fakapelepele* : Egregiè cantas.

Egregius, a, um. adj. *Filifili ia, Lelei aupito, Vikiviki ia.*

Egressus, a, um. p. præt. **Egredior.** *Alu ia.*

Eheu! interj. *Oie!* : Eheu mihi!

Ei. dat. **Is, Ea, Id.** *Kia ia.*

Eia! interj. *Oie!* : Eia advocata nostra. — age.

Ejectus, a, um. p. præt. **Ejicio**, *Kapusi a, Aunofo ia.*

Ejicio, is, eci, ectum, ere. v. a. *Kapu, Fakaaunofo.*

Ejusmodi. genit. *Feia* : Non laudo opera ejusmodi.

Elabor, eris, lapsus sum, labi. v. d. *Hola, Vevete, Hili, Puli* : Elabitur hoc factum e memoriâ meâ.

Elapsus, a, um. p. præt. **Elabor.** *Hili ia, Hola ia.*

Elatus, a, um. p. præt. **Efferre.** *Fia lahi ia.*

Eleazarus, i. m. *Eleasalo.* (*Te tagata*).

Electio, onis. f. *Te Filifili* :

— regis. — Summi Pontificis.

Electus, a, um. p. præt. **Eligo.** *Filifili ia.*

Elegans, antis. adj. *Lelei, Mata lelei, Tau leka leka :* Verbum —.

Elementa, orum. n. plur. *Te Tafito, Mea tafito e fa, te Fuafua ako o he mea* (v. g. *te kele, te vai, te aele.*)

Elephantus, i. m. *Elefato.* (*Manu lahi.*)

Eligo, is, egi, ectum, gere. v. a. *Filifili, Too.*

Eloquentia, æ. f. *Talanoa lelei, totonu :* Nihil aliud est eloquentia quàm copiosè loquens sapientia.

Eloquium, ii. n. *Te Talanoa, Lea, Akonaki :* Dulci eloquio.

Eluceo, es, uxi, ucere. v. n. *Malama, Gigila.*

Eludo, is, si,. sum, dere. v. a. *Kaka i, Nukinuki.*

Eluo, is, lui, lutum, luere. v. a. *Fo, Fufulu :* Maculam —, *te uli.* Eluere vitæ sordes.

Emano, as, avi, atum, are. v. n. *Tafe, Puna ake, Tupu mai :* Rivi emanant e monte.

Emendo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka totonu, Ta mate te hala :* Emendare mores. — annales. — succos acerbos.

Emergo, is, mersi, mersum, gere. v. n. *Alu ake mai te vai, Tuu mai :* — ex aquâ. Sol emergens.

Emigro, as, avi, atum, aro. v. n. *Aunofo, Folau, Alu kehe :* — vitâ. — domo. — in cœlum.

Eminens, entis. adj. *Ma oluga, Loa, Matamata Aliki.*

Eminentia, æ. f. *Te Ma oluga, te Aliki, Aloa, te Tulatula.*

Emineo, es, nui, ere. v. n. *Tula ake, Tupu ki oluga, Fiamua, Toa :* Eminebat ex ore crudelitas.

Emissarius, a, um. adj. *Tagata vakavakai, Vakai fenua.*

Emissus, a, um. p. præt. **Emitto.** *Veteki ia, Ma vete ia. Tuku age ia :* Emissa suspiria.

Emitto, is, isi, issum, ere. v. a. *Tuku age, Ma vete, Fai :* — e domo. — e carcere aliquem.

Emo, is, emi, emptum, emere. v. a. *Faka tau.*

Emollio, is, ivi, litum, ire. v. a. *Faka malu, Faka maka lulu :* — mores artibus. — auctoritatem.

Emptus, a, um. p. præt. **Emo.** *Fakatau ia.*

Emungo, is, xi, ctum, gere. v. n. *Fagu :* — se cubito.

En. adv. *Koena, Koeni :* — adsum qui feci...

Enarro, as, avi, atum, are. v. a. *Talanoa, Faka-auau.*

Enascor, eris, natus sum, nasci. v. d. *Tupu, Tupu tupu-ake.*

Enatus, a, um. p. præt. **Enascor.** *Tupu ia.*

Enervatus, a, um. p. præt. **Enervo.** *Hee malohi, Vaivai...*

Enervis. m. f. e. n. *Hee-malohi, Gaegae, Vaivai* : — oratio.

Enervo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakavaivai* : — animos.

Enim. conj. *He, Koteuhi he.*

Enim verò. conj. *Kae.*

Eniteo, es, ui, ere (vel) **Enitesco,** is, tui, cere. v. n. *Gigila, Lelei* : Enitet Roma cunctis urbibus.

Enitor, eris, isus (vel) ixus sum, iti. v. d. *Fanaui, Faiga, Ahu* : Enitere, contende, effice ut id fiat.

Enixus, a, um. p. præt. **Enitor.** *Fanauiia, Faigaia.*

Enormis. m. f. e. n. adj. *Fuulahi, Loa aupito.*

Ensis, is. m. *Heleta.*

Enutrio. is, ivi, itum, ire. v. n. *Fafaga, Pusiaki, Taupau.*

Eò. conj. *Ki ai.*

Eo, is, ivi et ii, itum, ire. v. ir. *Alu* : It rumor... It obviam alicui. Ire obviam, *Alu fakafe taulaki.*

Eòdem. adv. *Ki aipe* : — loci. — illud pertinet.

Eous, a, um. adj. *Mai te hopoaga o te laa.*

Epactæ, arum. f. plur. *Aho fakahoahoa, Epaketa, Lau o te tau.*

Epigramma, atis. n. *Te Tohifakailoga (i te fale maka.)*

Episcopus, i. m. *Epikopo, Matua taupau.*

Epistola, æ. f. *Tohi* : Tuas litteras pluribus epistolis accepi.

Epitome, es. f. *Tohi fakanou nou.*

Epulæ, arum. f. plur. *Magisi, Mea kai, te Kai, te Taumafa.*

Epulor, aris, atus, sum, ari. v. d. *Kai, Taumafa.*

Equa, æ. f. *Te Hosi fafine.*

Eques, itis. m. *Tagata heka i te hosi* : Equites, *Kautau heka hosi.*

Equidem. adv. *Mooni, Ifoki.*

Equito, as, avi, atum, are. v. n. *Heka i te hosi, Toka i te hosi.*

Equus, i. m. *Te Hosi* Equos jungere. Equus bellator.

Eradico, as, avi, atum, are. v. a. *Taaki, Auha, Maumau.*

Erado, is, si, sum, dere. v. a. *Vau* : — vitia.

Erectio, onis. f. *Te Fakatuu, te Mapula* : — crucis.

Erectus, a, um. p. præt. **Erigo.** *Tuumau, Tuutala.*

Ereptus, a, um. p. præt. **Eripio.** *Moleia, Tohoia, Maimateia* : — de ore leonis. — de morte.

Erexi. perf. **Erigo.**

Erga. præp. *Ki, Ki te, Kia, Kia te ia* : Erga Deum.

Ergastulum, i. n. *Fale fakapouli o te kaugana* : — subterraneum.

Ergò. conj. *Koia, Ia* : Illius ergò, *Koteuhi koia.*

Erigo, is, rexi, ctum, gere. v. a. *Fakatuu, Laga, Fa-*

kalaga : — jacentem. — se. In digitos erigi.

Eripio, is, ripui, reptum, ere. v. a. *Toho, Kapei. Faka malohi :* — liberos à matre. — alicui vitam. = *Fakamauli :* Eripere e periculo, *Fakamauli i te kovi.*

Erodo, is, si, sum, dere. v. a. *Kai, Tosi'tosi :* Erodunt mures.

Errans, antis. adj. *Auhe, Paea :* Erranti monstrare viam.

Erro, as, avi, atum, are. v. n. *Auhe, He, He he, Faihala, Hala :* Errat qui putat. Erras à vero.

Error, oris. m. *Te Hala :* Errores pœnitendo corrigere.

Erubesco, is, bui, bescere. v. n. *Ufiufi :* — totis genis.

Eructo, as, avi, atum, are. v. a. *Hua, Hiva, Tala, Faka hake :* — hymnum, *Hiva.* Eructavit cor meum verbum bonum.

Erudio, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Ako :* — juventutem.

Eruditio, onis. f. *Te Poto.*

Eruditus, a, um. p. præt. **Erudio.** *Poto, Ako ako ia.*

Erumpo, is, rupi, ruptum, ere. v. n. *Oho, Puna ake, Lea vave :* Erumpunt ignes ex Ætnæ vertice.

Eruo, is, rui, utum, uere. v. a. *Taa ki, Hue hue, Kapei, Keli.*

Esaus, i. m. *Esau.* (*Foha o Isaake.*)

Esca, æ. f. *Magisi :* — malorum voluptas.

Esse. inf. **Sum :** Definitio debet esse clara.

Essentia, æ. f. *Te Uhiga, te Aloga.* (*Te mea e tafito aki he mea.*)

Est. 3ª pers. præs. **Edo.** *Kai.*

Esther, eris. f. *Esetele* (*Fine Aliki i Pelesia.*)

Esto. Estote. imp. **Sum :** — fortes in bello.

Esurio, is, ivi et ii, ire. v. n. *Fiakai :* Esuriens edere.

Et. conj. *Pea, Pe lava :* Et propinquos et patrem interfecit.

Etenim. conj. *Kae, He.*

Etiam. conj. *Ifoki, Pe lava :* Etiam nunc.

Etiamnunc. conj. *O au kia aho nei.*

Etsi. conj. *Kae, Logo agepe.*

Eucharistia, æ. f. *Eukalisitia.* (*Ko te ofa lahi.*)

Euge! interj. *Malo! Lelei! :* Euge! serve bone.

Eunuchus, i. m. *Eunuke.* (*Tagata sipi.*)

Europa, æ. f. *Eulopa.* (*Te tahi o te nima vaega o te atulaulau.*)

Eva, æ. f. *Eva.* (*Uluaki fafine.*)

Evado, is, vasi, vasum, ere. v. n. *Hola, Hoko age :* Evasi mortem.

Evanesco, is, nui, nescere. v. n. *Puli, Mole :* Verbum evanuit e memoriâ.

Evangelicus, a, um. adj. *Fakaevaselio:* Evangelica lectio.

Evangelium, ii. n. *Te Evaselio.* (*Logo lelei.*)

Evangelizo, as, avi, atum, are. v. a. *Tala te Evaselio, Ako te Evaselio, Ako, Ave te fagonogono :* — gaudium magnum.

Eveho, is, xi, otum, here. v. a. *Fetuku, Hïki :* Evehere ad nubes.

Evello, is, elli (et) vulsi, vulsum, ellere. v. a. *Taaki :* Evellere arborem è radice.

Evenio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Hoko.*

Eventus, ûs. m. *Te Hokoaga, te Ikuaga, Te uhiga.*

Everro, is, ri, rsum, ere. v. a. *Tafi, Holoholoi :* — domum.

Eversio, onis. f. *Te Fulihi, te Maumau, te Faka mole.*

Eversus, a, um, p. præt. **Everro.** *Tafiia :* Eversa est platea à me.

Eversus, a, um. p. præt. **Everto.** *Fulihiia :* Eversa est domus.

Everto, is, i, sum, tere. v. a. *Fulihi, Laku ki lolo, Fakato, Maumau, Fakamole :* Evertamus radicitùs oppidum.

Evidens, entis. adj. *Mooni, Tonu, Mahinohino.*

Evidentia, æ. f. *Te Mahinohinoaga, te Uhiga tonu :* Ex evidentiâ patet.

Evigilo, as, avi, atum, are. v. n. *Alaala, Tokaga.*

Evocatus, a, um, p. præt. **Evoco.** *Fekau ia.*

Evoco, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Toho mai.*

Evolo, as, avi, atum, are. v. n. *Lele, Hola.*

Evolutus, a, um. p. præt. **Evolvo.** *Mafola, Fola hi, Aau ia.*

Evolvo, is, i, olutum, vere. v. a. *Fakateka, Fola hi, Aau, Fakamafola :* Evolvere seriem regum Judææ.

Ex. præp. *Mai, Aki :* Ex quo die? *Talu mai te aho fea?*

Exactio, onis. f. *Te Toho faka aliki, te Tauaki mea totogi, te Kapusia :* Exactio pecuniæ. Exactio debiti.

Exactus, a, um. p. præt. **Exigo.** *Hili, Kapusia, Tohoia.*

Exæquo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tokatoka, Fakatatau.*

Exagito, as, avi, atum, are. v. a. *Tuli, Hue, Fakakinakina.*

Exalto, as, avi, atum, are. v. a. *Tuu ake, Fakatuu, Hiki.*

Examen, inis. n. *Kaugalago, Fakalau, Filifili, Fakamau.*

Examino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalau, Filifili, Alu ki tua, Te kauga lago :* Examina conscientiam tuam.

Exanimatus, a, um. p. præt. **Exanimo.** *Helahela, Vaivai, Gaegae, Manavasii, Mate :* Exanimatus lassitudine, *Vaivai i te fitafitaa.*

Exanimo, as, avi, atum, are. v. a. *Tamate, Mataku, Fakahela i.*

Exardeo, es, si, dere (et) **Exardesco,** is, ardescere. v. n. *Fakaulo, Ulo, Vela :* Exarsit dies, *Kua vela te aho.*

= *Hauhau, Itaita* : Exarsit ira, *Na tupu o lahi tona ita.*

Exaspero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafetefete, Fakatupu loto, Fakakinakina* : — animum patris.

Exaudio, is, di, ditum, ire. v. a. *Finegalo mai, Hufia.*

Exauditus, a, um. p. præt. **Exaudio.** *Logona, Taliia.*

Excæco, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakivi, Pulagia.*

Excalceo, as, avi, atum, are. v. n. *Toho te sulie,... te tapuga vae.*

Excedo, is, cessi, cessum, cedere. v. n. *Hu ki tua; Mate, Alu kehe, Tuku* : Excedit è vitâ, è scholâ. Excedens de pondere.

Excellens, entis. adj. (et) p. præs. **Excello.** *Taki mua, Lelei, Aupito, Aliki* : Excellentior ordo. Excellens formâ, corpore.

Excellentia, æ. f. *Te Maolugaaga, te Alikiaga.*

Excello, is, ui, ere. v. n. *Ma olugaake, Poto ake* : Excellebat Saül suprà cæteros toto capite.

Excelsus, a, um. adj. *Ma oluga, Loa, Aliki* : In montem — valdè...

Excepi. perf. **Excipio.**

Excessus, ûs. m. *Te Làhi fau, te Hala i te lahi fau.*

Excidium, ii. n. *Higa, Maumau* : Excidium urbis.

Excido, is, i, ere. v. n. *To ifo, Galo, Hala mo* : Excidit è mente.

Excido, is, idi, isum, dere. v. a. *Ta, Toli, Tuusi, Holoi.*

Excipio, is, epi, eptum, ere. v. a. *Tali, Tuku age mai he mea.*

Excisus, a, um. p. præt. **Excido.** *Tuusiia, Sipiia, Tai.*

Excitatus, a, um. p. præt. **Excito.** *Alaala, Fafagu.*

Excito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaalaala, Fafagu, Fakakaekae, Fakageigei.*

Exclamo, as, avi, atum, are. v. n. *Kalaga, Leo lahi.*

Excludo, is, si, sum, dere. v. a. *Tetekei, Tukuage, Aua naa lau.*

Exclusus, a, um. p. præt. **Excludo.** *Tuku sia.*

Excrementum, i. n. *Tae, Tuuga otaota.*

Excruciatus, a, um. p. præt. **Excrucio.** *Tautea, Faka mamahi.*

Excruciatus, ûs. m. *Te Faka mamahi lahi, te Taute kovi.*

Excrucio, as, avi, atum, are. v. a. *Taute, Fakamamahi, Tamate, Fakamamahi.*

Excubiæ, arum. f. plur. *Te Leoleo* : Excubias custodite ad cadaver.

Excubo, as, avi, atum, are. v. n. *Leoleo, Leohi, Alafaki.*

Excudo, is, di, sum, dere. v. a. *Ta afi, Ta maka afi.*

Excursio, onis. f. *Haeleele, Takataka, Vakai fenua, te Oho mai o te fili* : Excipite fortiter hostis excursionem.

Excusatio, onis. f. *Te*

Fakamolemole. (Te matàmata tonu aga o he mea.)

Excusatus, a, um. p. præt. **Excuso.** *Fakamolemoleia.*

Excuso, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamolemole.*

Excussus, a, um. p. præt. **Excutio.** *Lulu ia, Ueia.*

Excutio, is, ussi, ussum, tere. v. a. *Lulu, Uei, Ekei, Tutui, Fakato ifo, Maumaui :* Excussit viperam.

Exemplar, ris. n. *Faka-tata, Tohi faka tuu.*

Exemplum, i. n. *Faka-tata, Ako n aki, Fai mua :* Sit exemplum, *o hage anai ko.*

Exeo, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Hu ki fafo, Alu ki tua, Hau mai.*

Exercitus, ûs. m. *Te Kau tau, Kau milite :* Cogere exercitum.

Exhalo, as, avi, atum, are. v. a. *Nanamu, Fakaosi te manava, Mate :* Exhalare animam.

Exhaurio, is, ausi, austum, ire. v. a. *Faka osi, Faka ago.*

Exhibeo, es, ui, itum, ere. v. a. *Faka ha, Fai.*

Exhortor, aris, atus sum, ari. v. d. *Akonaki, Tokoni malohi.*

Exi. imp. **Exeo.**

Exigo, is, egi, actum, gere. v. a. *Fou, Faka osi, Fakaliliu :* Exigere pœnas de aliquo. Exigere tributum a civibus.

Exiguus, a, um. adj. *Li-liki, Sii, Pokosii :* Exiguus staturâ.

Exilis. m. f. e. n. adj. *Veliveli, Vaivai, Tutue, Tue loa.*

Exilium, ii. n. *Te Aunofo :* Mulctare aliquem exilio.

Eximius, a, um. adj. *Lelei aupito, Taki mua :* Eximiâ indole.

Eximo, is, emi, emptum, imere. v. a. *Faka mauli mai, Faka mole, Toho :* Gladium exemi e vaginâ.

Exinanio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Faka mole, Faka gata, Faka auau :* Exinanire vires hostis.

Exindè. adv. *Mai he.*

Existimo, as, avi, atum, are. v. a. *Mahàlo, Faka uta age.*

Exitium, ii. n. *Te mau mau lahi, te Malaia, te Higa, te Mate.*

Exitus, ûs. m. *Ala, Alu-aga, Iku aga :* Res malum habuit exitum.

Exorior, iris, ortus sum, iri. v. d. *Tupu, Hoko mai.*

Exorno, as, avi, atum, are. v. a. *Teu, Faka teuteu.*

Exortus, a, um. p. præt. **Exorior.** *Tupu ia.*

Expando, is, i, ansum vel assum, ere. v. a. *Aau, Folahi.*

Expavesco, is, pavi, scere. v. n. *Mata ku, Manava sii.*

Expedio, is, ivi vel ii, itum, ire. v. n. *E aoga, E feala.*

Expeditio, onis. f. *Too-tooga o te tau, Alu o fai te tau.*

Expensum, i. n. *Te Mea kua totogi, te Paaga totogi ia.*

Expello, is, puli, pulsum, ere. v. a. *Kapu :* Expulsus est ab urbe.

Expergefacio, is, feci, factum, ere. v. a *Fafagu, Alaala, A ala* : Expergefacite custodiam, pueros.

Expergefactus, a, um. p. præt. **Expergefacio.** *Alaala ia, Aala ia.*

Experientia, æ. f. *Te Ahiahi, te Poto kua mau* : Experientiâ probatur.

Experimentum, i. n. *Te Ahiahi* : Multis experimentis id mihi notum est.

Experior, iris, pertus sum, iri. v. d. *Ahiahi.*

Expers, tis. adj. *Hala mo* : Scientiæ expers. Expers misericordiæ.

Expetitus, a, um. p. præt. **Expeto.** *Holi ia, Fia fai ia.*

Expeto, is, ivi vel ii, itum, ere. v. a. *Holi, Kumi, Hoko.*

Expiatus, a, um. p. præt. **Explo.** *Faka maa ia, Faka mamahi ia, Totogi ia.*

Explo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mamahi, Fakamaa, Totogi, Faka lelei ki.*

Expleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Faka fonu, Faka katoa, faka osi* : Explevit urbes erroribus. Explevit quintum decimum annum.

Explicatio, onis. f. *Te Faka matala* : Explicatio sancti Evangelii.

Explicatus, a, um. p. præt. **Explico.** *Fola hi, Fofola.*

Explico, as, avi, atum, are. v. a. *Fola hi, Fofola, Faka matala* : Explicare volumen. Explicare litem. — librum.

Exploro, as, avi, atum, are. v. a. *Vaka vakai, Asi asi, Ahi ahi, Taulavaki* : Eo exploratum urbem. Explorare castra.

. **Expono,** is, sui, situm, nere. v. a. *Faka ha, Tuku ki te kovi, Faka laka laka* : Exposito ordine operis, operamini.

Expositio, onis. f. *Te Fakamatala, te Liaki, Faka toka toka.*

Expositus, a, um. p. præt. **Expono.** *Tuku a, Liaki ia, Tau noa* : Expositus est Moyses super flumen.

Expostulo, as, avi, atum, are. v. a. *Kole fakamalotoloto, Tagi ki he mea.*

Exprimo, is, pressi, ssum, ere. v. a. *Tatau, Faka tatau.*

Exprobro, as, avi, atum, are. v. a. *Taute, Amuamu.*

Expugno, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Faka haga haga tahi, Tau tahi pe ki, Aua, Lavai.*

Expuli. perf. **Expello.**

Expulsus, a, um. p. præt. **Expello.** *Kapu si a, Faka aunofo ia.*

Expurgo, as, avi, atum, are. v. a. *Fafai, Fai too, Li aki.*

Exquiro, is, sivi vel ii, itum, rere. v. a. *Kumi, Fakafehu i, Fe eke i.*

Exquisitus, a, um. p. præt. **Exquiro.** *Fili fili ià, Taki mua, Lelei aupito, Lahi aupito* : Exquisitos pueros admittere volebat rex.

Exscidium, ii. n. *Te Fakamole, te Holoi, te Maumaui.*

Exseco, as, cui, ectum, are. v. a. *Tuusi, Sipi, motu i.*

Exsecrabilis. m. f. le. n.

Kovi lahi aupito, Faka lia lia.

Exsecratio, onis. f. *Te Fai tutuku kovi, te Malaia.*

Exsecror, aris, atus sum, ari. v. d. *Tu tuku i, Faka malaia, Faka hemala lahi, Fehi a :* Exsecror mendacium.

Exsecratus, a. um. p. præt. **Exsecror.** *Fesia ina, Mala ia.*

Exsequiæ, arum. f. plur. *Too too ga o te mala, Teu o te mala.*

Exsequor, eris, cutus sum, qui. v. d. *Haga haga fai, Muli, Fai te fekau.*

Exsicco, as, avi, atum, are. v. a. *Faka moa moa, Faka maha.*

Exsilio, is, ivi vel ii, itum, ire. v. n. *Hopo, Faka to ifo, Puna ake, Oho mai ki :* Exsilient claudi sicut cervi.

Exsilium, ii. n. *Te Faka-aunofo, te Au nofo.*

Exsisto, is, stiti, sistere. v. n. *Tuu, Tupu, Ai, Mauli.*

Exsolvo, is, solvi, solutum, ere. v. a. *To togi, Ve vete, Mole :* Exsolvere beneficia. — pœnas criminis.

Exspectatio, onis. f. *Te Ta tali, te Amanaki :* — partûs beatæ Mariæ virginis immaculatæ.

Exspecto, as, avi, atum, are. v. a. *A tali, Ta tali, Amanaki.*

Exspiratio, onis. f. *Te Faka osi o te manava, te Mate.*

Exspiro, as, avi, atum, are. v. n. *Agi agi, Na namu, Mate, Faka osi.*

Exspolio, as, avi, atum, are. v. a. *Kaihaa, Faka malohi, Ave.*

Exspuo, is, i, utum, ere. v. n. *A anu.*

Exstinguo, is, xi, ctum, guere. v. a. *Ta mate, Faka mole.*

Exstinctus, a, um. p. præt. **Exstinguo.** *Mate ia, Mole ia.*

Exsto, as, stiti, itum, are. v. n. *Loa ake, Ha, Kei mauli.*

Exstruxi. perf. **Exstruo.**

Exstruo, is, xi, uctum, ere. v. a. *Laga, Faka tuu, Faka tuu ga.*

Exsul. (vel) **Exul.** m. f. n. lis. *Te Au nofo, te Tukua.*

Exsulo, as, avi, atum, are. v. n. *Faka aunofo.*

Exsultans, antis. adj. *Hopo hopo, Fia fia.*

Exsulto, as, avi, atum, are. v. n. *Hopo hopo, Fia fia, Hiki-hiki.*

Exsurgo, is, surrexi, rectum, gere. v. n. *Tuu ake ki oluga.*

Exsuscito, as, avi, atum, are. v. a. *Ala ala, Fa faga.*

Extendo, is, i, sum, dere. v. a. *Fola, Ala, Fola i, Fa-ka lahi :* — crura in longitudinem.

Extentus (vel) **Extensus,** a, um. p. præt. **Extendo.** *Fola ia, Faka lahi ia.*

Extenuo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ma nifi, Faka vaivai.*

Exterior. m. f. ius. n. oris. adj. *I tua, te Mea e ha.*

Exterminatio, onis. f. *Te Faka mole lahi, te Maumaui aupito.*

Extermino, as, avi, atum,

are. v. a. *Fakamole, Auha, Maumau.*

Externus, a, um. adj. *I tua, Faka ha, Tagata folau.*

Extero, is, trivi, tritum, ere. v. a. *Tukituki, Lailai, Faka eve eve.*

Exterus, a, um. adj. *Mai tua, Kehe, Folau.*

Extinctus, a, um. p. præt. **Extinguo.**

Extollo, is, extuli, elatum, extollere. v. a. *Faka tuu, Vikiviki, Laga.*

Extorqueo, es, si, rtum, quere. v. a. *Toho, Faka aliki, Faka ma mahi.*

Extra. præp. *I tua, Ki he age.*

Extraho, is, traxi, tractum, here. v. a. *Toho ki tua, Utu, Taaki, Maumau te temi.*

Extraordinarius, a, um. adj. *Faka tala ki tupua, Faka-puna mauli.* (*Te mea e mole fai mahani, e laka kehe i te aloga mahani o mea.*)

Extremitas, atis. f. *Te Gata aga, Hiku* : Casus extremitatis.

Extremùm. adv. *Pea hoki, Ko tona gata, Faka muli.*

Extremus, a, um. adj. *Muli, Gata, Hiku, Faka osi.*

Extrinsecus, a, um. adj. *Mai tua, Faka malama.*

Exubero, as, avi, atum, are. v. n. *Mahu, Fonu, Fofonu, Lahi o mahuahua.*

Exuo, is, ui, utum, uere. v. n. *Toho, Ta tala, Tuku, Ave.*

Exuro, is, ussi, ustum, urere. v. a. *Tutu, Vela, Tue-tue.*

Exustus, a, um. p. præt. **Exuro.** *Tutu ia, Vela ia.*

Exutus, a, um. p. præt. **Exuo.** *Hola mo, Faka tele, Vete ia.*

Exuviæ, arum. f. plur. *Te mea nee mau i te tau.*

Ezechias, æ. m. *Esekiasi.* (*Tui o Sutea.*)

F

Faber, bri. m. *Tufuga* : Nonnè hic est filius fabri.

Fabrè. adv. *Faka tufuga.*

Fabrica, æ. f. *Gaue aga o te tufuga, te Gaue kehekehe, Faka tufuga.*

Fabrico, as, avi, atum, are. v. a. (et) **Fabricor,** aris, ari. v. d. *Fai, Ga ohi, Laga, La laga, Faka tupu* : — naves. — prandium. Nonne ille est qui — mundum ?

Fabula, æ. f. *Tala noa fakatata, te Logo* : Edissere nobis fabulam.

Fabulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tala noa* : Quid sic de me fabulabimini ?

Facies, iei. f. *Te Mata, te Fofoga* : Videbimus eum de facie ad faciem.

Facilè. adv. *Fai gafua* : — dicere aliquid. — agere.

Facilis. m. f. le. n. adj.

Faigafua : — res. — factu. — dictu.

Facinus, oris. n. *Te Gaue (lelei mo kovi)* : Quis hoc patravit facinus.

Facio, is, feci, factum, cere. v. a. *Fai, Ga ohi* : — mundum sex diebus.

Factum, i. n. *Te Gaue kekekehe* : Facta bona. — mala. — egregia.

Factus, a, um. p. præt. **Facio.** *Osi, Iku, Kua faiia.*

Facultas, atis. f. *Te Pule, te Faka gafua, Mahu, Koloa, te Lelei* : Facultates medicinæ. — faciendi. — dicendi.

Facundia, æ. f. *Te Faka hilihili, te Talanoa, Lohi.*

Fæx, æcis. f. *Te Kalu i vino, Te Ota ota* : Eduxit me de luto fæcis.

Fallacia, æ. f. *Te Kaka, te Lohi, te Fahahala.*

Fallax, acis. adj. *Te tagata kaka, Loi.*

Fallo, is, fefelli, falsum, ere. v. a. *Kaka i, Lohi i, Faka hala i* : Id me fallit. Species fallit. Nisi (vel) ni fallor.

Falsitas, atis. f. *Te Kakape, te Loipe.*

Falsus, a, um. adj. *Loi, Faka hala, Ma halo pe* : Falsa verba.

Falx, falcis. f. *Te Hele tuusi mohuku* : Mors falce suâ omnes devincit.

Fama, æ. f. *Te Talanoa pe, te Logo* : Fama exiit. Famæ consulere.

Famelicus, a, um. adj. *Fia kai, Mate te fia kai* : — saturati sunt.

Fames, is. f. *Te Fia kai, te Hoge* : — prævaluit in civitate. — valida.

Familia, æ. f. *Te Faahi ga, te Faahi ga o te api, te Kau ga api, te Kau kai ga* : Eò quòd esset de domo et familiâ David.

Familiaris. m. f. re. n. *Faka faahi ga, Faka api* : Res familiaris, *Te mea o te api.*

Familiaritas, atis. f. *Te Ofa, te Loto tahi, te Aga mahani.*

Familias. (*E tohi fenei*) : Paterfamilias, *te Matua o te api.* Materfamilias, *te Fine matua o te api.*

Famosus, a, um. adj. *Iloa, Vikiviki ia, mo Aga koviia.*

Famula, æ. f. *Kau ga na fafine, Faka logo* : Famulabus.

Famulatus, ûs. m. *Te Faka kau ga na, te Popula.*

Famulus, i. m. *Kau ga na, Tagata fakalogo.*

Farina, æ. f. *Te Falapa* : Hydria farinæ non deficiet.

Fas. n. ind. *Feala, Tonu* : Fas est hoc dicere.

Fastidio, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. n. *Faka lia lia, Mole tokaga, Fehia ki he mea* : Cibum hunc —.

Fastidiosus, a, um. adj. *Faka lialia.*

Fastidium, ii. n. *Te Faka lialia* : Fastidio hoc mihi est.

Fastigium, ii. n. *Te Fuga fale, Tua fale* : In summo fastigio.

Fateor, eris, fassus sum, fateri. v. d. *Tala mooni.*

Fatigo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Vaivai, Ma mahi.*

Fatuus, a, um. adj. *Noa, Vale* : Qui autem dixerit *Fatue.*

Fauces, ium. f. plur. *Kia, Gutu* : Raucæ factæ sunt — meæ.

Faustus, a, um. adj. *Manuia* : Fausta res evenit.

Faveo, es, favi, fautum, favere. v. n. *Kau mo, Higa ki, Tokoni* : — orationi tuæ. — nobilitati.

Favilla, æ. f. *Lefulefu, Efu* : Ago pœnitentiam in favillâ.

Favor, oris. m. *Te Fakatonutonu, Te Fakageigei, Fakapelepele.*

Favus, i. m. *Te Mele, te Tae i lago* : — distillans labia tua.

Fax, facis. f. *Te Malama, te Motumotu.*

Febrilis. m. f. le. n. adj. *Fakalifulifu, Fakatupu, Te lifulifu.*

Febris, is. f. *Te Lifulifu* : Dimisit eam febris.

Februarius, ii. m. *Fepualio.* (*Menise.*)

Fecunditas, atis. f. *Mahu, Kelemahu, Kele fakatupu magisi, Te faa fanau a te fafine.*

Fecundo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakagako* (*Te kele*), *Fakàili.*

Fecundus, a, um. adj. *Mauli, Faa fakatupu, Lahi.*

Fefelli. perf. **Fallo.**

Fel, fellis. n. *Te Aku, te Mea kona* : Vinum cum felle mixtum.

Felicitas, atis. f. *Manuia, Koloa lahi.*

Feliciter. adv. *Fakamanuia* : Feliciter successit eventus.

Felix, cis. m. f. n. adj. *Manuia, Mau koloa, Poto.*

Femina, æ. f. *Fafine.*

Femineus, a, um. adj. *Fakafafine, E kau ki te fafine.*

Femininus, a, um. adj. *Fakafafine, E kau ki ai.*

Femur, oris. n. *Vae, Ufa, te Noko* : Dux de femore ejus.

Feneror, aris, atus sum, ari. v. d. *Avage ia paaga, Monu e totogi mai.*

Fenestra, æ. f. *Matapa malama, Sio ata.*

Fenum. vide **Fœnum.**

Fera, æ. f. *Manu fekai* · Feras sylvæ. — pessima devoravit eum.

Ferculum, i. n. *Mea kai, pa mo tona magisi.*

Ferè. adv. *Peipei, Teitei* : Omnes ferè.

Feretrum, i. n. *Fata, te Puha o te mate.*

Feria, æ. f. (vel) **Feriæ,** arum. plur. *Te Felia, Ahogafua, Aho malolo.*

Ferio, is, ire. v. a. *Ta, Lavea, Lave, Akahi* : — gladio.

Feritas, atis. f. *Te Agakovi, te Fakamanu fekai, Mata feia.*

Fermè. adv. *Peipei, Teitei.*

Fermentatus, a, um. p.

præt. **Fermento.** *Fakatupu ia, Fakapala ia :* Panis fermentatus.

Fermento, as, avi, atum, are. v. n. *Gaohi te faka tupu, Faka pala.*

Fermentum, i. n. *Te Faka tupu pane, te Faka pala.*

Fero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Fua, Fetuku, Ave, Avage, Ka taki, Tala :* Fertur, *E ui.* (*Takua*).

Ferocitas, atis. f. *Aga kovi lahi* (*tatau mo te manu fekai*).

Ferociter. adv. *Faka-aliki kovi.*

Ferox. m. f. n. ocis. gen. adj. *He hegi, Fia lahi, Toa, Kovi aupito.*

Ferrarius, a, um. adj. *Faka ukamea.* (*E kau ki te ukamea*) *:* Faber ferrarius, *Tagata tuki fao.*

Ferreus, a, um. adj. *Faka ukamea, E kau ki ai, Tagata loto fefeka, Kovi.*

Ferrugo, inis. f. *Te Ume-umea :* Ferrum roditur ferrugine.

Ferrum, i. n. *Te Ukamea.*

Fertilis. m. f. le. n. adj. *Kele Mauli, fenua Mauli, Lelei.*

Fertilitas, atis. f. *Te mauli o te kele, te Mahu.*

Ferus, a, um. adj. *Kanivao, He hegi, Kovi, Toa.*

Fervens, entis. adj. *Velavela, Pula.*

Ferveo, es, bui, vere. v. n. *Vela, Mafana, Pula, Fonu, Haga haga, Vave :* Fervet opus, *Kua vave te gaue.*

Fervidus, a, um. adj. *Mafana, Vela, Loto vave, Malohi, Holi :* Fervidus juventute. Fervidus equus.

Fervor, oris. m. *Te Mafana, te Holi, te Toka ga.*

Fessus, a, um. p. præt. **Fatiscor.** *Vai vai, Gae gae :* Fessus de vià, *Vaivai i te ala.*

Festinans, antis. p. præs. **Festino.** *E vave, Alu vave, Faka vave, Faka vili vili, Tafusi :* Festinans descende.

Festinatio, onis. f. *Te Alu vave, te Faka vili vili.*

Festino, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Fak avili vili, Laka, Vave.*

Festivitas, atis. f. *Te Aho faka aliki, te Faka fia fia.*

Festivus, a, um. adj. *Faka fia fia, Lelei, Teuteu lelei.*

Festuca, æ. f. *Kii mohuku, Moi mea :* Quid vides festucam ?

Festus, a, um. adj. *Faka aliki, Ma lolo, Fiafia :* Agere dies festos, *Taupau aho fakaaliki.*

Feteo, es, ere. v. n. *Elo :* Jàm fetet.

Fetor, oris. m. *Te Namuku.*

Fetus, a, um. adj. *Fua, Fai ta ma, Fonu.*

Fetus (vel) **Fœtus,** ûs. m. *Te Fua, te Fai tama, te Uhi.*

Fibra, æ. f. *Ua :* Mollem fibram habet.

Fictile, is. n. **Fictilia,** ium. n. plur. *Ipu kele, Pa kele.*

Fictilis. m. f. e. n. adj. *Kele-kele, Aki te kele :* Thesaurus in vasis fictilibus.

Fidelis. m. f. le. n. adj. *Mooni, Tonu, Agatonu* : Fidelis servus.

Fides, ei. f. *Te Fite, te Tui malohi, te Mooni* : Manere in fide, *Nofo agatonu.*

Fidenter. adv. *Loto malohi.*

Fido, is, fidi (et) fisus sum, fidere. v. n. *Falala.*

Fiducia, æ. f. *Te Falala, te Faka mooni.*

Figulus, i. m. *Tagata tufuga o te ipu kele* : In agrum figuli.

Figura, æ. f. *Mata, Ata, Faka iloga, Fakâtata.*

Figuro, as, avi, atum, are. v. a. *Gaohi, Faifakatata, Mahalo, Faka iloga.*

Filia, æ. f. *Te Taa hine, te Ofafine.*

Filialis. m. f. le. n. adj. *Kau ki te fanau* : Amor filialis, *ofa o te fanau.*

Filiolus, i. m. *Tamasii, pele.*

Filius, ii. m. *Te Foha, te Tama.*

Filum, i. n. *Te Filo, te Taula.*

Fimbria, æ. f. *Ia potu tafa ki lalo o te kofu.*

Fimus, i. m. et **Fimum,** i. n. *Te Fumie, te Ota ota.*

Fingo, is, finxi, fictum, fingere. v. a. *Fai, Faka tupu, Gaohi, Akoako, Faka kaukau.*

Finio, is, ivi vel ii, itum, ire. v. a. *Fakagata, Fakatotonu, Faka osi, Mate* : Dies suos finivit.

Finis, is. m. *Te Gata aga, Te Uhi ga, te Mate, Tau aga.*

Finitimus, a. um. adj. *Taupotu, Ovi mai.*

Finitus, a, um. p. præt. **Finio.** *Gata, Osi.*

Fio, is, factus sum, fieri. v. ir. *Liliu, Faiia, Hoko* : Et facta est mihi in amaritudinem.

Firmamentum, i. n. *Te Tokoni, te Lagi.*

Firmitas, atis. f. *Te Fefeka, te Tologa, te Malohi.*

Firmo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafefeka, Toko ni.*

Fiscella, æ. f. *Kato liliki* : Cùm vidisset... fiscellam.

Fistula, æ. f. *Pu i mea, Tafeaga, Luo, Matai papala, Fagufagu.*

Fixus, a, um. p. præt. **Figo.** *Tuumau, Haisia, Faka tuu ia.*

Flabellum. i. n. *Te Ili.*

Flagello, as, avi, atum, are. v. a. *Kinikini, Ta, Haha.*

Flagellum, i. n. *Te Mea kinikini.*

Flagitiosus, a, um. adj. *Tagata Agakovi, Faka manu, Faka lialia, Agahala lahi.*

Flagitium, ii. n. *Te Agakovi, te Aga hala, Faka lia lia.*

Flagrans, antis. p. præs. **Flagro.** *Vela vela, Mafana, Ka kaha.*

Flagrantia, æ. f. *Te Vela, te Tutu, te Holi lahi, te Pupuha.*

Flagro, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Vela, Holi lahi* (*Ki te lelei mo te kovi*).

Flamen, inis. n. *Te Matagi, te Laumalie, Maonioni, te Havili.*

Flamma, æ. f. *Te Ulo, te Afi :* Crucior in hâc flammâ.

Flatus, ûs. m. *Te Pupuhi, te Manava.*

Flaveo, es, ere (vel) **Flavesco**, is, ere. v. n. *Legalega, Fakaau o legalega.*

Flavus, a, um. adj. *Lega :* Aurum flavum. Flavus capillus.

Flebilis. m. f. le. n. adj. *Fakamamahi, Fakatagi, Fakatuputagi.*

Flecto, is, xi, xum, ere. v. a. *Mapelu, Fakalai, Fakamalu, Fulihi :* Flectamus genua.

Fleo, es, evi, etum, flere. v. n. *Tagi, Fakamamahi :* Noli flere.

Fletus, ûs. m. *Te Tagi, te Loimata, te Keke.*

Flexibilis. m. f. e. n. adj. *Ga ofeofe, loto Fealuaki.*

Flexuosus, a, um. adj. *Piko, Pipiko.*

Flexus, a, um. p. præt. **Flecto**. *Mapelu, Higa, Migimigi.*

Flo, as, avi, atum, are. v. n. *Agiagi, Pupuhi, Havili.*

Florens. m. f. n. entis. p. præs. **Floreo**. *Fisi, Gigila, Matalelei.*

Floreo, es, rui, rere. v. n. *Fisi, Manuia, Gigila.*

Floresco, is, cere. v. n. *Fakaau o fisi, Fakaau o lahi.*

Floridus, a, um. adj. *Fisiia.*

Flos, oris. m. *Te Fisii akau :* Ego flos campi et lilium convallium.

Fluctuo, as, avi, atum, are. v. n. *Tafea, Loto tafea, Fealuaki.*

Fluens, entis. p. præs. **Fluo**. *Tafe, Mosi, Tafea.*

Fluidus, a, um. adj. *E tafeia, Vaivai.*

Fluito, as, avi, atum, are. v. n. *Ma anu.*

Flumen, inis. n. *Te Tafe lahi.*

Fluo, is, xi, xum, ere. v. n. *Tafe :* Fluxerunt aquæ.

Fluvius, ii. m. *Te Tafe.*

Focus, i. m. *Te Tafuga afi :* Certamus pro aris et focis.

Fodio,is, odi, ossum, ere. v. a. *Keli, Gaue fenua :* Foderunt manus meas et pedes meos.

Fœditas, atis. f. *Matakovi, Uliuli, Fakalialia.*

Fœdo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovi, Maumau i, te Mate.*

Fœdus, a, um. adj. *Mata kovi, Uliuli, Mamahi.*

Fœdus, eris. n. *Te Fakapapau :* Fœderis arca. Ponam fœdus.

Fœnum, i. n. *Te Mohuku.*

Folium, ii. n. *Te Lauakau, te Laupepa.*

Fomes, itis. m. *Te Tupuaga, te Mea hukihuki, Hukiaga.*

Fons, tis. m. *Te Vaitufu, te Puna aga.*

Foramen, inis. n. *Pu i mea.*

Foràs. adv. *Ki fafo :* Eum — miserunt.

Forceps, ipis. f. *Te Pipi fakauù* : Forcipe tulit calculum.

Fore. inf. fut. **Sum.**

Foris. adv. *I fafo* : — cœnare.

Forma, æ. f. *Te Mata, Fofoga, Aloga, te Fuàfua, te Faka iloga.*

Formica, æ. f. *Te Lo* : Vade ad formicam, piger.

Formido, inis. f. *Te Mataku, te Manava sii, te Tuania.*

Formidolosus, a, um. adj. *Faa mataku, Faka mataku.*

Formo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatotonu, Fakafoou, Ako.*

Formula, æ. f. *Te Fakailoga, te Fuafua, te Uloiga, Te u kii kupu.*

Fornax, acis. f. *Te Gutu umu, te Afi lahi* : In medium fornacis ignis.

Fornicatio, onis, f. *Te Feau aki, te Kakai o te tauhi* :... nisi fornicationem.

Fornicor, aris, atus sum, ari. v. d. *Feau aki, Kakai; Mavaei te tonu* : Fornicati sunt à Deo vero.

Fortasse (et) **Fortè.** adv. *Ape.*

Forsitan. adv. *Ape.*

Fortis. m. f. te. n. adj. *Malohi, Toa* : Deus —.

Fortitudo, inis. f. *Te Malohi, te Loto malohi.*

Fortiter. adv. *Faka malohi.*

Fortuna, æ. f. *Te Tohi, te Fouga, te Aluaga (Manuiaaga, Malaiaaga), te Koloa, Kua mau.*

Fortunatus, a, um. p. præt. **Fortuno...** *Manu ia, Mau koloa ia.*

Fortuno, as, avi, atum, are. v. a. *Mau koloa, Manu ia.*

Forum, i. n. *Te Malae, te Malae talagaaga i ona aho.*

Fossa, æ. f. *Te Luo.*

Fovea, æ. f. *Te Luo, te Ana, te Tanumaga.*

Foveo, es, fovi, fotum, ere. v. a. *Faka mafana, Faka vela, Tauhi lelei* : Fove quod est aridum.

Fractus, a, um. p. præt. **Frango.** *Foa, Lailai* : Cervice fracto.

Fragilis. m. f. le. n. adj. *Vaivai, Maumaugafua, Foagafua, Nou nou.*

Fragmentum, i. n. *Te Toega, te Koga, te Eve eve.*

Fragrans, antis. p. præs. **Fragro.** *Na namu magoni.*

Fragro, as, avi, atum, are. v. n. *Faka magoni, Magoni mai.*

Frango, is, fregi, fractum, gere. v. a. *Foa i, Lailai ki, Fasi i, Maumau i, Tofi tofi.*

Frater, tris. m. *Te Tehina, te Toko lua.*

Fraternitas, atis. f. *Te Vahaa faka tehina, te Faka kaiga aga.*

Fraternus, a, um. adj. *Faka tehina, Faka tau tehina.*

Fratricida, æ. m. *Te Tagata e ina tamatei tona tehina mo tona tokolua* : Fuit — Cainus.

Fratricidium, ii. n. *Te Faka pogi o te tehina.*

Fraudo, as, avi, atum, are. v. a. *Kakai, lohi i, Faka hala i.*

Fraus, udis. f. *Te Kaka.* (*Te kaka i te mea kehekehe.*)

Fremitus, ûs. m. *Te Logoaa, te Houlu, te Tagi* (*o te u manu, mo niihi akau.*)

Fremo, is, ui, itum, ere. v. n. *Logoaa, Tagi i te havili.*

Frendo, is, i, fressum, frendere. v. n. *Mama, Ma kikikiki* (*o te nifo*) *:* — dentibus, *Ita lahi.*

Freno, as, avi, atum, are. v. a. *Ai te fakagutu ki..., Taofi :* — voluptates.

Frenum, i. n. *Te Faka gutu o te hosi, te Lolomi, te Taofi.*

Frequens, entis. adj. *Lahi, Putuputu, Tokolahi.*

Frequenter. adv. *Tua lahi, Faka putuputu.*

Frequentia, æ. f. *Te Hahai, te Putuputu aga.*

Frequento, as, avi, atum, are. v. a. *Tau tuu, Fakafonu :* — domum. — aliquem. = *Nofo mau...*

Fretum, i. n. et **Fretus,** ûs. m. *Te Ava, te Tai.*

Fretus, a, um. adj. *Fala la ia, Panaki ia.*

Frico, as, avi (vel) cui, atum (vel) tum, are. v. a. *Holo holo.*

Frictus, a, um. p. præt. **Frigo.** *Faka pakuia, Tunu ia.*

Frigeo, es, ui, ere. v. n. *Mo ko sia, Faka au o vaivai, Anufea.*

Frigidè. adv. *Faka momoko, Kovipe, Faka loto noape.*

Frigesco, is, ere. v. n. *Faka momoko, Mokosia, Anu fea.*

Frigidus, a, um. adj. *Momoko, Ae e Mokosia.*

Frigo, is, xi, xum (vel) ctum, gere. v. a. *Fakapaku, Tunu.*

Frigus, oris. n. *Te Momoko... :* A frigoribus nivis.

Frondens, entis. p. præs. *Ae e lau ia :* Arbor frondens.

Frondeo. (vel) **Frondesco,** is, frondui, ere. v. n. *To ulu ake, Faka tupu lau :* Frondescit vitis.

Frons, ondis. f. *Te Lau.*

Frons, ontis. f. *Te Lae, te Mata, te Fofoga.* (Front.)

Fructus, ûs. m. *Te Fua, te Mau aga :* — arboris. — laboris. — ventris.

Frugalis. m. f. le. n. adj. *Kai Faka mea pe, Faka siipe.*

Frugalitas, atis. f. *Te Kai sii, te Inu sii.*

Frumentum, i. n. *Te Fulumeto, te Falena.*

Fruor, eris, itus sum, i. v. d. *Nofo mo he mea lelei :* Fruor otio, *E au nofo mo te fimalie.*

Fruges, um. f. plur. *Te Magisi o te kele, te Lelei o te kele.*

Frustrà. adv. *Noape.*

Fucus, i. m. *Te Pena, Kula, Faka teuteu mata.*

Fudi. perf. **Fundo.**

Fuga, æ. f. *Te Hola :* In fugam se dare, *Hola.* Jubere —, *Fekau ke hola.*

Fugiens, entis. p. præs. **Fugio.** *Ae e hola vave.*

Fugio, is, fugi, fugitum,

ere. v. n. et a. *Hola, Alu vave, Mavae.*

Fugitivus, a, um. adj. *Ae kua hola :* — miles, *Te milite e hola.*

Fugo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka hola, Kapu, Tuli te tau.*

Fui. perf. **Sum.**

Fulcio, is, fulsi, fultum, ire. v. a. *Tokoni, Apai :* Ædificium — columnis.

Fulcrum, i. n. *Te Mea tokoni.*

Fulgens, entis. adj. *Malama, Gigila.*

Fulgeo, es, fulsi, ere. v. n. *Gigila, Hila, Pupula :* Fulget crucis mysterium.

Fulgesco, is, ere. v. n. *Pupula mai.*

Fulgidus, a, um. adj. *Malama, Gigila, Pupula.*

Fulgur, ris. n. *Te Uhila, te Fatuliki, te Mana.*

Fulguro, as, avi, atum, are. v. n. *Hila, Hila mai.*

Fullo, onis. m. *Te Tagata Tufuga o te fului akeno :* Quasi herba fullonum.

Fulmen, inis. n. *Te mana, te Fatuliki.*

Fulmentum, i. n. *Te Tokoni, te Pou.*

Fulmino, as, avi, atum, are. v. a. *Mana mai.*

Fultus, a, um. p. præt. **Fulcio.** *Tokoni ia.*

Fumans, antis. p. præs. **Fumo.** *Ahu, Faka ahu.*

Fumo, as, avi, atum, are. v. n. *Ahu, Kohuake.*

Fumus, i. m. *Te Ahu, te Kohu.*

Funda, æ, f. *Te Makamaka.*

Fundamentum, i. n. *Te Tuulaga :* Jacere —, *Fakatuu tafito.*

Fundator, oris. m. *Te Tuulaga, te Tafito.*

Fundatus, a, um. adj. *Tuumau, Tuu malohi, Fakatuu ia.*

Funditùs. adv. *Aupito, Mai te tafito :* — evertere urbem.

Fundo, as, avi, atum, are. v. a. *Laga, Fakatuu.*

Fundo, is, fudi, fusum, ndere. v. a. *Huai, Veteki.*

Fundus, i. m. *Te Tafito o te kele, te Api, te Tuulaga fale.*

Funebris. m. f. bre. n. adj. *E kau ki te teu o te mate (pe) o te mala.*

Funestus, a, um. adj. *Mala ia, Kovi.*

Fungor, eris, functus sum, fungi. v. d. *Fakaateaina kita i he mea nee tonu ke kita fai, Mate :* Fungor officio. — morte.

Funiculus, i. m. *Te Kii tuani maea liliki.*

Funis, is. m. *Te Maea.*

Funus, eris. n. *Te Mala, te Tootooga o te mala.*

Fur, is. m. *Te Kaihaa :* Fur erat et latro.

Furca, æ. f. *Te Huo matalua, Pou matalua, Akau matalua.*

Furfur, is. n. *Te Penui fulumeto.*

Furibundus, a, um. adj. (*tagata*) *Ita lahi, Fakavalevale.*

Furiosus, a, um. adj. *Fakavalevale, Aga kovi lahi.*

Furor, oris. m. *Te Agakovi, te Ita lahi, te Fakavalevale.*

Furor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kaihaa.*

Furtivus, a, um. adj. *Kaihaasia, Fakakaisaa, Fakapulipuli, Kaisaa.*

Furtum, i. n. *Te Kaihaa.*

Fuscus, a, um. adj. *Uliuli, Ulisiipe.*

Fustis, is. m. *Te Pou sii, te Huo, te Koga akau kehekehe.*

Fusus, a, um. p. præt. **Fundo.** *Mahua, Huai ia.*

Futurus, a, um. p. fut. **Sum.** *Ka hoko mai, Ka fai mai.*

G

Galea, æ. f. *Te Puloga solia.*

Galgala, æ. f. *Te Kalekalo*. (Lau lelei o Sutea... Fenua tokatoka lelei o Sutea.)*

Gallina, æ. f. *Te Moa fafine.*

Gallus, i. m. *Te Moa tagata :* Gallus escam quærens, margaritam invenit. Ter gallus cantavit.

Gaudeo, es, gavisus sum, dere. v. n. *Fiafia; Mau :* Gaudeo equis, studio, lectione.

Gaudium, ii. n. *Te Fiafia :* Cumulatur gaudio.

Gaza, æ. f. *Te Koloa :* — regia, *Te Koloa aliki.*

Gelidus, a, um. adj. *Momoko :* Gelidi artus. Gelidum flumen.

Gelo, as, avi, atum, are. v. a. *Momoko mai.*

Gelu. n. indecl. *Te Ua fefeka i te momoko.*

Gemellus, a, um. adj. *Mahaga :* Pueri gemelli. Puellæ gemellæ.

Gemino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalua.*

Geminus, a, um. adj. *Fakalua ; lua.*

Gemitus, ûs. m. *Te Tagi, te Keke, te Mamahi :* Edere gemitum. Dat tellus gemitum.

Gemma, æ. f. *Te Tofe, te Maka koloaia :* Poculum distinctum gemmis.

Gemo, is, ui, itum, ere. v. n. et a. *Tagi.*

Gena, æ. f. *Te Kauahe :* Pilosæ genæ. Genæ pudore rubicundæ.

Gener, ri. m. *E higoa ko te* Gener *o he matua; Te tagata e ohoana mo tona ofafine.*

Generalis. m. f. e. n. adj. *Te Faahiga mea kehekehe o he mea e tahi.*

Generatio, onis. f. *Te Fakatupu, te Fakatupu o he mea ke tatau mo ia.*

Generatus, a, um. p. præt. **Genero.** *Tupuia, Kua fakatupuia.*

Genero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatupu, Fanau i.*

Generositas, atis. f. *Te Agaofa, te Ofa lahi.*

Generosus, a, um. adj. *Tagata Ofą, Aliki, Loto maoluga.*

Genesis, is. f. *Te Senesi (Ko te uluaki koga o te Tohi-Tapu. Pea ko te uluaki koga o te Pentateuchus).* = *Faka tupu.*

Genitor, oris. m. *Te Tamai, Tupu aga* : Genitori Genitoque.

Genitrix, icis. f. *Te Fae* : Sancta Dei Genitrix, Maria Virgo immaculata.

Genitura, æ. f. *Te Tupu aga, te Fanau, te Kau ga.*

Gens, entis. f. *Te Hahai, te Faa higa; te Pagani.*

Gentilis. m. f. le. n. adj. *Pagani, E kau ki te pagani.*

Gentilitas, atis. f. *Te Hahai pagani, Te katoa aga pagani.*

Gentiliter. adv. *Fakapagani.*

Genu. indecl. n. ua. plur. *Te Tuli.*

Genui. perf. **Gigno**.

Genus, neris. n. *Te Faahiga, te Fanau* : Genus humanum, *Faahiga faka tagata.*

Geographia, æ. f. *Te Seokalafia*. (Ko te talanoa ki te u fenua.)*

Geometria, æ. f. *Te Seometelia*. (Ko te ako te fuafua mo te laulahi o te kele, mo niihi mea.)*

Germanus, a, um. adj. *Tau tuagaane, Tau tui, Faka tau tehina.*

Germen, inis. n. *Te Fotu, te Culepula.*

Germino, as, avi, atum, are. v. n. *Fotu, Fua.*

Gero, is, gessi, gestum, rere. v. a. *Fai, Taupau, Tapa, Fua.*

Gesto, as, avi, atum, are. v. a. *Fua i te fatu, Kofu.*

Gibbus, a, um. adj. *Piko, Tua piko.*

Gigas, antis. m. *Te Tagata lahi, te Toe tagata.*

Gigno, is, genui, genitum, gignere. v. a. *Faka tupu, Fanau i.*

Glacies, iei. f. *Te Fefeka i te mo moko, te To toka o te vai.*

Gladium. n. et **Gladius**, ii. m. *Te Heleta* : Pertransivit gladius.

Globum. n. et **Globus**, i. m. *Te Mea takafuafua, te Atu lau lau* : — terrestris.

Glomero, as, avi, atum, are. v. a. *Faka takafuafua.*

Gloria, æ. f. *Te Kololia; te Logo lelei, te Fiȁ ui ia.*

Glorior, aris, atus sum, ari. v. d. *Kololia aki, Fia ui ia, Ma hiki hiki, Mahikihikiaki...*

Glutino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapipiki.*

Gnarus, a, um. adj. *Ko ae e iloi, e Poto.*

Gnavus, a, um. adj. *Tagata Faifai lelei; Faifai poto, Faifai tokaga.*

Gracilis. m. f. le. n. adj. *Vai vai, Tue loa, Tu tue, Pakapaka.*

Gradior, deris, gressus sum, gradi. v. d. *Haele, Faka ovi.*

Gradus, ûs. m. *Te Haele, te Nofo aga, Te u mea o te ala,*

*te Fakaatu, Fakalakalaka o he gaue e fai; te Dègree *.*

Gramen, inis. n. *Te Mohuku, te Musie *.*

Grammatica, æ. f. (et) **Grammatice,** es. f. *Te Ako o te lea mo ona lekula, Te Kalamatika*.*

Grandis. m. f. e. n. adj. *Loa, Lahi, Malohi; Maoluga; Aliki.*

Grando, inis. f. *Te Ua maka* : Saxorum grandine.

· **Granum,** i. n. *Te Fuai akau; te Tegai akau.*

Grates. f. plur. *Te Fakafetai* : Agere grates, *Fakafetai.*

Gratia, æ. f. *Te Kalasia*, te Ofa, te Lelei, te Fakamolemole, te Pule.*

Gratiosus, a, um. adj. *Tagata Pule lelei, E faamau he mea, Agaofa, Ofaina.*

Gratis. adv. *Heetotogi; Fainoape* : Quod gratis accepistis, gratis date...

Gratuitò. adv. *Heetotogi; I te ofape.*

Gratulatio, onis. f. *Te Fakafetai; te Malo; te Fakamalo.*

Gratulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakafetai, Fakamalo.*

Gratus, a, um. adj. *Leleiia, Manavaofa, Matamata lelei, Hagahaga; Fakafetai. = Ae e ina iloi mo tali lelei he ofa e fai kia te ia.*

Gravatus, a, um. p. præt. **Gravo.** *Mamafaia.*

Gravidus, a, um. adj. *Makona, Fonu, Faitama.*

Gravis. m. f. ve. n. adj. *Mamafa, Faitama, Mamalu; Lahi, Faigataa* : Peccatum grave.

Gravo, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Fakamamafa; Hilimamafa, Mole faatali, Mole faakataki.*

Gremium, ii. n. *Te Fatu, te Fatafata, te Tokoni; te Taupau.*

Gressus, ûs. m. *Te Laka; te Vahaa tuuga.*

Grex, gis. m. *Te Faga manu, te Kauga manu.*

Gubernaculum, i. n. *Te Fakauli, te Pule.*

Gubernatio, onis. f. *Te Taupau o te vaka, te Pule i te vaka, te Pule i te fenua.*

Guberno, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau; Fakahao te vaka, Pule, Fakatotonu.*

Gula, æ. f. *Te Kaivale; te Uakai.*

Gulosus, a, um. adj. *Kaivale; Uakai.*

Gurges, itis. m. *Te Vanu, te Tai.*

Gusto, as, avi, atum, are. v. a. *Ahiahi, Kamata* : Gusta cibum.

Gustus, ûs. m. *Te Ahiahi o he mea pee lelei pee kovi.*

Gutta, æ. f. *Te Mosi, te Hahau; te Kakava; te Loimata.*

Guttur, uris. n. *Te Kia, te gutu* : De gutture.

H

Ha! interj. *Oie!*

Habena, æ. f. *Te Fakagutu o te hosi.*

Habeo, es, ui, itum, ere. v. a. *Mau, Nofo mo..... :* — secum aliquid.

Habeor, eris, bitus sum, eri. v. pass. *E ui :* Habetur dignus functione.

Habilis. m. f. le. n. adj. *Aoga.* Vide **Aptus, Idoneus.**

Habitaculum, i. n. *Te Nofoaga* (Vide **Habitare**) : Dei habitaculum effici meruit Maria immaculata.

Habitatio, onis. f. *Te Nofoaga; te Nofo.*

Habito, as, avi, atum, are. v. a. *Nofo :* Ubi habitas?

Habitus, ûs. m. *Te Uhiga, te Aloga, te Mata, te Kofu; te Aga pe ko te Nofo kua mau.*

Hàc. adv. *Ki heni.*

Hactenùs. adv. *O au ki heni, O au ki hena, Kia aho nei.*

Hæreditas, atis. f. *Te Mau o te api, te Tuku fakaholo, te Mea e tuku mai ia matua.*

Hæreditarius, a, um. adj. *Ae e ina mau anai te api.*

Hæreo, es, hæsi, hæsum, rere. v. a. *Fakapipiki; Tau ki..., Taofi...*

Hæres, edis. m. f. *Te Tama o te api, te Fafine o te api.*

Hæresis, is et eos. f. *Te Maga i lotu.*

Hæsito, as, avi, atum, are. v. n. *Lotolua, Lakilua.*

Hamus, i. m. *Te Matau.*

Harmonia, æ. f. *Te Logo lelei o te mea fakatagi; te Leo lelei.*

Hasta, æ. f. *Te Tao :* Hastam protendere. **Ab hastâ** submovere.

Haud. adv. *Molemo.*

Haurio, is, hausi, haustum, ire. v. a. *Utu (pe) Uutu; Inu :* Hauri aquam è fonte.

Haustus, ûs. m. *Te Inuaga; te Uutuaga.*

Hebes, etis. adj. *Peku; Vaivai, Vale :* Animus hebes.

Hebesco, is, ere. v. n. *Fakaau o peku; Fakaau o vaivai; Fakaau vale.*

Hei! interj. *Oie!*

Herba, æ. f. *Te Mohuku, te Musie* * *:* Herbam carpere.— pascere.

Heri. adv. *Ana afi.*

Herus, i. m. *Te Matua o te api.*

Heu! interj. *Oie!*

Hians, antis. p. præs. **Hio.** *Gutu ava.*

Hibernia, æ. f. *Ireland* * (*Ko te vaega o Pilitani* *.)

Hibernus, a, um. adj. *E kau ki te temi momoko.*

Hic, hæc, hoc. pronom. dem. *Ae, Aeni, Aena; Koia.*

Hìc. adv. *I Heni.*

Hiemalis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te temi momoko.*

Hiems, emis. f. *Te Feituu laa momoko.*

Hierosolymitanus, a, um. adj. *Tagata o Selusalemi*.*

Hilaris. m. f. re. n. adj. *Mata hua; Gutu hua :* Oderunt hilarem tristes.

Hilaritas, atis. f. *Te Mata hua.*

Hinc. adv. *Mai heni :* Hinc indè, *Mai ia faahi e lua.*

Hio, as, avi, atum, are. v. n. *Faka maga te gutu, Ma mao, Ma faafaa :* Hiat tellus.

Hircus, i. m. *Te Tao tagata.*

Hirsutus, a, um. adj. *Tatala, Tau tala.*

Hirundo, inis. f. *Te Manu lele* (hirondelle).

Historia, æ. f. *Te Hisitolia*; te Aga a fenua; te Talanoa kia fenua i ona aho, te Fagana.*

Hoc. n. **Hic,** hæc, hoc.

Hodiè. adv. *I te aho nei :* Hodiè mihi, cràs tibi.

Hodiernus, a, um. adj. *E kau ki te aho nei.*

Hædus, i. m. *Te Tao tagata.*

Homicida, æ. m. *Te tagata Fakapo.*

Homicidium, ii. n. *Te Fakapo ki te tagata.*

Homilia, æ. f. *Te Akon aki :* — sancti Ambrosii.

Homo, inis. m. *Te Tagata.*

Honestas, atis. f. *Te Aga faka lelei, te Aga fakapoipoi; te Aga matamata lelei.*

Honestus, a, um. adj. (*tagata*) *Aga ofa, Aga lelei.* (*Te tagata e aga i te hahai*).

Honor, oris. m. et **Honos,** oris. m. *Te Tauhi, te Faka apa apa* (*ki te Atua.*)

Honorabilis. m. f. le. n. adj. *Ae e aoga ke faka apa apa ia, Aliki ia.*

Honoro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka apa apa :* Honora patrem tuum et matrem tuam.

Hordeum, i. n. *Te Holeteaseo*, te Fua i akau.* (Hordeaceus, a, um. adj.)

Horizon, ontis. m. *Te Tafaaki lagi.* (**Horizontalis.** m. f. le. n. adj.)

Horologium, ii. n. *Te Hola*.*

Horrendus, a, um. adj. *Faka mata ku, Faka lia lia.*

Horreo, es, ui, ere. v. n. *Mata ku; Manava sii, Fe hia.*

Horreum, i. n. *Te Fata* (*t Koga fale e tanaki ai te u fuai akau.*)

Horribilis. m. f. le. n. adj. *Faka mata ku, Kovi aupito, Faka lia lia.*

Horridus, a, um. adj. *Tuu tala, Mata mata kovi; Faka lia lia.*

Horror, oris. m. *Te Mataku, te Fakapo uli :* Ubi sempiternus horror inhabitat.

Hortor, aris, atus sum, ari. v. d. *Akon aki, Toko ni ma lohi ; Toko ni faka ofa-ofa.*

Hortulanus, i. m. *Te Tagata gaue i te oloto *.*

Hortus, i. m. *Te Oloto*.*

Hospes, itis. m. *Te Tagata fagona kua tali i te api.*

Hospitalitas, atis. f. *Te Tali o te fagona.* = *Te Aga ofa i te tali fagona.*

Hostia, æ. f. *Te Hositia* *; *te Mea fai laulau.*

Hostilis. m. f. le. n. *E kau ki te fili, Tagata faka haga, Aga kovi.*

Hostis, is. m. f. *Te Fili; te Fakahaga :* Hostem devince.

Hùc. adv. *Ki heni :* Veni hùc.

Huccine. adv. *Pee feia..... ke :* Huccine rerum venimus, ut.

Huic. dat. **Hic, Hæc, Hoc.**

Hujusmodi. adv. *Feia,... Feia, Fena : O te faahiga mea feia.*

Humanitas, atis. f. *Te Hahai tagata, te Aga poto faka tagata...*

Humanus, a, um. adj. *Faka tagata, Faka malama; Faka leleipe.*

Humerus, i. m. *Te Uma.*

Humidus, a, um. adj. *Palapala, Taitai, Mahuhu.*

Humilis. m. f. le. n. adj. *Fakavaivai, Liliu o mea noa.*

Humilitas, atis. f. *Te Aga fakavaivai, te Fiatuape.*

Humo, as, avi, atum, are. v. a. *Laku ki te kele; Ava ifo.*

Humor, oris. m. *Te Huhua, te Vai, te Toi :* Non habebat humorem.

Humus, i. f. *Te Kele :* Humi jacebat

Hydria, æ. f. *Te Ipu utu vai, te Hina utu vai.*

Hydropicus, a, um. adj. (*Tagata*) *Mahaki fufula, Fatu fufula.*

Hydrops, opis. m. *Te Fatu fufula.*

Hypocrisis, is. f. *Te Malua loi, te Kaka.*

Hypocrita et **Hypocrites**, æ. m. *Te Tagata malualoi.*

Hypostasis, is. f. *Te Ipotasi* *.

Hyssopus, i. f. et **Hyssopum**, i. n. *Te Hisopo* *. (*Ko te mohuku.*)

I

Ibi. adv. *I ai :* Ibi sunt tres.

Ibidem. adv. *I aipe, I te potupe aia.*

Ibo. futur. **Eo.** *Alu :* Ibo ad patrem meum.

Ictus, ûs. m. *Te Ta, te Pa :* Ictu fulminis domus flagrat.

Id. pron. n. **Is, Ea, Id :** Id est, *Koia ia.*

Idcircò. adv. *Koia ia, Koia pe.*

Idea, æ. f. *Te Manatu, te Uhiga. Te fakatata o he mea i te atamai.*

Idem, Eadem, Idem. pron. *A iape, I te mea pe aia.*

Identidem. adv. *Tahi tahigape, Tau mo fai.*

Ideò. adv. *Koia ia.*

Idiota, Idiotes, æ. m. *Te Vale, te Hee ätamai; te Faha.*

Idololatria, æ. f. *Te Lotu pagani.*

Idolum, i. n. *Te Atua pagani**.

Idoneus, a, um. adj. *Aoga, Feala, Alafia, Lelei.*

Iens, euntis. p. præs. **Eo.** *Alu.*

Igitur. adv. *Koia ia.*

Ignarus, a, um. adj. *Hee ilo, Vale.*

Ignavia, æ. f. *Te Fula, te Piko.*

Ignavus, a, um. adj. *Piko, Fula; Loto vaivai.*

Ignesco, is, ere. v. n. *Ulo.*

Igneus, a, um. adj. *E kau ki te afi, Gigila, Vela, Kakaha.*

Ignis, is. m. *Te Afi :* Igne necatus est. Ite in ignem æternum.

Ignobilis. m. f. le. n. *Mole iloa, Tua, Noa, Mea Vale.*

Ignominia, æ. f. *Te Mele lahi, te Koviaga, te Fakakovii.*

Ignominiosus, a, um. adj. *Fakakovi ia, Fakamelei ia, Fakahala ia, Hala ia.*

Ignorantia, æ. f. *Te Hee iloi, te Vale.*

Ignoro, as, avi, atum, are. v. a. *Mole iloi.*

Ignosco, is, ovi, otum, scere. v. a. *Faka mole mole :* Ignosce! *Silou!*

Ignotus, a, um. adj. *Mole iloa, Puli ia.*

Ii. pron. plur. **Is, ea, id.**

Illabor, eris, lapsus sum, bi. v. d. *To ifo, Mate.*

Illacrymo, as, avi, atum, are. v. a. *Tagi, Hali loimata.*

Illæsus, a, um. adj. *Hao, Mole lavea.*

Ille, illa, illud. pronom. person. *Aia, Ae, Aeni, Koia :* Ille homo.

Illecebra, æ. f. *Te Fakahala aga; te Lelei faka hala.*

Illectus, a, um. p. præt.

Illicio. *Faka hala ia, Fakapoa ia, Kakai ia.*

Illìc. adv. *I he.*

Illicio, is, illexi, illectum, ere. v. a. *Fakapelepele, Vainiu, Kakai.*

Illicitus, a, um. adj. *Mole aoga, Mole feala, Tàpu.*

Illicium, ii. n. *Te Fakapoa, te Faka hala aga.* **(Illecebra.)**

Illicò. adv. *Anai nei, Fokifape.*

Illido, is, si, sum, dere. v. a. *Tologi, Maumaue.*

Illìnc. adv. *Mai he.*

Illùc. adv. *Ki he, Ki te potu aia.*

Illucesco, is, xi, ere. v. n. *Malama mai.* (**Illuceo.** id.)

Illudo, is, is, si, sum, ere. v. a. *Nukinukii, Va i.*

Illumino, as, avi, atum, are. v. a. *Faka malama i.*

Illustris. m. f. tre. n. adj. *Aliki, Lahi, Iloa, Muamua.*

Illustro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka teuteu, Faka gigila, Faka ma oluga.*

Illuxi. perf. **Illucesco.**

Imaginarius, a, um. adj. *Fakamahalope, Fakalohipe.*

Imaginatio, onis. f. *Te Faka kaukau, te Mahalo; te*

Faa sio mea fakatata i te manatu.

Imbecillitas, atis. f. *Te Vaivai, te Vaivai o te loto, te Vaivai o te atamai.*

Imbecillis. m. f. le. n. adj. *Vaivai, Vaivai i te loto; Vaivai i te atamai.*

Imber, bris. m. *Te Ua* : Imber densissimus.

Imbuo, is, i, utum, uere. v. a. *Fuifui, Akoako; Fakakovi aki.*

Imbutus, a, um. adj. *Palapalai, Ako ako ia, Kovi ia.*

Imitatio, onis. f. *Te Faifai taki; te Faka tatau.*

Imitor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faifai taki, Alu muli ki...* : — patrem.

Immanis. m. f. ne. n. adj. (*tagata*) *Agakovi, Fakamata ku, Fakapo ia.*

Immaturus, a, um. adj. *Heeki matua, Heeki mo moho.*

Immemor, oris. adj. *E faa galo, Loto galo, Manava temonio.*

Immensitas, atis. f. *Te Mea heegata, te Hee faafuafua.*

Immensus, a, um. adj. *Heegata, Lahilahi; Loa aupito.*

Immergo, is, si, sum, gere. v. a. *Fakamalemo, Ai ki te vai, Fakamou; Faka uku.*

Immineo, es, ui, ere. v. n. *Tuu mai, Faka ovi mai* : Imminet mors quotidiè nobis.

Imminuo, is, nui, nutum, ere. v. a. *Fakasiisii, Laliki, Faka vaivai.*

Imminutus, a, um. p. præt. **Imminuo.** *Faka siisii ia, Eve eve si ia.*

Immissus, a, um. p. præt. **Immitto.** *Fekau ia, Laku ia, Tologi ia.*

Immitto, is, isi, issum, tere. v. a. *Fekau, Laku, Tologi, Faka hoko.*

Immobilis. m. f. le. n. adj. *Tuu mau, Nofo mau.*

Immobilitas, atis. f. *Te Tuu mau, te Nofo mau, te Hee faa ga ue ue ia.*

Immoderatio, onis. f. *Te Fai vale, te Hee faafuafua tonu i te u mea kehekehe.*

Immodestia, æ. f. *Te Hee faka apa apa ia i te aga o te sino.*

Immodestus, a, um. adj. *Ae e mole faka apa apa ia.*

Immolatio, onis. f. *Te Fai lau lau aga.*

Immolatus, a, um. adj. *Kua mate i te fai lau lau.*

Immolo, as, avi, atum, are. v. a. *Fai lau lau.*

Immortalitas, atis. f. *Te Tupu tupu a, te Hee mate* : — animæ, *Te hee feala mai te mate ki te laumalie.*

Immortalis. m. f. le. n. adj. *E mole mate; Tuputupu a.*

Immunditia, æ. f. *Te Uli, te Otaota, te Agahala.*

Immundus, a, um. adj. *Uli, Kovi, Faka lia lia.*

Immutabilis. m. f. le. n. adj. *Ae e molemo fe liliu aki, Ae e tuu mau aipe.*

Immutabilitas, atis. f. *Te Hee faa fe liliu aki.*

Imò. adv. *Kae, Lesili aoga.*

Impar, aris. adj. *Kehe, Mole tatau, Mole feala* : Operis impar.

Impatiens, entis. adj. *Mole faa kataki, Mole faa tali* : — injuriæ.

Impatientia, æ. f. *Te Hee kataki.*

Impavidus, a, um. adj. *Hee mata ku, Toa, Loto malohi, Loto mau.*

Impedimentum, i. n. *Te mea hai, te Maea, te Faka fitaa; te Malu i aga; te Lo lomi aga; te Efihia aga.*

Impedio,is, divi et ii, itum, ire. v. a. *Faka fita fitaa, Faka kovi i, Faka efihi; Lo lomi.*

Impeditus, a, um. p. præt. **Impedio.** *Lo lomi ia, Fita fitaa ia, Efihia ia.*

Impello, is, puli, pulsum, ere. v. a. *Faka malohi, Toho age; Leei age.*

Impensa, æ. f. *Te Totogi kua osi.*

Imperator, oris. m. *Te Aliki; te Pule, te Tui.*

Imperatus, a, um. p. præt. **Impero.** *Kua fe kau i ia.*

Imperfectus, a, um. adj. *Heeki osi, Kala katoa, Mele ia.* (*Te* imperfectus).

Imperitus, a, um. adj. *Mole poto, Vale, Mole mahani* : — artium.

Imperium, ii. n. *Te Fe kau, te Pule aga.*

Impero, as, avi, atum, are. v. a. *Fe kau, Pule i.*

Impertio, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. a. *Av age, Fo aki, Faka inasi.*

Impetro, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku mai, Mau fitaa.*

Impetus, ûs. m. *Te Oho va- ve aga, te Holi lahi.*

Impiè. adv. *Faka pagani, Hee lotu, Faka kovi, Hee ofa.*

Impietas, atis. f. *Te Hee-lotu, te Kovi lahi, te Sakililesio* *.

Impius, a, um. adj. (*tagata*) *Hee lotu, Hee mataku ki te Atua; Aga faka lialia.*

Impleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Faka fonu, Uuta* : Implere dolium vino.

Implicatus, a, um. p. præt. de **Implico.** *Efihi ia.*

Implico, as, avi (vel) ui, atum, are. v. a. *Faka fi fihi, Asili, Faka efihi.*

Imploro, as, avi, atum, are. v. a. *Kole faka mamahi.*

Impono, is, posui, situm, nere. v. a. *Hiki, Pili, Faka nofo; Fai te faka fatogia* : Imponere tributa.

Importunitas, atis. f. *Te Faka fita fitaa; te Aga faka kina kina.*

Importunus, a, um. adj. *Fai gataa, Faka fita fitaa, Faka kina kina.*

Impotentia, æ. f. *Te Hee faa fai, te Vaivai.*

Imprecor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fai tu tuku; Faka ma laia; Fai kole faka mamahi.*

Impressio, onis. f. *Te Faka pi piki; te Faka iloga; te Pâki tohi.* = (*Te logoo he mea ki te loto.*)

Imprimìs. adv. *Tafito, Mua.*

Imprimo, is, ressi, ressum, mere. v. a. *Fakapipiki, Togi, Pâki.*

Improbè. adv. *Kovi.*

Improbitas, atis. f. *Te Agakovi, te Agahala, te Fakakinakina.*

Improbus, a, um. adj. *Kovi, Agakovi lahi, Fakamalotoloto.*

Improperium, ii. n. *Te Fakamanavahe, te Itagii* : Improperia, *Te u itagii a Sesu Kilisito* (*Felia* 6ª *tapu.*)

Improvidus, a, um. adj. (*Tagata*) *Hee fakakaukau.*

Imprudens, entis. adj. (*Tagata*) *E fainoape, Hee fakakaukau, Vale.*

Imprudenter. adv. *Hee iloi, Noape.*

Imprudentia, æ. f. *Te Hee iloi, te Hee fakakaukau; te Faivale.*

Impuber, eris. et **Impubes,** is. adj. *Kei sii, Heeki mo lahi.* (*Heeki mo tagata mofafine.*)

Impudens, entis. adj. *Pago, Vale, Kovi, Patapata.*

Impudicitia, æ. f. *Te Agahala, te Agakovi, te Fai mea kovi.*

Impudicus, a, um. adj. (*Tagata*) *E agahala, E agakovi* (*fafine.*)

Impugno, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahaga ki..., Oho fua ki..., Fakataugutu ki...*

Impulsio, onis. f. *Te Fakahekei, te Veloi, te Mioi, te Fakaoho, te Lagiaki.*

Impulsus, a, um. adj. *Aluia, Fakahekeiia, Veloia.*

Impunè. adv. *Hee totogi, Hee lolomi, Hee tautea.*

Impuritas, atis. f. *Te Agahala, te Faikovi, te Holikovi.*

Impurus, a, um. adj. *Ae e holikovi, Ae e agakovi.*

Imputo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he kovi ki he tahi* : Imputaverunt ambo crimen Susannæ.

Imus, a, um. adj. *Malalo, Hiku, Muli.*

In. præp. *I, I te, Ia, Ia te, Ki, Ki te, Kia* : In potestate, *I te pule.* In urbem, *Ki te kolo.*

Inaccessibilis. m. f. le. n. adj. *Te Mea e mole feala te ovi ki ai.*

Inæqualis. m. f. le. n. adj. *Mole tokatoka, Kehe, Mole tatau.*

Inæqualitas, atis. f. *Te Keheaga, te Fetefeteaga, te Hee tatauaga.*

Inambulo, as, avi, atum, are. v. n. *Haeleele i te ..*: Inambulat in horto.

Inane, is. n. *Te Atea, te Mea noa.*

Inanis. m. f. ne. n. adj. *Gaasi, Atea, Loto noa, Vaiga* : Divites dimisit inanes.

Inaniter. adv. *Noape.*

Inaquosus, a, um. adj. *Heevai, Moamoa* : In terrâ desertâ et inaquosâ.

Inardesco, is, inarsi, cere. et **Inardeo,** es, si, dere. v. n. *Uloake, Ita lahi, Holi lahi.*

Inauditus, a, um. adj. *Hee logona.*

Inauratus, a, um. adj. *Fakaaulo, Pena aulo.*

Inauris, is. f. *Te hau.*

Incarnatio, onis. f. *Te Tupu tagata :* Incarnatio Jesu Christi, Domini nostri.

Incautus, a, um. adj. *Ae e molemo vakavakai, E haganoa.*

Incedo, is, cessi, essum, dere. v. n. et a. *Haele, Aluage, Faka oviage.*

Incendium, ii. n. *Te Afi lahi, te Tutu o he mea, te Holi lahi o te loto.*

Incendo, is, i, sum, dere. v. a. *Tutu, Faka tupu i te loto, Fakageigei.*

Incensum, i. n. *Te Iseso; te Mea magoni...*

Incensus, a, um. p. præt. **Incendo.** *Tutu ia, Vela ia, Ita lahi.*

Inceptum, i. n. *Te Fuafua fai, te Kamata fai.*

Incertus, a, um. adj. *Lo toloto lua, Hee iloi tonu.*

Incessus, ûs. m. *Te Haele, te Laka, te Mata mata (o te sino).*

Incestum, i. n. *Te Fai hala mo he kaiga ovi.*

Incestus, a, um. adj. *Ae kua agakovi feia mo he kaiga ovi.*

Inchoatus, a. um. p. præt. **Inchoo.** *Fuafua fai ia, Kamata ia.*

Inchoo, as, avi, atum, are. v. a. *Kamata, Faka tuu, Fuafua fai...*

Incido, is, i, incasum, dere. v. n. *To ki..., Hoko mai, Felave mo he tahi :* Incidit in latrones.

Incido, is, i, cisum, dere. v. a. *Tuusi, Togi, Tafa, Too te ua, Tohi...*

Incipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Kamata fai.*

Incisus, a, um. p. præt. **Incido.** *Tafa ia, Tohi ia, Togi ia...*

Incito, as, avi, atum, are. v. a. *Faka haele, Faka tafusi, Faka vili, Faka geigei...*

Inclamo, as, avi, atum, are. v. a. *Paui ki he...*

Inclinatus, a, um. p. præt. **Inclino.** *Ifo ifo, Faka au o to :* Inclinata dies...

Inclino, as, avi, atum, are. v. a. *Peluki, Faka ifo, Faka gatule...*

Includo, is, di, sum, dere. v. a. *Ai ki loto, Puipui; Pupunu...*

Inclusus, a, um. p. præt. **Includo.** *Kua i loto, Pupunu ia, Puipui ia...*

Incognitus, a, um. adj. *Mole iloa, Puli ia.*

Incola, æ. m. f. *Te Tagata nofo fenua; te Hahai o te fenua, te Hahai o te api...*

Incolo, is, lui, incultum, colere. v. n. et a. *Tauhi :* Incolebant agrum.

Incolatus, a, um. adj. *Au nofo, Auhe...*

Incolatus, ùs. m. *Te Au nofo :* Incolatus meus prolongatus est.

Incolumis. m. f. e. n. adj. *Hao, Mauli katoa :* Incolumis evasit è bello.

Incommodum, i. n. *Te Kovi aga, te Fitaa aga o he mea; te Maumau o he mea.*

Incommodus, a, um. adj. *Ae e fitaa, Ae e fakafitaa, (tagata) Pakaka...*

Incomparabilis. m. f. le. n. adj. *Ae e mole hona tatau.*

Incomprehensibilis. m. f. le. n. adj. *Ae e mole feala ona iloi, Heegata, Heefaa aofiia.*

Incongruentia, æ. f. *Te Faivale, te Fakaaluma. (He aga heefaka apaapa.)*

Inconsiderantia, æ. f. *Te Hee fakakaukau, te Fainoape.*

Inconsideratus, a, um. adj. *Ae e fai vale, Hee atamai.*

Inconstantia, æ. f. *Te Loto fealuaki, te Loto hee mau.*

Incontinentia, æ. f. *Te Agakovi, te Holi vale i te kai mo te inu; Tafito i te Agahala.*

Incorporalis. m. f. le. n. adj. *Hee sino.*

Incorruptibilis. m. f. le. n. adj. *Hee maumau, Hee kovigafua; Mole popo gafua, Tologa.*

Incorruptiilitas, atis. f. *Te Hee maumaugafua; te Hee faamavete.*

Incorruptus, a, um. adj. *Mole kovi, Mole popo, Mole pala ia.*

Increbresco, is, brui et bui, brescere. v. n. *Fakalahi, Fakatuputupu, Tupu, Ake.*

Incredibilis. m. f. le. n. adj. *Mole feala te tui ki ai; Heeki ai mo logona, Fakatalakitupua.*

Incrementum, i. n. *Te Fakatupu, te Fakalahilahi.*

Increpo, as, avi et ui, increpitum et increpatum, are. v. n. et a. *Fakatagi, Tagi; Pakiki; Akonaki, Fakamanavahe.*

Incubo, as, bavi et bui, batum et bitum, bare. v. n. *Nofo, Takoto i lalo:* — terræ,... *ki te kele :* — parieti,... *ki te à maka.* = *Fakapunou.*

Incumbo, is, ubui, ubitum. bere. v. n. *Takoto ifo; Ohoage ki..., Tokaga ki..., Haga e haga fai :* Incumbere in bellum.

Incunabula, orum. n. plur. *Te Moeaga o te tamasii :* Ab incunabulis, *Talu mai tona kei sii.*

Incuria, æ. f. *Te Haga noa, te Loto noa, te Hee tokaga.*

Incurro, is, curri, cursum, ere. v. a. *Tafusi ki..., Oho ki...*

Incursus, ûs. m. *Ohoaga o te mea, te Tafusi, te Felaveiaga :* Ab incursu et dæmonio meridiano.

Incurvo, as, avi, atum, are. v. a. *Tule; Punou, Mapelu.*

Incus, udis. f. *Te Tuki aga fao, te Tukiaga ukamea.*

Incussus, a, um. p. præt **Incutio.** *Tukia.*

Incutio, is, cussi, cussum, tere. v. a. *Tuki, Faka tupu; Tai :* Incutere metum, *Fakatupu te mataku.*

Indè. adv. *Mai ai.*

Indecentia, æ. f. *Te Aga heeaoga, te Fakaaluma.*

Index, icis. m. *Te Fakailoilo, te Tohi fakatotonu, te Fakailoga; te Lua tuhi.*

Indicium, ii. n. *Te Fakailoga, te Fakailoilo, te Fakamooni.*

Indico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakailoga, Fakailoilo, Fakahinohino.*

Indifferens, entis. adj. *Tatauaipe (mole kovi, mole lelei), Siasiaape, Poto noa, Haga noa...*

Indigena, æ. m. *Te Tagata tonu o te fenua, te Tupu i te fenua.*

Indigeo, es, ui, ere. v. n. *Hala mo..., Fiafai :* Indigeo pecuniâ; Indigeo tui consilii.

Indignatio, onis. f. *Te Loto mamahi ki..., te Fehia ki...*

Indignans. m. f. n. antis. adj. *Loto mamahi; Fehia ia.*

Indignè. adv. *Fakakovi, Fakaheeaoga :* Indignè tulit, *Tali kovi.*

Indignitas, atis. f. *Te Koviaga o he mea.*

Indignor, aris, atus sum, ari. v. dep. *Loto kovi ki..., Fehia ki..., Loto tupu ki...*

Indignus, a, um. adj. *Hee aoga, Agakovi :* Indignus decore regio (Dan.)

Individuus, a, um. adj. *Ae e mole vahe ki he tahi, Tuu takitahi.*

Indo, is, idi, itum, ere. v. a. *Tuku ki :* — nomen, *Ai te higoa; Fakahigoa.*

Indoles, is. f. *Te Aga, te Uhiga :* Puer egregiâ indole (*mo*) egregiæ indolis.

Induco, is, xi, ctum, cere. v. a. *Fakahu; To, Fakahalai :* Et ne nos inducas in tentationem.

Inductio, onis. f. *Te Faahiga* argumentatio. (*E hiki mai te u faahiga mea tuu takitahi, ke lau leva ki te faahiga mea aia katoa.*)

Indulgens, entis. p. præs. **Indulgeo.** *Agalelei, Agaofa, Faigafua.*

Indultum, i. n. *Te Fakagafua o he mea :* — Summi Pontificis.

Indumentum, i. n. *Te Kofu.*

Induo, is, ui, utum, ere. v. a. *Kofui; Kofuaki, Ai te kofu.*

Industria, æ. f. *Te Puleaki, te Fakakaukau, te Gaue ia faiva.*

Industrius, a, um. adj. *Ae e faipuleaki, Loto poto, Faagaueia, Faiva.*

Indutus, a, um. p. præt. **Induo.** *Kofuia.*

Inebrio, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakonahi.*

Inedia, æ. f. *Te Hoge, te Aukai.*

Ineo, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Kamata :* — convivium, *Kamata kai.* = *Alu ki... :* — templum.

Iners, ertis. adj. *Vaivai, Kovi, Nofo noa.*

Inevitabilis. m. f. le. n. adj. *Ae e mole feala tona tuku, Ae e mole feala te hola mai ai.*

Inexcusabilis. m. f. le. n. adj. *E mole aoga ke faka-*

molemole, E mole aoga tona tuku noa.

Inexpugnabilis. m. f. le. n. adj. *E mole feala tona mau, (kolo) Faigataa.*

Infamia, æ. f. *Te Ufiufi lahi, te Malaia lahi.*

Infamis. m. f. me. n. adj. *(tagata) Agakovi lahi, Logo kovi mai.*

Infantia, æ. f. *Te Nofo i tona kei sii,... mui. = Te Kei nofo tamasii.*

Infans, antis. m. f. et n. *Te Tamasii hee ki lea.*

Infantulus, i. m. *Te Tamasii kei veliveli aupito.*

Infatuatus, a, um. adj. *Fakavalevale ia i te falala vale.*

Infelix, icis. adj. *Malaia.*

Infensus, a, um. p. præt. **Infendo.** *Ita ki...*, *Loto kovi ki... :* Infensus est mihi.

Inferior. m. f. ius. n. oris. gen. *Siiifo.*

Infero, fers, tuli, illatum, ferre. v. a. *Ave ki...*, *Alu ki... :* Inferre bellum, *Ave te tau; Fakalaga tau.*

Infestus, a, um. adj. *Fili, Feagai.*

Infidelis. m. f. le. n. adj. *Mole agalelei, Agakovi, Hee agatonu. = Pagani,*

Infimus, a, um. adj. *Tafa ki lalo aupito; te Mulimuli.*

Infinitas, atis. f. *Te Hee-gata, te Hee fakatuakoi.*

Infinitus, a, um. adj. *Hee-gata, Hee tua koi.*

Infirmitas, atis. f. *Te Vaivai, te Mahaki.*

Infirmus, a, um. adj. *Mahaki, Vaivai.*

Infixus, a, um. p. præt. **Infigo.** *Tuumauia (i te loto), Pipikiia.*

Inflatus, a, um. p. præt. **Inflo.** *Fufula, Mapula :* Inflatus inani gloriâ.

Inflo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Pupuhi, Fakafufula :* Inflare buccinum, *Pupuhi te fakatagi.*

Infrà. præp. *I lalo, Ki lalo :* A bimatu et infrà.

Infundo, is, udi, usum, undere. v. a. *Liligi, Huai, Uutu, Ai.*

Infusus, a, um. p. præt. **Infundo.** *Liligiia, Huaiia.*

Ingemisco, is, ui, ere. v. n. *Tagi, Keke.*

Ingeniosus, a, um. adj. *Alafia, Aogaia, Potoia.*

Ingenium, ii. n. *Te Aga-atamai, te Poto.*

Ingens, entis. adj. *Lahi, Loa, Malohi.*

Ingratus, a, um. adj. *Loto hee ofa, Mamavatemonio.*

Ingravesco, is, ere. v. n. *Mamafa, Tuputupuake.*

Ingredere. imperat. **Ingredior.**

Ingredior, eris, essus sum, edi. v. d. *Hu ki...*, *Alu ki... Haele.*

Ingressus, a, um. p. præt. **Ingredior.** *Huia, Haeleia, Aluia.*

Ingressus, ûs. m. *Te Aluaga, te Kamataaga.*

Inhæreo, es, hæsi, hæsum, ere. v. n. *Pipiki ki...*,

Taofiia..., *Kau ki...*, *Tokaga ki...*

Inhospitalis. m. f. le. n. adj. *Ae e hee tali te fagona*, *Hee ofa ki ai...*

Inhospitalitas, atis. f. *Te Kala mo tali ofa ki te fagona ..*

Inhumanitas, atis. f. *Te Aga kovi lahi*, *Aga fakafefeka*, *te Hee ofa.*

Inhumanus, a, um. adj. *Ae e aga kovi*, *Fefeka.*

Iniens, Ineuntis. part. præs. **Ineo.** *Ae e ina kamata.*

Inimicitia, æ. f. *Te Fehia*, *te Fetaufehia aki.*

Inimicus, a, um. adj. *Fili*, *Fehagai*, (*tagata*).

Iniquè. adv. *Kovipe*, *Hee totonu :* Fecit iniquè, *Nee ina fai kovipe.*

Iniquus, a, um. adj. *Mole tatau*, *Kovi*, *Mole aoga :* Locus iniquus, *Nofoaga e mole aoga.* Animo iniquo, *I he loto kovipe.*

Iniquitas, atis. f. *Te aga kovi*, *te Malaia.*

Initium, ii. n. *Te Kamataaga*, *te Fuafua fai.*

Injicio, is, jeci, jectum, ere. v. a. *Laku ki... :* Injicere manum in..., *Kapa ki.*

Injuria, æ. f. *Te fai kovi ki...*, *te Kakai; te Lea kovi...*

Injustus, a, um. adj. *Mole tonu*, *Aga kovi.*

Innitor, eris, ixus sum, iti. v. d. *Falala ; Tokoni aki.*

Innixus, a, um. p. præt. **Innitor.** *Falala ia :* Innixus arbori.

Innocens, entis. adj. *Hee aga hala*, *Aga tonu.*

Innocentia, æ. f. *Te Nofo hee agahala*, *te Nofo agatonu.*

Innoxius, a, um. adj. *Ae e mole fai kovi*, *Agalelei*, *Hee hala ia.*

Innubo, is, psi, ptum, ere. v. a. *Ohoana :* Innupta est hæc mulier heri.

Innubus, a. adj. *Takape.*

Innumerus, a, um. adj. *Mole feala tona lau*, *Lahi aupito*, *Hahai aupito.*

Innupta, æ. f. *Te Heeki ohoana*, *te Fine mui.* (*E kehe ia* Innupta *mai* Innubo.)

Inoculo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka hoko* (*te akau*), *Faka pipiki he akau ki he tahi akau ke fua mai ai.*

Inoffensus, a, um. adj. *Mole kovi*, *Mole hala.*

Inopia, æ. f. *Te Hoge*, *te Masiva.*

Inops, opis. adj. *Hala mo mea*, *Masiva.*

Inquam, is, it. v. ir. *E au ui atu*, *E ke ui mai...*

Inquietus, a, um. adj. *Ae e hohaa*, *Ae e mole fimalie.*

Inquinatus, a, um. p. præt. **Inquino.** *Uli ia*, *Kovi ia*, *Mele ia.*

Inquino, as, avi, atum, are. v. a. *Faka uli*, *Maumaui*, *Faka melei.*

Inquiro, is, sivi vel ii, situm, ere. v. a. *Kumi*, *Eke*, *Fe eke eke aki* (inviocem, *Ko te kupu aia e liliu fakauvea aki te fe aki.*)

Inquisitio, onis. f. *Te*

Ekeeke, te Kumi. (Te fakaeke fakalotu o te u heletiko.)

Inquit. v. ir. *Ko tana ui ia.*

Insania, æ. f. *Te Faka vale vale.*

Insanio, is, ivi vel ii, ire. v. n. *Faka vale vale, Fai kehe.*

Insanus, a, um. adj. *Ae e vale, E Fai kehe, E faka vale vale.*

Insecutus, a, um. p. præt.

Insequor. *Ae e muli, tuli ia.*

Insequor, eris, secutus sum, qui. v. dep. *Muli muli, Tuli.*

Insero, is, rui, sertum, ere. v. a. *Ai ki loto, Fakahu ki..., Faka hoko.*

Insideo, es, edi, essum, ere. v. n. *Nofo i, Heka i.*

Insidiæ, arum. f. plur. *Te Fai puleaki o te fili i te tau, Te Fakahala o te temonio pe a te tagata.*

Insidiosus, a, um. adj. *Ae e fakahala, Fai puleaki, Kaka :* Insidiosa verba.

Insignia, um. n. plur. *Te Faka ilo ga o te pule,... o te aliki aga, Kofu teu teu, Puloga aliki, Teu.*

Insignis. m. f. ne. n. adj. *Matamata aliki, Ilo a; Iloga ia.*

Insilio, is, ui vel ii, sultum, ire. v. n. et a. *Hopo ki...*

Insipidus, a, um. adj. *Noa, Logo noa (ki te gutu.)*

Insipiens, entis. adj. *Vale, Hee poto.*

Insipientia, æ. f. *Te Vale, te Hee poto.*

Insisto, is, stiti, institum, sistere. v. n. *Tua tua n i lau, Ai malohi, Toe ai atu.*

Insolens, entis. adj. *Pa ta pata.*

Insolentia, æ. f. *Te Pa ta pata.*

Insolitus, a, um. adj. *Kala mahani, Mo le feala, Foou.*

Insomnia, æ. f. *Te Kala mo faa moe, te Hee faa moe.*

Insomnis. m. f. ne. n. adj. *Ae e mole moe, E ala ala, E aho ia.*

Insons, ontis. adj. *Ae nee mole hala; Ae nee aga tonu.*

Inspuo, is, i, utum, ere. v. n. *Aanu ki..., Pua ki.*

Instans, antis. adj. *Faka mata kui, Ovi mai, Tuu mai.*

Instantia, æ. f. *Te Tuli, te Tao maki, te Ovi mai, te Faka vili.*

Instar. indecl. n. *O hage ko :* Regis instar, *O hage he aliki.* Solis instar, *O hage ko te laa.*

Instauro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka foou, Toe laga, Fai.*

Instinctus, ûs. m. *Te Ohope o te manu ki te mea e mahani ki ai.*

Instituo, is, tui, tutum, ere. v. a. *Faka nofo, Faka toka toka, Laga, Faka to tonu.*

Institutum, i. n. *Te Aga, te Fono, te Faka to tonu o he aga foou.*

Insto, as, stiti, stitum, are. v. n. et a. *Tuli, Ta om aki, Faiga, Ovi mai.*

Instructio, onis. f. *Te*

Akonaki. (*E tafito fai ki te fakamalama loto.*)

Instructus, a, um. p. præt. **Instruo.** *Ako ia, Teuteu ia.*

Instrumentum, i. n. *Te mea gaue kehekehe, Too too ga, Naunau.*

Instruo, is, uxi, uctum, ere. v. a. *Faka tuu, Laga, Ako n aki.*

Insufflo, as, avi, atum, are. v. *Pupuhi ifo ki.*

Insula, æ. f. *Te Motu.*

Insularis. m. f. re. n. adj. *Tagata o he motu.*

Insulto, as, avi, atum, are. v. a. *Fai lea vale ki he tahi, Hopo ki...*

Insum, ines, inest, ineram, inesse. v. *Nofo i loto, Pipiki ki he mea.*

Insuper. adv. *I aluga; Pea hoki; Pea mo..., Tahi mea.*

Insurgo, is, rrexi, rrectum, gere. v. n. *Tuu ake, Alu ake, Tuu ki...*

Insusurro, as, avi, atum, are. v. a. *Fanafana.*

Integer, gra, grum. adj. *Mea heeki mo mau mau, Mole foa, Kei leleipe, Hee aga hala..., Kei katoa pe :* Integro anno...

Integrè. adv. *Katoape.*

Integritas, atis. f. *Te Katoa, te Lelei o he mea.*

Intellectus, ûs. m. *Te Atamai, te Poto:* Da mihi intellectum.

Intelligentia, æ. f. *Te Itelisesia*, te Malama o te loto, te Iloi, te Poto...*

Intelligo, is, lexi, lectum, gere. v. a. *Iloi, Logo i :* Intellexit signa.

Intemperantia, æ. f. *Te Faivale i te mea kehekehe.*

Intemperies, iei. f. *Te Afa, te Fai kehe o te lotu.*

Intempestivè. adv. *Tau-hala :* — venisti.

Intendo, is, i, sum et tum, dere. v. a. *Faka tokaga :* — animum, *Fakatokaga te loto ki.* = *Tokaga ki he mea; Holi ki.*

Intentè. adv. *Mo te loto tokaga, Ma opo opo.*

Intentio, onis. f. *Te Tokaga, te Ma opo opo o te loto; te Faka mau higa o he mea.*

Inter. præp. *I, I te, Ia, Ia te, I te vahaa, Lo loto ga :* — missam, *Lolotoga te misa.*

Intercedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Hufa ki, Kolekole :* Intercede pro me.

Intercipio, is, cepi, ptum, ere. v. a. *Taofi he mea e uhiga kehe; Faao.*

Intercessio, onis. f. *Te Hufaki, te Kole maa he tahi kehe.*

Intercessor, oris. m. *Te Hufa ga.*

Intercludo, is, clusi, clusum, dere. v. a. *Pupunu; Tuu i te vahaa mo pupunu.*

Interclusus, a, um. p. præt. **Intercludo.** *Punusi ia.*

Interdico, is, xi, ctum, cere. v. a. *Tapui :* — tibi domo meâ, *E au tapui ia koe mai toku fale.*

Interdiù. adv. *Lolotoga te aho.*

Interdùm. adv. *Tahitahiga.*

Intereà. adv. *Tetemia ia, Lolotoga te mea aia.*

Interemptus, a, um. p. præt. **Interimo.** *Tamateia, Fakamole ia.*

Intereo, is, ivi vel ii, itum, ire. v. n. *Mate, Mole.*

Interficio, is, feci, fectum, ere. v. a. *Tamate, Fakamole.*

Interìm. adv. *Lolotoga te temi aia.*

Interimo, is, emi, emptum, imere. v. a. *Fakamole, Maumau, Tamate* : Fame interempti sunt.

Interior, oris. adj. *Ae e fai i te loto, mai loto* : Contritio —.

Interjectio, onis. f. *Te Interjectio; te Tahi mai te u lea faka latina.*

Intermissus, a, um. p. præt. **Intermitto.** *Tuku mua ia.*

Intermitto, is, si, ssum, tere. v. a. *Tuku mua, Fakavahavaha aki mea.*

Internecio, onis. f. *Te Tamate, te maumaui, te Fetamateaki.*

Internus, a, um. adj. *Ae e fai i te loto, Mai loto* : Sensus internus, *te logoaga mai loto.*

Interpello, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalea age ki..., Hele te talanoa.*

Interpres, etis. m. f. *Te Tagata faka hoko talanoa; Fakamatala.*

Interpretatio, onis. f. *Te Fakamatala* : — sermonum.

Interpretor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakamatala.*

Interrogatio, onis. f. *Te Fakafehui.*

Interrogatus, a, um. p. præt. **Interrogo.** *Fehuiia.*

Interrogo, as, avi, atum, are. v. a. *Fehui.*

Interrumpo, is, rupi, ruptum, pere. v. a. *Fekau ke tuku mua; Tuku mua he mea.*

Intersum, es, fui, esse. v. n. *Nofo mai, E aoga ke...*: Meâ interest ut.

Intervallum, i. n. *Te Vahaa* : — unius horæ.

Intestina, orum. n. plur. *Te Tootooga, te Gakau.*

Intimus, a, um. adj. *Malalo, Loto i mea, Potu mamao i loto, Tafito* : Amicus intimus, *Ko toku kaiga tafito.*

Intingo, is, xi, ctum, ere. v. a. *Tago, Ai ki...*: Intingere digitum.

Intolerabilis. m. f. le n. adj. *E mole faatali; Lahi fau, Mole feala tona tali.*

Intonsus, a, um. adj. *E mole fafaiia, Mole kosiia* : Coma intonsa, *Lau ulu heeki kosiia.*

Intrà. præp. *I te vahaa temi* : — sex dies.

Intrepidus, a, um. adj. *Hee mataku, Toa.*

Intro, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Hu ki loto, Hau.*

Introduco, is, xi, ctum, cere. v. a. *Fakahu, Taki mai.*

Introeo, is, ivi vel ii, itum, ire. v. n. *Alu ki loto, Hu ki...*

Intueor, eris, itus sum, eri. v. d. *Sio, Faka kau kau, Faka sio sio.*

Intumesco, is, mui, ere. v. n. *Fakafufula, Faka ma pula.*

Intùs. adv. *I loto.*

Inultus, a, um. adj. *Heeki mo tâuiia, Heeki mo faka toto-giia.*

Inundo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Lolo, Ope ope.*

Inuro, is, ussi, ustum, urere. v. a. *Tohi aki te uka-mea afi, Fakapipiki :* — notam turpitudinis, *Fakapipiki he fakailoga ó te agakovi.*

Inutilis. m. f. le. n. adj. *Noa, Mole feala, Mole aoga.*

Inutilitas, atis. f. *Te Nofo noa, te Hee aoga aga o he mea.*

Invado, is, vasi, vasum, dere. v. a. *Oho ki..., Kaihaa faka aliki.*

Invalesco, is, lui, lescere. v. n. *Fakamaloloake, Faka-malohi ; Faka ake ake.*

Invalidus, a, um. adj. *Vaivai, Mahaki, Mole hoko, Alu noa.*

Invenio, is, veni, ventum, ire. v. a. *Iloi, Mau.*

Investigo, as, avi, atum, are. v. a. *Huehue, Ekeeke, Feekei.*

Invicem. adv. *Fefakata-hiaki, Fe... aki.*

Invictus, a, um. adj. *Mole lava, Malohi, Hee faa lava ia.*

Invideo, es, vidi, visum, ere. v. a. *Faka amuamu, Ma-heka, Holi ki.*

Invidia, æ. f. *Te Maheka ; te Fehia.*

Invidus, a, um. adj. *Ae e maheka, Ae e taufehina.*

Inviolatus, a, um. adj. *Haohaoa :* Mater inviolata.

Inviso, is, si, sum, sere. v. a. *Aahi, Alu o aahi, Faka-siosio.*

Invitus, a, um. adj. *Ae e gaue faka apulu, e mole loto ki he mea e inafai :* Invitus feci.

Invito, as, avi, atum, are. v. a. *Faka iloilo, Fekau ki..., Tala ke hau.*

Invius, a, um. adj. *Ha-lamo ala papa, Mole feala te alu ki ai :* Terra invia.

Invocatio, onis. f. *Te Paui ki..., te Kole ki..., te Tagi ki.*

Invocatus, a, um. p. præt.

Invoco. *Pauiia.*

Invoco, as, avi, atum, are. v. a. *Paui ki..., Tagi ki.*

Ipse, Ipsa, Ipsum. adj. et pron. *Iaia, Aia, Ala, Ae, Koia.*

Ira, æ. f. *Te Ita, te Hauhau.*

Iracundia, æ. f. *Te Faa ita.*

Iracundus, a, um. adj. (*Tagata*) *Ita, Faa ita.*

Irascor, eris, iratus sum, rasci. v. d. *Ita, Hauhau.*

Iratus, a, um. p. præt.

Irascor. *Ita ia.*

Irrideo, es, si, sum, dere. v. a. *Nukinuki ki..., Faka lili ki...*

Irrigo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka vai, Fakapalapala.*

Irrisus, ûs. m. *Te nuki-nuki, te Vâi.*

Irruo, is, i, utum, ere. v. n. *Oho age ki.*

Irruptio, onis. f. *Te Oho mai o te fili, Tona fakahaga.*

Is, Ea, Id. pronon. *Ia ia, Aia.* Vide **Ille.**

Israelita, æ. m. *Te Tagata Iselaele.*

Iste, Ista, Istud. pron. demons. *Aeni, Aena.*

Isthmus, i. m. *Te Vahaa lau sii e ina fakahoko fenua e lua.*

Ità. adv. *Io, Koe, Feia.*

Ità. conj. *Feia, Fena, Koia ia.*

Itaque. conj. *Koia ia.*

Ite. imperat. **Eo.** *Alu, Olo..., O...*

Item. conj. *Koiape :* Non item est, *Kala koia.*

Iter, itineris. n. *Te Ala, te Fagona :* Iter facere, *Haele, Fagona.*

Itero, as, avi, atum, are. v. a. *Toefai, Tua lua, Tuatuani.*

Iterùm. adv. *Tuafai, Tua lua.*

Itum. supinum **Eo.**

J

Jaceo, es, cui, (itum, *siipe*), ere. v. n. *Takoto, Malolo, Leta :* Multi jacent mortui.

Jacio, is, jeci, jactum, ere. v. a. *Laku, Si, Liaki, Velo.*

Jactantia, æ. f. *Te Faa vikiviki kia te ia, te Fia ui ia.*

Jacto, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki.*

Jactus, ûs. m. *Te Vahaa, te Lafo o te kupega :* Ad jactum lapidis.

Jàm. adv. *Leva :* **Jàm pridem.** *Kua fualoa leva.*

Janua. æ. f. *Te matapa.*

Jecur, oris et cinoris. n. *Te Ate.*

Jejuno, as, avi, atum, are. v. n. *Aukai.*

Jejunus, a, um. adj. *Heeki kai, Kei aukai :* Validi communicant jejuni.

Jocor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakavâ, Fakahua.*

Jocosus, a, um. adj. *Faa fakava, Gutu Fakahua (Tagata).*

Jocus, i. m. et **Joca,** orum. n. plur. *Te Fakava i te gaoi.*

Juba, æ. f. *Te Tua uâ o te hosi, te Kalokalo o te moa.*

Jubar, aris. n. *Te Fetuu aho.*

Jubens, entis. p. præs. **Jubeo.** *Ae e fekau age.*

Jubeo, es, jussi, jussum, jubere. v. a. *Fekau :* Jubeo ut taceas. Jubeo ne abeas.

Jubilo, as, avi, atum, are. v. a. *Kalaga fakafiafia ; Fiafia lahi.*

Jucunditas, atis. f. *Te Aga fakafiafia, Matamata lelei.*

Jucundus, a, um. adj. *Matamata lelei, Lelei.*

Judex, icis. m. *Te Tagata*

fakamau : Adhùc sub judice lis est.

Judicium, ii. n. *Te Fakamauaga, te Fai o te fakamau.*

Judico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamau.*

Jugis. m. f. e. n. adj. *Tologa aipe ; Loa aipe.*

Jugiter. adv. *Loa aipe.*

Jugo, as, avi, atum, are. v. a. *Hai fakatahi.*

Jugulo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuusi te kia, Nonoo te uà o te tagata, Tamatei.*

Jugulus, i. m. *Te Kia.*

Jugum, i. n. *Te Amoga (mai* **Jugo.**) *Te mea e hai aki te pipi.*

Jumentum, i. n. *Te Manu gaue.*

Junctura, æ. f. *Te Hokoaga :* Junctura ossium.

Junctus, a, um. p. præt. **Jungo.** *Kua hai i te amoga, Ki te teka, Hokoia.*

Jungo, is, xi, ctum, gere. v. a. *Hai ki te amoga ; Fakatahi, Fakahoko.*

Juratus, a, um. p. præt. **Juro.** *Fuakava ia.*

Jurgium, ii. n. *Te Kè, te Kinau.*

Jurgo, as, avi, atum, are. v. n. *Fekinauaki.*

Juro, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Fakapapau, Fuakava :* Jurare falsum, *Fuakava lohi.*

Jus, juris. n. *Te Pule, te Tonu :* Jus primogeniti, *Te pule o te matapule.* = *Te Huhua o te akau.*

Jusjurandum, i. n. *Te Fuakava, te Fakapapau.*

Jussum, i. n. *Te Fekau.*

Jussus, ûs. m. *Te Fekau.*

Justè. adv. *Mooni, Fakamooni, Tonu.*

Justifico, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Fakamooni, Asili mooni, Fakamaonioni.*

Justitia, æ. f. *Te Susitisia*, te Maonioni, te Faitonu.*

Justus, a, um. adj. *Maonioni, Lelei, Tonu, Agatonu.*

Juvamen, inis. n. *Te Tokoniaga.*

Juvans, antis. p. præs. **Juvo.** *Ae e tokoni.*

Juvencus, i. m. *Te Pipi tagata (Kei sii).*

Juvenis. m. f. e. n. adj. *E kau ki te tupulaga, Fakatupulaga.*

Juvenis, is. m. *Te Tupulaga ; te Talavou.*

Juventus, utis. f. *Te Hahai tupulaga, te Nofo kei tupulaga.*

Juvo, as, juvi, jutum, are. v. a. *Tokoni, Ofa ki...*

Juxta. adv. *Ovi ki, I te Vae :* Juxta crucem stabat Maria.

L

Labarum, i. n. *Te Fuka* (*a Kosetatino.*)

Labefacto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakagaueue; Fakavaivai.*

Labes, is. f. *Te Mele, te Tai mahaki kovi.*

Labia, orum. n. et sæpiùs **Labiæ,** arum. f. *Te Laugutu :* Domine, labia mea aperies.

Labor, eris, lapsus sum, labi. v. d. *Toka, To, Tafe, Mole vave, Higa.*

Labor, oris. m. *Te Gaue, te Fitaa.*

Laboriosus, a, um. adj. *Faa gaue, Tokaga ki ai.*

Laboro, as, avi, atum, are. v. a. *Gaue, Faigaue, Fai he mea fitaa.*

Labrusca, æ. f. *Te Vite* kovipe, te Vite vao, te Vite tupu noa, te Fua i vite kovi.*

Lac, lactis. n. *Te Huâ manu :* Lacte cibamur.

Lacer, era, erum. adj. *Hae, Mahae, Foa, Maumau.*

Lacero, as, avi, atum, are. v. a. *Hae, Haaki, Maumaui.*

Lacesso, is, sivi et ii, itum, ere. v. a. *Tuli te fili, Fakahaga, Fakakinakina, Leu kovi ki... :* Lacessit me injuriis.

Lacryma, æ. f. *Te Loimata, te Tagi.*

Lacrymo, as, avi, atum, are. v. n. *Tagi, Hali loimata.*

Lacrymosus, a, um. adj. *Ae e tagi mamahi.*

Lactens, entis. p. præs. **Lacteo.** *Huhu.*

Lactuca, æ. f. *Te laitue*.* (*Ko te salata *.*)

Lacus, ûs. m. *Te Vai i uta ; te Anovai.*

Lædo, is, læsi, læsum, lædere. v. a. *Laveai, Agakovi i ki he tahi :* Lædere aliquem.

Læsio, onis. f. *Te Lavea, te Mamahi.*

Lætitia, æ. f. *Te Fiafia, te Fakafiafia.*

Lætor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fiafia.*

Lætus, a, um. adj. *Ae e Fiafia, Ae e manuia, Ae e Fakafiafia.*

Lævis. m. f. ve. n. adj. *Lau lelei, Momole, Maamaa.* Vide **Levis.**

Lævus, a, um. adj. *Fakahema, Vale.*

Lagena, æ. f. *Te Hina.* (*Utuvai.*)

Lambo, is, i, itum, ere. v. a. *Emo, Mihi.*

Lamenta, orum. n. plur. *Te Tagi, te Keke.*

Lamentatio, onis. f. *Te Tagi mamahi, te Tagi laulau.*

Lamentor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tagi mamahi, Keke.*

Lamina, æ. f. *Te Lau (Pepa *, pe Pulu.)*

Lampas, adis. f. *Te Fuai malama.*

Lana, æ. f. *Te Fului akeno.*

Laneus, a, um. adj. *Aki te fului akeno.*

Languens, entis. p. præs. **Langueo.** *Ae e sino vaivai.*

Langueo, es, ui, ere. v. n. *Nofo vaivai, Mahaki.*

Languidus, a, nm. adj. *Vaivai, Moumousaa, Faa mahamahaki.*

Languor, oris. m. *Te Vaivai o te sino; te Mahaki.*

Lapido, as, avi, atum, are. v. a. *Taumakai.*

Lapis, idis. m. *Te Maka.*

Lapideus, a, um. adj. *Makaia, Makamakaia.*

Lapsus, a, um. p. præt. **Labor.** *Tokaia, Toia, Agahalaia.*

Lapsus, ûs. m. *Te Higa, te Toka, te Hala:* Lapsus linguæ.

Laqueus, i. m. *Te Nonoo, te Noounu, te Matahele.*

Largè. adv. *Lahi, Fakalahi, Fakalaulahi.*

Largior, iris, itus sum, iri. v. d. *Foaki; Avage (Ave age), Tufaki.*

Largitio, onis. f. *Te Ofa lahi, te Foaki lahi.*

Largus, a, um. adj. *Ae e lahi, E tuuga.*

Lascivia, æ. f. *Te Nekenekea, te Gaoi fakatama sii.*

Lascivio, is, ivi, itum, ire. v. n. *Nekenekea, Gaoi fakanekenekea mo kovipe lava.*

Lassitudo, inis. f. *Te Vaivai, te Fitafitaa.*

Lassus, a, um. adj. *Vaivaiia.*

Latè. adv. *Ki mamao.*

Latebra, æ. f. et **Latebræ,** arum. f. plur. *Te Mumuniaga, te Nonoaga.*

Latens, entis. p. præs. **Lateo.** *Ae e fufuia, Mumuniia.*

Lateo, es, ui, ere. v. n. *Mumuni, Nono.*

Later, eris. m. *Te Piliki *.*

Lateralis. m. f. le. n. adj. *Fakafaahi.*

Latinè. adv. *Fakalatina *.*

Latinus, a, um. adj. *Fakalatina * :* Latina lingua, *Talanoa fakalatina.*

Latitudo, inis. f. *Te Lau lahi, te Latitute * o he fenua, te Mahaa mamao o he fenua mo te Ekuata *.*

Latrina, æ. f. *Te Fale tuu, te Latelina *.*

Latro, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Ko :* Ad porcos errantes latrant canes.

Latro, onis. m. *Te Tagata kaisau, te Agakovi:* Ille fur erat et latro.

Latrocinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kaihaa mo te mahaku, Kaihaaki te fakamalohi.*

Latus, a, um. p. præt. **Fero.** *Fetukuia, Aveia.*

Latus, a, um. adj. *Laulahi.*

Latus, eris. n. *Te Faahi.*

Laudabilis. m. f. le. n. adj. *E aoga ke vikivikiia; Vikivikiia.*

Laudatio, onis. f. *Te Vikiviki.*

6

Laudator, oris. m. *Te Tagata vikiviki: Ae e vikiviki.*

Laudatus, a. um. p. præt. **Laudo**. Vikiviki ia.

Laudo, as, avi, atum, are. v. a. Viki viki.

Laus, laudis. f. *Te Viki-viki, te Koloria* *.

Lautus, a, um. adj. *Lelei aupito, Takinua* : Convivium lautum. *Kai takinua.*

Lavacrum, i. n. *Te Maanu, te Papitema* *.

Lavatio, onis. f. *Te Fo, te Maanu, te Fufulu, te Fanofano.*

Lavo, as, avi, atum, are. v. a. *Fo, Fufulu, Fanofano.*

Laxo, as, avi, atum, are. v. a. *Aau, Lafo, Folaki* : Laxate retia vestra.

Lebes, etis. m. *Te Pa fanofano, te Toe ai aga vai.*

Lectio, onis. f. *Te Lautohi.*

Lector, oris. m. *Te Tagata lautohi, Ae e lautohi.*

Lectulus, i. m. *Te Moeaga sii, te Kii moeaga.*

Lectus, i. m. *Te Moeaga.*

Legatio, onis. f. *Te Fekau, Te u mea e natou ave te fekau.*

Legatum, i. n. *Te Mea foaki; te Mea e tuku ki he tahi.*

Legatus, i. m. *Te Tagata e ina ave te fekau, te Fai fekau.*

Legio, onis. f. *Te higoa o he vaega tau, te higoa o te kau milite.*

Legitimus, a, um. adj. *Tonu, Tatau mo te fono, Tamasii tupu i te tauohoana na fakamau tonu.*

Lego, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Faka mo moli, Tuku age ki he tahi.*

Lego, is, legi, lectum, ere. v. a. *Lau* (*tohi*); *Toli, Tanaki.*

Legumen, inis. n. *Te Mohuku hekeheke, mo te Fohai akau e tupu i te oloto* *.

Lenio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakamalui, Faka fimalie.*

Lenis. m. f. ne. n. adj. *Aga lelei, Aga malu, Aga fakalogologo.*

Leniter. adv. *Faka lelei, Faka ofa ofa.*

Lenitas, atis. f. *Te Agamalu.*

Lens, lentis. f. *Te Lenitili**. *Ko te fua i akau.*

Lentè. adv. *Faka malie, Malie* : Incedere lentè, *Haele malie.*

Lentus, a, um. adj. *Tuai, Haga noa, Ma ikoiko, Mapelugafua.*

Leo, onis. m. *Te Laione* * (*Manu lahi*). = Figur. *Tagata toa.*

Lepidus, a, um. adj. *Matamata lelei, Faka hua lelei.*

Lepor, oris. m. *Te Lelei, te Manuia.*

Lepra, æ. f. *Te Kilia.*

Leprosus, a, um. adj. *Tagata kilia.*

Lethalis. m. f. le. n. adj. *E tupu ai te mate, E mate ai te kaiga.*

Lethum, i. n. *Te Mate i te fakapo.*

Levamen, inis. et **Levamentum**, i. n. *Te Fi malie i te*

mamahi, te Fimalie i te mahaki.

Levis. m. f. ve. n. adj. *Maamaa, Sii, Noa, Loto faikehe.*

Levitas, atis. f. *Te Maamaa, te Vave, te Loto fealuaki.*

Leviter. adv. *Fakasiipe.*

Levo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatuu, Tokoni, Fakamalu, Fakasiisii.* = Figur. *Fua he tahi i te papitema.*

Lex, Legis. f. *Te Tohi fono, te Fono, te Fekau.*

Libens et **Lubens,** entis. adj. *Faigafua, Fai ko te loto.*

Libenter. adv. *Fakaloto fiafia i-tona fai mea.*

Liber, libri. m. *Te Tohi.*

Liber, era, erum. adj. *Faitaliha.*

Liberalis. m. f. le. n. adj. *Tagata ofa, Faa foaki tana mea.*

Liberalitas, atis. f. *Te Agaofa, te Agalelei; te Foaki, te Faafoakigafua.*

Liberatus, a, um. adj. *Ae kua tuku ke faitaliha, Kua tuku gaohii, Kua tuku tona fakamaui.*

Liberi, orum. m. plur. *Te Fanau.*

Libero, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he tahi ke faitaliha, Tuku ki tua, Fakamolemole tana mea, Fakamauli.*

Libertas, atis. f. *Te Faitaliha, te Filifili faitaliha.*

Libet et **Lubet,** buit, itum est, ere. v. ir. *E lelei, E feala; e Aoga.*

Libido, inis. f. *Te Holikovi, te Tokaga vale, te Loto kovi.*

Libra, æ. f. *Te Fuafua, te Paona *, te Nivo *.*

Licentia, æ. f. *Te Fakagafua, te Faitaliha i niihi mea, te Hoko fakagafua te u mea e tapu, te Maveuveu.*

Licet, licuit, licitum est, ere. v. ir. *E feala, E gafua.*

Licet. conj. *Kae, Logo agepe.*

Licitus, a, um. p. præt. **Licet.** *Feala, gafua.*

Ligamen, inis. n. *Te Mea nonoo, te Mea hai.*

Ligneus, a, um. adj. *E kau ki te akau, Mea e gaohi aki te akau :* Altare ligneum, *Te aletale * akau.*

Lignum, i. n. *Te Akau :* Ecce lignum crucis.

Ligo, as, avi, atum, are. v, a. *Hai, Nonoo.*

Lilium, ii. n. *Te Lilio *. Ko te fisi i akau.*

Lima, æ. f. *Te Kili.*

Limen, inis. n. *Te Aluaga o te matapa; te Matapa :* Ad limina custodit.

Limo, as, avi, atum, are. v. a. *Kilisi.*

Limpidus, a, um. adj. *Tasilo; Mamaa :* Ex aquâ limpidâ bibere.

Limus, i. m. *Te Pela :* = Creavit Deus hominem è limo terræ.

Linea, æ. f. *Te Vahe, te Atu mataitohi; Line *, Atu maea sii.*

Laudator, oris. m. *Te Tagata vikiviki; Ae e vikiviki.*

Laudatus, a, um. p. præt. **Laudo.** *Vikiviki ia.*

Laudo, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki.*

Laus, laudis. f. *Te Vikiviki, te Kololia *.*

Lautus, a, um. adj. *Lelei aupito, Takimua :* Convivium lautum, *Kai takimua.*

Lavacrum, i. n. *Te Maanu, te Papitema *.*

Lavatio, onis. f. *Te Fo, te Maanu, te Fufulu, te Fanofano.*

Lavo, as, avi, atum, are. v. a. *Fo, Fufulu, Fanofano.*

Laxo, as, avi, atum, are. v. a. *Aau, Lafo, Folahi :* Laxate retia vestra.

Lebes, etis. m. *Te Pa fanofano, te Toe ai aga vai.*

Lectio, onis. f. *Te Lautohi.*

Lector, oris. m. *Te Tagata lautohi, Ae e lautohi.*

Lectulus, i. m. *Te Moeaga sii, te Kii moeaga.*

Lectus, i. m. *Te Moeaga.*

Legatio, onis. f. *Te Fekau, Te u mea e natou ave te fekau.*

Legatum, i. n. *Te Mea foaki; te Mea e tuku ki he tahi.*

Legatus, i. m. *Te Tagata e ina ave te fekau, te Fai fekau.*

Legio, onis. f. *Te higoa o he vaega tau, te higoa o te kau milite.*

Legitimus, a, um. adj. *Tonu, Tatau mo te fono, Tamasii tupu i te tauohoana na fakamau tonu.*

Lego, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Fakamomoli, Tukuage ki he tahi.*

Lego, is, legi, lectum, ere. v. a. *Lau (tohi); Toli, Tanaki.*

Legumen, inis. n. *Te Mohuku kehekehe, mo te Fohai akau e tupu i te oloto *.*

Lenio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakamalui, Fakafimalie.*

Lenis. m. f. ne. n. adj. *Agalelei, Agamalu, Agafakalogologo.*

Leniter. adv. *Fakalelei, Faka ofa ofa.*

Lenitas, atis. f. *Te Agamalu.*

Lens, lentis. f. *Te Lenitili*. Ko te fuai akau.*

Lentè. adv. *Fakamalie, Malie :* Incedere lentè, *Haele malie.*

Lentus, a, um. adj. *Tuai, Haganoa, Maikoiko, Mapelugafua.*

Leo, onis. m. *Te Laione * (Manu lahi).* = Figur. *Tagata toa.*

Lepidus, a, um. adj. *Matamata lelei, Fakahua lelei.*

Lepor, oris. m. *Te Lelei, te Manuia.*

Lepra, æ. f. *Te Kilia.*

Leprosus, a, um. adj. *Tagata kilia.*

Lethalis. m. f. le. n. adj. *E tupu ai te mate, E mate ai te kaiga.*

Lethum, i. n. *Te Mate i te fakapo.*

Levamen, inis. et **Levamentum,** i. n. *Te Fimalie i te*

mamahi, te Fimalie i te mahaki.

Levis. m. f. ve. n. adj. *Maamaa, Sii, Noa, Loto faikehe.*

Levitas, atis. f. *Te Maamaa, te Vave, te Loto fealuaki.*

Leviter. adv. *Fakasiipe.*

Levo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatuu, Tokoni, Fakamalu, Fakasiisii.* = Figur. *Fua he tahi i te papitema.*

Lex, Legis. f. *Te Tohi fono, te Fono, te Fekau.*

Libens et **Lubens,** entis. adj. *Faigafua, Fai ko te loto.*

Libenter. adv. *Fakaloto fiafia i tona fai mea.*

Liber, libri. m. *Te Tohi.*

Liber, era, erum. adj. *Faitaliha.*

Liberalis. m. f. le. n. adj. *Tagata ofa, Faa foaki tana mea.*

Liberalitas, atis. f. *Te Agaofa, te Agalelei; te Foaki, te Faafoakigafua.*

Liberatus, a, um. adj. *Ae kua tuku ke faitaliha, Kua tuku gaohii, Kua tuku tona fakamaui.*

Liberi, orum. m. plur. *Te Fanau.*

Libero, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he tahi ke faitaliha, Tuku ki tua, Fakamolemole tana mea, Fakamauli.*

Libertas, atis. f. *Te Faitaliha, te Filifili faitaliha.*

Libet et **Lubet,** buit, itum est, ere. v. ir. *E lelei, E feala; e Aoga.*

Libido, inis. f. *Te Holikovi, te Tokaga vale, te Loto kovi.*

Libra, æ. f. *Te Fuafua, te Paona*, te Nivo*.*

Licentia, æ. f. *Te Fakagafua, te Faitaliha i niihi mea, te Hoko fakagafua te u mea e tapu, te Maveuveu.*

Licet, licuit, licitum est, ere. v. ir. *E feala, E gafua.*

Licet. conj. *Kae, Logo agepe.*

Licitus, a, um. p. præt. **Licet.** *Feala, gafua.*

Ligamen, inis. n. *Te Mea nonoo, te Mea hai.*

Ligneus, a, um. adj. *E kau ki te akau, Mea e gaohi aki te akau :* Altare ligneum, *Te aletale * akau.*

Lignum, i. n. *Te Akau :* Ecce lignum crucis.

Ligo, as, avi, atum, are. v. a. *Hai, Nonoo.*

Lilium, ii. n. *Te Lilio *. Ko te fisi i akau.*

Lima, æ. f. *Te Kili.*

Limen, inis. n. *Te Aluaga o te matapa; te Matapa :* Ad limina custodit.

Limo, as, avi, atum, are. v. a. *Kilisi.*

Limpidus, a, um. adj. *Tasilo; Mamaa :* Ex aquâ limpidâ bibere.

Limus, i. m. *Te Pela :* = Creavit Deus hominem è limo terræ.

Linea, æ. f. *Te Vahe, te Atu mataitohi; Line*, Atu maea sii.*

Lineo, as, avi, atum, are. v. a. *Ago, Agoi.*

Lineus, a, um. adj. *Lino* *. *Mea gaohi aki te lino* *.

Lingua, æ. f. *Te Alelo, te Lea :* Lapsus linguæ.

Linguosus, a, um. adj. *Faa talanoa.*

Linio, is, ivi vel ii, itum, ire. v. a. et **Lino,** is, lini vel levi, litum, ere. v. a. *Mili, Pani, Holoholoi; Pena.*

Linteamen, inis. n. *Te Kie.*

Linteum, i. n. *Te Koga kie, te Kie kai, te Kie holoholo.*

Linum, i. n. *Te Lino* * (*Ko te akau*)*; te Kie ko te lino* *.

Lippus, a, um. adj. *Mata hali.*

Liquefactus, a. um. p. præt. **Liquefacio.** *Malûia, Kua vai ia.*

Liquefacio, is, feci, actum, ere. v. a. *Fakavai, Fakamalui.*

Liquet, liquebat, liquere. v. n. impers. *Kua tonuia, Kua mahinohino.*

Liquidus, a, um. adj. *Vaiia, Atea lelei.*

Lis, litis. f. *Te Kinau :* Et adhùc sub judice lis est.

Litigo, as, avi, atum, are. v. a. *Fekinauaki, Fihi.*

Littera, æ. f. *Te Mataitohi, te Tohi nima, te Tohi logo.*

Littus, oris. n. *Te Mata one, te Kau vai.*

Lividus, a, um. adj. *Uliuli, Sino tetea :* Homo mortuus, lividus facie est.

Livor, oris. m. *Te Mata uliuli.*

Loco, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku, Ai, Avage he mea ki he tahi ke ina fai aki tana mea, kae mau ai he totogi.*

Locuples, etis. m. *Te Maukoloa.*

Locus, i. m. *Te Potu.* **Loca,** orum. n. pl.

Locusta, æ. f. *Te Hee.*

Locutus, a, um. p. præt. **Loquor.** *Talaia, Uiia.*

Logica, æ. f. *Te Koga o te filosofia* *, *e ako ai te talanoa totonu.*

Longævus, a, um. adj. *Mauliloa, Matua aupito.*

Longè. adv. *Mamao, Lahi, Fualoa.*

Longinquè. adv. *Ki mamao.*

Longinquitas, atis. f. *Te Vahaa mamao.*

Longinquus, a, um. adj. *Mamao, Ae e i mamao.*

Longitudo, inis. f. *Te Loa, te Lonisitute* *. *Te Vahaa mamao o he fenua mai* Paris *mo* London.

Longus, a, um. adj. *Loa.*

Loquax, acis. adj. *Vavani, Faatalànoa.*

Loquela, æ. f. *Te Lea, te Leo.*

Loquor, eris, cutus sum, qui. v. d. *Talanoa, Tala, Fakaleai, Folafola.*

Lorica, æ. f. *Te Kofu ukamea.*

Lotus, a, um. p. præt. **Lavo.** *Maanuia, maaia.*

Luceo, es, luxi, ere. v. n. *Malama mai, Ahoake, gigila mai.*

Lucerna, æ. f. *Te Fuai malama, te Malama taki (i te pouli.)*

Lucesco, is, ere. v. n. *Fuafua malama, Kamata malama mai.*

Lucidus, a, um. adj. *Malamaia, Gigila.*

Lucifer, eri. m. *Te Fetuu aho.., Ia Lusifelo *.*

Lucrifacio, is, feci, factum, facere. v. a. *Mau i te fitaa, Màu i te fai puleaki.*

Lucror, aris, atus sum, ari. v. d. *Mau, Mau i te fai puleaki:* Domine, alia quinque superlucratus sum.

Lucrum, i. n. *Te Totogi, te Mau he mea; te Aoga.*

Luctamen, inis. n. *Te Fagatua, te Tau.*

Luctans, antis. p. præt. **Luctor.** *Faiga age, te Kau fagatua.*

Luctor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fagatua, Tau, Faiga.*

Luctus, ûs. m. *Te Mamahi, te Tagi i te mala, te Putu.*

Ludibrium, ii. n. *Te Nukinuki:* Ludibrio vertere.

Ludo, is, si, sum, dere. v. n. et a. *Gaoi.*

Ludus, i. m. *Te Gaoi.*

Lues, is. f. *Te Taimahaki.*

Lugeo, es, luxi, luctum, ere. v. n. et a. *Tagi.*

Lugubria, ium. n. plur. *Te Kofu fakamamahi i te mala.*

Lugubris. m. f. bre. n. adj. *Mamahi, Tagiia.*

Lumbus, i. m. *Te Tuahivi, te Lago tua, te Ifiifi.*

Lumen, inis. n. *Te Malama.*

Luna, æ. f. *Te Mahina.*

Lunaticus, a, um. adj. *Mahaki moa, Ae e fealuaki tana aga mo tona malolo.*

Luo, is, lui, itum (rarissimè), ere. v. a. *Totogi, Mau te totogi, Totogiaki.*

Lupus, i. m. *Te Lupo *. (Te manu fekai).*

Luscus, a, um. adj. *Kivi i te mata e tahi (tagata).*

Lustro, as, avi, atum, are. v. a. *Foli, Fakasiosio.*

Lustrum, i. n. *Te Aluaga o te laa, te Tohi o te hahai. (Vàhaa taue 5)* : Lustra sex qui jàm peregit.

Lusus, ûs. m. *Te Gaoi.*

Lutum, i. n. *Te Pela.*

Lux, lucis. f. *Te Malama, te Aho:* Clarâ luce, *Ahoaho malie.*

Luxuria, æ. f. *Te Holi kovi.*

Luxurio, as, avi, atum, are. v. a. *Fua lahi aupito, Fua aupito.*

Luxuriosè. adv. *Lahi fau, Lahi aupito, Fakalaukau.*

Luxus, ûs. m. *Te Teu lahi aupito, te Teu fakalaukau, te Teu fakaaliki.*

Lyra, æ. f. *Te Lila * (Ko te mea fakatagi).*

M

Macero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalu, Natu, Gaohi kovii.*

Machabæi, orum. m. plur. *Te Kau Makapeo*; Tau tehina e toko fitu* (7).

Machina, æ. f. *Te Fakaueueiaga o he mea, te Malohiaga o he mea lahi,* v. g. *Vakaafi. Tekaafi.*

Machinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kumi ke mau he mea lahi (ki te lelei mo te kovi.).*

Macies, iei. f. *Te Tutue.*

Macilentus, a, um. adj. *Tagata tutue.*

Macto, as, avi, atum, are. v. a. *Tamate, Failaulau, Lailaiki.*

Macte. voc. **Mactus.** *Malo.* plur. : Macte, macte animo, *Ke ke loto malohi.*

Mactus, a, um. adj. *Mauia.* Voc. *Malo, Malie.*

Macula, æ. f. *Te Mele.*

Maculatus, a, um. p. præt. **Maculo.** *Uli, Koviia, Meleia.*

Maculo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamelei, Fakakovii, Fakaulihi.*

Madefacio, is, feci, factum, cere. v. a. *Fakapalapala.*

Magia, æ. f. *Te Aga fakatevolo *; te Fai niihi mea mata manamana i te falala ki te temonio *.*

Magis. adv. *Lahi ake.* (**Magnus.**)

Magister, tri. m. *Te Matua pule, te Tagata akonaki.*

Magistra, æ. f. *Te Fafine akonaki.*

Magnalia, um. n. pl. *Te Mea lahi, te Mea fakatalakitupua (o te Atua).*

Magnes, etis. m. *Manete** (aimant.) *Te Mea e toko ke matoho mai kia te ia te ukamea e ovi mai.*

Magnificè. adv. *Fakalelei aupito, Teuteu lelei aupito.*

Magnificentia, æ. f. *Te Naunau fakaaliki, te Teuteu lahi.*

Magnificus, a, um. adj. *Fakaaliki lahi, Teuteu lelei, Koloaia.*

Magnitudo, inis. f. *Te Lahi, te Loa, te mahu.*

Magnus, a, um. adj. *Lahi, Maoluga, Aliki.*

Magus, i. m. *Te Masi** (*tagata poto*). *Te tagata pe lava e ina faafai te magia *.*

Majestas, atis. f. *Te Afio, te Aliki.*

Major. m. f. us. n. gen. oris. comp. **Magnus.** *Lahi ake.*

Majores, um. m. plur. *Te u matua.*

Malè. adv. *Kovi, Hala.*

Maledico, is, dixi, dictum, cere. v. n. *Talanoa kovi, Amu, Faitutuku.*

Maledictus, a, um. p. præt. **Maledico.** *Mala ia, Faka malaia ia.*

Maledictum, i. n. *Te Lea kovi, te Lea vale, te Malaia, te Fai tutuku.*

Maledicus, a, um. adj. *Ae e lea kovi, Ae e lea vale, Nuki-nuki.* (**Maledicentior.** m. f. ius. n. comp.)

Maleficium, ii. n. *Te Aga-kovi, te Hala, te Faka tevolo *; te Faka hoko o he mea kovi ki he tahi : Faka sausau.*

Malevolus, a, um. adj. *Loto kovi, E fia fai kovi.* Comp. **Malevolentior.**

Malignè. adv. *Faka kovi-pe, Aki he loto kovi.*

Malignitas, atis. f. *Te Aga-kovi, te Aga vale, te Loto kovi.*

Malignus, a, um. adj. *Kovi, Vale, Fai gataa.*

Malitia, æ. f. *Te Aga kovi, te Kaka.*

Malleus, i. m. *Te Hamale *.*

Malo, mavis, malui, malle. v. def. *Loto age, Manako age, Manako lahi age, Faka mua-mua ake.*

Malogranatum, i. n. *Te Fua i akau. Ko te kelenate *.*

Malum, i. n. *Te Kovi, te Malaia.*

Malum, i. n. *Te Fua i akau hua malie* (*Ko te* pomme.)

Malus, i. m. *Te* pommier (*Te akau.*)

Malus, a, um. adj. *Kovi, Aga kovi :* Animo malo, *I te loto kovi.*

Malus, i. m. *Te Fanâ o te vaka.*

Mamma, æ. f. *Te Huhu.* = *te Fae.*

Mammona, æ. f. *Te Koloa, te Paaga.*

Mancus, a, um. adj. *Nima tahi, Ae kua mole tona nima e tahi.*

Mandatum, i. n. *Te Fekau.* (*te Folafola e 10 a te Atua.*)

Mando, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Tuku ke fai.*

Manduco, as, avi, atum, are. v. a. : *Kai, Taumafa, Ilo.*

Manè. adv. *I te pogipogi.*

Maneo, es, mansi, mansum, ere. v. a. *Nofo.*

Manifesto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ha, Faka hino-hino.*

Manifestus, a, um. p. præt. **Manifesto.** *Kua ha ia, Kua iloi ia, Mahino hino ia.*

Manipulus, i. m. *Te Hai-taga, te Noo taga; Te Teu o te Pelepitelo * e tau i tona nima moka fai te Misa *.*

Mano, as, avi, atum, are. v. n. *Hali, Ma fola, Tupu, Tafe.*

Mansio, onis. f. *Te Nofo-aga, te Nofo â.*

Mansiuncula, æ. f. *Te Koga fale, te Koga fale sii.*

Mansuefacio, is, feci, ctum, ere. v. a. *Faka la lata, Faka mahani ke aga i mahani.*

Mansuesco, is, mansuevi, mansuetum, scere. v. a. et n. *La lata, Faka malu, Faka au o la lata.*

Mansuetudo, inis, f. *Te Aga malu.*

Mansuetus, a, um. p. præt. **Mansuesco.** *La lata ia, Mahani ia, Aga malu.*

Manuale, is. n. *Te Tohi e faa toho, te Manuale* * : — ordinandorum.

Manufactus, a, um. adj. *Faiaki te nima, Fai nima, Nee gaohi e te tagata.*

Manus, ûs. f. *Te Nima :* — Domini tetigit me.

Manutergium, ii. n. *Te Kie kai, te kie holo holo nima (i te Misa* *.)

Mappa, æ. f. *Te Kie kai. te Kie o te Aletale* *.

Marcens, entis. p. præs. **Marceo.** *Ae e fefe.*

Marceo, es, ui, ere. v. n. *Fefe, Vaivai.*

Marcesco, is, ere. v. n. *Faka au o fefe, Faka au o kovi.*

Mare, is. n. *Te Tai.*

Margarita, æ. f. *Te Mata i tofe.*

Marinus, a, um. adj. *Tautai.*

Maritalis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te ohoana.*

Maritimus, a, um. adj. *O te mata one, O te mata tai.*

Maritus, i. m. *Te Tagata ohoana.*

Marmor, oris. n. *Te Maka e higoa ko malepe* *, *te Maka mau gataa.*

Martyr, ris. m. f. *Te Maletile* *.

Martyrium, ii. n. *Te Maletile aga* *.

Mas, Maris. m. *Te Tagata.* (*I te* genus *tagata.*)

Masculinus, a, um. adj. *Faka tagata, E kau ki te* genus *faka tagata.*

Massa, æ. f. *Te Tuuga mea, te Mea lahi.*

Mater, tris. f. *Te Fae :* — Dei, *Te fae a te Atua.*

Mater familiâs; Matris familiæ. f. *Te Fine matua o te api.*

Materia, æ. f. *Te Mea e gaohi aki ia mea fuli.*

Maternus, a, um. adj. *E kau ki te fae.*

Matertera, æ. f. *Te Fae aki, te Faka faeaki.*

Mathematica, æ. f. *Te u poto fai totonu i, E uhiga ki te numelo* * *mo te fuafua.*

Mathematicus, i. m. *Ae e faiva ki te fai numelo* * *mo te fuafua.*

Matrimonium, ii. n. *Te Faka mau, te Matelimonio* *.

Matrona, æ. f. *Te Fine-aliki.*

Maturè. adv. *Tautonu, Faka vili.*

Maturesco, is, turui, ere. v. n. *Faka mau o matua, Taukai.*

Maturitas, atis. f. *Te Matua o te fuai akau; te Tau kai.*

Maturo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka leu, Faka vave, Faka momoho.*

Maturus, a, um. adj. *Matua vave, Polo uto.*

Matutinum, i. n. *Te Pogipogi.*

Matutinus, a, um. adj. *Fai ki te pogipogi :* Officium matutinum.

Maxilla, æ. f. *Te Kau ahe.*

Maximè. adv. *Lahi aupito, Loa aupito.*

Maximus, a, um. adj. Superl. magnus. *Lahi aupito, Loa aupito, Maoluga aupito, Mua aupito* : Maximus natu, *Te mua i te tupu; Te uluaki.*

Meatus, ûs. m. *Te Aluaga, te Uiaga.*

Medeor, eris, eri. v. d. *Taupau, Faitoo ki* : Mederi reipublicæ afflictæ.

Mediator, oris. m. *Te Hufaga tagata.*

Mediatrix, cis. f. *Te Hufaga fafine.*

Medicamen, inis. n. *Te Akau, te Vai faitoo.*

Medicamentum, i. n. *Te Akau mo te Vai faitoo.*

Medicina, æ. f. *Te Faitoo.*

Medicinalis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te faitoo, Fakafaitoo.*

Medico, as, avi, atum, are. v. a. *Faitoo, Mili.*

Medicus, i. m. *Te Tagata faitoo.*

Medietas, atis. f. *Te Vaelua aga malie.*

Mediocris. m. f. cre. n. adj. *Siasiaa, Leleipe.*

Mediocriter. adv. *Lelei, Siisiipe.*

Meditatio, onis. f. *Te Fakakaukau, te Fakamamahi, te Fai kole loto.*

Mediterraneus, a, um. adj. *I te loto fenua, I te vahaa fenua* : Mare —.

Meditor, aris, atus, sum, ari. v. d. *Fakakaukau, Fakamamahi.*

Medium, ii. n. *Te Loto, te Vahaa.* = *Te Pule aki e fai aki he mea.*

Medius, a, um. adj. *E tuu loto, E tuu i te vaelua.*

Medulla, æ. f. *Te Uto, te Mahu o te fenua.*

Mei. pron. genit. **Ego.** *O oku, A aku.*

Mel, mellis. n. *Te Meli* *. (*Ko te mea malie o te lago.*)

Melior. m. f. ius. n. adj. compar. **Bonus.** *Lelei ake.*

Meliùs. adv. *Lelei ake, Manuia ake.*

Mellifluus, a, um. adj. *Malie, o hage ko te meli* *.

Melodia, æ. f. *Te Hiva lelei, mo malie.*

Membrana, æ. f. *Te Kili liliki, te Kili ovi* *. *Te Kili o te fuai moa.*

Membratìm. adv. *Fakakoga sino, Faka koga.*

Membrum, i. n. *Te Koga o te sino.*

Memor, oris. m. f. e. n. adj. *Manatu, Faka manatu* Memor beneficii.

Memorabilis. m. f. le. n. adj. *E aoga ke lauia. E aoga ke talanoa ki ai. Lelei aupito, Kololia* *.

Memoria, æ. f. *Te Manatu, te Faka manatu.* = *Te* facultas *o te laumalie ae e faa fakamanatu ai kia mea.*

Memoro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mana manatu, Talanoa faka manamanatu.*

Mendacium, ii. n. *Te Loi, te Kaka.*

Mendax, acis. adj. *Tagata loi, Tagata kaka.*

Mendicitas, atis. f. *Te Kai nono.*

Mendico, as, avi, atum, are. v. a. *Kai nono; Ao kai.*

Mendicus, a, um. adj. *Ae e kainono, Ae e masiva.*

Mendosus, a, um. adj. *Hala hala.*

Mendum, i. n. *Te Hala.*

Mens, entis. f. *Te Laumalie, te Atamai, te Poto, te Uhiga... te Aga :* Revocare ad mentem meliorem, *Fakaliliu ki he aga-lelei ake.*

Mensa, æ. f. *Te Papa kai, te Mea kai.*

Mensis, is. m. *Te Menise *.*

Menstrua, orum. n. plur. *Te Fakafafine.*

Mensura, æ. f. *Te Fuafua.*

Mensuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fuafua.*

Mensus, a, um. p. præt. **Metior.**

Mentio, onis. f. *Te Fakamanatu, te Lau o he tahi :* Facere mentionem, *Lau he tahi, Talanoa ki ai.*

Mentior, iris, itus sum, iri. v. d. *Lohi, Loi, Kaka.*

Mentitus, a, um. p. præt. **Mentior.** *Ae kua loi ia.*

Mentum, i. n. *Te Kumukumu.*

Mercator, oris. m. *Te Tagata fai fakatau.*

Mercatura, æ. f. *Te Fakatau.*

Mercatus, a, um. p. præt. **Mercor.** *Ae e kua fakatauia.*

Mercenarius, a, um. adj. *Tagata totogi.*

Merces, edis. f. *Te Totogi.*

Merè. adv. *Mea ateape.*

Merens, entis. p. præs. **Mereo.** *Ae e aoga ke ina mau.*

Mereo, es, ui, itum, ere. v. a. (et) **Mereor,** eris, itus sum, eri. v. d. *Nofo, Aoga ke mau.*

Meretrix, icis. f. *Te Fafine aga kovi.*

Mergo, is, si, sum, gere. v. a. *Ai ki te vai, Tuku ki te vai, Uku :* Mergere aliquem aquâ, *Fakamou he tahi i te vai.*

Meridies, ei. f. *Te Hoata.*

Meridianus, a, um. adj. *Fakahoata, I te hoata.* = *Te Meritiene * o* Paris, etc.

Meritò. adv. *Mooni, Aoga.*

Meritum, i. n. *Te Mea kua mau aoga, te Mea kua fai mo te aoga.*

Meritus, a, um. adj. (*Tagata*) *Aoga, Gaue lelei.*

Mersus, a, um. p. præt. **Mergo.** *Aiia i te vai, Mouia i te vai.*

Merum, i. n. *Te Vino * ateape, te Vino * lelei.*

Merus, a, um. adj. *Ateape, Hee mea kehe, Tahipe.*

Merces, ium. f. plur. *Te u mea fakatau.*

Messis, is. f. *Te Taù, te Taù kai.*

Meta, æ. f. *Te Tuakoi, te Fakagata, te Gataaga.*

Metallum, i. n. *Te Metalo *, Te u mea fefeka kehekehe.* v. g. *Aulo *, Siliva *, Pulu,*etc.

Methodus, i. f. *Te Akoaga,* = *te Fai puleaki ki te ako, pe ki te kumi o te mooni.*

Metior, iris, mensus sum, iri. v. d. *Fuafua, Fua.*

Meto, is, (messui), messum, ere. v. a. *Tuusifulumeto* *, — *Fuai vite* *, *utu tau.*

Metor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakatotonu, Faka iloga, Fakagata.*

Metreta, æ. f. *Te Meteleta* *. *Ko te fuafua o mea kua vai.* (liquide).

Metuendus, a, um. p. fut. **Metuo.** *Ka matakulia.*

Metuens, entis. p. præs. **Metuo.** *Mataku age.*

Metuo, is, tui, ere. v. n. *Mataku, Tuânia, Manava sii* : Non est quod metuas, *E mole he mea keke matakuai.*

Metus, ûs. m. *Te Mataku, te Manava sii, te Tuania.*

Meus, a, um. adj. posses. *Toku, Taku.*

Mi. voc. **Meus.** a, um : Mi fili ! *E sioku foha.*

Mica, æ. f. *Te Evei mea, te Momo i mea.*

Micans, antis. p. præs. **Mico.** *Gigila, Pupula.*

Mico, as, ui, are. v. n. *Gigila; Pupula.*

Migro, as, avi, atum, are. v. n. *Aunofo, Alu o aunofo.*

Miles, itis. m. *Te Solia* *, *te Milite* *.

Militaris. m. f. re. n. adj. *E uhiga ki te solia* *, — *ki te tau.*

Militia, æ. f. *Te Aga tau, te Uhiga o te gaue i te tau.*

Milito, as, avi, atum, are. v. n. *Nofo i te tau, Tau.*

Mille. n. indecl. *Afe.* plur. **Millia,** um. *Ihi afe.*

Millenarius, a, um. adj. *Tahi tua afe.* = *Te Faahiga heletiko* *.

Milliès. adv. *Tua afe.*

Minæ, arum. f. plur. *Te Manavahe, te Faka mataku.*

Minax, acis. adj. *Ae e Fakamanavahe age.*

Minimè. adv. *Mole aupito, Kailoa.*

Minimum, i. n. *Te Mea sii aupito, Tona sii ifo aupito.*

Minimus. a, um. adj. superl. **Parvus...** *Te sii aupito, te Mulimuli.*

Minister, tri. m. *Te Tauhi, te Fakalogo.*

Ministerium, ii. n. *Te Tauhiaga, te Faka logoaga, te Gaue.*

Ministro, as, avi, atum, are. v. a. *Tauhi, Avage, Tuku age.*

Minitans, antis. p. præs. **Minito.** *Faka mataku, Fakamanavahe.*

Minor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakamanavahe, Faka matakui.*

Minor. m. f. us. n. comp. **Parvus...** *Sii ifo.*

Minuo, is, ui, tum, ere. v. a. *Fakasii.* = *Faai.*

Minùs. adv. *Sii ifo, Sii fau.*

Mirabilis. m. f. le. n. adj. *Fakaofoofo, Lelei aupito.*

Mirabiliter. adv. *Lelei aupito.*

Miraculum, i. n. *Te Mea faka mana mana, Te mea Fakatala ki tupua, te Mea faka iloga; te Milakulo* *.

Mirans, antis. p. præs. **Miror.** *Ae kua ofo.*

Mirè. adv. *Lelei aupito.*

Miror, aris, atus sum, ari. v. d. *Ofo, Puna mauli.*

Mirus, a, um. adj. *Faka ofo, Mea lelei aupito, Faka puna mauli.*

Misceo, es, ui, mistum vel mixtum, ere. v. a. *Fiofio :* Miscuit utile dulci.

Miser, ra, rum. adj. *Malaia, Masiva.*

Miserè. adv. *Faka malaia, Faka masiva.*

Misereor, eris, misertus sum, eri. v. d. *Ofa mamahi :* — pauperum.

Miseria, æ. f. *Te Malaia, te Masiva, te Mamahi.*

Misericordia, æ. f. *Te Loto ofa, te Ofa :* Misericordiâ motus.

Misericorditer. adv. *Faka ofa ofa.*

Misericors, cordis, adj. (*Tagata*) *Loto ofa, Aga ofa, Manava ofa.*

Miseritus, a, um. (et) **Misertus,** a, um. p. præt. **Misereor.** *E ofa.*

Missio, onis. f. *Te Fekau, te Momoli, te Tukuage.*

Missus, a, um. p. præt. **Mitto.** *Fekau ia, Momoli ia, Laku ia.*

Mitigatus, a, um. p. præt. **Mitigo.** *Malu ia, Fimalie ia.*

Mitigo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka malui, Faka la lata ; Faka fimalie i.*

Mitis. m. f. te. n. adj. *Aga lelei, Aga malie, Malu.*

Mitto, is, misi, missum, tere. v. a. *Fekau, Momoli, Laku, Ai, Liaki, Faka mavae.*

Mixtura, æ. f. *Te Fiofio ; te Mea kehekehe e fakatahi :* — myrrhæ et aloes.

Mixtus, a, um. p. præt. **Misceo.** *Fiofio ia.*

Mna, æ. f. *Te Kii paaga afea :* Da mibi decem mnas.

Mobilis. m. f. le. n. adj. *E faa gaueue, Fe alu aki,* ***Mole*** *tuumau.*

Mobilitas, atis. f. *Te Fe alu aki te Faa ga ue ue.*

Moderatio, onis. f. *Te Faifai lelei, te Faifai malie.*

Modero, as, avi, atum, are. (rarè). v. a. (et) **Moderor,** aris, atus sum, ari. v. d. *Faifai lelei, Faifai malie, Faka tua i.*

Modestia, æ. f. *Te Aga faka apa apa, te Faka logologo, te Taupau o te mata.*

Modestus, a, um. adj. *Ae e Faka apa apa, E faka logo logo, E popoi.*

Modicus, a, um. adj. *Sii sii, Vai vai.*

Modium, ii. n. *Te Fuafua o te akau e tega, te Motio *.*

Modò. adv. *Ananai, Anai, Aipe, Gatapè :* Non vos modò, sed nos etiam.

Modus, i. m. *Te Aloga, te Nofo feia, Fena, te Faahiga nofo.*

Mœnia, ium. n. plur. *Te A maka.*

Mœrens, entis. p. præs. **Mæreo.** *Ma mahi, Loto vaivai.*

Mœreo, es, mestus sum,

ere. v. n. *Nofo mamahi, Loto vaivai.*

Mœror, oris. m. *Te Ma mahi, te Loto mamahi.*

Mœstitia, æ. f. *Te Matamata mamahi.*

Mœstus, a, um. adj. *Mamahi, Matamata mamahi.*

Mola, æ. f. *Te Fuaga, te Maka moloki mea.*

Molarius, a, um. adj. *Ae e mio te fuaga o te fále mio fulumeto* *.

Molendinum, i. n. *Te Fale mio fulumeto* *.

Moles, is, f. *Te Tuuga mea, te Mea lahi, te Mea mamafa, te Mea fuu lahi, te Faigata.*

Molestè. adv. *Faigataa, Ma mahi, Pago.*

Molestia, æ. f. *Te Faigataa, te Ma mahi, te Pago.*

Molestus, a, um. adj. (*Tagata*) *Fakakinakina, Faigataa, Pago.*

Molio, is, ire, (et meliùs) **Molior,** iris, itus sum, iri. v. d. *Kumi, Fakaala.*

Mollis. m. f. le. n. adj. *Malu, Makalulu, Vaivaì.*

Mollities, iei. f. *Te Mâlulu, te Pelu gafua, te Vaivai o he mea.*

Momentum, i. n. *Te Vahaa temi * sii, te Faka nou nou pe, te Mea :* Quod est maximi momenti.

Monasterium, ii. n. *Te Fale faka mamahi.*

Moneo, es, ui, itum, ere. v. a. *Faka ilo ilo, Ako n aki.*

Monitum, i. n. *Te Faka iloilo, te Ako n aki.*

Monitus, a, um. p. præt. **Moneo.** *Ilo ia, Akonaki ia.*

Mons, tis. m. *Te Mouga.*

Monstratus, a, um. p. præt. **Monstro.** *Faka iloilo ia.*

Monstro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ha, Faka iloilo.*

Monstrum, i. n. *Te Faikehe o he mea, He mea faikehe.*

Montanus, a, um. adj. *Fáka mouga, Mouga.*

Monumentum, i. n. *Te Mea faka manatu, te Faka iloga kehekehe, te Fale lotu,* etc.

Mora, æ. f. *Te Tuai, te Faka tuai.*

Moratus, a, um. p. præt. **Moror.** *Tuai ia.*

Morbus, i. m. *Te Mahaki.*

Mordeo, es, momordi, morsum, ere. v. a. *Uusi, Kai, Uu.*

Mores, um. m. plur. **Mos.** *Te Aga.*

Morior, moreris, mortuus sum, mori. v. d. *Mate, Puluhia, Maliu* (pro sacerdotibus et rege).

Mors, mortis. f. *Te Mate, te Puluhia, te Maliu.*

Morsus, ûs. m. *Te Uû.*

Mortalis. m. f. le. n. adj. *Kau ki te mate, Kau i he aho.*

Mortalitas, atis. f. *Te Faa mate, te Mate gafua, te Fai lahi o te mate.*

Mortuus, a, um. adj. (*Tagata*) *Kua mate ia, Kua puli ia.*

Mos, moris. m. *Te Aga.* = *O hage... :* More leonum, *O hage ko niihi laione* *.

Motio, onis. f. *Te Houhou, te Laga o he mea i te talaga.*

Motus, a, um. p. præt. **Moveo.** *Hou ia, Lia lia ki ia, Manava ia.*

Motus, ûs. m. *Te Mamio, te Galulu, te Manava, te Ueue.*

Moveo, es, movi, motum, ere. v. a. *Ueuei, Faka gaue, Faka gaue ue, Faka tupu.*

Mox. adv. *Anai, Vave.*

Mucro, onis. m. *Te Mata, te Muamua (o he mahafu.)*

Mugio, is, ivi (vel ii), itum, ire. v. n. *Tagi (o te manu, pipi,* etc.), *Houlu (o te tai.)*

Mugitus, ûs. m. *Te Tagi, te Houlu.*

Mula, æ. f. *Te Mula * (Ko te manu fafine).*

Mulceo, es, lsi, lsum, cere. v. a. *Fâfâ, Faka malui, Fakala lata.*

Mulcta et **Multa,** æ. f. *Te Tua, te Totogi o he hala.*

Mulcto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tua, Faka totogi.*

Muliebris. m. f. bre. n. adj. *Fakafafine, E kau ki te fafine.*

Mulier, eris. f. *Te Fafine.*

Multiplex, icis. adj. *E lahi ona mea,* v. g. *Faahi, Uhiga, Hahai.*

Multiplicatus, a, um. p. præt. **Multiplico.** *Faka lahi ia; Hahai ia.*

Multiplico, as, avi, atum, are. v. a. *Faka lahi, Faka hahai; Fai liuga.*

Multitudo, inis. f. *Te Hahai, te Toko lahi.*

Multò. adv. *Lahi, Lelei age, Lahi ake.*

Multùm. adv. *Lahi aupito.*

Multus, a, um. adj. *Lahi, Hahai.*

Mulus, i. m. *Te Mula * (Ko te manu tagata.)*

Mundanus, a, um. adj. *Faka tagata, Faka malama.*

Mundatus, a, um. p. præt. **Mundo.** *Maa lelei ia.*

Munditia, æ. f. *Te Maa, te Teu teu lelei.*

Mundus, a, um. adj. *Maa, Tasilo.*

Mundus, i. m. *Te Malama nei, te Atulaulau.*

Munificentia, æ. f. *Te Aga ofa, te Foaki lahi.*

Munificus, a, um. adj. *Tagata ofa.*

Munimen, inis. n. *Te Tokoni aga.*

Munimentum, i. n. *Te Tokoni aga.*

Munio, is, ivi (vel ii), itum, ire. v. a. *Faka malohi, Fai gaue, Tokoni aki he mea,* v. g. *he kolo.*

Munitus, a, um. p. præt. **Munio.** *Malohi ia, Tokoni ia.*

Munus, eris. n. *Te Faiva, te Gaue, te Ofa, te Mologa.*

Murmur, ris. n. *Te Logo aa, te Muna, te Houlu, te Ko kolo, te Ga gana.*

Murmuro, as, avi, atum, are. v. n. *Houlu, Logoaa, Munamuna, Fe gui gui, Ga gana.*

Murus, i. m. *Te A maka.*

Mus, uris. m. *Te Kuma.*

Musca, æ. f. *Te Lago* : Puer, abige muscas.

Museum, i. n. *Te Fale tanaki aga mea kehekehe,* v. g. *figota, manu, maka koloa ia,* etc., etc. = *Te Muse* *.

Musica, æ. f. (et) **Musice,** es. f. *Te Musika* *, *te Hiva mo te Mea faka tagi.*

Musicus, i. m. *Te Tagata poto i te musica* *.

Mussito, as, avi, atum, are. v. n. *Muna, Fanafana.*

Mustum, i. n. *Te Vino* * *foou, Heeki gaohi ke vino* *.

Mutabilis. m. f. le. n. adj. *Fealuaki gafua, Mamio gafua, Feliliuaki gafua.*

Mutatio, onis, f. *Te Feliliuaki, te Mamio.*

Mutatus, a, um. p. præt. **Muto.** *Liliuia, Keheia.*

Mutesco, is, ere. v. n. *Fakaau o noa, Fakaau o fakalogologo.*

Mutilatio, onis. f. *Te Sipii, te Hifii, te Maumau, te Hiki.*

Mutilo, as, avi, atum, are, v. a. *Sipii, Tuusi, Maumau, Lau kovi.*

Mutilatus, a, um. p. præt. **Mutilo.** *Sipiia, Tuusiia, Motuia.*

Muto, as, avi, atum, are. v. a. *Liliu, Hiki.*

Mutuatio, onis. f. *Te Nono.*

Mutuatus, a, um. p. præt. **Mutuor.** *Ae kua nonoia.*

Mutuo, as, avi, atum, are. v. a. *Nono.*

Mutuor, aris, atus sum, ari. v. d. *Nono.*

Mutus, a, um. adj. *Noa.*

Mutuum, i. n. *Te Fakatatau, te Taui;* = *te Nono paaga, Kae liliu mo ona fua.*

Mutuus, a, um. adj. *Fakatatau, Fefaiaki.*

Myrrha, æ. f. *Te Mila* * *(Ko te akau magoni.)*

Mysterium, ii. n. *Te Misitelio* * *(Ko te mea fufu.)*

N

Nactus, a, um. p. præt. **Nanciscor.** *Ae na iloi he mea, Mauia.*

Nam, namquè. conj. *He:* Nam quid ago? Nam quis te jussit?

Nanciscor, eris, nactus sum, nancisci. v. d. *Iloi, Mau.*

Nardum, i. n. (et) **Nardus,** i. f. *Ko te akau magoni.*

Nares, ium. f. plur. *Te Pogai tolau, Avai ihu.*

Narratio, onis. f. *Te Lau faka lelei o he mea kua fai.*

Narro, as, avi, atum, are. v. a. *Talanoa, Fakaauau he mea kua fai.*

Nasciturus, a, um. p. fut. **Nascor.** *Ka tupuia.*

Nascor, eris, natus sum, nasci. v. d. *Tupu, Fanau.*

Nasus, i. m. *Te Ihu.*

Nata, æ. f. *Te Taahine.*

Natales, ium. m. plur. *Te*

Tupu, te Fanaui. = *te Aho maletile**.

Natalis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te tupu :* Dies natalis, *Te aho tona tupu.*

Natatio, onis. f. *Te Kakau.*

Natatoria, æ. f. *Te Maanuaga :* Vade ad — Siloe.

Natio, onis. f. *Te Hahai, te Faahiga, te Fenua; he Puleaga.*

Nativus, a, um. adj. *Ae kua tupu i te fenua, Tagata o te fenua.*

Nato, as, avi, atum, are. v. n. *Kakau.*

Natu. indecl. (abl. **Natus.**) *Aki te tupu, Aki te tau :* Major natu, *Lahi ake* (*Tona tupu muamua.*)

Natura, æ. f. *Te Natula*, te Uhiga, te Aloga, te Aga* (*Te tafito o te u mea fuape.*)

Naturalis. m. f. le. n. adj. *E uhiga ki te natula **.

Natus, a, um. p. præt. **Nascor.** *Tupuia.*

Natus, i. m. *Te Foha, te Fanau.*

Naufragium, ii. n. *Te Maumau o te vaka, te Tukia o te vaka.*

Naufrago, as, avi, atum, are. v. n. *Tukia, Maumau* (*te vaka.*)

Naufragus, a, um. adj. (*Tagata*) *Kua tukia tona vaka.*

Nausea, æ. f. *Te Mahaki tai, te Fakalialia.*

Nauseo, as, avi, atum, are. v. n. *Mau te mahaki tai.*

Nauta, æ. m. *Te Tagata takatai.*

Navalis. m. f. le. n. adj. *E uhiga ki te vaka.*

Navigatio, onis. f. *Te Folau vaka.*

Navigator, oris. m. *Te Tagata folau vaka.*

Navigo, as, avi, atum, are. v. n. *Folau vaka.*

Navis, is. f. *Te Vaka.*

Navo, as, navavi, atum, are. v. a. *Gaue fakalelei, Failelei, Tauhi lelei.*

Ne. conj. *Molemo.* = *Aua naa :* Ne tu quidem à nave recedere voluisti. = *Naa :* Ne quis exiret, *Naa alu he tahi.*

Ne. conj. interrog. *Pe e ke?* Tu ne es ? *Pe ko koe?* Valet ne? *Pe e maloloia?*

Nebula, æ. f. *Te Nenefu, te Ao...*

Nebulosus, a, um. adj. *Nenefu, Aoa :* Cœlum —.

Nec, Neque. conj. *Molemo, Mole :* Non possum nec cogitare.

Necatus, a, um. p. præt. **Neco.** *Tamateia, Fakapogiia.*

Necdum. adv. *Molemo, Heeki ai.*

Necessarius, a, um. adj. *Aoga, Feala, Ae e mole feala tona hee i ai, Ae e mole feala tona hee hoko...*

Necesse. indecl. *Aoga, E tonu ke...*

Necessitas, atis. f. *Te Mole feala ke hala, te Hee feala ke hala mo mau he mea, te Masiva.*

Neco, as, avi (vel) cui,

atum (vel) otum, are. v. a. *Tamate, Fakapogi.*

Necto, is, nexui, nexum, nectere. v. a. *Fihu, Fakafihi, Hai, Nonoo...*

Nedùm. conj. *Kae molemo, Mole aupito, Mamao age ke :* Nedùm parcam.

Nefarius, a, um. adj. *Agakovi.*

Nefas. n. indecl. *E mole feala, E mole gafua.*

Nefastus, a, um. adj. *Malaia, Heefaa lau.*

Negatio, onis. f. *Te Kailoa, te Fakafisi.*

Neglectus, a, um. p. præt. **Negligo.** *Siakiia, Tukuia, Tukunoaia.*

Negligens, entis. p. præs. **Negligo.** *Haga noa, Loto noa.*

Negligenter. adv. *Fakaloto noa, Hee tokaga.*

Negligentia, æ. f. *Te Haganoa, te Lotonoa, te Hee tokaga.*

Negligo, is, exi, ectum, gere. v. a. *Tukunoa, Liaki, Mole taupau.*

Nego, as, avi, atum, are. v. a. *Tala kailoa, Fakafisi, Fakapuaka.*

Negotians, antis. p. præs. **Negotior.** *Tagata faka tau koloa aki te mea fakamalama.*

Negotiatio, onis. f. *Te Fakatau.*

Negotiator, oris. m. *Ae e fai fakatau, Gaohi paaga, Gaohi mea kehekehe.*

Negotior, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakatau, Fefakatauaki.*

Negotiosus, a, um. adj. *Fehagaaki, Femautakina.*

Negotium, ii. n. *Te Mea kehekehe e fai, te Gaue.*

Nemo, inis. m. f. *Te Mole he tahi.*

Nemorosus, a, um. adj. *Vaoa, Vaolahi, Akau lahi.*

Nempè. adv. *Ifoki, Ae ni foki :* Mitte ambos, nempè Jacobum et Joannem.

Neo, es, nevi, etum, ere. v. a. *Fi, Lalagi.*

Nepos, otis. m. *Te Mokopuna (tagata).*

Neptis, is. f. *Te Mokopuna (fafine).*

Nequam. m. f. n. adj. indecl. *Mole aoga, Kovi, Agakovi.*

Nequaquàm. adv. *Mole aupito, Kailoa aupito.*

Nequeo, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. n. *Mole faafai, Mole alafia.*

Nequitia, æ. f. *Te agakovi, te Kaka.*

Nervus, i. m. *Te Iviivi, te Kii mea faka tahi, te Filo o te kalolo.*

Nescienter. adv. *Hee iloi :* Nescienter feci.

Nescio, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Mole iloi, Mole logoi.*

Nescius, a, um. adj. *Ae e mole iloi :* Nescius transgressus sum.

Neuter, tra, trum. adj. *Mole he tahi ia naua :* Neutrum elegi.

Neutiquàm. adv. *Mole aupito.*

Neve (vel ne). conj. *Pe e mole ke.*

Nex, necis. f. *Te Mate, te Fakapogi.*

Nexus, a, um. p. præt. **Necto.** *Haisia, Gaohaa.*

Nexus, ûs. m. *Te Nonoo, te Hai.*

Nicto, as, are (et) **Nictor**, aris, atus sum, ari. v. d. *Kemokemo.*

Nidus, i. m. *Te Moeaga manu, te Fatai.*

Niger, gra, grum. adj. *Uli, Likoliko.*

Nigritia, æ. f. (et) **Nigritudo**, dinis. f. *Te Uli.*

Nihil. adv. (et) n. indecl. *Mole he mea; te Atea, te Noa.*

Nihilominùs. adv. *Logo agepe, Kae.*

Nihilum, i. n. *Te Mole he mea, te Noa, te Hala mo mea.*

Nimbus, i. m. *Te Ao uli, te Afa, te Ua lahi.*

Nimiè, Nimio. adv. *Lahi fau.*

Nimìs. adv. *Lahi fau.*

Nimius, a, um. adj. *Ae e lahi fau.*

Nisi. conj. *Ka na aua, mo Kapau e mole.*

Nitens, entis. p. præs. **Niteo.** *Gigila, Pupula.*

Niteo, es, ui, ere. v. a. *Gigila mai, Pupula.*

Nitidus, a, um. adj. *Maa lelei, Momole, Gigila.*

Nitor, eris, nisus (et) nixus sum, niti. v. d. *Faiga, Falala.*

Nivo, is, ere. v. n. *E to te nive*.*

Nix, nivis. f. *Te Nive *.*

No, as, avi, are. v. n. *Kakau.*

Nobilis. m. f. le. n. adj. *Aliki, Iloa, Kololia ia *, Maoluga.*

Nobilitas, atis. f. *Te Alikiaga, te Maolugaaga.*

Nobilito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaaliki, Fakanofo ko te aliki, Hiki ake.*

Nobiscum (cum nobis). *Mo tatou.*

Noceo, es, cui, itum, ere. v. n. *Gaohi kovi, Fakakovi, Iku kovi.*

Nocte (et) **Noctu.** abl. **Nox.** *I te pouli; I te po.*

Nocturnus, a, um. adj. *Fakapouli, I te pouli.*

Nodo, as, avi, atum, are. v. a. *Nonoo, Hai, Faga.*

Nodosus, a, um. adj. *Pogapoga, Poga.*

Nodus, i. m. *Te Poga* (*o te akau pe ko he akau.*)

Nolens, entis. p. præs. **Nolo.** *Mole pau, Mole fiafai.*

Nolo, non vis, nolui, nolle (v. *fäikehe*). *Mole pau, Aua naa.*

Nomen, inis. n. *Te Higoa, te Huafa.*

Nomino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahigoa, Paui aki te higoa.*

Non. adv. *Kailoa, Mole.*

Nonagenarius, a, um. adj. *Ae kua katoa inạ tau e hivagofulu.*

Nonagesimus, a, um. adj *Tona hivagofulu.*

Nonaginta. adj. indecl. *Hivagofulu.*

Nondùm. adv. *Heeki ai.*

Nongenti, æ, a. adj. plur. *Hivageau.*

Nonne. adv. *Pee Molemo :* Nonne vides ?

Nonnullus, a, um. adj. *He, Ihi, Ni ihi.*

Nonus, a, um. adj. *Tona hiva :* Hora nona.

Norma, æ. f. *Te Ekele* *, *te Fuafua, te Fakatotonuaga o he mea.*

Nos. pron. nostrûm, nostrî. genitiv. *Maua, Taua, Matou, Tatou.*

Nosco, is, novi, notum, scere. v. a. *Iloi :* Quia non novi hominem. Faciunt quod nesciunt.

Nosmet. pron. *Ia tatou, Ia matou, Ia taua, Ia maua.*

Noster, tra, trum. adj. et pron. pos. *Tatatou, Totatou, Atatou, Otatou.*

Nota, æ. f. *Te Faka iloga, te Tohi, te Faka iloga o te hiva kua tohi.*

Notitia, æ. f. *Te Iloi.*

Noto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ilogai, Akonaki mamahi, Tohi niihi mea moo faka manatu.*

Notus, a, um. p. præt. **Nosco.** *Iloa, Haia.* = *Kaiga.*

Novem. indecl. *Hiva.*

Noverca, æ. f. *Te Faeaki, te Fafine ohoana mo te Tagata i te hili o te mate o tona uluaki kaiga nee ina mau mai ai niihi fanau.*

Noviès. adv. *Tua hiva.*

Novitas, atis. f. *Te Foou, te Agafoou; te Aga o te foou.*

Novo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafoou.*

Novus, a, um. adj. *Ae e foou, Fakafoou.*

Nox, noctis. f. *Te Pouli, te Po.*

Noxa, æ. f. *Te Hala, te Malaia.*

Noxius, a, um. adj. *Ae e kovi, E mole aoga, E hala.*

Nubes, is. f. *Te Ao.*

Nubilo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Ao ia te lagi, Ao a.*

Nubo, is, psi, ptum, bere. v. a. et n. *Ohoana, Faka mau.*

Nuditas, atis. f. *Te Telefua, te Masiva, te Hala mo teu.*

Nudo, as, avi, atum, are. v. a. *Tatala te kofu, Faka telefua, Faka masiva i.*

Nudus, a, um. adj. *Tele, Telefua.*

Nugæ, arum. f. plur. *Te Vai ga, te Gaoi pe, te Mea noa.*

Nugor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tala te vaiga, Tala te mea noa, Gaoipe.*

Nullatenùs, Nullo modo. adv. *Mole aupito.*

Nullus, a, um. adj. *Mole he tahi.*

Nùm. adv. *Pe e ke.*

Numen, inis. n. *Te Atua pagani* * *:* Numina falsa, *Tautà atua pagani* *.

Numerabilis. m. f. le. n. adj. *E fe ala tona lau.*

Numero, as, avi, atum, are. v. a. *Lau, Lau i numelo* *; *Laue fia.*

Numerosus, a, um. adj. *Lahi, Hahai, Tokolahi.*

Numerus, i. m. *Te Numelo* *, *te Lahi, te Fia.*

Nummularius, a, um.

adj. *Tagata fetotogiaki ia paaga.*

Nummus, i. m. *Ia Paaga kehekehe, Koga paaga.*

Numquid. adv. *Pe :* — ego sum, Domine.

Nunc. adv. *Anai, Anai nei.*

Nuncupo, as, avi, atum, are. v. a. *Lau, Faka higoa, Faka nofo.*

Nundinæ, arum. f. plur. *Te Malae fakatau, te Fakatauaga.*

Nundinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakatau.*

Nunquàm. adv. *Mole aupito i he aho ki mua mo ki muli.*

Nuntio, as, avi, atum, are. v. a. (et) **Nuncio.** etc. *Fakailoilo, Fekau, Fetapa.*

Nuntius (et) **Nuncius**, ii. m. *Te Fekau, te Logo.*

Nuper. adv. *Mole fualoa, Hoki fai.*

Nupta, æ. f. *Te Fafine ohoana, te Ohoana.*

Nuptiæ, arum. f. plur. *Te Ohoana, te Fakamau, te Matelimonio* *.

Nuptialis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te fakamau.*

Nupturus, a, um. p. fut. **Nubo.** *Ka fakamau.*

Nuptus, a, um. p. præt. **Nubo.** *Ohoana ia, Fakamau ia.*

Nuptus, ûs. m. *Te Fakamau, te Ohoana.*

Nurus, i. f. *Te Fafine ae e ohoana mo te tama tonu o te api.*

Nuspiàm (et) **Nusquàm.** adv. *Mole i he potu.*

Nutans, antis. p. præs. **Nuto.** *Ae e mole toka mau, Gagaue, Fealuaki.*

Nuto, as, avi, atum, are. v. n. *Gagaue, Lialia ki, Femioaki.*

Nutrimentum, i. n. *Te Magisi (o te tamasii, mo te manu.)*

Nutrio, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Fafaga, Taupau, Pusiaki.*

Nutritor, oris. m. *Te Tagata e ina fagai,... e ina taupau te tamasii.*

Nutritus, a, um. p. præt. **Nutrio.** *Fagaiia, Taupauia.*

Nutrix, icis. f. *Te Fafine e ina faka kuku he tamasii.*

Nutus, ûs. m. *Te Kamo, te Pau o te loto, te Kalokalo o te ulu.*

Nycticorax, acis. m. *Te Peka.*

O

O! interj. *Oie!* O mi Pater, *Oie Tamai!*

Ob. præp. *Ko te uhi ko :* — eam rem.

Obcæco. vide **Occæco...**

Obdormio, is, ivi et ii, itum, ire. **Obdormisco**, is, ere. v. n. *Moe, Mau moe.*

Obduco, is, duxi, ctum, cere. v. a. *Kapu ki mua, Taki*

ki..., *Uufi*, *Puipui* : Obducere nubes cœlo, *Uufi aki te lagi te ao.*

Obduratio, onis. f. *Te Fakafefeka*, *te Liliu o fefeka.*

Obduresco, is, ere. v. n. *Fefeka*, *Fakaau o fefeka.*

Obduro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafefeka*, *Katakii malohi.*

Obediens, entis. p. præs.

Obedio. *Talagafua*, *Faigafua*, *Fakalogo.*

Obedientia, æ. f. *Te Talagafua*, *te Fakalogo.*

Obedio, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. n. *Fakalogo*, *Talagafua.*

Obeo, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. a. *Alu*, *Aahi*, *Fealuaki*, *Tali* : Mortem obire, *Tali te mate.*

Obex, icis. m. *Te Tekeiaga*, *te Taofiaga*; *te Efihiaaga.*

Obiter. adv. *I te fagona*, *I te haele.* = *Tatau mo* accidentaliter; *Fakaalafiape*, *Fakameameape.*

Obitus, ûs. m. *Te Mate*, *te Fakaosi o te manava* : Si non est dies obitûs.

Objicio, is, jeci, jectum, jicere. v. a. *Hakili*, *Ha age*; *Kinau*, *Teteke*, *Fakamatala.*

Objurgatio, onis. f. *Te Akonaki mamafa*, *te Itagii.*

Objurgo, as, avi, atum, are. v a. *Akonaki*, *Teteke*, *Fakamanava he.*

Oblatio, onis. f. *Te Molaga*, *te Ofa*, *te Foaki.*

Oblatus, a, um. p. præt.

Offero. *Foakiia*, *Momoliia*; *Avageia.*

Oblectamentum, i. n. *Te Gaoi*, *te Mea fakafiafia*; *te Mea fakamalolo.*

Obligatio, onis. f. *Te Fakapapau*, *te Fakatotonu o te loto*, *te Pau o te loto*; *te Mauaaga o he tahi.*

Obligo, as, avi, atum, are. v. a. *Hai*, *Fakapapau*, *Fakamooni o te loto.*

Obliquè. adv. *Fakatafa*, *Fakafaahi*, *Fakapikopiko*, *Fakaheihei.*

Obliquo, as, avi, atum, are. v. a. *Ai fakafaahi*, *Fakatafa*, *Fakapikopiko*, *Fakaheihei.*

Obliquus, a, um. adj. *Fakatafa*, *Fakafaahi*, *Fakapikopiko.*

Oblitus, a, um. p. præt.

Obliviscor. *Ae e galo ia te ia*, *Pulipuli.*

Oblivio, onis. f. *Te Galo*, *te Puli.*

Obliviosus, a, um. adj. *E faa galo.*

Obliviscor, eris, oblitus sum, oblivisci. v. d. *Galo*, *Fakagalo.*

Obmutesco, is, obmutui, ere. v. n. *Noa*, *Fakalogologo.*

Obnitor, eris, nixus sum, niti. v. d. *Faiga ki*, *Tetekei ki...*

Obnixè. adv. *Fakamalohi.*

Obnixus, a, um, vel **Nisus.** adj. *Ae e faiga*, *Tetekei*, *Lolomi.*

Obnoxius, a, um. adj. *Fa-*

kalogo, Nofo i te pule : Obnoxius regi.

Obnubilo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaao, Uufiaki te ao.*

Obnubilus, a, um. adj. *Fakapouli.*

Oborior, iris, ortus sum, oriri. v. d. *Tupu, Tuputupu, Lala.*

Obortus, a, um. p. præt. **Oborior.** *Tupuia, Tuputupuakeia, Lalaia.*

Obrepo, is, psi, ptum, pere. v. n. *Heheka, Hulu mai.*

Obruo, is, rui, rutum, ruere. v. a. *Tanu, Uufi aki te kele, Tatao, Lailai, Mou.*

Obrutus, a, um. p. præt. **Obruo.** *Tanuia, Tataoia.*

Obscenè. adv. *Fakakovi, Fakalialia.*

Obscenitas, atis. f. *Te Agakovi, te Aga fakalialia.*

Obscenus, a, um. adj. *Kovi, Fakalialia.*

Obscurè. adv. *Fakapouli.*

Obscuritas, atis. f. *Te Pouli, te Fakapouli, te Fakanenefu.*

Obscuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapoulii, Fakanenefui, Uufi.*

Obscurus, a, um. adj. *Fakapouli, Fakapouliuli, Nenefu, Fufu; Tagata noa.*

Obsecro, as, avi, atum, are. v. a. *Hu, Kolekole.*

Obsequium, ii. n. *Te Ofa, te Loto manavaofa, te Tauhi.*

Obsequor, eris, secutus sum, qui. v. d. *Ofa, Fakalogo, Fai ki; Alu muli ki...*

Obsero, as, avi, atum, are. v. a. *Kalavi *, Pupunu aki te kalavi *, Fakamau.*

Observans, antis. p. præs. **Observo.** *Ae e tauhi, Ae e taupau :* Observans cultûs divini, *Ae e ina tauhi te tootoga tapu, te lotu a te Atua.*

Observantia, æ. f. *Te Tauhi, te Taupau, te Fakaapaapa.*

Observo, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, Tauhi, Vakavakai; Sio, Tokagai, Fakatokagai.*

Obses, idis. m. *Te Mea fakamooniaki; Ko niihi tagata, pe ko ni koloa e avage ki he taki moo fakamooni aki te fakalelei, pe ko he fakatau.*

Obsideo, es, edi, essum, idere. v. n. et a. *Fakahaga, Tau..., Puipui he kolo.*

Obsidio, onis. f. *Te Puipui feia he kolo ke mau.*

Obsisto, is, stiti, stitum, ere. v. n. *Teteke, Lolomi, Pupunu (te ala).*

Obstetrix, icis. f. *Te Fafine fakafanau.*

Obstetrico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafanau.*

Obstinatio, onis. f. *Te Lolomi malohi, te Nofo mau :* Obstinatio fidei, *Te nofo mau i te fite *. = te Kinau.*

Obstino, as, avi, atum, are. v. n. *Pau, Loto malohi.*

Obsto, as, titi, atum (vel) itum, are. v. n. *Pupunu, Tetekei :* Nihil obstat mihi quin...

Obstruo, is, xi, ctum, ere.

v. a. *Fakagaohaa*, *Pupunu*.

Obstupefacio is, feci, factum, ere. v. a. *Faka ofo*, *Fakapuna mauli*.

Obstupefactus, a, um. p. præt. **Obstupefacio**. *Ofo ia*, *Vana vana ia*.

Obstupesco, is, pui, pescere. v. n. *Ofo lahi*.

Obsurdesco, is, dui, descere. v. n. *Faka au o tuli*.

Obtempero, as, avi, atum, are. v. a. *Faka logo*, *Alu muli ki...*

Obtestor, aris, atus sum, ari. v. d. *Hu*, *Kole kole mamahi*.

Obtineo, es, ui, entum, ere. v. a. *Mau i te faiga ki ai*.

Obtrectatio, onis. f. *Te Fatufatu*, *te Fasituu*, *te Nukinuki*, *te Maheka*.

Obtrecto, as, avi, atum, are. v. a. *Fasi tuu*, *Tala noa kovi*, *Faka kovi i*.

Obtuli. perf. **Offero**.

Obturo, as, avi, atum, are. v. a. *Pupunu*, *Fakafisi ki...*

Obumbratio, onis. f. *Te Fakapo uli o te malumalu aga*; = *te Tokoni aga*.

Obumbro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapouli i*, *Faka malumalu i*.

Obvenio, is, veni, ntum, ire. v. n. *Hoko mai*, *Fai*, *To ifo* : Somnium obvenit, *Na fai he moe misi*.

Obviàm. adv. *I mua* : Ire obviàm alicui, *Fakafetaulaki ki he tahi*.

Obvius, a, um. adj. *Ae e alu o fakafetaulaki*, *Mea kua i mua*; *Nofo i mua*.

Occa, æ. f. *Te mea lato*.

Occæco et **Obcæco**, as, avi, atum, are. v. a. *Faka kivi*, *Fakapouli*.

Occasio, onis. f. *Te Fealaaga*, *te Fakafeala*, *te Temi* * *aoga*, *te Mauaga*, *te Mea e tupu ai te hoko o he mea*.

Occasus, ûs. m. *Te Toaga o te laa*, (*o te mahina*, *o te fetuu*).

Occido, is, di, sum, dere. v. a. *Tamatei*.

Occido, is, i, occasum, ere. v. n. *To ifo* (*te laa*, *te fetuu*), *Puli*.

Occisus, a, um. p. præt. **Occido**. *Tamateia*, *Fakapogiia*.

Occo, as, avi, atum, are. v. a. *Lato* (*te kele*) : Occare triticum, *Lato te fulumeto* *.

Occubo, as, ui, itum, are. v. n. *Ta koto*, *Nofo*.

Occubui. perf. **Occumbo** et **Occubo**.

Occulo, is, ui, ltum, lere. v. a. *Fakafufu*, *Faka nono*.

Occultè. adv. *Fakafufu*.

Occulto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafufu*, *Fufu*, *Pouli*, *Fakapouli*.

Occultus, a, um. p. præt. **Occulo**. *Fufu ia*.

Occumbo, is, cubui, cubitum, mbere. v. n. *To ifo*, *Mate* : — morte, neci.

Occupatus, a, um. p. præt. **Occupo**. *Mau ia*.

Occupo, as, avi, atum, are.

v. a. *Mau, Taupau, Taofi.*

Occurro, is, i, ursum, ere. v. n. *Tafusi age, Haga age, Fakafetaulaki.*

Occurso, as, avi, atum, are. v. n. *Fakafetaulaki, Alu o felave, Tafusi.*

Occursus, ûs. m. *Te Fakafetaulaki, te Felave aga.*

Oceanus, i. m. *Te Tai, te Moana.*

Ocrea, æ. f. *Te Sulie* * *loloa, te Kofu vae e tau ki te tuli.*

Octavus, a, um. adj. *Tona valu.*

Octingenti, æ, a. adj. *Valu geau.*

Octo. indecl. *Valu.*

Octodecim. indecl. *Hogofulu ma valu.*

Octoginta. indecl. *Valugofulu.*

Oculus, i. m. *Te Mata, te Fofoga.*

Odi, (et) ivi (vel rarò) osus sum, isse. v. a. (v. *faikehe.*) *Fehia.*

Odiosus, a, um. adj. *Fehia ia, Fesia ia.*

Odium, ii. n. *Te Fehia.*

Odor, oris. m. *Te Nanamu, te Namu (kovi pe lelei).*

Odoramenta, orum. n. plur. *Te Magoni.*

Odorifer, ra, rum. adj. *Nanamu lelei, Magoni.*

Odoror, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakananamu, Namu.*

Offendiculum, i. n. *Te Tokaaga, te Tetekeaga.*

Offendo, is, di, sum, dere. v. a. et n. *Toka, Tuki, Aga kovi ki..., Meo ki...*

Offensa, æ. f. *Te Meo, te Aga kovi.*

Offensus, a, um. p. præt. **Offendo.** *Tukia ia, Toka ia, Kovi ia.*

Offero, fers, obtuli, oblatum, offerre. v. a. (v. *faikehe.*) *Momoli age, Foaki, Fai, Fakaha.*

Officina, æ. f. *Te Falefaiva, te Fale o te tufuga.*

Officiosus, a, um. adj. *(Tagata) Ofa, Faifai lelei, Faa gaue ki he tahi.*

Officium, ii. n. *Te Gaue, te Faiva, te Fai lelei, te Tauhi.*

Oh! Ohe! Oho! interj. *Hoi! Oi. (Lau i te ofo mo te mamahi mo te fiafia.)*

Olea, æ. f. *Te Akau ko te oliva* *.

Olens, entis. p. præs. **Oleo.** *Ae e magoni age, Namu lelei.*

Oleo, es, ui, itum, ere. v. a. et n. *Nanamu, Fakananamu, Namuku.*

Oleum, i. n. *Te Lolo (oliva*).*

Olfacio, is, feci, factum, ere. v. a. et n. *Hogi, Hohogi.*

Olfacto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahohogi, Holi :* Olfactare cœlum.

Olìm. adv. *I ona aho :* Olìm fuit senex.

Oliva, æ. f. *Te Fua i oliva* *.

Olivetum, i. n. *Te Potu e tuu i ai te oliva* * *; Ia oliveto* * *(Ko te mouga).*

Olla, æ. f. *Te Kulo* *.

Olus, eris. n. *Te Mohuku, te Fua i akau i te oloto* *.

Omen, inis. n. *Te Mânâ, te Kikite, te Faka iloga.*

Ominor, aris, atus sum, ari. v. d. *Mana age, Kikite.*

Omissus, a, um. p. præt. **Omitto.** *Tuku ia, Liaki ia.*

Omitto, is, si, ssum, ittere. v. a. *Tuku, Liaki, Haga noa ki...*

Omninò. adv. *Aupito :* — nihil, *Mole aupito he mea.*

Omnipotens, entis. adj. *Mafimafi, Ae e faafai mea fuli.*

Omnipotentia, æ. f. *Te Mafimafi, te Malohi hee gata.*

Omnis. m. f. ne. n. adj. *Fuape, Fulipe, Katoape, Ia mea fuape.*

Onager, gri. m. *Te Asino* ka ni vao.*

Onero, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ma mafa, Hiki, Faka lahi.*

Onerosus, a, um. adj. *Ma mafa, Fonu, Fai gataa, Tali gataa.*

Onus, eris. n. *Te Kavega, te Amoga, te Mea ma mafa kehe kehe.*

Onustus, a, um. adj. *Mamafa, Fonu; Ae kua faka kavega ia.*

Onyx, ychis. m. *Te Maka (lelei, maugataa.)*

Opera, æ. f. *Te Gaue, te Tau hi :* Opera egregia, *Gaue lahi; Ofa takimua.* = Hujus operâ; *I tona ofa.*

Operarius, a, um. adj. *Tagata gaue; Kau gaue.*

Operculum, i. n. *Te Pupunu, te Tapunu.*

Operimentum, i. n. *Te Tupenu, te Mea u ufi.*

Operio, is, perui, pertum, ire. v. a. *Pupunu; Tapunu, Uufi.*

Operor, aris, atus sum, ari. v. d. *Gaue, Ga ohi.*

Opertus, a, um. p. præt. **Operio.** *Pupunu ia, Uufi ia.*

Opes, um. f. plur. *Te Koloa, te Ma lohi, te Pule.*

Opimo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka sino, Faka gako, Faka koloa.*

Opimus, a, um. adj. *Sino Putaputa, mea Koloa ia, Mauli ia.*

Opinio, onis. f. *Te Loto, te Mahalo; te Faka kaukau.*

Opinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Loto ke..., Mahalo ki..., Loto ki...*

Opitulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tokoni ki..., Ofa ki...*

Oportet, ebat, uit, ere. v. n. def. *E aoga, E tonu ke, Lelei ke...*

Opperior, iris, oppertus sum, opperiri. v.d. *Ta tali, Tali.*

Oppetitus, a, um. p. præt. **Oppeto.** *Ausia ia, Alu ia, Tali ia.*

Oppeto, is, ivi et ii, titum, ere. v. a. et n. *Alu o tali te..., Tuku ki... :* Oppetere mortem, *Tali te mate.*

Oppidum, i. n. *Te Kolo malohi (te Kolo tau), te Nofo aga hahai.*

Oppono, is, posui, positum, nere. v. a. *Faka nofo i mua; Te teke aki; Tala age, Fakafe taga i; Fakafe haga i.*

Opportunitas, atis. f. *Te Hokoaga, te Leleiaga; Fai tautonu, Mau tonu.*

Opportunus, a, um. adj. *Aoga, Feala, Lelei, Faigamalie.*

Oppositus, a, um. p. præt. **Oppono.** *Feagai.*

Oppressio, onis. f. *Te Fakamalohi, te Fakaaliki.*

Oppressus, a, um. p. præt. **Opprimo.** *Taomia; Mate i te...* : Oppressus somno, *Mate i te fiamoe.* — mœrore, *Mate i te mamahi.*

Opprimo, is, pressi, pressum, mere. v. a. *Tatao, Fakamalohi; Kukumi, Gaohi kovii; Taute kovii.*

Opprobrium, ii. n. *Te Ufiufi, te Otaota, te Nukinukiaga, te Vai.*

Ops, Opis. f. *Te Malohi, te Tokoni.*

Optabilis. m. f. bile. n. adj. *Amusia ia, Ofa ke hoko mai ia.*

Optatus, a, um. p. præt. **Opto.** *Filifiliia, Holiia, Loto ki ai.*

Optimè. adv. *Lelei aupito, Koia.*

Optimus, a, um. superl. adj. **Bonus.** *Lelei aupito, Takimua.*

Optio, onis. f. *Te Filifili, te Manako.*

Opto, as, avi, atum, are. v. a. *Filifili, Manako, Holi, Kole...*

Opulentia, æ. f. *Te Nofoaga koloa ia, te Lelei aupito, te Alikiaga.*

Opulentus, a, um. adj. *Malohi, Maukoloa, Mahu ia.*

Opus, eris. n. *Te Gaue kehekehe* : — Dei, *Te gaue a te Atua.*

Opus. indecl. *E aoga, E feala* : Opus est tibi, *E aoga kia te koe. E feala kia te koe ke...* Opus est mihi pane Domino...

Ora, æ. f. *Te Mataone, te kau vai, te Gutu i mea; te Potu.*

Oraculum, i. n. *Te Kikite, te Fai tala o te Atua pagani* * *i ona aho.*

Orans, antis. p. præs. **Oro.** *Ae e fai kole.*

Oratio, onis. f. *Te Kole, te Fakamamahi, te Talanoa, te Akonaki.*

Orator, oris. m. *Te Tagata fai lea, Tagata akonaki, ... lea poto; Ae e fai kole.*

Orbatus, a, um. p. præt. **Orbo.** *Hala mo tamasii, Kua mate ona tamasii, ona tehina, ona matua.*

Orbis, is. m. *Te Atu laulau, te Malama nei* : Orbis terrarum, *Te malama nei katoa.*

Orbita, æ. f. *Te Aluaga, te Fakailoga o te fuai teka.*

Orbo, as, avi, atum, are. v. a. *Ave te tamasii o he taki mea.*

Orbus, a, um. adj. *Ae kua ave ona tamasii, Fakaaliki ki ai; Kua mate* : Orbus utroque parente, *Kua mate ona matua tokolua.*

Ordinarius, a, um. adj. *E fai ki te aga mahani, Fakamahani.*

Ordinatio, onis. f. *Te Fakaatu, te Fakatokatoka, te Fekau, te Fono, te Pule; = te Fakanofo o te faahiga tapu.*

Ordinatus, a, um. p. præt. **Ordino.** *Fakaatuia, Fakatokatokaia, Ae kua fakanofo.*

Ordino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaatu, Fakatokatoka, Pule, Fakanofo.*

Ordior, iris, orsus sum, ordiri. v. d. *Kamata, Fuafua fai.*

Ordo, inis. m. *Te Atu, te Fakatokatoka, te Aluaga :* Servare ordinem, *Taupau te atu.* In ordine, per ordinem; *Fakaholo, Fakaholoholo. = Te Oloto *, Sakalameta * e fakanofo aki te faahiga tapu.*

Organum, i. n. *Te Mea fakatagi.*

Oriens, entis. p. præs. **Orior.** *Te Hopoaga, te Mafutaaga (o te laa).*

Orientalis. m. f. le. n. adj. *E tafa ki te hopoaga o te laa.*

Origo, inis. f. *Te Tupuaga, te Fanaui, te Faahiga.*

Orior, iris, tus sum, oriri. v. d. *Tupu, Fanaui, Mafuta.*

Oriundus, a, um. adj. *Tupu i..., Tupu mai... :* — oceaniâ.

Ornamentum, i. n. *Te Teu, te Naunau, te Tootooga.*

Orno, as, avi, atum, are. v. a. *Fakateuteui, Teu.*

Oro, as, avi, atum, are. v. a. *Kole, Fakamamahi.*

Orphanus, i. m. *Te Tamasii tukua,... kua mate ana matua, Paea.*

Ortus, a, um. p. præt. **Orior.** *Tupuia, Fanauia.*

Ortus, ûs. m. *Te Tupuaga, te Hopoaga, te Kamataaga.*

Os, oris. n. *Te Gutu :* Os putei, *Te gutu o te vai keli.*

Os, ossis. n. *Te Hui, te Toe o te tagata.*

Osculatus, a, um. p. præt. **Osculor.** *Fekitaia.*

Osculor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fekita, Faufua.*

Osculum, i. n. *Te Fekita.*

Ostendo, is, di, sum et tum, dere. v. a. *Fakailoilo, Fakaha :* — mihi Patrem.

Ostentatio, onis. f. *Te Fia lelei, te Fia ui ia, te Vikivikiia kia te ia.*

Ostento, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki, Fakahahaia.*

Ostentum, i. n. *Te Mea fakamanamana, te Mea fakatala kitupua.*

Ostiaria, æ. f. *Te Fafine taupau matapa;... leo matapa.*

Ostiarius, ii. m. *Te Tagata leo matapa.*

Ostium, ii. n. *Te Matapa, te Aluaga.*

Otiosè. adv. *Nofo noa, Hee gaue.*

Otiosus, a, um. adj. *Nofo noa, Hee gaue, Nofope, Fimalie.*

Otium, ii. n. *Te Malolo, te Fimalie.*

Ovicula, æ. f. *Te Akeno * sii, te Ovi * sii.*

Ovile, is. n. *Te Nofoaga akeno *.*

Ovis, is, f. *Te Ovi *, te Akeno *.*

Ovum. i. n. *Te fuai moa.*

P

Pabulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kai, Fagai.* (*Te kai o te manu.*)

Pabulum, i. n. *Te Mohuku, te Mea kai* (*o te manu.*)

Pacifico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalinoa, Fakalelei, Fakatokatoka.*

Pacificus, a, um. adj. (*Tagata*) *Agalelei, Agamalu, Loto mâlu.*

Paciscor, eris, pactus sum, pacisci. v. d. *Fakapapau, Fakatotonu.*

Pactum, i. n. *Te Fakapapau, te Fakamooni.*

Pactus, a, um. p. præt. **Paciscor.** *Ae kua fakapapau ia.*

Pædagogus, i. m. *Te Tagata akonaki, Taupau ako.*

Pagus, i. m. *Te Nofoaga hahai, te Fenua, te Api.*

Pala, æ. f. *Te Huo laulahi.*

Palæstina, æ. f. *Ia Palesetina* *. (*Ko Sutea* * *mo Kalilea* *, *Samalia* * *fakatahi.*)

Palàm. adv. *Fakaha i te hahai.*

Palatium, ii. n. *Te Fale hau, te Nofoaga Aliki.*

Palatum, i. n. *Te Aoao.*

Palea, æ. f. *Te Mohuku, te Fulumeto* *.

Pallens, entis. p. præs. **Palleo.** *Lafulafu, Popotea.*

Palleo, es, ui, ere (vel) **Pallesco,** is, ui, ere. v. n. *Lafulafu, Teatea, Popotea.*

Pallidus, a, um. adj. *Lafulafu, Teatea, Popotea.*

Pallium, ii. n. *Te Pulupulu, te Kofu lahi.*

Pallor, oris. m. *Te Lafulafu, te Popotea.*

Palma, æ. f. *Te Alofinima; te Palema* *, *te Laui akau.* = *Akau.*

Palmes, itis. m. *Te Vaa vite* *.

Palpebra, æ. f. *Te Tua mata.*

Palpitatio, onis. f. *Te Manavanava, te Tatapa o te mauli.*

Palpo, as, avi, atum, are. v. a. *Fâfâ, Alaala, Amo.*

Palumba, æ. f. et **Palumbes,** is. m. et f. *Te Lupe vao.*

Palus, i. m. *Te Pou.*

Palus, udis. f. *Te Anoano, te Loto ano.*

Paluster. m. tris. f. tre. n. adj. *Mohuku i te vae ano.*

Pampinus, i. m. et f. *Te Lau i vite* *, *tona Muko.*

Pando, is, di, pansum, dere. v. a. *Folahi, Tauaki* : — vela, *Folahi te la. Fai la.* = *Fakaava, Tofa...* : Pandere januam, *Tofa te matapa.*

Pango, is, panxi et pepigi, pactum, pangere. v. a. *Fai, Tuki* : — clavos, *Fakatupu.* — filios, ... *te fanau.* — fœdus,

... *te fakapapau.* — pacem,... *te fakalelei.* = *Hiva, Tala...*

Panis, is. m. *Te Pane* *, *te Fuai pane* *.

Pannus, i. m. *Te Koga kie, te Motu i kofu, te Motu i kie.*

Papa, æ. f. *Te Tui tapu.* = *te Tamai.*

Papilio, onis. m. *Te Pepe.* = *te Fale kie.*

Par, aris. n. *Te Tau lua i mea:* Par turturum,... *kulukulu.*

Par, is. adj. *Tatau, Tokolua.*

Parabola, æ. f. *Te Lea fakatata :* Parabolæ Salomonis.

Paradisus, i. m. *Ia Palatiso* *, *Ia Selo* *.

Paratus, a, um. p. præt. **Paro.** *Kua teuia, Fealaia, Fagafaga.*

Paratus, ûs. m. *Te Teuteu, te Tootooga, te Mala.*

Parcimonia. f. Vide **Parsimonia.**

Parcitas, atis. f. *Te Fakaisiisi, te Faifai malie.*

Parco, is, peperci, (rariùs) parci, itum (vel) parsum, cere. v. n. et a. *Fakaisiisi, Faifai malie, Fakamolemole.*

Parentes, um. m. plur. *Te Tupuaga, Ia Matua.*

Parens, entis. m. f. *Fakalogo, Faigafua, Paogafua, Paugafua.*

Pareo, es, rui, itum, ere. v. n. *Fakalogo.*

Paries, etis. m. *Te A (maka), te Kaupa.*

Pario, is, peperi, partum et paritum, ere. v. n. et a. *Fanaui, Faelei, Fakatupu, Foaki.*

Pariter. adv. *Feiape, Feiala, Fakatataupe.*

Pariturus, a, um. p. futur. **Pario.** *Ka ina fanaui, Ka ina faelei.*

Paro, as, avi, atum, are. v. a. *Teu, Gaohi, Fai... :* — convivium, *Fai te umu.*

Parochia, æ. f. *Te Palokia* *, *te Nofoaga o te hahai e fakalogo ki he matua tapu.*

Parochus, i. m. *Te Taupau palokia* *, *te Matua taupau palokia* *.

Parricida, æ. m. f. *Te Tagata e ina fakapogi tana tamai.*

Parricidium, ii. n. *Te Fakapo ki te tamai.*

Pars, Partis. f. *Te Vaega, te Tofiga, te Koga, te Inasi, Faahi potu, te Kau mea.*

Parsimonia, æ. f. *Te Fakaisiisi, te Fakatautau.*

Particeps, ipis. adj. *E kau ki..., E inasi ki... :* — sceleris.

Participatio, onis. f. *Te Kau ki..., te Inasi ki...*

Participium, ii. n. *Te Faahiga lea e kau ki te* Adjectivus *mo te* verbum.

Participo, as, avi, atum, are. v. a. *Kau ki..., Inasi ki...*

Particula, æ. f. *Te Koga sii, te Mata i mea, te Tuani...*

Partim. adv. *Te Koga ia natou, Fakakoga.*

Partio, is, ivi, etc. et **Partior,** iris, itus sum, iri. v. d. *Fakainasi, Vaevae, Tufaki.*

Partitio, onis. f. *Te Vaevae, te Tufaki.*

Parturio, is, ivi et ii,

ire. v. n. *Faele*, *Fanau*, *Tupu*.

Partus, a, um. p. præt. **Pario**. *Fanau ia*, *Kua i tua ia*.

Partus, ûs. m. *Te Fanaui*, *te Faelei* : Uno partu, *I te fanauaga e tahi*.

Parùm. adv. *Sii*, *Siipe*, *Faka sii sii*.

Parumper. adv. *I te temi* * *siipe*, *Faka sii siipe*.

Parvi. (subs. pretii) *I te totogi sii* : Parvi æstimare, facere, *Tokaga siipe ki...*, *Fakauta mo te uta o te totogi sii*.

Parvulus, i. m. *Te Tama-sii* : Parvulus natus est nobis, venite adoremus. **Parvulus**, a, um. adj. *Sii aupito*.

Parvus, a, um. adj. *Sii*, *Nou nou*, *Veliveli*.

Pascha, æ. f. (et) **Pascha**, atis. n. *Te Pasikate* *.

Paschalis. m. f. le. n. adj. *E uhiga ki te pasikate* *, *Faka pasikate* *.

Pasco, is, pavi, pastum, ere. v. a. et n. *Tauhi manu*, *Kai*; *Fafaga*, *Taupau*, *Pusi aki*.

Pascuum, i. n. **Pascua**, orum. plur. *Te Vao*, *te Mohuku e kai ai te u manu*.

Passer, eris. m. *Te Manu*. (*Ko te pasele* *).

Passim. adv. *I te potu kehe kehe*, *I heni mo i hena*.

Passio, onis. f. *Te Pasio* * *o Iesu* * *Kilisito* *, *te Ma mahi*.

Passivus, a, um. adj. *E faa ma mahi*, *Tali te ma mahi*. = *Te* conjugatio passiva.

Passus, a, um. p. præt. **Patior**. *Mamahi ia*.

Passus, ûs. m. *Te Laka*, *te Tapuga vae*; *Faka iloga o te vae*.

Pasta, æ. f. *Te Falaoa kua natu*.

Pastor, oris. m. *Te Matua tauhi* : Bone pastor, panis vere...

Pastoralis. m. f. le. n. adj. *Faka tauhi*, *Faka fenua*.

Pastus, a, um. p. præt. **Pasco** et **Pascor**. *Makona ia*, *Sino ia*.

Patefacio, is, feci, factum, ere. v. a. *Faka ava*, *Faka ha*, *Faka ilo ilo*.

Patena. Vide **Patina**.

Patens, entis. p. præs. **Pateo**. *Atea*, *Ava*, *Lau lahi*, *Lelei*.

Pateo, es, ui, ere. v. n. *Ava*, *Atea*, *Lau lahi*, *Lau lelei*. = *Tonu*, *Mooni* : Patet hoc verum esse.

Pater, tris. m. *Te Tamai*.

Pater familias, æ. m. *Te Matua o te api*.

Paternitas, atis. f. *Te Aga o te tamai*.

Paternus, a, um. adj. *E uhiga ki te tamai*, *Faka tamai*.

Patesco, is, ere. v. n. *Faka ha aupito*, *Ha aupito*.

Patibulum, i. n. *Te Akau na hai ki ai te kaugana*; *te Koluse* * : In patibulo crucis.

Patiens, entis. adj. *Kataki*, *Faa kataki*; *Ae e tali*.

Patienter. adv. *Mo te kataki*, *I te loto kataki*.

Patientia, æ. f. *Te Kataki* : In patientiâ vestrâ possidebitis animas vestras.

Patina (vel) **Patena**, æ.

f. *Te Pa lapalapa e hili i te kalise* *.

Patior, eris, passus sum, pati. v. d. *Kataki, Tali.*

Patria, æ. f. *Te Fenua tonu o he tahi.*

Patriarcha, æ. m. *Te Pateliaka* *; *te Epikopo* * *lahi i te lotu.*

Patrimonium, ii. n. *Te Api mai ia matua.*

Patrius, a, um. adj. *E uhiga ki te tamai :* Res patria, *Te mai te tamai.*

Patro, as, avi, atum, are. v. a. *Fai, Gaohi, Fakaosi.*

Patrocinium, ii. n. *Te Hufagaaga.*

Patrocinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Ugaki, Hufaki he tahi.*

Patrona, æ. f. *Te Hufaga fafine.*

Patronus, i. m. *Te Hufaga tagata.*

Patruus, i. m. *Te Kui tagata.*

Pauci, æ, a. adj. plur. *Niihi tokosii.*

Paucitas, atis. f. *Te Hahai tokosii; te Siiaga o he mea.*

Paulatìm. adv. *Maliepe, Fakaholo :* Qui spernit modicum, paulatìm decidet.

Paulò. adv. *Siipe.*

Paululùm. adv. *Niihi, He mea sii :* Paululùm vini.

Paulus, a, um. adj. *Siisii, Fakasiisii.*

Pauper, eris. m. f. n. adj. *Te Masiva.*

Paupertas, atis. f. *Te Nofo masiva, te Masivaaga.*

Pauxillus, a, um. adj. *Sii aupito.*

Pavendus, a, um. p. fut. passiv. **Paveo.** *Matakuia, Fakamatakulia.*

Paveo, es, i, ere (et) **Pavesco,** is, ere. v. n. *Manavasii, Tuania.*

Pavidus, a, um. adj. *Manavasii, Loto vaivai.*

Pavimentum, i. n. *Te Folapapa, te Falihi :* Adhæsit pavimento anima mea.

Pavor, oris. m. *Te Mataku, te Tetetete.*

Pax, pacis. f. *Te Fakalelei, te Fimalie, te Tokatoka o te loto, te Malinoa.*

Paxillus, i. m. *Te Pou sii.*

Peccator, oris. m. *Te Tagata agahala.*

Peccatrix, icis. f. *Te Fafine agahala.*

Peccatum, i. n. *Te Agahala, te Hala, te Agakovi.*

Pecco, as, avi, atum, are. v. n. *Hala, Higa, Agahala.*

Pecten, inis. n. *Te Helu.*

Pectino, as, avi, atum, are. v. a. (et) **Pecto,** is, pexui (vel) xi, pexum (vel) pectitum, ere. v. a. *Helu, Heluhelui.*

Pectus, oris. n. *Te Fatafata, te Loto, te Mafu.*

Pecunia, æ. f. *Te Paaga.*

Pecus, oris. n. *Te Faga manu.*

Pecus, udis. f. *Te Manu lalata.*

Pedes, itis. m. *Te Solia* * *haelepe.*

Pedestris. m. f. tre. n. adj. *Haelepe*, *Taka takape.*

Pediculus, i. m. vel pedis, is. m. *Te Kutu*, *te Tuma.* = *Te Kavei.*

Pedisequa, æ. f. *Ae e alu muli*, *te Kaugana*, *te Fakalogo (fafine).*

Pedisequus, i. m. *Te Tagata kaugana*, *te Fakalogo*, *Alu muli.*

Pedites, um. m. plur. **Pedes,** itis. *Te Kau solia* * *e haele.*

Pedum, i. n. *Te Tokotoko o te tauhi manu.*

Pejor. m. f. us. n. oris. comp. adj. **Malus.** *Kovi ake.*

Pejùs. adv. *Kovi lahi ake.*

Pelagus, i. m. *Te Tai*, *te Moana.*

Pellicio, is, lexi, lectum, licere. v. a. *Fakapelepele i*, *Fakapo ai.*

Pellicula, æ. f. *Te Kili sii.*

Pellis, is. f. *Te Kili :* Pellis pro pelle.

Pello, is, pepuli, pulsum, pellere. v. a. *Teteke*, *Lolomi*, *Kapu.*

Pelvis, is. f. *Te Kumete*, *te Pa fanofano.*

Pendens, entis. p. præs. **Pendeo.** *Ka lupe*, *Tau tau.*

Pendeo, es, pependi, pendere. v. n. *Ka lupe*, *Tautau*, *Lotolotolua.*

Pendo, is, pependi, pensum, pendere. v. a. *Fuafua*, *Totogi ; Faka kaukau :* Pendere tributum, *Totogi te fatogia.*

Penè. adv. *Teitei*, *Peipei.*

Penes. præp. *Kia*, *I te pule*, *I te faahi :* Penes te est.

Penetro, as, avi, atum, are. v. a. *Alu ki loto*, *Hu ki...*, *Hoko ki...*

Penitùs. adv. *Aupito*, *Ki loto aupito.*

Penitus, a, um. adj. *Ki loto*, *Loto mea*, *Loto fale.*

Penna, æ. f. *Te Fulu i manu*, *te Peni* *, *te Kapakau.*

Pennatus, a, um. adj. *Ae kua fulufulu ia*, *Kua kapakau ia.*

Pensilis. m. f. le. n. adj. *Ka lupe*, *Tautau ia :* **Lampas** pensilis...

Pensio, onis. f. *Te Totogi.*

Pensito, as, avi, atum, are. v. a. *Totogi*, *Faka kaukau*, *Faka uta.*

Penso, as, avi, atum, are. v. a. *Fuafua*, *Faka kaukau*, *Vaka i.*

Pentecoste, es. f. *Te Aho Penikosite* *.

Penuria, æ. f. *Te Hoge*, *te Hala mo...*

Peperci. perf. **Parco.**

Peperi. perf. **Pario.**

Per. præp. *I*, *I te*, *Ia*, *Ia te :* Per medios hostes.

Pera, æ. f. *Te Taga.*

Peractus, a, um. p. præt. **Perago.** *Faka osi ia*, *Fai ia*, *Osi i te haele.*

Peræquè. adv. *Fakatatau ; I te vahaa o mea e lua ; Aoga tatau kia mea e lua.*

Perago, is, peregi, actum, agere. v. a. *Faka osi*, *Faka iku.*

Peragro, as, avi, atum, are. v. a. *Fagona*, *Foli*, *Alu ki...*, *Faka osi te haele.*

Perambulo, as, avi, atum,

are. v. a. *Takataka, Haeleele, Foli.*

Percello, is, perculi, perculsum, ere. v. a. *Tukii, Tokaii, Fakamatakui, Ta.*

Percieo, es (vel) **Percio,** is, ivi, itum, iere (vel) ire. v. a. *Fakatupui, Fakapunai.*

Percipio, is, cepi, ceptum, ere. v. a. *Tali, Vakai, Logoi, Tau, Toli.*

Percitus, a, um. p. præt. **Percieo.** *Fakatupuia :* — furore,... *i te ita lahi.*

Percontor, (vel) **Percunctor,** aris, atus sum, ari. v. d. *Feekei, Fehuhui.*

Percrebresco, is, brui (et sæpiùs) bui, scere. v. n. *Mafolafola, Hokohoko.*

Perculsus, a, um. p. præt. **Percello.** *Pukeia, Puna tona loto, Tete, Mateia i te... :* — timore, — metu.

Percurro, is, curri et cucurri, cursum, rere. v. n. et a. *Alu tonu, Fakavilivili; Foli.*

Percussus, a, um. p. præt. **Percutio.** *Taia, Laveaia, Laveia.*

Percutio, is, percussi, percussum, tere. v. a. *Ta, Tamate, Laveai; Akonaki.*

Perditus, a, um. p. præt. **Perdo.** *Puliia, Maumauia, Moleia, Koviia.*

Perdiù. adv. *Fualoa aupito.*

Perdo, is, didi, ditum, ere. v. a. *Fakapuli, Fakamole, Maumau, Fakakovii.*

Perduco, is, xi, ctum, cere. v. a. *Fakahoko, Fakaosi, Fakaiku, Fakaliliu.*

Peregrè. adv. *Ki mamao.*

Peregrinatio, onis. f. *Te Folau,... ki mamao, te Folau loa.*

Peregrino, as, avi, atum, are (et) **Peregrinor,** aris, atus sum, ari. v. d. *Folau, Fagona ki mamao.*

Peregrinus, a, um. adj. *Tagata folau, Tagata fagona.*

Perendiè. adv. *Anoiha.*

Perennè. adv. *Aipe, Loa aipe.*

Perennis. m. f. ne. n. adj. *Tologa, Malohi, Loa aipe, Tuputupua.*

Perennitas, atis. f. *Te Tuputupuaaga, te Tologaaga o he mea...*

Pereo, is, ii (et) ivi, itum, ire. v. n. *Mate, Fakapogiia, Fakaau o vaivai, o mole, Mole.*

Perfectio, onis. f. *Te Agatonu, te Agatonutonu, te Tauhi lelei aupito; te Katoaaga o te maonioni.*

Perfectus, a, um. p. præt. **Perficio.** *Agatonu, Agalelei, Takimua.*

Perferendus, a, um. p. fut. pass. **Perfero.** *Tonu ke katakiia,... ke taliia.*

Perfero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Fua, Kataki.*

Perficio, is, feci, fectum, cere. v. a. *Gaohi, Faioosi, Fakaosiosi; Fakakatoa.*

Perfidia, æ f. *Te Kaka.*

Perfidus, a, um. adj. *Tagata kaka.*

Perforo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaluo, Vili ke asi, Asi.*

Perfractus, a, um. p. præt. **Perfringo.** *Lailai aupito ia.*

Perfringo, is, egi, actum, gere. v. a. *Haaki, Laiki, Fasii, Tukii, Foai.*

Perfruor, eris, itus sum, i. v. d. *Fiafia aupito, Manuia aupito; Nofo fiafia aupito mo he mea.*

Perfuga, æ. m. *Te Tagata aunofo, te Tagata hola.*

Perfundo, is, udi, sum, dere. v. a. *Liligi aupito, Fakavai, Fakapalapala i.*

Perfusus, a, um. p. præt. **Perfundo.** *Palapala ia, Fonu i te...*

Pergo, is, rexi, rectum, gere. v. a. et n. *Alu, Fakahaga ki..., Haele aipe; Fai aipe.*

Perhibeo, es, bui, itum, ere. v. a. *Foaki, Avage, Tala age.*

Perhorreo, es... et **Perhorresco,** is, ui, ere. v. n. (et) a. *Teteke, Fehia aupito.*

Periclitor, aris, atus sum, ari. v. d. *Nofo mahaki, Fakaau o vaivai,... o mate,... o mole...*

Periculum, i. n. *Te Koviaga, te Vale aga, te Halaaga, te Tuutamakiaga, te Mea e kovi ai te tagata tona sino pe ko tona laumalie :* Qui amat periculum in illo peribit.

Perimo, is, emi, emptum, ere. v. a. *Fakamole, Maumaui, Tamatei.*

Peritus, a, um. adj. *Poto i he mea :* Peritus dicendi.

Perizoma, atis. n. *Te Nonoo.*

Perjurium, ii. n. *Te Lohii, te Kakai o te fuakava.*

Perjuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalohii tona lea mua, Maumaui te fuakava.*

Perlustro, as, avi, atum, are. v. a. *Vakai, Ahiahi, Fakaholo.*

Permaneo, es, ansi, ansum, ere. v. n. *Nofo mau.*

Permitto, is, si, ssum, tere. v. a. *Tuku age, Fakagafua.*

Permotus, a, um. p. præt. **Permoveo.** *Tete, Mate :* — misericordiâ.

Permoveo, es, ovi, otum, ere. v. a. *Loto mamahi, Ofa, Fakaloto ofa (pe) mamahi.*

Pernicies, iei. f. *Te Maumau, te Malaia, te Ikuaga.*

Perniciosus, a, um. adj. *Fakakovi, Fakamelei.*

Pernocto, as, avi, atum, are. v. n. *Ahoia, Alaala.*

Perobscurus, a, um. adj. *Fakapouli lahi, Uli lolo.*

Perperàm. adv. *Vale, Kovi.*

Perpetuus, a, um. adj. *Hee gata, Tuputupua, Loa aipe.*

Perquiro, is, sivi, situm, rere. v. a. *Kumi faka papau, Feekeaki...*

Persecutus, a, um. p. præt. **Persequor.** *Ae e fakataga, Ae e tuli.*

Persequor, eris, cutus sum, sequi. v. d. *Tuli, Faifai aipe, Fakataga.*

Perseverantia, æ. f. *Te Fai aipe, Nofo faipe, te Fetuatuani, te Faiga...*

Persevero, as, avi, atum, are. v. n. *Nofo faipe, Fai aipe, Faiga aipe.*

Persolvo, is, solvi, solutum, vere. v. a. *Vevete, Veteki, Totogi oosi; Mau te totogi, Avage, Fai.*

Persona, æ. f. *Te Oga, te Ipotasi* *, *te Peresona* *.

Personalis. m. f. le. n. adj. *E uhiga ki te oga,... ki te peresona* *, *Tokotahi :* Privilegium personale.

Perspectus, a, um. p. præt. **Perspicio.** *Iloiia, Mauia, Ilogaia.*

Perspicax, acis. adj. *Ae e matapoto, Loto matala.*

Perspicio, is, xi, ectum, cere. v. a. *Sio, Vakai, Fakakaukau.*

Persto, as, stiti, stitum, stare. v. n. *Faiga aipe; Nofo mau.*

Perstrepo, is, ui, itum, ere. v. n. *Logoaa, Tatagi.*

Persuadeo, es, si, sum, dere. v. a. *Akonaki, Fakaofeofe, Fakahoko, Fakalotoi.*

Persuasio, onis. f. *Te Iloi tonu, te Maupapau.*

Persuasus, a, um. p. præt. **Persuadeo.** *Iloi tonu, Pauia ke...*

Pertædet, uit, tæsum est, ere. v. (*Faikehe.*) *Fiu, Loto vaivai :* Me —.

Pertæsus, a, um. p. præt. **Pertædet.** *Fiuia.*

Perterreo, es, rui, ritum, rere. v. a. *Fakamatakui.*

Perterritus, a, um. p. præt. **Perterreo.** *Fonu i te mataku, Mate i te manavasii.*

Pertinacia, æ. f. *Te Faiga aipe, te Loto malohi, te Nofo mau, te Loto mau.*

Pertinax, acis. adj. *Loto mau, Faigataa, Kinau.*

Pertinens, entis. p. præs. **Pertineo.** *Kau ki..., Uhiga ki..., O au ki...*

Pertineo, es, nui, ere. v. n. *Hoko ki..., O au ki..., Tau ki..., E kau ki..., E uhiga ki... :* — ad cœlum.

Pertraho, is, xi, ctum, ere. v. a. *Toho, Taki, Fakatolo tolo.*

Pertranseo, is, ivi (et) ii, itum, ire. v. n. *Aluage, Fealuaki, Alu ki hena... ki he tahi potu.*

Perturbatio, onis. f. *Te Faikehe o te loto, te Gatutu o te fenua.*

Perturbatus, a, um. p. præt. **Perturbo.** *Matefuuaia, Faikeheia, Koviia.*

Perturbo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovii, Fakagatutu.*

Pervenio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Hoko, Tau, Taufenua.*

Perversè. adv. *Kovipe.*

Perversitas, atis. f. *Te Agakovi, te Loto kovi.*

Perverto, is, ti, sum, tere. v. a. *Fulihi; Auha, Maumaui, Fakakovii.*

Pervius, a, um. adj. *Avaia, Ateaia :* Iter pervium, *I te ala...*

Pes, Pedis. m. *Te Vae, te Takafalu.*

Pessimè. Superl. adv. **Malè.** *Kovi aupito.*

Pessimus, a, um. Superl. adj. **Malus.** *Kovi aupito.*

Pestifer, ra, rum. adj. *E tupu ai te kovi,... te mahaki,... te mate.*

Pestilentia, æ. f. *Te Taimahaki kovi.*

Pestis, is. f. *Te Taimahaki lahi.*

Peto, is, ivi et ii, itum, tere. v. a. *Fehui, Kole, Alu ki :* Petere Romam, *Alu ki Loma* *.

Petulans, antis. adj. *Papahi, Faake.*

Petulantia, æ. f. *Te Aga papahi, te Loto vave.*

Phaleræ, arum. f. plur. *Te Kahoa, te Kahoa o te hosi* *, *te Teu o te hosi* *.

Pharetra, æ. f. *Te Aiaga tao; te Naaga nahau.*

Phiala, æ. f. *Te Ipu (aulo* * *pe siliva* *). = *te Kii hina.*

Philosophia, æ. f. *Te Manako o te poto, te Filosofia* *; *te Faahiga siesia* * *e talanoa ki te uhiga tafito o te u mea o te malama nei.*

Philosophus, i. m. *Te Tagata ae e poto i te filosofia* *; *te Filosofo* *.

Physica, æ. f. et **Physice,** es. f. *Ko he Siesia* * *e talanoa kia mea sino, pea moona naunau.* = *te Fisika* *.

Pictura, æ. f. *Te Pena fakatata, te Fakatata.*

Pictus, a, um. p. præt. **Pingo.** *Penaia.*

Piè. adv. *Fakalelei, Fakaapaapaia.*

Pietas, atis. f. *Te Aga fakaapaapa, te Agalelei ki te lotu, te Ofa o te loto ki te Atua mo te lotu.* = *te Pietate* *.

Piger, gra, grum. adj. *Piko.*

Piget, uit, itum, ere. v. impers. *Mamahiage, Piko :* Me piget.

Pignus, oris. n. *Te Totogi, te Fakailoga, te Fakamooni o he mea.*

Pigritia, æ. f. *Te Piko.*

Pigrities, ei. f. *Te Tuai, te Maikoiko.*

Pilosus, a, um. adj. *Fulufuluia.*

Pincerna, æ. m. *Te Tagata gaohi vino* *;... *tufa vino* *.

Pingo, is, pinxi, pictum, ere. v. a. *Pena, Fai fakatata.*

Pinguis. m. f. e. n. adj. *Putaputa, Lahi, Sino.*

Pinguesco, is, ere. v. n. *Fakasino, Fakaau o putaputa.*

Pinnaculum, i. n. *Te Fuga fale.*

Piscator, oris. m. *Te Tautai.*

Piscor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fagota :* Vado piscari.

Piscatio, onis. f. *Te Fagota.*

Piscina, æ. f. *Te Vai maanu, te Vai fufulu o he mea.*

Piscis, is. m. *Te Ika.*

Pistor, oris. m. *Te Tagata gaohi pane* *.

Pius, a, um. adj. *Agalelei, Tokaga ki te lotu; Agaofa.*

Pix, Picis. f. *Te Pulu, te*

Pise *, *te* (Coal-tar), *te Pena.*

Placatus, a, um. p. præt.

Placo. *Malu ia, Faka lai ia.*

Placeo, es, cui, citum, ere. v. n. *Lelei ki he tahi, E ofa ki..., Manako ki ai..., Loto ke...*

Placidè. adv. *Malie, Lelei, Faka lelei.*

Placidus, a, um. adj. *Aga lelei, Aga fakalogologo, Aga malu.*

Placo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka la i, Faka malu i, Faka mole mole.*

Plaga, æ. f. *Te Lavea, te Papala, te Faka iloga, te Tautea.*

Planctus, ûs. m. *Te Tagi, te Fetagi hi :* Planctu magno, — *lahi.*

Planè. adv. *Aupito, Totonu, Ifoki.*

Planeta, æ. m. *Te Fetuu fealuaki; te Palanete* *.

Planities, ei. et **Planitudo,** inis. f. *Te Lau lelei o te kele.*

Planta, æ. f. *Te Akau, te Mohuku.* = *Te Alofi vae.*

Planto, as, avi, atum, are. v. a. *To akau, Laga, Ga ue.*

Planus, a, um. adj. *Laulelei, Toka toka, Mole mole.*

Plasma, atis. n. *Te Tagata Ga ohi aki te efui kele.*

Plasmo, as avi, atum, are. v. a. *Ga ohi.*

Platea, æ. f. *Te Ma lae.*

Plaudo, is, plausi, sum, dere. v. a. *Viki viki, Pasi pasi nima ki he mea.*

Plaustrum, i. n. *Te Teka.*

Plausus, ûs. m. *Te Vikiviki, te Pasi pasi...*

Plebecula, æ. f. *Te Hahai tua,... noa, Te u mea vale.*

Plebes, ei (vel) is et **Plebs,** is. f. *Te Hahai faka logo.*

Plecto, is, ere. v. a. *Faka ma mahi, Taute.*

Plecto, is, xi (vel) plexui, plexum, ere. v. a. *Fihu :* — coronam,... *te Kolona* *.

Plenitudo, inis. f. *Te Katoa ga, te Fonu aga :* — temporis.

Plenus, a, um. adj. *Fonu, Ka toa, Fuu lahi, Lahi.*

Plerumquè. adv. *Tua lahi.*

Plico, as, avi (vel) ui, atum (vel) itum, are. v. a. *Pupunu, Fe tu i, Fe tu fetu i, Pelu.*

Ploratus, ûs. m. *Te Ke ke, te Tagi.*

Ploro, as, avi, atum, are. v. n. *Tagi, Hali lo i mata, Ke ke.*

Pluit. (et) **Pluitur.** v. impers. a. et n. *Ua.*

Pluma, æ. f. *Te Fulu fulu (i manu.)*

Plumbum, i. n. *Te Pulu, te Potâ.*

Plumo, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Faka au o fulufulu, ... o tupu ake te fulufulu.*

Plures. m. f. a (vel) ia. n. adj. plur. *Ni ihi, Lahi ake, Toko lahi.*

Pluriès. adv. *Tua lahi, Tua Ni ihi.*

Plurimùm. adv. *Lahi, Lahi aupito.*

Plurimus, a, um. adj. *Tokolahi, lahi aupito.*

Plus, Pluris. n. *Lahi ake :* Pluris facio, æstimo.

Pluvia, æ. f. *Te Ua.*

Pluvius, a, um. adj. *Ua-ia.*

Poculum, i. n. *Te Ipu, te Mea inu.*

Podagra, æ. f. *Te Vaefua.*

Poema, atis. n. *Te Tohi taaga lau; = te Talanoa loa e fai aki te u* versus.

Pœna, æ. f. *Te Totogi, te Mamahi, te Fitaa, te Tua.*

Pœnitens, entis. adj. *Ae e fakahemala,... e loto mamahi.*

Pœnitentia, æ. f. *Te Fakahemala, te Fakamamahi; = te Penitenia *, te Sakalameta *.*

Pœnitet, ebat, uit, ere. v. impers : Me —, *E au fakahemala,... fakamamahi.*

Poesis, is. f. *Te Lau, te Fai talanoa faka-*versus.

Poeta, æ. m. *Te Tagata poto i te fai lau,... i te u* versus.

Polio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakamolemole, Penapena, Telefakamolemole.*

Pollens, entis. p. præs. **Polleo.** *Malohi, Fakamataku, Faafai.*

Polleo, es, ere. v. n. *Pule, Malohi, Pule lahi, Maoluga.*

Pollex, icis. m. *Te Matua tuhi.*

Polliceor, eris, licitus sum, liceri. v. d. *Tala mooni ke..., Fakatotonu he mea ke avage pe ke fai. = Fakapapau.*

Polluo, is, lui, utum, ere. v. a. *Fakauli, Fakamelei, Maumaui, Kakai, Fakahiga.*

Pollutus, a, um. p. præt. **Polluo.** *Uli, Kovi, Agakovi, Mele.*

Polus, i. m. *Te Potu o te atulaulau i te Noleto * pe i te Sute *; = Tona fetuu.*

Polymitus, a, um. adj. *Kie pena, — pulepule.*

Pomarium, ii. n. *Te Oloto * e lahi i ai te u akaufua.*

Pomifer, ra, rum. adj. *Akau fua,... e lahi ona fua.*

Pompa, æ. f. *Te Teu fakaaliki, te Tootooga lahi ki te tagata mauli pe ki te mala.*

Pomum, i. n. *Te Fuai akau :* — aureum, *Alani *.*

Pondus, eris. n. *Te Mamafa, te Fuafua, te Kavega, te Amoga.*

Ponè. adv. *I tua :* — respicere, *Sio ki tua.*

Pono, is, posui, situm, ere. v. a. *Tuku, Ai, Fakatuu, Fakanofo.*

Pons, ontis. m. *Te Ala i te vaitafe.*

Pontifex, icis. m. *Te Tui tapu, te Epikopo *, te Aliki tauhi.*

Pontificatus, ûs. m. *Te Pule fakaepikopo *, te Nofoaga feia.*

Pontus, i. m. *Te Tai.*

Popina, æ. f. *Te Fale talifagona.*

Popularis. m. f. re. n. adj. *E kau ki te hahai, Alumo te hahai, Ofa ki ai, Faigafua ki te hahai.*

Populatio, onis. f. *Te Hahai o te fenua, — o te kolo.*

Populo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka hahai.*

Populus, i. m. *Te Hahai.*

Porca, æ. f. *Te Puaka fafine;* = **Porcus,** i. m. *Te Puaka tagata.*

Porrigo, is, porrexi, rectum, gere. v. a. *Avage, Foaki, Folahi, Ala te nima.*

Porrò. adv. *Koia foki, Kae, Koeni.*

Porta, æ. f. *Te Matapa :* Felix Cœli —, o Maria.

Portendo, is, di, tentum, ere. v. a. *Faka ilo ilomua, Kikite.*

Portentum, i. n. *Te Kikite, te Mana, te Faka iloga.*

Portio, onis. f. *Te Inasi, te Koga, te Tofiga.*

Porto, as, avi, atum, are. v. a. *Fua, Fetuku.*

Portus, ûs. m. *Te Ava, te Taulàga.*

Posco, is, poposci, itum, scere. v. a. *Kole, Kumi :* A te posco cibum.

Positio, onis. f. *Te Tuulaga, te Nofoaga, te Aga.*

Positus, a, um. p. præt. **Pono.** *Tukuia, Nofoia.*

Possessio, onis. f. *Te Mau o he api, te Koloa e mau.*

Possibilis. m. f. le. n. adj. *E faafai, E feala.*

Possibilitas, atis. f. *Te Faafai, te Fealaaga.*

Possideo, es, edi, essum, dere. v. a. *Mau, Taofi, Pulei.*

Possum, potes, tui, posse. v. (Compos. **Sum.**) *Faafai, Feala.*

Post. præp. *I te hili :* Post resurrectionem.

Posteà. adv. *Pea hoki, Pea hili, Ki muli.*

Posteri, orum. m. plur. *Te Hakoga ki muli.*

Posterior. m. f. us. n. comp. adj. *Hoa, Tona lua.*

Posteritas, atis. f. *Te Hakoga.*

Posteriùs. adv. *Ki muli, Pea hoki.*

Posthabeo, es, bui, itum, ere. v. a. *Tuku ki muli.*

Posthàc. adv. *Pea hoki.*

Postis, is. m. *Te Kaumatapa.*

Postpono, is, posui, itum, ere. v. a. *Tuku ki tona lua atu, ... ki muli.*

Postquàm. conj. *I te hili, Pea hoki, Moka e hili (pe) nee hili :* Postquàm scripsero.

Postremò. adv. *Ki muli, Faka muli.*

Postremus, a, um. adj. *Muli, Faka muli;* = *te Muli.*

Postridiè. **Postriduò.** adv. *I te tahi aho, Anoiha.*

Postulo, as, avi, atum, are. v. a. *Fai kole, Kole ki, Loto ki...*

Postulatio, onis. f. *Te Kole, te Loto ki...*

Potens, entis. adj. *Ae e faafai, Feala, Poto, Malohi...*

Potentia, æ. f. *Te Malohiaga, te Pule, te Faafaiaga.*

Potestas, atis. f. *Te Pule, te Malohi, te Faafai...*

Potior, iris, itus sum, iri. v. d. *Mau, Male, Pulei he mea :* Potior urbe.

Potior. m. f. ius. n. comp. adj. **Potis.** *Lelei ake.*

Potiùs. adv. *Lelei ake :* Potiùs quàm, *Lelei ake i te...* Potiùs mori quam fœdari.

Poto, as, avi, atum vel potum, are. v. a. *Fakainu, Inu.*

Potor. m. trix. f. (et) **Potator,** oris. m, *Ae e faa inu, E faa kona.*

Potus, ûs. m. *Te mea inu :* Dare potum, *Avage he mea inu.*

Præ. præp. *I, I te, Ia, Ia te, I mua; Lahi ake i te...*

Præbeo, es, bui, bitum, ere. v. a. *Avage, Foakiage, Tuku...*

Præbiturus, a, um. p. fut. **Præbeo.** *Ae ka ina avage...*

Præcaveo, es, i, præcautum, vere. v. n. *Vakai, Vakavakai mua.*

Præcedo, is, cessi, essum, dere. v. n. *Mua, Muamua.*

Præcello, is, ui, celsum, ere. v. n. *Poto ake, Muamua ake...*

Præcelsus, a, um. adj. *Ma oluga, Lahi aupito.*

Præceps. m. f. n. cipitis. adj. *Ae e fakato ifo, Fakavavevave, Vanuvanu :* Cursus præceps, *Tafusi fakavavevave.* Locus præceps, *Potu vanuvanu.*

Præceptor, oris. m. *Te Aliki pule, te Aliki akonaki.*

Præceptum, i. n. *Te Fekau, te Folafola, te Akonaki, te Pelesepeto *.*

Præcido, is, i, præcisum, dere. v. a. *Tuusi, Tuutuu, Fafai, Motuhi.*

Præcinctus, a, um. p. præt. **Præcingo.** *Osi nooia, Ae kua i ai tona noo; Kua nonoo tona kofu.*

Præcingo, is, nxi, nctum, gere. v. a. *Ai te nonoo. Kofui.*

Præcino, is, cinui, centum, nere. v. a. *Tagi i mua, Tagi te mea, Fakatagi, Too te hiva.*

Præcipio, is, cepi, ceptum, ere. v. a. *Fekau, Akoako, Muaki.*

Præcipito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakato ifo, Laku, Fakamapee ifo, Fakavavevave, Tafusi age, Oho age.*

Præcipuè. adv. *Tafito.*

Præcipuus, a, um. adj. *Uluaki, Lelei ake, Tafito lelei.*

Præcisus, a, um. p. præt. **Præcido.** *Tuusi ia, Motuhi ia.*

Præclarus, a, um. adj. *Gigila, Koloa ia, Lelei aupito, Matamata aliki, Vikiviki ia.*

Præcordia, orum. n. plur. *Te Tootooga, te Mafu, te Loto.*

Præcox, ocis. m. f. n. adj. *Matua vave, Kua vave.*

Præcurro, is, cucurri, cursum, currere. v. a. *Tafusi ki mua; Muamua.*

Præcursor, oris. m. *Ae e Muamua, Ae fakamelomelo :* — Joannes Baptista.

Præda, æ. f. *Te mea e mau i te tau, te Mea kaihaasia; te Mea vete.*

Prædator, oris. m. *Te Tagata faa kaihaa,... kaka.*

Prædestino, as, avi, atum, are. v. a. *Filifili, Fakatotonu mua ke hoko ki te manuia.*

Prædicamentum, i. n.

Te Maopoopoaga o mea fuape e feala ke lau pe ke tuku ki te u faahiga mea kehekehe. = *Te u* prædicamenta, *Ko categoria * e 10 mai ia Aristote *.*

Prædicatio, onis. f. *Te Akonaki, te Fakaha, te Tala ki te hahai.*

Prædico, as, avi, atum, are. v. a. *Akonaki, Fakaha.*

Prædico, is, xi, ctum, ere. v. a. *Tala mua, Fakailoilo mua, Polofesia *.*

Præditus, a, um. adj. *Mauia, E Nofo mo ia, E ia te ia :* Præditus virtute. Prædita ratione.

Prædium, ii. n. *Te Api, te Koga kele.*

Præeo, is, ivi (et) ii, itum, ire. v. a. et n. *Muamua, Muaki.*

Præfatio, onis. f. *Te Muaki o te tohi, te Talanoa mua; he Hiva o te Misa *.*

Præfectura, æ. f. *Te Puleaga sii :* — urbis. — villæ.

Præfectus, i. m. *Te Tagata pule, te Matua pule,... o te api,... o te koga fenua, te Ulu, te Pelefeto *.*

Præfero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Fua i tona mua, Tuku ki mua, Manako lahi ake.*

Præficio, is, feci, fectum, cere. v. a. *Fakanofo ki mua, he Aliki pe he Pule.*

Præfinio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakatotonu mua, Fakatuakoi.*

Præfinitus, a, um. p. præt. **Præfinio.** *Fakatotonu mua ia.*

Prægnans, antis. adj. *Faitama, Fufula, Fuafatu.*

Prægnatio, onis. f. *Te Nofo faitama, te Fuafatu.*

Prælior, aris, atus sum, ari. v. d. *Tau, Fetauaki.*

Prælium, ii. n. *Te Tau, te Tauaga, te Fetauaki :* Factum est prælium magnum in cœlo. Draco pugnabat...

Præmitto, is, misi, missum, tere. v. a. *Fekau he tahi ke mua, Fakamuamua.*

Præmium, ii. n. *Te Totogi, te Ofa.*

Præmoneo, es, nui, itum, ere. v. a. *Fakailoilo mua.*

Præmonitus, a, um. p. præt. **Præmoneo.** *Ae na fakailoilo mua ia.*

Prænosco, is, prænovi, prænotum, ere. v. a. *Iloi mua, i mua.*

Præparo, as, avi, atum, are. v. a. *Teuteu, Gaohi mua.*

Præpono, is, posui, præpositum, ere. v. a. *Tuku ki mua, Fakanofo ki mua.*

Præpositus, a, um. p. præt. **Præpono.** *Fakanofoia ke pule.*

Præpositus, i. m. *Te Tagata pule, te Aliki.*

Præputium, ii. n. *Te Kili o te sino.* (Vide **Circumcisio.**)

Præruptus, a, um. p. præt. **Prærumpo.** *Maumauia, Vanuvanu.*

Prærumpo, is, prærupi, præruptum, ere. v. a. *Maumaui i mua.*

Præsagium, ii. n. *Te Iloi mua, te Mana, Tona faka iloga.*

Præscio, is, scivi, scitum, ire. v. a. *Iloi mua, Kikite.*

Præscribo, is, psi, ptum, bere. v. a. *Fakatotonu, Fekau, Tohi mua.*

Præscriptum, i. n. *Te Fekau, te Fakatotonu.*

Præsens, entis. adj. *Ae e nofo nei, Ae e nofo i he mea i tona fai.*

Præsentia, æ. f. *Te Mua, te Alo.*

Præsepe, is. n. (et) **Præsepis,** is. f. (et) **Præsepium,** ii. n. *Te Kaiaga manu, te Fale manu.*

Præsertim. adv. *Tafito.*

Præses, idis. m. *Te Tagata pule, te Aliki; = Ae e haga ki ai te nofo.*

Præsidium, ii. n. *Te Tokoniaga o te kau tau, te Hufagaaga.*

Præsto, as, stiti, itum vel atum, are. v. a. et n. *Ugaki, Fai:* — officium, *Fai te gaue. = Tokoni; Fakamalohi.*

Præstò. adv. *Nofo i he mea, Nofo i mua :* Præstò sum, *Koeni au.*

Præsul, lis. m. *Ae e taki, E pule ki he mea, te Epikopo *, te Aliki.*

Præsum, es, fui, esse. v. n. et a. *Muaki, Pule, Taki :* Præest exercitui.

Præsumo,is,mpsi, mptum, ere. v. a. *Mahalo naa faafai, Falalavale.*

Præsumptio, onis. f. *Te Falala vale, te Fa liahi.*

Præter. præp. *Ovi ki..., Kehe age, E gatape, Lahiake, Tuku age.*

Prætereo, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Alu ki mua age, Tukupe, Haele, Alu age, Fakalaka age.*

Præteritus, a, um. p. præt. **Prætereo.** *Hili, Mole, Afea, Fualoa, I mua.*

Prætorium, ii. n. *Te Nofoaga aliki, te Fale faka mau :* Duxerunt ad prætorium Pilati.

Prævaleo, es, ui, ere. v. n. *Malo i te tau, Malo i te mea kehekehe.*

Prævaricatio, onis. f. *Te Agakovi, te Agahala.*

Prævaricor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fai te agahala, Talagataa; Mavae i te tonu.*

Prævenio, is, i, ntum, ire. v. a. *Fai mua, Alu mua, Fakalavelave ki...*

Prævius, a, um. adj. *Ae e taki,... alu mua.*

Prandeo, es, i, pransum, ere. v. n. et a. *Kai uhu.*

Prandium, ii. n. *Te Kai uhu, te Taumafaga.*

Pratum, i. n. *Te Kele e lahi i ai te mohuku, te Mohuku.*

Pravitas, atis. f. *Te Mele, te Agakovi, te Kovi.*

Pravus, a, um. adj. *Kovi, Vale, Agahalahala.*

Preces, um. f. plur. *Te Kole, te Fakafetai.*

Precor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kole, Tapuaki, Hufaki.*

Premo, is, pressi, pressum,

mere. v. a. *Tatau, Tatao, Fakamamafa, Tataoaki te fatogia, Fakakinakina.*

Pressura, æ. f. *Te Efihifihi, te Kavega lahi, te Mamahi...*

Pretiosus, a, um. adj. *Koloaia, Matamata lelei, Takimua, Maugataa.*

Pretium, ii. n. *Te Paaga, te Totogi, te Uta.*

Pridiè. adv. *Moeaki, Anaafi :* — calendas (vel) calendarum.

Primitiæ, arum. f. plur. *Te Polopolo, te Kamataaga.*

Primitivus, a, um. adj. *Uluakifua, Muamua.*

Primò. Primitùs. Primodùm. adv. *Mua.*

Primogenitus, a, um. adj. *Alopoou, te Uluaki.*

Primus, a, um. adj. *Tona uluaki, Tafito.*

Princeps, ipis. m. *Te Uluaki, te Ulu, te Aliki, te Pule.*

Principalis. m. f. le. n. adj. *Tafito, Kau ki te uluaki, ki te muaki, ki tę ulu, ki te tafito.*

Principia, orum. n. plur. *Te Tupuaga o te u mea.*

Principium, ii. n. *Te Kamataaga, te Tupuaga.*

Prior. m. f. ius. n. oris. genitiv. adj. compar. **Primus.** *Tona uluaki moka e tokolua, te Mua, E muake.*

Pristinus, a, um. adj. *Afea, Fakaonaaho.*

Priùs. adv. *I mua.*

Priusquàm. adv. *I mua, I te heekiai ke...*

Privatè. Privatim. adv. *Kehe age; I tona api, Takitahi kehe agepe, I ko...*

Privatus, a, um. adj. *Hala mo..., Takitahi; O te tahi.*

Privilegium, ii. n. *Te Ofa, te Fakagafua ki he tahipe.*

Privo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahalai :* Privare se oculis.

Pro. præp. *Moo, I mua, Ite.*

Proavus, i. m. *Te Matua i mua. Ko tonafa.*

Probabilis. m. f. le. n. adj. *Gali mooni feia, te Mea e feala tona fakamooni.*

Probabilitas, tis. f. *Tona gali mooni feia o he mea.*

Probatica Piscina, æ. f. *Te Vai nee fakamaa ai te vikitima *.*

Probatio, onis. f. *Te Ahiahi, te Filifili,*

Probatus, a, um. p. præt. **Probo.** *Filifiliia, Osi tona ahiahi.*

Probitas, atis. f. *Te Agatonu, te Agalelei.*

Probo, as, avi, atum, are. v. a. *Ahiahi, Filifili, Fakamooni.*

Probrum, i. n. *Te Aga kovi lahi, te Fakaufiufi, te Fakamelei.*

Probus, a, um. adj. *Agatonu, Lelei.*

Procedo, is, essi, essum, dere. v. n. *Haele, Alu age, Fakaoviage.* = *Fakaau o lelei, poto :* Procedere obviàm alicui. Procedere in agros.

Procella, æ. f. *Te Afa.*

Proceres, um. m. plur. *Te u Aliki, Te u poto.*

Processus, ûs. m. *Te Haele age. Te Poto ake.*

Procido, is, di, dere. v. n. *To ifo, Hu ifo.*

Proclivis. m. f. e. n. adj. *Lele, Hifohifo, Higa :* Proclivis ad pigritiam.

Procreo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatupu, Fanaui.*

Procul. adv. *Mamao, Mai mamao, Ki mamao :* Procul dubio.

Proculco, as, avi atum, are. v. a. *Moloki, Nukinuki :* Proculcata verba.

Procumbo, is, cubui, ubitum, ere. v. n. *Fakamapee ifo, Humu ki lalo.*

Procuratio, onis. f. *Te Taupau, te Pule. Te tauhi o he mea mo fakaloga ki he tahi.*

Procurator, oris. m. *Ae e taupau, E pule, E tauhi feia.*

Procuro, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, Pule, Vakavakai.*

Prodeo, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Hu ki tua, Haeleage, Alu.*

Prodigium, ii. n. *Te Mea manamana, Fakatala ki tupua, Fakailoga.*

Prodigus, a, um. adj. *Ae e faa maumau ona mea.*

Proditor, oris. m. *Te Kaka.*

Prodo, is, didi, ditum, ere. v. a. *Fakaha ake.* = *Kakai, Tuku age.*

Produco, is, uxi, uctum, ducere. v. a. *Fakatupu, Fakaha, Fakatuai.*

Prœlium, ii. n. *Te Tau, Fetauaki.* Vide **Prælium.**

Profanator, oris. m. *Ae e kaka ki te fale tapu pe ki he mea tapu.*

Profano, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovii kaka i te mea tapu.*

Profanus, a, um. adj. *Mole tapu. Agakovi.*

Profectio, onis. f. *Te Aluaga, te Fagona :* Parare profectionem, *Teu fagona.*

Profectò. adv. *Ifoki.*

Profectus, a, um. p. præt.

Proficicsor. *Kua Fagonaia, Aluia.*

Profero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Mau ake, Fakaha ake; Tala age, Fakatupu ake.*

Professor, oris. m. *Ae e akoako i te kolesio *.*

Professus, a, um. p. præt.

Profiteor. *Kua fakapapauia, Fakatotonu.*

Proficiscor, eris, fectus sum, ficisci. v. d. *Fagona, Haele, Alu.*

Profiteor, eris, fessus sum, fiteri. v. d. *Fakatotonu tohi, Fakapapau.*

Profligo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamole, Fakamavetevete i te tau.*

Profugio, is, ugi, ugitum, gere. v. a. et n. *Hola.*

Profugus, a, um. adj. *Holoia.*

Profundo, is, fudi, usum, dere. v. a. *Hali, Huai, Foaki :*

— lacrymas, *Loimata.* — vitam, *Foaki tona mauli. Mate.*

Profundum, i. n. *Te Maolalo, te Tai.*

Profundus, a, um. adj. *Maolalo, Taulalo.*

Progenies, iei. f. *Te Faahıga, te Fanau.*

Progredior, eris, gressus sum, di. v. d. *Alu age, Haele age; Fakaoviage.*

Proh! interj. *Oie!*

Prohibeo, es, ui, itum, ere. v. a. *Teteke, Lolomi; Tapui.*

Prohibitio, onis. f. *Te Lolomi, te Tapu.*

Proindè. adv. *Pea hoki lea.*

Projicio, is, eci, ctum, cere. v. a. *Siaki, Laku, Si, Fakato ifo.*

Proles, lis. f. *Te Fanau, te Faahiga.*

Prolixè. comp. iùs. adv. *Fakamalotoloto, Fualoaake.*

Promereo, es, ui, itum, ere. v. a. (et) **Promereor,** eris, itus sum, eri. v. d. *E aoga kau mau.*

Promiscuus, a, um. adj. *Fiofio, Hokofaipe.*

Promissum, i. n. *Te Fakapapau* : Stare promissis, *Taofi te fakapapau.*

Promissus, a, um. p. præt. **Promitto.** *Votoia* *, *Fakapapauia.*

Promitto, is, misi, issum, tere. v. a. *Tuku ke loa* : — barbam, *Tuku ke tupu ake te kaukava.* = *Fakatotonu, Fakapapau, Voto* *.

Promptus, a, um. adj. *Vave* : Promptus ad irascendum.

Promulgo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaha, Tala ki te hahai.*

Pronuntiatio, onis. f. *Te Lau tonu, Fakatotonu.*

Pronuntio, ias, avi, atum, are. v. a. *Lau, Fakatotonu, Fakamau, Tuku.*

Pronus, a, um. adj. *Punou ki mua, Ifo, Tokaga, Loto ofe* : — ad iram.

Propago, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalahi, Fakahoko Fakaili.*

Propè. adv. *Ovi.*

Propero, as, avi, atum, are. v. n. *Fakavili, Fakavavevave.*

Propinquus, a, um. adj. *Ovi mai, Kaiga ovi.*

Propior, ius. comp. *Ovi mai ake.*

Propitius, a, um. adj. *Finegalomai, Ofa mai, Aloalo malie mai.*

Propono, is, sui, situm, nere. v. a. *Fakaagiagi, Fakatotonu, Fakaha, Poapoaki.*

Propositus, a, um. p. præt. **Propono.** *Fakatotonuia, Poapoakiia.*

Proprietas, atis. f. *Te Api, te Mea kua mauia.*

Proprius, a, um. adj. *Tona, Tana, Onatou, E mea tafitoo he tahi.*

Propter. præp. *Ovi ki, Koteuhi ko.*

Propterea. adv. *Koteuhi ko te mea aia, Koia ia.*

Prora, æ. f. *Te Taumua.*

Prorsùm et **Prorsùs.** adv. *Tonu, Tautonu.*

Prorumpo, is, upi, uptum, pere. v. n. et a. *Tafe malohi, Oho mai.*

Proruptus, a, um. p. præt. **Prorumpo.** *Maumau ia, Puna ia.*

Prosequor, eris, secutus sum, qui. v. d. *Momoli, Fai agepe, Tuli, Faka hoko.*

Proserpo, is, serpsi, ptum, ere. v. n. *Totolo age.*

Prosilio, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Hopo, Oho ki tua.*

Prosper, era, erum. adj. *Manu ia.*

Prosperè. adv. *Leleipe, Manu ia.*

Prosperitas, atis. f. *Te Manu ia, te Mau koloa.*

Prospicio, is, exi, ctum, cere. v. a. *Faka siosio, Vaka i, Sio ki mamao; Vaka vaka i, Ala ala.*

Prosterno, is, travi, tratum, ere. v. n. et a. *Punou ifo, Hu, Mau mau; Faka to ifo, Faka mole.*

Prostratus, a, um. p. præt. **Prosterno.** *Mafulifuli ia, Maumau ia, Mole, Kua haaga.*

Prosum, des, fui, desse. v. n. *Aoga.*

Protego, is, xi, ctum, gere. v. a. *Uufi, Taupau, Fakamalu i, Ugaki.*

Protendo, is, di, tum (vel) sum, dere. v. a. *Folai, Avage, Faka loa.*

Protero, is, trivi, tritum, terere. v. a. *Palu, Natu, Moloki.*

Protinùs. adv. *Anai nei.*

Protoplastus, a, um. adj. *Te Uluaki tagata; Mea nee fuafua fai.*

Protraho, is, axi, actum, ahere. v. a. *Toho, Faka loa, Fofola, Faka tua tua i.*

Provenio, is, eni, entum, ire. v. n. *Faka au, Tupu ake mai, Hoko age.*

Proventus, ûs. m. *Tupu aga (o te manu), Uhi, Tau, Tau kai.*

Proverbium, ii. n. *Te Tala, Faka tata, Taaga lea.*

Providentia, æ. f. *Te Poto Eteleno *, Te Polovitesia *.*

Provideo, es, idi, isum, dere. v. a. et n. *Fai mua, Vaka i, Mua, Tanaki mua.*

Provincia, æ. f. *Koga fenua i te fenua lahi.*

Provocatio, onis. f. *Te Faka kale.*

Provoco, as, avi, atum, are. v. a. *Faka kale, Faka tupu, Faka laga.*

Proximè. adv. *Ovi aupito.*

Proximus, a, um. adj. *Ovi aupito, Peipei. = te Kaiga.*

Prudens, entis. adj. *Poto, Loto mau, Faka kaukau.*

Prudentia, æ. f. *Aga vakavaka i, Aga poto, Poto.*

Pruina, æ. f. *Te Hahau fakafefeka aki te momoko.*

Prurio, is, ivi, itum, ire. v. n. *Magio.*

Pruritus, ûs. m. *Te Magio.*

Psallo, is, li, ere. v. a. et n. *Faka tagi, te Mea faka tagi, Hiva faka tagi.*

Psalmodia, æ. f. *Te Hiva, te Laumalie o te pesalamo* *.

Psalmus, i. m. *Te Pesalamo* *, *te Hiva o Tavite* *.

Pseudopropheta, æ. m. *Polofeta* * *kaka.*

Puber et **Pubes,** eris. m. f. adj. *Ae kua lahi, Kua tagata.*

Pubesco, is, bui, bescere. v. n. *Hoko ki tona tagata lahi.*

Publicanus, i. m. *Te Pupelikano* *, *Ae e tana ki paaga fatogia.*

Publicè. adv. *Fakaha, I te hahai.*

Publicus, a, um. adj. *Hahai, E uhiga ki te hahai.*

Pudet, uit (vel) itum est, ere. v. n. *Ufiufi age :* Me pudet meæ culpæ.

Pudicitia, æ. f. *Te Nofo lelei taupoou, Hee agahala; Fakapoipoi aki te mata.*

Pudicus, a, um. adj. *Agalelei, Maa, Hee agahala.*

Pudor, oris. m. *Te Ufiufi, te Nofo lelei, Hee agahala, te Fakalogologope.*

Puella, æ. f. *Taahine, Fine mui.*

Puer, ri. m. *Tama, Tàmasii.*

Puerilis. m. f. le. n. adj. *Fakatamàsii.*

Pueritia, æ. f. *Te Nofo kei tamasii.*

Puerpera, æ. f. *Fafine fanau, Fae.*

Puerperium, ii. n. *Te Fanaui, te Luea.*

Puerulus, i. m. *Tamasii, Tamaliki.*

Pugillus, i. m. *Te Nima kuku.*

Pugna, æ. f. *Te Tau, te Ke, te Fetaaki.*

Pugno, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Fetauaki.*

Pulcher, chra, chrum. adj. *Lelei, Matamata lelei.*

Pulchrè. adv. *Lelei, Fakalelei.*

Pulchritudo, inis. f. *Te Mata lelei.*

Pullus, i. m. *Uhi.*

Pullulo, as, avi, atum, are. v. n. *Lahi, Tuputupuake.*

Pulmentum, i. n. *Te Mea kai, te Pa, te Kai.*

Pulmo, onis. *Te Maamaa.*

Pulpa, æ. f. *Te Kakano.*

Pulpitum, i. n. *Te Hiliaga tohi i te Ekelesia* *.

Pulso, as, avi, atum, are. v. a. *Ta, Leei :* Pulsare citharam, *Ta te sitala* *.

Pulsus, ûs. m. *Te Manava o te ua, te Tau ki he mea, te Manavanava.*

Pulvinus, i. m. *Te Uluga, te Nofoaga, te Hekaaga.*

Pulvis, eris. m. *Te Efuefu.*

Punctum, i. n. *Te Tuia, te Kii fakailoga o te manava; Vahe o he mea.*

Pungo, is, nxi et pupugi, punctum, pungere. v. a. *Tui, Huki.*

Punio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Totogi, Akonaki, Taute.*

Pupilla, æ. f. *Taahine, Mui e taupau e he tahi kehe; te Kano i mata.*

Pupillus, i. m. *Tama, Mui*

e taupau e he tahi i te puli ona matua.

Puppis, is. f. *Te Tau·muli.*

Purè. adv. *Maa, Tonu, Hee fiofio.*

Purgamentum, i. n. *Te Otaota, te Aanu, te Faka-maa aga..*

Purgatio, onis. f. *Te Vai akau, Faitoo faka alu fatu, te Faka maa aga.*

Purgo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka maa, Faitoo.*

Purificatio, onis. f. *Te Purifikasio *, te Faka maa, te Faka tapu.*

Purifico, as, avi, atum, are. v. a. *Faka maa, Faka tapu, Faka mole.*

Puritas, atis. f. *Te Maa o te loto, te Tasilo o te vai, te Atea; te Ma oni oni.*

Purpura, æ. f. *Te Pena kula.* = *Kie kula.*

Purpureus, a, um. adj. *Faka kula, Kula ia.*

Purus, a, um. adj. *Maa, Atea, Tasilo.*

Pus, uris. n. *Aukau.*

Pusillus, a, um. adj. *Sii, Nounou.*

Pustula, æ. f. *Te Mapula, Fufula; te Faka fulafula, Fa-ka aukau.*

Puteo, es, ui, ere (vel) **Pu-tesco**, is, escere. v. n. *Ku, Namu ku, Faka au o elo.*

Puteus, i. m. *Te Vai keli.*

Puto, as, avi, atum, are. v. a. *Mahalo, Faka kaukau, Tui, Faa fai, Tuu si.*

Putrefacio, is, feci, ere. v. a. *Faka au o elo.*

Putresco, is, trui, ere. v. n. *Faka au o elo,... o kovi.*

Putridus, a, um. adj. *Kovi, Elo.*

Pyxis, idis. f. *Kii puka tapu, Kii kalise *.*

Q

Quà. adv. *Mai fea, Fea-feai, I te ala fea; Fehui,* Quâ?

Quacumquè. adv. *I he potu, I te he ala, Ia mea ala, e ke fia fai ai.*

Quadra, æ. f. *Faahifa.*

Quadragenarius, a, um. adj. *Tona fa gofulu.*

Quadragesima, æ. f. *Te Kuatalasima *.*

Quadraginta. ind. *E fagofulu.*

Quadrans, antis. m. *Kii puaga afea.*

Quadratum, i. n. *Te Mea faahifa; te mea e fa-kafaahifa.* **Quadratus**, a, um. adj.

Quadriennium, ii. n. *Te Vahaa tau e fa.*

Quadrigæ, arum. f. plur. *Te Teka moona osi e fa.*

Quadringenti, æ, a. adj. plur. *E Fa geau.*

Quadro, as, avi, atum,

are. v. a. et n. *Taagafakafaahi e fa; Aoga, E uhiga ki.*

Quadrupes, edis. omn. g. *Manu vae fa.*

Quadruplex, icis. omn. g. adj. *Kua fa ona mea; Lo fa.*

Quadruplum, i. n. *Tuaga fa, Tona mea (totogi) liuaga fa.*

Quadrus, a, um. adj. *Ta ona faahi e fa :* Lapis quadrus, *Maka faahi fa.*

Quæ. f. **Qui, Quæ, Quod.**

Quæro, is, æsivi (vel) æsii, æsitum, rere. v. a. *Kumi, Fakafehui, Holi.*

Quæso, is, it, umus, quæsi, sum, sere. v. def. *Kole mamahi.*

Quæstio, onis. f. *Te Fehui.*

Quæstus, ûs. m. *Te mea kua mau, te Totogi, te Lelei o te..., te Fua o he...*

Qualis. m. f. le. n. adj. *Hage, Hoko :* Talis qualis tu, *O hage ko koe.*

Qualiscumque. m. f. lecumque. n. pron. *He tahi ia natou.*

Qualitas, atis. f. *Te Uhiga, te Naunau (Sio kia* **Conditio.**)

Qualiter. adv. *O hage ko.*

Quàm. conj. *Ke, Efia:* Quàm ut, *Lahi fau, Ke lahi.*

Quamdiù. Quandiù, adv. *I te temi fuape, Fualoa feafeai.*

Quamobrem. conj. *Koiaia.*

Quamplurimi, æ, a. adj. plur. *Te Hahai lahi, te Tokolahi aupito.*

Quamprimùm. adv. *Fakavavevave aupito, Fai ki te mea e vave ake.*

Quamvìs. conj. *Logo age.*

Quandò. adv. *Afea? Moka.*

Quamquam. conj. *Logo age.*

Quantitas, atis. f. *Mahu, Mea lahi, te Lahi feafeai o he mea.*

Quantò. adv. : Quantò diutiùs abest, tantò magis cupio.

Quantùm. adv. *Tatau mo, O hage ko :* Tantùm quantùm.

Quantus, a, um. pronom. et adj. *Kua lahi. E lahi feafai, Mea nei ka lahi!*

Quapropter. conj. et adv. *Kotea, Ai? Koia.*

Quarè. adv. *Kotea ai, Inia? Oa?*

Quarta, æ. f. *Tonakogafa.*

Quartus, a, um. adj. *Tona fa.*

Quasì. adv. *O hage ko, Peipei, Teitei.*

Quassatio, onis. f. *Te Galulu; te Lulu i.*

Quasso, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ga lulu, Lulu i, Hou hou i, Fuli hi.*

Quatenùs. adv. (et) conj. *O au ki te a? = I tona faahi ae :* Christus quatenùs homo.

Quater. adv. *Tua fa.*

Quaternio, onis. m. *Tokofa, Solia * tokofa.*

Quatriduanus, a, um. adj. *Tona po e fa.*

Quatuordecim. indecl. omn. g. *Hogofulu mo fa.*

Que. conj. *Pea, Mo.*

Quemadmodùm. adv. et conj. *Feafeai? O hage ko.*

Queo, is, ivi, itum, ire. v. *Faafai.*

Querela, æ. f. *Te Ke, te Fe loto aki.*

Queror, reris, estus sum, eri. v. d. *Tagi, Ita ki he, Muna.*

Querulus, a, um. adj. *Faa muna, Faa ke, Mamahi.*

Questus, ûs. m. *Tagi mamahi.*

Qui, Quæ, Quod. pron. *Aia, Ala.*

Quicumque, Quæcumque, Quodcumque. pron. *Koia fuape, He tahi i niihi mea keke.*

Quid. n. *Kotea? A :* Quid mihi et tibi? *E ta a mo koe?*

Quidam, Quædam, Quoddam. pron. *Te tahi, He, Hina, Hino.*

Quidem. adv. *Mooni.*

Quidnam? *Kotea, Koa?*

Quies, etis. f. *Te Malolo, te Fimalie.*

Quiesco, is, evi, etum, escere. v. n. *Malolo, Fakafimalie, Moe :* Quievit morte placidâ, *Nee mahaki fakafimaliepe.*

Quietè. adv. *Fakafimalie.*

Quilibet, Quælibet, Quodlibet. pron. *Koia fuape.*

Quin. adv. et conj. *Kae. Logo age. Kotea e molemo. = Tatau mo* ne *tahi tahigape.*

Quindecim. indecl. *Hogofulu ma nima.*

Quindeciès. ind. *Tua hogofulu ma nima.*

Quingenti, æ, a. pron. *Nima geau.*

Quinquagesimus, a, um. adj. *Tona nima gofulu.*

Quinque. indecl. *Nima.*

Quintus, a, um. adj. *Tona nima.*

Quippe. conj. *He, Kae.*

Quis, Quæ, Quid. pron. *E, Ia, Ai, Ko ai, Kotea?*

Quisnam, Quænam, Quodnam? Quidnam. pron. *Ko ai, Kotea? Kofea?*

Quisque, Quæque, Quodque. Quidque. pron. et adj. *Takitahi, Fuli.*

Quisquis, Quæquæ, Quodquod. pron. *He taki, Koia fuape,... fulipe.*

Quivis, Quævis, Quodvis. Quidvis. pron. *Koia fuape.*

Quò? adv. *Kifea?*

Quò. conj. *Koteuhi ke :* Quò melior evadas.

Quoàd. adv. *O au ki, I tona uhiga ki...*

Quocumquè. adv. *I te potu fuape, I te faahi fuape.*

Quòd. conj. *Koteuhi.*

Quomodò. adv. et conj. *Feafeai :* Quomodò se habent, *Pe e feafeai?*

Quonàm, adv. *Kifea.*

Quoniàm. conj. *Koteuhi.*

Quoque. conj. *Foki, Mo ia, Pe lava :* Tu quoque, fili mi.

Quorsùm. adv. *Kifea, Kotea ai, Mooa.*

Quot. adj. *Tokofia, E fia.*

Quotannis. adv. *I te tau fuape.*

Quotidianus, a, um. adj. *I te aho nei, Fakaaho :* Panis quotidianus.

Quotidiè. adv. *I te aho fuape takitahi.*

Quotiès. adv. *Tuafia.*

Quotiescumquè. adv. *I*

e temi * fuape; Iloga te temi * 'uape.

Quotus, a, um. adj. *E fia.*

Quousquè. adv. *O au ki te a.*

Quùm (et) **cùm.** conj. *Ka, Moka, Kapau.*

R

Rabbi. ind. (*lea Sutea* *.) *Iloa, Aliki, Aliki akonaki.*

Rabidus, a, um. adj. *Faka vale vale kovi.*

Rabies, iei. f. *Te Faka vae vale kovi.*

Rabiosus, a, um. adj. *Faka vale vale, Ita ita.*

Racemus, i. m. *Te Fua i 'ite* *.

Radians, antis. adj. *Gigila, Pupula.*

Radiatio, onis. f. *Te Pupula, te Pakila, te Taukavei.*

Radicor, aris, atus sum, ari. v. d. *Aka, E tupu te aka.*

Radio, as, avi, atum, are. v. n. *Pakila.*

Radius, ii. m. *Te Pakila, te Taukavei.*

Radix, icis. f. *Te Akasi akau, te Aka.*

Rado, is, asi, asum, dere. v. a. *Vau, Halu.*

Ramus, i. m. *Te Vaa akau.*

Rana, æ. f. *Te Moko, te Faahiga moko e mauli i te uafe.*

Rapax, acis. adj. *Faa kaihaa, Kaihaa.*

Rapidus, a, um. adj. *Vave, Faholo.*

Rapina, æ. f. *Te Faa kaihaa, te kaihaa, te Faka aliki.*

Rapio, is, pui, ptum, pere. v. a. *Kaihaa, Puke, Faka malohi.*

Raptum, i. n. *Te Kaisaa* : Vivere ex rapto, *Mauli aki te kaisaa.*

Raptus, ûs. m. *Te Ave (o te fafine.)*

Rarè. adv. *Sii, Siipe, Tahi tahi ga, Mole hoko fai.*

Rarus, a, um. adj. *Tahi-tahi ga, Siipe, Vaha vaha.*

Ratio, onis. f. *Te Uhiga, te Atamai, te Faka kau kau pe Puleaki.*

Ratiocinatio, onis. f. *Te Tala noa fakama loto loto,... faka matala.*

Ratiocinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Talanoa feia, Fai* argumentatio...

Rationalis. m. f. le. n. adj. *Faka atamai, Tonu, Lelei, Atamai.*

Ratus, a, um. part. præt.

Reor. *Mahalo ia, Faka poto-poto, Malohi ia; Faka mooni* (*Matelimonio* *).

Raucus, a, um. adj. *Leo fa.*

Re... *Sii lea e faka hoko ki he tahi lea, moo faka uhiga fenei : Toe.*

Rea, æ. f. *Te Aga kovi, Faka kovi i* (vide **Reus.**)

Reædifico, as, avi, atum,

are. v. a. *Toe laga, Faka foou, Toe fai.*

Reatus, ûs. m. *Te Faka-kovii, Tala te kovi, te Koviaga, te Mauaaga.*

Rebellio, onis. f. *Te Aga-tuu.*

Rebello, as, avi, atum, are. v. n. *Aga tuu.*

Recedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Alu kehe, Mole, Ma vae.*

Recens, entis. adj. *Foou, Hoki fai.*

Recenter. adv. *Hoki fai, Foou.*

Receptaculum, i. n. *Te Aiaga mea, te Nofoaga, te Hola aga.*

Receptus, a, um. p. præt. **Recipio.** *Toe mau, Toe loto malohi, Tali ia :* Robur receptum, *Toe loto malohi.*

Recessus, ûs. m. *Te Liliu, te Faka mamao, te Lavaki; te Hola aga.*

Recido, is, cedi, Recasum, cidere. v. n. *Toe toka, Toe puke, Toe aga kovi.*

Recipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Toe mau :* Recipere visum, *Toe alaala te mata. Toe mauli,* Recipere animum, *Toe mau te mauli.* Recipere se, *Alu faka mamao.*

Recito, as, avi, atum, are. v. a. *Lau o leo ki oluga, Lau mana manatu.*

Reclino, as, avi, atum, are. v. a. *Punou, Ma lolo, To ifo.*

Reconcilio, as, avi, atum, are. v. a. *Faka li liu, Faka lelei :* Reconciliare alicui, *Fakalelei ki he tahi.*

Recondo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Fufu, Tanu.*

Recordor, aris, atus sum, dari. v. d. *Manatu, Mana manatu.*

Recrudesco, is, dui, cere. v. n. *A sili sili, Le sili.*

Rectê. adv. *Tonu, Lelei, Mooni.*

Rectus, a, um. adj. *Tonu, To tonu, Mooni.*

Recubo, as, bui, bitum, bare. v. n. *Ta koto, Ma lolo.*

Recumbo, is, cubui, cubitum, bere. v. n. *Ta koto, Malolo, Nofo o kai.*

Recupero, as, avi, atum, are. v. a. *Toe mau :* — visum, ... *te sio.* — vires,... *te malohi.*

Recursus, ûs. m. *Te Liliu, te Hola ki muli.*

Recuso, as, avi, atum, are. v. a. *Faka fisi, Te teke.*

Redditio, onis. f. *Te Fakali liu, te Faka to tonu, te Tuku mauli.*

Reddo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Faka li liu, Tuku ...,* *Toe av age.*

Redemptio, onis. f. *Te Huhui, te Faka mauli aga.*

Redemptor, oris. m. *Te Faka mauli.*

Redemptus, a, um. p. præt. **Redimo.** *Huhui ia, Toe mauli ia, Toe Mau ia.*

Redeo, is, divi et dii, ditum, dire. v. n. *Liliu :* Redire ad gratiam.

Rediens, deuntis. p. præs. **Redeo.** *Ae e liliu, Tona liliu...*

Redimo, is, demi, demptum, mere. v. a. *Huhui, Fakamauli.*

Reditus, ûs. m. *Te Liliu, te Fakalelei, te Mea e mau.*

Reduco, is, uxi, ctum, cere. v. a. *Fakaliliu, Toe takiage.*

Redundo, as, davi, datum, dare. v. n. *Opeope, Lolo lahi aupito, Mahua aupito.*

Refero, fers, Retuli, Relatum, ferre. v. a. *Toe ave, Toe avage, Toe au mai :* — gratiam, *Tala age te ofa.* — victoriam, *Mau te malo.* = *E uhiga ki...*

Reficio, is, feci, fectum, ficere. v. a. *Fakafoou, Toe fakatuu, Fakaake, Ono.*

Refluo, is, uxi, uxum, uere. v. n. *Toe tafe* (Reflux de la mer : Flux et reflux).

Refoveo, es, vi, otum, ere. v. a. *Toe fakamafana, Toe fakaake, Toe fakatupu ake te loto.*

Refreno, as, avi, atum, are. v. a. *Lolomi, Teteke, Fakagutu.*

Refrigero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamomoko, Tokoni.*

Refrigesco, is, frixi, igescere. v. n. *Fakamomoko, Fakaau o sii,... o mole.*

Refugio, is, ugi, ugitum, gere. v. n. *Hola, Alu ki..., Fakafisi, Fakalafilafi :* Refugere ad.... Refugere à ..

Refugium, ii. n. *Te Hufaga, te Nofoaga, Lafilafiaga.*

Refugus, a, um. adj. *Ae e hola.*

Refulgeo, es, lsi, lsum, lgere. v. n. *Gigila, Pupula.*

Regalis. m. f. le. n. adj. *Fakaaliki :* Sceptrum —.

Regia, æ. f *Te Fale hau, te Nofoaga aliki.*

Regina, æ. f. *Te Fine aliki, te Aliki (fafine.)*

Regio, onis. f. *Te Potu fenua, te Koga fenua.*

Regius, a, um. adj. *Fakaaliki, Aliki.*

Regno, as, avi, atum, are. v. n. *Hau; Pule.*

Regnum, i. n. *Te Puleaga, te Afioaga :* Regnum Dei.

Rego, is, Rexi, Rectum, gere. v. a. *Lagiaki, Fakatotonu, Pule.*

Regredior, deris, gressus sum, di. v. d. *Liliu.*

Regressus, ûs. m. *Te Liliu.*

Regula, æ. f. *Te Fono, te Uhiga, te Mea vahe, te Lekula* *.

Regulus, i. m. *Te Aliki sii, te Matua pule.*

Reipsa. adv. *Mooni.*

Rejectus, a, um. p. præt.

Rejicio. *Tukua, Tukuna, Liakiia.*

Rejicio, is, jeci, jectum, cere. v. a. *Tuku, Teteke, Liaki, Siaki.*

Relatio, onis. f. *Te Auauaga o te mea, te Mafihuga; te Felaveiaga o ni mea.*

Relaxo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalu, Fakamalolo, Fakasiisii.*

Relego, as, gavi, gatum, gare. v. a. *Fakaaunofo, Fakamavae.*

Relictus, a, um. p. præt. **Relinquo.** *Tukua, Siakiia, Osi, Tukuia.*

Religio, onis. f. *Te Lotu, te Faahiga taupoou, te Tauhi.*

Religiosus, a, um. adj. (*Tagata*) *Tokaga ki te lotu,... tapu,... lotu.*

Religo, as, avi, atum, are. v. a. *Hai, Nonoo.*

Relinquo, is, liqui, lictum, quere. v. a. *Tuku, Liaki.*

Reliquiæ, arum. f. plur. *Te Toe aga, te Hui o te kau sagato* *.

Reliquus, a, um. adj. *Toe :* Reliqua vita, *Te toe o te mauli.*

Reluctor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tau mo teteke. Faiga te lolomi.*

Remaneo, es, ansi, ansum, ere. v. n. *Tuulaki, Tuu mau, Nofo :* — domi,... *i te fale,... i ko.*

Remigium, ii. n. *Te Foe.*

Remigo, as, avi, atum, are. v. a. *Tau alo, Aalo.*

Remigro, as, avi, atum, are. v. n. *Liliu.*

Reminiscor, eris, sci. v. d. *Manatu :* — rei.

Remissio, onis. f. *Te Fakamolemole* (*o te agahala*), *te Tukuage, te Fakamalolo.*

Remitto, is, isi, issum, tere. v. a. *Fakamavae, Tuku age.*

Removeo, es, movi, motum, ere. v. a. *Fakamavae, Kapu, Teteke.*

Remuneratio, onis. f. *Te Totogi, te Ofa.*

Remunero, as, avi, atum, are. v. a. *Ofa, Totogi.*

Remus, i. m. *Te Foe :* — navis, *Te foe o te vaka.*

Renascor, eris, atus sum, sci. v. d. *Toe mauli, Toe tupu, Toe fanaui.*

Renatus, a, um. p. præt. **Renascor.** *Toe tupuia, Toe mauiia.*

Renes, um. m. plur. *Tuahivi, te Ifiifi.*

Renovo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafoou, Toe laga.*

Renuntio, as, avi, atum, are. v. a. *Tala he logo, Fakailoilo.*

Renuo, is, ui, utum, uere. v. n. et a. *Fakafisi, Tapu, Mole pau.*

Reor, Reris, Ratus sum, Reri. v. d. *Tui, Mahalo.*

Repello, is, puli, pulsum, lere. v. a. *Teteke, Lolomi.*

Rependo, is, pendi, pensum, dere. v. a. *Totogi, Avage, Taui.*

Repentè. adv. *Fakafokifape.*

Repentinus, a, um, adj. *Hoko, To fokifape, Mole tatali.*

Reperio, is, peri, pertum, ire. v. a. *Iloi, mau.*

Repertus, a, um. p. præt. **Reperio.** *Iloa, mauia.*

Repetitus, a, um. p. præt. **Repeto.** *Tua faiia, Tua laki tona fai.*

Repeto, is, tivi et tii, titum, tere. v. a. *Liliu, Tua fai foki.*

Repleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Toe fakafonu.*

Repletus, a, um. p. præt. **Repleo.** *Pito, Fonuia.*

Repono, is, posui, positum,

nere. v. a. *Toe ai, Tuku ki..., Av age, Faka tuu ga.*

Reporto, as, avi, atum, are. v. a. *Toe ave, Faka li liu.*

Repræsentatio, onis. f. *Te Fakatata, te Gaoi fakatata, Faifai taki.*

Repræsento, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatatau, Faifai taki.*

Reprehendo, is, di, nsum, dere. v. a. *Taute, Akon aki.*

Reprimo, is, pressi, pressum, mere. v. a. *Fakagata, Tuku, Teteke, Ta ofi.*

Reprobo, as, avi, atum, are. v. a. *Teteke, Faka mau, Li aki, Mole io.*

Repto, as, avi, atum, are. v. n. *Totolo, Haele, Ketuketupe.*

Repudio, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamavae, Li aki.*

Repudium, ii. n. *Te Fakamavae, Veteki.*

Requies, iei. f. *Te Malolo, te Faka fimalie.*

Requiesco, is, evi, etum, escere. v. n. et a. *Fakama lolo, Ta koto, Moe.*

Requiro, is, isivi et isii, isitum, rere. v. a. *Kumi, Eke, Faka ala ala, Fehui.*

Res, rei. f. *Te Mea, te Lelei, te Gaue, te Aga, te Koloa, te Api.*

Rescio, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Iloi, Logoi.*

Reservo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatoe, Taupau ki muli.*

Resideo, es, sedi, Resessum, sidere. v. n. *Nofo.*

Residuum, i. n. *Te Toe te Toega, te Penu.*

Residuus, a, um. adj. *Te Toe, te Mauli.*

Resipiscentia, æ. f. *Te Faka hemala, Te faka liliu o te aga ki te lelei.*

Resipisco, is, pui, cere. v. n. *Faka hemala, Faliu ki te aga lelei.*

Resisto, is, Restiti, Restitum, Resistere. v. n. *Teteke, Lolomi.*

Resolutio, onis. f. *Te Vevete, te Faka papau, te Mau mau.*

Resolvo, is, solvi, solutum, vere. v. a. *Vevete, Faka malu i, Ma vete* (passiv.), *Maumau i.*

Resono, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Tagi, Logo aa, Hiva.*

Respectus, ûs. m. *Sio ki tua, te Tapu age. Te mafihu ga kehe o he mea.*

Respicio, is, pexi, pectum, cere. v. a. *Sio ki muli, Tagaki, Faka kaukau.*

Respiro, as, avi, atum, are. v. n. *Manava, Malolo.*

Respondeo, es, di, nsum, dere. v. n. *Tala, Ui, Tali.*

Responsum, i. n. *Te Tala, te Lea, te Ui, te Tali.*

Respublica, æ. f. *Te Mea o te hahai faka tahi, te Pule, e fai feia.*

Respuo, is, pui, putum, puere. v. a. *Pu aki, Lo lomi.*

Restituo, is, tui, tutum, tuere. v. a. *Faka liliu, Toe av age, Faka foou, Toe faka tuu.*

Resto, as, stiti, titum, tare. v. n. *Tuu mau, Tuu laki, Nofo mau, Toe.*

Resurgo, is, surrexi, rectum, gere. v. n. *Tuu ake, Toe mauli.*

Resurrectio, onis. f. *Te Tuu ake, te Toe mauli.*

Resuscito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatuuake, Faka mauli.*

Retardo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatuai, Lolomi.*

Rete, is. n. *Kupega.*

Retineo, es, nui, tentum, nere. v. a. *Ta ofi, Lolomi.*

Retorqueo, es, orsi, ortum, quere. v. a. *Li liu, Fakaliliu, Haga ki tua.*

Retractatio, onis. f. *Fakaliliu te loto,... te lea,... te talanoa o siaki.*

Retracto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka liliu, Tala ka iloa.*

Retraho, is, axi, actum, here. v. a. *Toho ki muli, Liliu ki tua.*

Retribuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Foaki, Totogi aki.*

Retrò. adv. *Situa, Ki tua.*

Retrorsùm. adv. *Ki tua.*

Retrudo, is, usi, usum, dere. v. a. *Laku ki te malu.*

Reus, i. m. *Ae kua tuku ki ae he aga kovi, te Aga hala, Ae e faka mau ia.*

Revaleo, es, lui, ere et **Revalesco,** is, cere. v. n. *Akeake.*

Reverentia, æ. f. *Te Faka apa apa :* Salvâ reverentiâ, *Tapu age.*

Reverà. adv. *Mooni, Ifoki.*

Reversus, a, um. p. præt. **Reverto.** *Li liu ia.*

Revertor, eris, sus sum, ti. v. d. *Li liu :* In pulverem —, *Liliu ki te kele.*

Reviviseo, is, Revixi, iviscere. v. n. *Toe mauli, Toe tupu ake.*

Revoco, as, avi, atum, are. v. a. *Faka liliu :* — ad vitam,... *ki te mauli.*

Rex, Regis. m. *Te Tui, te Aliki.*

Rhetorica, æ. f. (et) **Rhetorice,** es. f. *Te Letolika *, te Siesia * o talanoa lelei.*

Rhetor, oris. m. *Ae e akonaki lelei.*

Rheuma, atis. n. *Tale* (Rhume.)

Rideo, es, Risi, Risum, dere. v. n. et a. *Kata, Mali mali.*

Ridiculus, a, um. adj. *Faikehe, Aoga ke nuki nuki ki ai.*

Rigeo, es, gui, ere et **Rigesco,** is, cere. v. n. *Fakafefeka, Faka au o fe feka.*

Rigidus, a, um. adj. *Fefeka, Faigataa, Ae e teitei taofi fau te tonu.*

Rigo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakavai, Fakapala pala i.*

Rigor, oris. m. *Te Aga fefeka, te Loto fefeka, mo moko; te Tonu katoa.*

Ripa, æ. f. *Te Kauvai.*

Risus, ûs. m. *Te Kata.*

Ritè. adv. *Lelei, Tonu.*

Ritus, ûs. m. *Tootooga tapu.*

Rivus, i. m. *Tafe sii.*

Rixa, æ. f. *Te Fekinauaki, teKinau, te Ke, te Fetau aki.*

Robur, oris. n. *Te Ma lohi.*
Robustus, a, um. adj. *Ma lohi, Ma lolo.*
Rodo, is, osi, osum, dere. v. a. *Kosi kosi, Tosi, Mau mau, Fatu fatu i.*
Rogatio, onis. f. *Kole, Hu.* (*Lokasio* *.)
Rogo, as, avi, atum, are. v. a. *Kole, Fe hu i :* Rogo te vestem.
Romanus, a, um. adj. *Loma* *, *E kau ki Loma* *, *Faka loma* *.
Rorans, antis. p. præs. **Roro**. *Pala pala aki te hahau; Pala pala.*
Roro, as, avi, atum, are. v. a. *Hahau ia, To* (*te hahau*).
Ros, Roris. m. *Te Hahau.*
Rosa, æ. f. *Te Losa* * (*Fisi i akau.*)
Roseus, a, um. adj. *Faka losa* *, *Losa* * *ia, Kula fakalosa* *.
Rostrum, tri. n. *Te Gutu i manu lele,... puaka; te Tala o he vaka.*
Rota, æ. f. *Te Fua i teka.*
Rotatio, onis. f. *Te Alu aga o te teka, te Taka milo milo o te teka.*
Rotunditas, atis. f. *Te Teka fua fua.*
Rotundus, a, um. adj. *Teka fua fua.*
Rubeo, es, bui, ere. v. n. et **Rubesco,** is, cere. v. n. *Faka au o kula, Ufi ufi.*
Ruber, bra, brum. adj. *Kula.*
Rubor, oris. m. *Te Pena kula, te Ufi ufi.*
Rubrica, æ. f. *Lupilika* *, *te Faka totonu o te lau o te tohi tapu,... o te misae* *.
Rubus, i. m. *Te Vao talatala.*
Rudens, entis. omn. g. *Te Maea.*
Rudimentum, i. n. *Te Fua fua ako, te Kamata ako o he tama sii.*
Rudis. m. f. e. n. adj. *Mea hee ki gaohi ia, Vale, Fetefete, Kovi.*
Rufus, a, um. adj. *Kula kula, Me mea.*
Ruga, æ. f. *Te Fefe.*
Rugio, is, ii et ivi, itum, ire. v. n. *Tagi o te manu* (Lion.)
Rugosus, a, um. adj. *Fe te fete.*
Ruina, æ. f. *Te Holoi o he mea, te Mau mau, te Mala ia, te Ta mate.*
Rumor, oris. m. *Te Logo, te Tala noa.*
Rumpo, is, Rupi, Ruptum, pere. v. a. *Fasi, Mau mau, Haa ki.*
Ruo, is, Rui, Ruitum vel Rutum, Ruere. v. a. et n. *Toka, Ma tue tue.*
Rupes, is. f. *Te Maka lahi.*
Ruralis. m. f. le. n. adj. *E uhi ga ki te kele fenua :* Ruralis labor, *Gaue fenua.*
Ruricola, æ. m. et f. *Tagata gaue fenua,... kele.*
Rursùm, Rursùs. adv. *Tua fai, Tona tua lua.*
Rus, Ruris. n. *Te Fenua, te Api uta.*
Rusticitas, atis. f. *Te Aga hee mahani, te Aga i vale.*
Rusticus, a, um. adj. *Faka fenua, Mole faa mahani.*
Rutilus, a, um. adj. *Kula o hage ko te afi :* Color rutilans, *Kula ahoaho.*

S

Saba, æ. f. *Sapa *, Kolo i Alape * nee lahi i ai te magoni.*

Sabæus, a, um. adj. *Mai Sapa *.*

Sabbatum, i. n. *Te Sapato *.*

Sacculus, i. m. *Taga sii.*

Saccus, i. m. *Taga.*

Sacer, cra, crum. adj. *Tapu.*

Sacerdos, tis. m. *Te Matua tapu.*

Sacerdotalis. m. f. le. n. adj. *Fakamatua tapu, E kau ki te faahiga tapu.*

Sacerdotium, ii. n. *Te Gaue faàhiga tapu.*

Sacramentum, i. n. *Te Sakalameta *, te Tapu.*

Sacratus, a, um. p. præt. **Sacro.** *Tapu ia, Fakatapu ia.*

Sacrificium, ii. n. *Te Sakilifisio *, te Fai laulau.*

Sacrifico, as, avi, atum, are. v. a. *Fai laulau, Fai te misa * tapu.*

Sacrilegium, ii. n. *Te Sakilesio *, te Kaka i te mea tapu.*

Sacro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatapu.*

Sacrosanctus, a, um. adj. *Tapu, Ma onioni.*

Sacrum, i. n. **Sacra,** orum. n. plur. *Te Mea tapu, te Tootooga tapu kehe kehe.*

Sæculum, Seculum, i. n. *Te Sekulo *, Tau e teau.*

Sæpè. adv. *Tua lahi.*

Sævè. adv. *Faka kovi i.*

Sævio, is, ii, itum, ire. v. n. *Ita ità, Aga kovi ki, Taute kovi.*

Sævitia, æ. f. *Te taute kovi, te Ita lahi.*

Sævus, a, um. adj. *Kovi, Faa ita ita, Faa tamate, mo Fai kovi.*

Sagina, æ. f. *Te Fakasino, Faka gako (o te u manu.)*

Sagino, as, uvi, atum, are. v. a. *Fakasino, Fakagako.*

Sagitta, æ. f. *Te Matafana, te Kalolo.*

Sal, alis. n. *Te Masima :* Vos estis sal terræ.

Salarium, ii. n. *Te Totogi.*

Saliens, entis. p. præs. **Salio.** *Hopo hopo, Puna ake, Maka fisi.*

Salio, is, lii (et) livi, ltum, ire. v. n. *Hopo, Puna, Maka fisifisi.*

Saliva, æ. f. *Te Favai.*

Sallio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakapaatai.*

Saltatio, onis. f. *Te Poula.*

Saltem. conj. *Ko tona sii :* Si non omnes veneritis, saltem tu veni,... *Kehepe ko.*

Salto, as, tavi, tatum, tare. v. a. et n. *Poula, Mee.*

Saltus, ûs. m. *Te Vaoloa, Akau loa, te Poula.*

Saluber. m. bris. f. bre. n. adj. *Aoga, Mauli.*

Salubritas, atis. f. *Te Aoga ki te mauli lelei.*

Salum, i. n. *Te Moana.*

Salus, utis. f. *Te Mauli.*

Salutaris. m. f. re. n. adj. *Aoga.* = **Salutare,** is. n. *Te Faka mauli.*

Salutatio, onis. f. *Te Fetapa, te Hu.*

Saluto, as, tavi, tatum, tare. v. a. *Fetapa, Hu.*

Salve, Salvete. imper. *Alofa: Ofa!:* Salvete flores martyrum.

Salveo, es, ere. v. n. *Nofo, Ma lolo.*

Salvus, a, um. adj. *Hao, Malolo, Mauli.*

Sanatio, onis. f. *Te Faka-mauli (o te mahaki.)*

Sanatus, a, um. p. præt. **Sano.** *Mauli ia.*

Sanctè. adv. *Faka lelei, Ma oni oni.*

Sanctitas, atis. f. *Te Ma-onioniaga, te Agatonuaga.*

Sanctus, a, um. adj. *Ma-oni oni, Sagato* *.

Sandalium, ii. n. *Tahi tapuga vae.*

Sanè. adv. *Mooni, Ifoki.*

Sanguis, inis. m. *Te Toto :* Sanguis Jesu Christi, Domini nostri...

Sanies, iei. f. *Au kau, Mea kona.*

Sanitas, atis. f. *Te Mauli, te Malolo lelei.*

Sanus, a, um. adj. *Mauli lelei, Hao, Poto.*

Sapiens, entis. adj. *Poto.*

Sapienter. adv. *Fakapotopoto.*

Sapientia, æ. f. *Te Poto, te Sapiesia* *.

Sapio, is, ivi (et) ui, itum, pere. v. a. *Magoni mài, Malie mai, Logo lelei, Namu lelei; Manako :* Recta sapere.

Sapor, oris. m. *Te Magoni, te Malie, te Logo i te aoao.*

Sapphirus, i. m. *Te Maka koloa ia.*

Sarcina, æ. f. *Te Ota ota, te Tootooga, te Oho.*

Sarcio, is, rsi, rtum, cire. v. a. *Gaohi, Toe tui, Monomono ia otaota,... ia kofu.*

Sarculum, i. n. *Te Huo e huo aki.*

Sarmentum, i. n. *Te vaa vite* *.

Sartago, ginis. f. *Te Mea faifakapaku.*

Sartus, a, um. p. præt. **Sarcio.** *Mono mono :* Tunica sarta, *Kofu mono mono.*

Sat. (et) **Satìs.** adv. *Tukula, Kua lahi.*

Sata, orum. n. plur. *Kele e i ai te fulumeto, akau kehekehe.*

Satago, is, tegi, actum, agere. v. n. *Faiga, Fe haga aki.*

Satelles, itis. m. *Te leoleohi.*

Satiatus, a, um. p. præt. **Satio.** *Ma konà ia, Fiu ia, Lelei ia.*

Satietas, atis. f. *Te Makona lahi, te Fiu, te Lahi o he mea.*

Satio, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafiu i, Faka makona, Fakafonu i, Faka ma lelei.*

Satisfacio, is, feci, actum, cere. v. a. *Faka katoa tana gaue, Faifai, lelei kia, Fai ki tona loto, Faka lelei.*

Satisfactio, onis. f. *Te Fakalelei, te Totogi.*

Satiùs. adv. comp. **Satis.** *Lelei ake, Aoga ake.*

Satrapa, æ. m. **Satrapes,** æ. et is. m. *Te Kovena * afea i te puleaga o Pelesia *.*

Saturo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka makona, Fakafiui.*

Saucio, as, avi, atum, are. v. a. *Lavea i, Hae i, Faka kovi i.*

Sauciatus, a, um. p. præt. **Saucio.** *Lavea, Kafo.*

Saxum, i. n. *Te Maka lahi.*

Scabellum, i. n. *Te Tuulaga, te Nofoaga :* — pedum tuorum.

Scaber, bra, brum. adj. *Fetefete, Makamakaia.*

Scabies, iei. f. *Te Petepete, te Umeumea.*

Scabo, is, abi, abere. v. a. *Vaku, Vau, Akuaku.*

Scala, æ. f. *Tuuga.* **Scalæ,** arum. f. plur. *Vaetuuga.*

Scandalum, i. n. *Te Fakakovii, te Kovi, Loto kovi. Te Halaaga.*

Scandalizo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovi i, Fakahala i.*

Scando, is, di, nsum, dere. v. a. *Alu ake, Haele ake.*

Scapulæ, arum. f. plur. *Te Uma.*

Scateo, es, ere. et **Scato,** is, ere. v. n. *Fonui te, Puna ake :* Scatere vermibus, *Fonu i te ugaga,* (*mo*) *Gautauta i te u ugaga.*

Sceleratus, a, um. adj. (*Tagata*) *Fakapo, Aga kovi lahi, Faka lialia.*

Scelus, eris. n. *Te Aga-kovi, te Fakapo :* **Particeps** sceleris.

Scena, æ. f. *Te Ga oi, te Teuteu* (*ote malama nei.*)

Sceptrum, i. n. *Te Tokotoko aliki, Tona afioaga, Puleaga.*

Schisma, atis. n. *Te Sikisima *, te Ma vae.*

Schola, æ. f. *Te Sekola *, te Fale ako :* Post scholam proficiscar.

Scholastica, æ. f. *Te Sekola *, te Siesia * teolosika * fai aki te sekolasetika *.*

Sciens, entis. p. præs. **Scio.** *Ae e iloi.*

Scientia, æ. f. *Te Siesia *, te Poto :* Scientia Dei.

Scilicet. adv. *Ko te uki, Ko eni, Ko.*

Scindo, is, Scidi, Scissum, Scindere. v. a. *Fahi, Hae i, Faka ava.*

Scintilla, æ. f. *Te mala i afi.*

Scintillo, as, avi, atum, are. v. n. *Makafisi fisi o te afi.*

Scio, is, Scivi, Scitum, Scire. v. a. *Iloi :* Nunc scio verè quia tu es Christus, Filius Dei vivi.

Scirpeus, a, um. adj. *Kau i mohuku, E kau ki ai.*

Scirpus, i. m. *Te Akau e fai aki te u kato* (Jono.)

Sciscitor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kumi, Fakapapau.*

Scissura, æ. f. *Te Mahae, te Hae :* Nulla rei fit scissura.

Scolopendra, æ. f. *Te Kai ola ola.*

Scopæ, arum. f. plur. *Te Taufale.*

Scorpio, onis. m. *Te Sesokolepio** (*Kii manu e kovi ona uu.*)

Scriba, æ. m. *Ae e tohi, te Fai tohi, te Sekelipa *, te Poto.*

Scribo, is, ipsi, iptum, bere. v. a. *Tohi, Faitohi.*

Scriptum, i. n. *Te Tohi.*

Scriptura, æ. f. *Te Tohi tapu, te Fai tohi, te Tohi nima.*

Scriptus, a, um. p. præt. **Scribo.** *Kua tohi, Tuu i te tohi.*

Scrupulosus, a, um. adj. *Manava sii, Loto manava sii.*

Scrupulum, i. n. *Te Loto manava sii,... tala tala gafua.*

Scrutans, antis. omn. g. *Hue hue, Kumi, Fakapapau.*

Scrutator, oris. m. *Ae e hue hue, Kumi.*

Scrutor, taris, tatus sum, tari. v. d. *Hue, Kumi.*

Sculpo, is, psi, ptum, pere. v. a. *Togi, Tohi.*

Sculptura, æ. f. *Te Mea kua tohi,... kua togi ia.*

Scurrilitas, atis. f. *Te Fakakata, te Lea faka huahua.*

Scutum, i. n. *Te Lagota, te Teke mahafu.*

Scyphus, i. m. *Te Ipu :* Scyphum meum pone in ore sacci Benjamini.

Se. pron. acc. et abl. **Sui, Sibi, Se.** *Ia ia, Ia te ia.*

Secedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Alu kehe, Fakamamao.*

Secessus, ûs. m. *Te Potu lavaki, te Fakamavae, te Fakamamahi.*

Seco, as, cui, Sectum, care. v. a. *Tuusi, Hele.*

Secretum, i. n. *Te Lavaki, te Mea fufu.*

Secta, æ. f. *Te Maga i lotu.*

Sector, aris, atus sum, ari. v. d. *Muliage, Momoli, Fakafeao.*

Sectus, a, um. p. præt. **Seco.** *Tuusi ia, Mavae ia.*

Seculum. Vide **Sæculum.**

Secundò. adv. *Tona lua.*

Secundo, as, avi, atum, are. v. a. *Tokoni, Fakamanuia.*

Secundùm. præp. *Faka, Ovi ki, O fai ki..., Alu mulimuli ki...*

Secundus, a, um. adj. *Tona lua, Aoga mai.*

Securis, ris. f. *Te Toki :* Percutere securi, *Ta aki te toki.*

Secus. præp. *Ovi ki, I te vae o.*

Secùs. adv. *Kapau kailoa, Kehe age.*

Secuturus, a, um. part. fut. **Sequor.** *Ae ka muli mai.*

Secutus, a, um. p. præt. **Sequor.** *Muli ia.*

Sed. conj. *Kae.*

Sedatus, a, um. p. præt. **Sedo.** *Malu ia, Fi malie ia :* Tempestas —.

Sedeo, es, Sedi, Sessum, dere. v. n. *Nofo, Heka.*

Sedes, is. f. *Te Nofo aga, te Heka aga.*

Seditio, onis. f. *Te Gatutu, te Tau, te Ke, te Aga tuu.*

Seditiosus, a, um. adj. (*Tagata*) *Agatuu*, *Faake*, *Faa tau.*

Sedo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalui*, *Fàkagata.*

Seduco, is, uxi, otum, cere. v. a. *Fakalai*, *Kakai*, *Faka-halai.*

Seductus, a, um. p. præt. **Seduco.** *Ae kua fakahala ki ai*, *Halaia.*

Seges, etis. f. *Te Taù te fulumeto* *.

Segmentum, i. n. *Tuusi-aga*, *Tafaaga.*

Segnis. m. f. ne. n. adj. *Tuai*, *Maikoiko*, *Piko :* Puer segnis, *Tama piko.*

Segnities, iei. f. *Te Nofo tuai,... piko*, *Aga i piko.*

Segrego, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamavae*, *Taki kehe age.*

Sella, æ. f. *Te Hekaaga*, *te Nofoaga.*

Semel. adv. *Tua tahi* (Une fois.)

Semen, inis. n. *Te Pula-pula*, *te Fuaiakau.*

Semi. *Vaelua. E molemo alu tahi*, *kae hoko ki te tahi lea.*

Semianimis. m. f. e. n. (et) **Semianimus,** a, um. adj. *Vaelua mate ; Peipei mate.* Vide **Semivivus.**

Seminarium, ii. n. *Te Fuu akau ka laga mo te kehe. te Nofoaga ako o te Teolosia* * : Seminarium beatæ Mariæ virginis.

Semino, as, avi, atum, are. v. a. *To*, *Laku ki te kele.*

Semita, æ. f. *Te Ala.*

Semivivus, a, um. adj. *Vae lua mate ; Peipei mate.*(Vide **Semianimis.**)

Semper. adv. *Aipe*, *Loa-aipe.*

Sempiternus, a, um. adj. *Tuputupua*, *Loaaipe.*

Senaculum, i. n. *Te Koga fale*, *Senakulo* *.

Senectus, utis. f. *Te Matua*, *te Nofo fakamatua.*

Senesco, is, nui, nescere. v. n. *Fakaau o matua.*

Senex, nis. m. f. *Te Matua* (Vieillard.)

Seni, æ, a. adj. plur. *Ono*, *Taki ono*, *Tautau tokoono.*

Senior. m. f. nius. n. oris. genitiv. *Matua ake*, *Mua.*

Sensus, ûs. m. *Te Logo*, *te Logoaga*, *te Logo o te sino*, *Ia mea e logo aki te sino*, *te Uhiga*, *te Loto :* Sensus intimus. — externus.

Sentio, is, nsi, nsum, ire. v. a. *Logo* (*aki te mea o te sino*), *Loto ki...*

Sententia, æ. f. *Te Loto ki*, *te Uhiga*, *te Fakatotonu*, *te Lea tuku o te fakamau.*

Seorsùm. adv. *Kehe age.*

Separatìm. adv. *Kehe age*, *Taki tahi*, *Tokotahipe.*

Separo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamavae*, *Veteki*, *Ma-vae* (passiv.)

Sepelio, is, ivi et ii, pultum, ire. v. a. *Avaifo*, *Tanu.*

Sepes, is. f. *Te A mauli.*

Sepio, is, psi, ptum, ire. v. a. *Faia*, *Takatakai.*

Sepono, is, posui, positum, nere. v. a. *Tuku, Kehe.*

Septem. indecl. *Fitu:* Quot habetis panes? Septem.

September, bri. m. *Sepetepeli* * (*menise*).

Septentrio, onis. m. *Te Noleto**.=**Septentrionalis.** m. f. le. n. adj.

Septiès. adv. *Tua fitu.*

Septimus, a, um. adj. *Tona fitu.*

Septuaginta. indecl. *Fitugofulu.*

Septum, i. n. *Te A akau.*

Sepulchrum, i. n. *Te Tanuma, te Tano.*

Sepultura, æ. f. *Te Avaifo.*

Sepultus, a, um. p. præt. **Sepelio.** *Avaifo ia, Tanu ia.*

Sequens, entis. omn. g. *Muli, Alu muli.*

Sequor, eris, Secutus sum, qui. v. d. *Muli, Alu muli.*

Sera, æ. f. *Te Loka* * (Barre.)

Serenitas, atis. f. *Te Afua, te Maa o te lagi.*

Serenus, a, um. adj. *Afua, Maa.*

Sericum, i. n. *Te Silika* *.

Series, iei. f. *Te Fakakolo, te Hologa, te Tau fakafaahiga.*

Sermo, onis. m. *Te Akonaki, te Talanoa, te Lea.*

Serò. adv. *Afiafi, Tuai.*

Sero, is, rui, Sertum, rere. v. a. *Fihu, Fakafihi.*

Sero, is, Sevi, Satum, Serere. v. a. *To, Liaki* (*te pulapula.*)

Serpens, entis. m. *Te Gata :* Decepit me serpens.

Serpo, is, psi, pere. v. n. *Alu pikopiko, Totolo.*

Serra, æ. f. *Te Tutuu.*

Sertum, i. n. *Te Mea fihu.*

Serum, i. n. *Te Afiafi.*

Serva, æ. f. *Te Kaugana* (*fafine.*)

Servio, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Fakalogo, Tauhi, Kaugana.*

Servitus, utis. f. *Te Kaugana aga.*

Servo, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, Faka isi isi.*

Servus, i. m. *Te Kaugana* (*tagata*), *Fekau, Faka logo.*

Seu. conj. *Pe.*

Severus, a, um. adj. *Agama malu, Aga mamahi, Fai totonu.*

Sex. num. indecl. *Ono.*

Sexaginta. indecl. *Onogofulu.*

Sexagesimus, a, um. adj. *tona Onogofulu.*

Sexcenti, æ, a. adj. *Onogeau.*

Sextus, a, um. adj. *Tona ono.*

Sexus, ûs. m. *Te Uhiga o he tamasii* (*pe e tagata, pe e fafine.*)

Si. conj. *Ka, Kapau.*

Sibilo, as, avi, atum, are. v. a. *Tulituli, Nukinuki.*

Sibylla, æ. f. *Te Taula atua fafine i ona aho.*

Sic. conj. *Fenei, Feia :* Sic factum est.

Siccitas, atis. f. *Te Moamoa.*

Sicco, as, avi, atum, are. v. a. *Tauaki, Fakamoamoa, Fakamaha.*

Siccus, a, um. adj. *Moamoaia, Mamahaia* : Mare —.

Sicera, æ. f. *Mea inu kona i Kalilea* * : Et siceram non bibet.

Sicut. (et) **Sicuti.** adv. *O hage, Ko.*

Sidus, eris. n. *Te Fetuu.*

Sigillum, i. n. *Fakailoga, Fakamauaga tohi, te Fakamooniaga a te puleaga.*

Signatus, a, um. p. præt. **Signo.** *Kua i ai tonafakailoga, Pupunu.*

Signifer, eri. m. *Ae e too te fakailoga.* (*Fuka, Aliki.*)

Significatio, onis. f. *Te Uhiga, te Fakailoga.*

Significo, as, avi, atum, are. v. a *Fakailoga, Kamokamoage, Uhiga.*

Signo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakailoga, Pulusi, Fakailoilo.*

Signum, i. n. *Te Fakailoga* : — Crucis.

Silens, entis. p. præs. **Sileo.** *Fakalogologo, Naa.*

Silentium, ii, n. *Te Fakalogologo.*

Sileo, es, lui, lere. v. n. *Fakalogologo, Naa.*

Silex, icis. m. et f. *Koga maka, Maka takafuafua.*

Siliqua, æ. f. *Te Kili i fua i akau.*

Silva, æ. f. *Te Vao lahi,... loa.*

Silvestris. m. f. e. n. adj. *E kauki te vao, Kan i vao, Fakafenua.*

Similis. m. f. e. n. adj. *Tatau* : Similis Patris (vel) Patri.

Similiter. adv. *Tataupe, Feia, Fena.*

Similitudo, inis. f. *Te Fakatata, Tona tatau* : — objecti.

Simplex, icis. adj. *Tahipe, Lotahi; Ae e hala mo koga, mo vaega.*

Simplicitas, atis. f. *Te Aga lelei, te Aga malie, te Ofa.*

Simul. adv. *Fakatahi, Mo.*

Simulacrum, i. n. *Fakatata, Ata* : Simulacra gentium argentum et aurum.

Simulatio, onis. f. *Te Kaka, Faifaitaki, Kakape, Ata.*

Simulo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatatau, Faifaitaki, Kakape.*

Sin. conj. *Ka e mole mo, Kapau ka iloa.*

Sinapis, is. f. *Te Sinapi* * (*Ko te akau.*)

Sinceritas, atis. f. *Te Mooni, te Fakaagatonu, te Loto agatonu.*

Sincerus, a, um. adj. *Mooni, Tahipe, Lelei.*

Sindon, onis. f. *Te Kie hina, Fai ava ifo.*

Sinè. præp. *Hee* : Sinè periculo. — causâ.

Singularis. m. f. re. n. adj. *Tahipe, Manamana, Aliki, Faikehe, Iloga tahi kehe.*

Singuli, æ, a. adj. *Takitaki.*

Sinister, tra, trum. adj. *Hema; Malaia, Kovi* : Sinistrâ manu, *Nima hema.*

Sino, is, Sivi, Situm, Sinere. v. a. *Tuku ke fai, Fakagafua.*

Sinuosus, a, um. adj. *Fakapikopiko.*

Sinus, ûs. m. *Te Piko, te Fuafua o te u agele *; te Fatafata.*

Siquidem. conj. *Kapau.*

Sitio, is, ivi, ire. v. n. *Fia inu :* Sitivit anima mea.

Sitis, is. f. *Te Fia inu.*

Situs, a, um. p. præt. **Sino.** *Tuuia i, Tukuia.*

Situs, ûs. m. *Te Tuulaga, te Nofoaga.*

Sive. conj. *Pe.*

Soboles, is. f. *Faahiga, Fanau, Hologa.*

Sobrietas, atis. f. *Te Agafaimalie i te kai mote inu.*

Sobrius, a, um. adj. *(Tagata) Faimalie i te kai mo te inu. Agalelei, Poto.*

Socer, eri (et) **Socerus,** i. m. *Tamai o tota ohoana* (Beau-père.)

Societas, atis. f. *Te Kaumea; te Fakakaumea :* Societas Mariæ.

Socius, ii. m. *Te Tahi o te kaumea; Tota hoa, Tota tokolua i he fagona, i he gaue.*

Sodalis. m. f. *Te Kaumea, Uo.*

Sol, lis. m. *Te Laa :* A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini.

Solatium, ii. n. *Te Fimalie, te Fiafia, te Fakafimalie-aga.*

Solemnis. m. f. ne. n. adj. *Fakateuteu, Fakaaliki :* **Missa —.**

Solemnitas, atis. f. *Te Too tooga lahi, te Aho faka aliki.*

Solemniter. adv. *Fakateuteu, Fakaaliki.*

Soleo, es, litus sum, Solere. v. n. *Mahani, Fai ki tona fai mai mua.*

Solers, lertis. adj. *Poto, Mata poto, Mahani.*

Solertia, æ. f. *Te Poto, te Atamai, te Loto matala, te Mahani.*

Solidè. adv. *Malohi.*

Soliditas, atis. f. *Te fefeka, te Malohi, te Tuumau.*

Solidus, a, um. adj. *Malohi, Tologa.*

Solitarius, a, um. adj. *Tahipe, Tokotahipe, I te lavaki, Mavae kehe ia.*

Solitudo, inis. f. *Te Lavaki, te Toafa.*

Solitus, a, um. adj. et p. præt. **Soleo.** *Mahani, E faiaipe.*

Solium, ii. n. *Te Hekaaga, Afioaga.*

Sollicito, as, tavi, tatum, tare. v. a. *Fakalaga, Kolekole, Ahiahi.*

Sollicitus, a, um. adj. *Hohaa.*

Solstitium, ii. n. *Te Vahaa mamao aupito o te laa mai te vaeluaga malie o te kele (te Laine *), te Solesetise *.*

Solum, i. n. *Te Kele, te Tuulaga.*

Solus, a, um. adj. *Tahi, Tahipe; Tokotahipe.*

Solutus, a, um. p. præt. **Solvo.** *Veveteia, Mavetevete, Faitaliha.*

Solvo, is, vi, Solutum, vere. v. a. *Vete, Veteki, Tuku.*

Somniator, oris. m. *Te Faa moe misi :* Ecce somniator venit.

Somnio, as, iavi, iatum, iare. v. n. et a. *Moe misi, Misi.*

Somnium, ii. n. *Te Moe misi :* Habuit Pharao somnium.

·Somnus, i. m. *Te Moe :* In somnis, *I te moe.*

Sonitus, ûs. m. *Te Tagi, te Patu, te Houlu, te Mafisi, te Logoaa kehekehe.*

Sono, as, nui, nitum, nare. v. n. *Ta he mea tagi, Pasi, Fakatagi.*

Sonus, i. m. *Te Leo, te Tagi.*

Sopor, oris. m. *Te Maumoe :* Dulci sopore solvitur.

Sordeo, es, dui, ere. v. n. *Uli, Likoliko.*

Sordes, ium. f. plur. *Otaota, te Uli, te Kovi o te aga hala.*

Sordidus, a, um. adj. *Uli, Likoliko.*

Soror, oris. f. *Te Tokolua, te Tehina.*

Sors, sortis. f. *Mate, Matea, Tohi, Inasi.*

Sortior, iris, itus sum, iri. v. d. *Mate, Matea ke iloi he mea.*

Spargo, is, rsi, rsum, gere. v. a. *Fakamafola, Fakamaveuveu, Logo.*

Sparsus, a, um. p. præt. **Spargo.** *Maveuveu, Mahua, Mafolaia.*

Spatiosus, a, um. adj. *Laulahi, Loa.*

Spatium, ii. n. *Te Vahaa :* Vitæ spatium decurrens.

Species, iei. f. *Mata, Matamata.*

Specimen, inis. n. *Te Fakailoga, te Fakamooni, te Fakatata.*

Speciosus, a, um. adj. *Lelei, Mata mata lelei.*

Spectaculum, i. n. *Te Mata (o te fenua), te Sio, te Mamata, te Gaoi.*

Specto, as, avi, atum, are. v. a. *Vakai, Sio, Faka sio sio, Vakavakai, E uhiga ki :* Spectat hoc ad me.

Speculum, i. n. *Sioata fakaata :* — justitiæ.

Specus, ûs. m. et f. *Te Ana.*

Spelunca, æ. f. *Te Ana.*

Sperno, is, Sprevi, Spretum, Spernere. v. a. *Fe hia, Tuku noa, Mole tokaga i.*

Spero, as, avi, atum, are. v. a. *Amanaki, Falala.*

Spes, Spei. f. *Te Sepe *, te Amanaki, te Falala.*

Sphæra, æ. f. *Te Sifela *. (Ko te fakatata o te u mea e i lagi.)*

Spica, æ. f. *Te Fua i fulumeto *, Fua i tulina.*

Spicatus, a, um. p. præt. **Spico.** *Fai aki, te Fuai, Kua faka tupu (fua fulumeto *).*

Spico, as, avi, atum, are. v. n. *Fua i fulumeto *, Tupu o fua.*

Spiculum, i. n. *Te Mata i fana.*

Spina, æ. f. *Te Tala (i vào) :* Sicut lilium inter spinas.

Spinosus, a, um. adj.

Tala tàla, *Ma tui tui*, *Ma hui-hui*.

Spiritus, ûs. m. *Te Matagi*, *Ma nava*, *Lau malie*, *Laumalie Ma oni oni*, *Loto lahi*.

Spiro, as, ravi, ratum, rare. v. a. *Agi agi*, *Ma nava*, *Mau li*.

Splendeo, es, dui, ere. v. n. *Gi gila*, *Pu pula*, *Faka aliki*.

Splendidè. adv. *Lelei au-pito*, *Faka aliki*.

Splendidus, a, um. adj. *Gi gila*, *Pu pula*, *Mata mata*, *Lelei*, *Aliki*.

Splendor, oris. m. *Te Gigila*, *te Lelei o he mea* : Splendor veri pulchrum.

Spoliatus, a, um. p. præt. **Spolio**. *Tele pe*, *Mole ona mea*, *Aè kua kaihaa sia ona mea*, *Vete ia*, *Vete kia*.

Spolio, as, iavi, iatum, iare. v. a. *Ta tala*, *Kaihaa*, *Ave*, *Vete*.

Spolium, ii. n. *Mea kai-haa sia*, *Mea mau i te tau*.

Spondeo, es, Spopondi, Sponsum, dere. v. a. *Faka to-tonu*, *Faka mooni*.

Spongia, æ. f. *Seposia* * (*o nu Tokelau*.)

Sponsa, æ. f. *Fafine ohoana*, *Ae kua faka pa pau*.

Sponsus, i. m. *Tagata ohoana*, *Ae kua faka pa pau*.

Sponte. adv. *Fai loto pe*, *Fai i to ta loto lelei* : Sponte et non coactè facio.

Sporta, æ. f. *Kato*.

Spretus, a, um. p. præt. **Sperno**. *Te teke ia*, *Nuki-nuki ia*.

Spuma, æ. f. *Te Fiho*.

Spumo, as, avi, atum, are. v. n. *Hali fiho*, *Fiho*, *Ita lahi* : Spumat equus habenis.

Spuo, is, i, utum, ere. v. a. *Aanu*.

Spurcitia, æ. f. *Ota ota*, *Fumie* *, *Aga kovi lahi*.

Sputo, as, tavi, tatum, tare. v. n. *Aanu*, *Kisu*.

Sputum, i. n. *Te Aanu*.

Squama, æ. f. *Te Uno*.

Squamatus, a, um. adj. *Fonu i te uno*, *Uno ia*.

Stabilis. m. f. le. n. adj. *Ma lohi*, *Tuu mau*, *Tologa*.

Stabulum, i. n. *Te Fale manu* (Etable.)

Stadium, ii. n. *Setate* * (*te Fuafua o te loa*), *te Vahaa ala*, *Gafa 50 pe 75 niihi*.

Stagnum, i. n. *Vai loto ano*.

Stannum, i. n. *Te Setano* * (*te Faahiga pulu e gaohi aki te puna*.)

Statera, æ. f. *Te Mea fuafua*, *e alu ki*...

Statìm. adv. *Ka hoki*, *Vave*, *Fokifa pe*.

Statua, æ. f. *Te Fàkatata* (*akau*, *maka*.)

Statuo, is, tui, tutum, tuere. v. a. *Tuku*, *Faka totonu*, *Loto ke*.

Statura, æ. f. *Te Loa mo te Sii o te sino i tagata*.

Status, ûs. m. *Te Nofo*, *te Uhi ga* : Status naturæ lapsæ.

Stella, æ. f. *Te Fe tuu*.

Stercus, oris. n. *Te Ota ota*, *Fumie*.* (*Te otaota o te tagata*).

Sterilis. m. f. le. n. adj. *Paa*, *Mole fua*.

Sterilitas, atis. f. *Te Paa, te Hala mo fua.*

Sterno, is, Stravi, Stratum, Sternere. v. a. *Folai, Aau, Veuki, Fakato, Tamate.*

Sternuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Mafatua.*

Stigma, atis. n. *Faka-iloga, Kafo.*

Stilla, æ. f. *Mosi, Toi.*

Stillicidium, ii. n. *Te Hali, te Toitoi.*

Stillo, as, lavi, latum, lare. v. n. *Hali, Toitoi.*

Stilus, i. m. *Te Peni *, te Tohi lelei, te Aluaga o te fai-tohi teuteu.* Vide **Stylus.**

Stimulo, as, avi, atum, are. v. a. *Hukihuki, Fakatupu, Fakalaga.*

Stimulus, i. m. *Mea huki huki, Mea kini.*

Stipa, æ. f. *Mohuku moa-moa.*

Stipatus, a, um. p. præt. **Stipo.** *Ma opoopoia, Efihiia, Tuugaia.*

Stipendiarius, a, um. adj. *Ae e avage te totogi fatogia.*

Stipendium, ii. n. *Te To-togi, te Paaga fatogia; te Mea totogi o solia *.*

Stipes, itis. m. *Te Tafito, te Pou, te Akau.*

Stipula, æ. f. *Te Kau i mohuku.*

Stirps, stirpis. m. et f. *Te Tafito, te Aka. = Faahiga, Tupuaga; te Huli, te Muko.*

Sto, as, Steti, Statum, Stare. v. n. *Tutuu, Tuulaki, Nofomau.*

Stola, æ. f. *Setola * (Kofu tapu loa.)*

Stomachus, i. m. *Te Fa-tafata.*

Strages, is. f. *Te Mau-mau, te Tamate lahi, te Lava, te Hahaga.*

Stragulum, i. n. *Te Mea e uufi aki te moe aga, Mea kafu.*

Strangulo, as, avi, atum, are. v. a. *Noo ua, Kukumi.*

Stratum, i. n. *Te Fala, te kofu. (te Moi holo).*

Strenuè. adv. *Fakatoa, Malohi.*

Strenuus, a, um. adj. *Toa, Vave, Loto ma lohi.*

Strepitus, ûs. m. *Te Lo-goaa, te Patu, te Pakihi.*

Strepo, is, pui, pitum, pere. v. n. *Logoaa, Patu, Tagi, Tatagi.*

Strictè. adv. *Nonoo ma-lohi, Fakamalohipe, Fakama-mahi.*

Strideo, es, dui, ere. v. n. *Tagi, Logoaa (o te kili), Ma-kikikiki.*

Stridor, oris. m. *Te Ma-kiki, te Tagi (o te matagi).*

Stringo, is, inxi, ictum, ingere. v. a. *Hai, Nonoo, Tatao, Ta aki, Kosi.*

Stropha, æ. (et) **Strophe,** es. f. *Te Kupu (i te hiva).*

Structura, æ. f. *Te Atu fale, te Laga, te Gaue.*

Strues, is. f. *Te Esi, Tuuga.*

Struma, æ. f. *Kia puta, Kia voke, Kai.*

Struo, is, uxi, uctum, uere. v. a. *Tae, Laga, Fakatuu, Fa-katokatoka.*

Studeo, es, dui, ere. v. n. *Ako, Tokaga, Fakakaukau, Loto ke.*

Studiosus, a, um. adj. *Tokaga, Ae e fai manako.*

Studium, ii. n. *Gaue, Ako, Tokaga.*

Stultitia, æ. f. *Te aga fakavale, te Vale.*

Stultus, a, um. adj. *Vale.*

Stupefactus, a, um. adj. *Ofoofo, Puna mauli, Vavana.*

Stupendus, a, um. adj. *Manamana, Fakapuna mauli, Faikehe.*

Stupeo, es, pui, ere. v. n. *Ofo, Puna te loto.* **Stupesco.**

Stupidus, a, um. adj. *Vale.*

Stupor, oris. m. *Te Ofoofo, te Vanavana.*

Stupro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahiga te fafine taka, Fakamalohi ki ai.*

Stuprum, i. n. *Te Agakovi, te Feauaki.*

Stylus. Vide **Stilus.**

Suadeo, es, asi, asum, dere. v. a. *Fakapotopoto, Fakatokaga, Akonaki, Fakalotoi.*

Suavis. m. f. e. n. adj. *Malie, Matalelei, Agamalu.*

Suavitas, atis. f. *Te Malie, te Matalelei, te Magoni.*

Suaviter. adv. *Malie.*

Sub. præp. *I, I te, Ia, Ia te ia, I lalo o.*

Subauditus, a, um. p. præt. **Subaudio.** *Mole tohi, Hee tohi, Hee iloiga fuape ia.*

Subditus, a, um. p. præt. **Subdo.** *Tuku ki lalo, Tuku i tona nofoaga, Fakalogo.*

Subdo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Tuku i lalo, Fakaovi, Totogi.*

Subduco, is, uxi, ctum, cere. v. a. *Toho mai, Tuku kehe, Kai haa.*

Subeo, is, bivi et bii, bitum, bire. v. a. *Alu ki lalo, Fakaovi, Tali:* Subire mortem, *Tali te mate.*

Subeundus, a, um. p. fut. **Subeo.** *Ka tali ki muli, Ka hoko mai.*

Subhorresco, is, scere. v. n. *Elili, Lili.*

Subitò. adv. *Fokifape.*

Subitus, a, um. adj. *Fai fakafokifa,... vave.*

Subjectus, a, um. p. præt. **Subjicio.** *Fakalogoia, Lavaia.*

Subjicio, is, jeci, jectum, cere. v. a. *Tuku ki lalo, Mau, Pule ki, Tala ki muli.*

Subjungo, is, unxi, unctum, gere. v. a. *Hai, Nonoo, Ai ki, Mau i te tau, Tala muli, Toe ai niihi lea.*

Sublatus, a, um. p. præt. **Tollo, Sustollo, Suffero.** *Aveia, Kaihaasiaia, Tohoia.*

Sublevatus, a, um. p. præt. **Sublevo.** *Lagaia, Hikiia, Hiliia, Tokoniia.*

Sublevo, as, avi, atum, are. v. a. *Laga, Fakatuu, Hiki, Hili, Tokoni.*

Sublimis. m. f. e. n. adj. *Maoluga, te Potu i oluga, Loa, Aliki.*

Sublimitas, atis. f. *Te Maolugaaga, te Loto lahi lelei, Alikiaga.*

Sublucanus, a, um. adj. *Kei hegihegi.*

Submergo, is, ersi, ersum,

gere. v. a. *Faka mou*, *Maumau i te tai.*

Submersus, a, um. p. præt.

Submergo. *Mou ia*, *Toka ia.*

Submissus, a, um. p. præt. **Submitto.** *Tuku ifo*, *Fanafana*, *Sii* : Voce submissâ, *Leo fanafanape.*

Submitto, is, isi, issum, tere. v. a. *Tuku ilalo*, *Faka-ma lalo*, *Tau ki.*

Submoveo, es, ovi, otum, vere. v. a. *Faka mamao*, *Te teke te hahai.*

Subnixus, a, um. p. præt.

Subnitor. *Fala la ki*, *Fala-n aki ki.*

Subripio, is, pui, reptum, pere. v. a. *Toofakafufu*, *Kai-haa*, *Mau kakape.*

Subsanno, as, avi, atum, are. v. a. *Faka lili*, *Sio nu-ki nuki.*

Subscribo, is, ipsi, iptum, bere. v. a. *Tohi i lalo*, *Faka-hoko*, *Tohi te higoa i lalo*, *Fa-ka mooni.*

Subscriptio, onis. f. *Tohi ifo i lalo.*

Subsequor, eris, secutus sum, qui. v. d. *Alu muli*, *Muli*, *Age.*

Subsidium, ii. n. *Te To-ko ni*, *te Lafilafi*, *te Ugaki*, *te Toko naki.*

Subsisto, is, stiti, stitum, tere. v. a. *Nofo*, *Tuku*, *Tuu-laki*, *Faiga.*

Substantia, æ. *Kakano*, *Uhiga*, *te Mea e gaohi aki ia mea fale*, *te Koloa*, *te Api.*

Subsum, bes, bfui, besse. v. n. *E i lalo.*

Subter. præp. *I lalo.*

Subterraneus, a, um. adj. *I te lalo kele.*

Subtilis. m. f. le. n. adj. *Manifi*, *Veli veli*, *Kau liki*, *Loto matala ; Atamai.*

Subtraho, is, axi, actum, here. v. a. *Ave kaihaa*, *Too age*, *Faka mole.*

Suburbium, ii. n. *Kolo sii ovi ki te kolo lahi.*

Subverto, is, ti, rsum, tere. v. a. *Fuli hi*, *Auha*, *Faka mole*, *Holo i.*

Succedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Hoa*, *Faka ovi*, *Lave*, *Hoko mai.*

Succendo, is, di, ensum, dere. v. a. *Tutu*, *Faka mafana.*

Succenseo, es, sui, sere. v. n. *Ita ki*, *Loto kovi.*

Successor, oris. m. *Te Hoa ae e hoko mo he tahi.*

Succingo, is, nxi, cinc-tum, gere. v. a. *Kulukiake.*

Succlamo, as, avi, atum, are. v. n. *Kalaga.*

Succresco, is, crevi, cre-tum, crescere. v. n. *Tupu i lalo*, *Tupu ake mai lalo.*

Succumbo, is, ubui, ubi-tum, bere. v. n. *Lava*, *To ifo.*

Succurro, is, ri, rsum, rere. v. n. *Toko ni*, *Ofa ki*, *Uga ki.*

Succus, i. m. *Te Mauli (o te akau, mohuku)*, *te Vai*, *te Huhua.*

Sudarium, ii. n. *Te Tali-aga kakava.*

Sudo, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Kaka va*, *Pala pala*, *Hali.*

Sudor, oris. m. *Te Kaka va*, *te Tau taa.*

Suffectus, a, um. p. præt.

Sufficio. *Avageia, Totogi-ia.*

Sufficio, is, feci, fectum, ficere. v. a. *Tuku i lalo, Totogi, Avage, Tukula, Uta mo* : Sufficit mihi.

Sufflo, as, avi, atum, are. v. a. *Pupuhi ifo.*

Suffoco, as, avi, atum, are. v. a. *Kukumi, Taomi.*

Suffodio, is, odi, ossum, dere. v. a. *Keli ifo i loto, Fakaasi tonu i te kele.*

Suffragium, ii. n. *Te Fakamooni, Hufaga, te Loto o te hahai e filifili.*

Sugo, is, uxi, uctum, gere. v. a. *Mihi, Mimisi.*

Sui, Sibi, Se. pron. genit. *A ona, A ana.*

Suillus, a, um. adj. *O puaka, Fakapuaka; Kau ki te puaka.*

Sulco, as, avi, atum, are. v. a. *Keli te ala i te palau.*

Sulcus, i. m. *Te Ala (i te palau.)*

Sulfur, uris. n. (et) **Sulphur,** uris. n. *Sulifa *; Akau e tutu.*

Sum, es, fui, esse. v. *E...* : *E au poto, vale.*

Summa, æ. f. *Te Katoa, te Fakanounou.*

Summitas, atis. f. *Te Potu i oluga, te Fuga.*

Summum, i. n. *Te Fuga.*

Summus, a, um. adj. *Te Potu lahi aupito, te Lahi, Maoluga aupito :* — Pontifex, *Te Tui tapu.*

Sumo, is, Sumpsi, Sumptum, mere. v. a. *Tooake, Kapa ki, Kofui.*

Sumptus, a, um. p. præt.

Sumo. *Aveia, Pukeia.*

Sumptus, ûs. m. *Te Totogi, te Teuteu.*

Suo, is, Sui, Sutum, Suere. v. a. *Tui.*

Supellex, ectilis. f. *Te Naunau, te Tootooga (o te fale).*

Super. præp. *I, I te, I te fuga.*

Superbè. adv. *Fakafiamealahi.*

Superbia, æ. f. *Te Fiamealahi.*

Superbio, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Fialahi, Fia aliki, Fia maoluga.*

Superbus, a, um. adj. *Fiamealahi, Fia aliki, Fia-maoluga.*

Superficies, iei. f. *Te Fuga, te Mata.*

Superior. m. f. us. n. oris. gen. comp. **Superus.** *Lahi ake, Loa ake, Maoluga ake, Kua hili.*

Supernè. adv. *Mai oluga.*

Supernus, a, um. adj. *I oluga, Mai oluga.*

Supero, as, avi, atum, are. v. a. *Lavai, Alu ake,... ki te tahi potu, Malo, Lahiake.*

Superpositus, a, um. p. præt. **Superpono.** *Tuku i oluga,... i te fuga.*

Superscribo, is, ipsi, iptum, bere. v. a. *Tohi i te,.. i oluga.*

Superscriptio, onis. f. *Te Tohi Fakailoga.*

Superstes, titis. adj. m.

f. n. *Toe, Kei mauli, Hao, Tologa.*

Superstitio, onis. f. *Te Lotu kaka,... hala,... ki he mea noa, Tootooga fakapagani* *.

Superstitiosus, a, um. adj. *Tagata lotu feia.*

Supersubstantialis. m. f. le. n. adj. *Ae e tokoni ki te tafito.*

Supersum, es, fui, esse. v. *E toe, Kei mauli, Ae e hao.*

Superus, a, um. adj. *Mai oluga, Lahiake, Mai Selo* *.

Supervacuus, a, um. adj. *Lahi fau, Mole aoga, Noape.*

Supervenio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Hau fokifape; Kahau, Hokoage.*

Supinus, a, um. adj. *Foohake.*

Suppedito, as, tavi, tatum, tare. v. a. *Avage, Foaki.*

Suppeto, tis, tere. v. n. *Uta; Kua lahi.*

Supplanto, as, avi, atum, are. v. a. *Ta vae ki he tahi, Fakato kaka he tahi; Mau, Kapape* (*te mea* o *te tahi.*)

Supplementum, i. n. *Te Fakalahilahi, Ai he tahi mea o faka katoa he mea.*

Suppleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Fakakatoa; Hoko mo he tahi.*

Supplex, licis. adj. m. f. n. *Kole fakamamaki, Nofo fakamamahi.*

Suppliciter. adv. *Fakamamahi.*

Supplicium, ii. n. *Te Tamate, te Mate, te Mamahi.*

Supplico, as, cavi, catum, care. v. a. *Hu, Kolekole.*

Suppono, is, posui, ositum, nere. v. a. *Tuku ki lalo.*

Supporto, as, avi, atum, are. v. a. *Ave kehe, Tokoni.*

Suppuro, as, avi, atum, are. v. n. *Aukau.*

Supputo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuusi, Tuutuusi, Faafaai, Lau.*

Suprà. præp. *I, I te, I aluga.*

Supremus, a, um. adj. *Muli, Fakamuli, Maoluga aupito, Lahi aupito.*

Surdus, a, um. adj. *Tuli.*

Surgo, is, rrexi, rrectum, gere. v. n. *Tuuake, Tupu.*

Sursùm. adv. *Ki oluga.*

Sus, Suis. m. f. *Puaka, Siga manu o te puaka.*

Susceptus, a, um. p. præt.
Suscipio. *Kua fai ia, Kamata fai ia.*

Suscipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Kamata fai, Tali, Taupau, Fai te tama fai, Tokoni.*

Suspecto, as, avi, atum, are. v. a. *Mahalo.*

Suspectus, a, um. p. præt.
Suspicio. *Ae kua fai te mahalo ki ai, Kaka.*

Suspendo, is, di, sum, dere. v. a. *Tautau, Ai ki, Faka ava.*

Suspensus, a, um. p. præt.
Suspendo. *Tautau ia.*

Suspicio, is, pexi, pectum, cere. v. a. *Sioake, Haga, Mahalo.*

Suspicio, onis. f. *Te Mahalo.*

Suspicor, aris, atus sum, ari. v. d. *Mahalo kovi.*

Suspirium, ii. n. **Suspiritus.** m. *Te Manava, te Tagi.*

Suspiro, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Manava, Tagi.*

Sustentatio, onis. f. *Te Magisi, te Tokoni.*

Sustento, as, avi, atum, are. v. a. *Tokoni, Taupau, Fafaga.*

Sustineo, es, nui, tentum, ere. v. a. *Tali :* — impetum, ...*te oho mai o te fili. Kataki :* — pœnam..., *i te mamahi.*

Sutor, oris. m. *Te Tui pugavae, te Tufuga tui.*

Suus, a, um. pron. *Tona, Tana, Ona, Ana.*

Syllaba, æ. f. *Kupui lea.*

Symbolum, i. n. *Fakailoga, Tohi o te kau Apositolo *.*

Symphonia, æ f. *Te Tagi lelei o te u mea fakatagi.*

Synagoga, æ. f. *Sinakoka *, Fale tapu (o te hahai Sutea *.)*

Synodus, i. f. *Te Fono o te kau Fpikopo *.*

Syntaxis, is. f. *Te Fakatotonu (o te lea, o te talanoa), Tona faka hoko.*

T

Tabernaculum, i. n. *Te Fale kie, Fe hikitaki nofoaga, te Tapenakulo *.*

Tabesco, is, Tabui, bescere. v. n. *Fakamalu, Fakavai, Pala, Tukutuku ki muli, Moamoa.*

Tabula, æ. f. *Te Papa, Laupapa.*

Tabulatum, i. n. *Te Fola papa.*

Taceo, es, cui, acitum, ere. v. n. *Fakalogologo.*

Tacitus, a, um. p. præt. **Taceo.** *Mole gu ia, Mole lau ia, Faka logo logo ia.*

Tactus, ûs. m. *Te Kapa, te Fâfâ.*

Tædet, ebat, Tæduit, Tædere. (v. *faikehe*). *Fiu age :* Me tædet laboris.

Tædium, ii. n. *Te Fiu, te Vaivai.*

Talentum, i. n. *Taleta *, Paaga lahi (120 paona * loma *).*

Talio, onis. f. *Te Totogi, Fakatatau.*

Talis. m. f. le. n. adj. *O hage..., Ko, Tatau, Feia :* Talis pater, talis filius. Qualis pater, talis filius.

Talus, i. m. *Te mulivae.* (Talon.)

Tàm. adv. *Fenei, Feia.* = Conj. *Hage, Tatau :* Tàm te amo quàm patrem.

Tamdiù. adv. *Tatau, I te temi * fuape :* Tamdiù frustrà conaris?

Tamen. conj. *Kae, Logo agepe.*

Tandem. adv. *Pea hoki, Ki muli.*

Tango, is, Tetigi, Tactum, gere. v. a. *Kapa, Hoko, Tago, Fâfâ.*

Tanquàm. adv. *Feia, O hage* : Receperunt eum tanquàm salvatorem.

Tanti (pretii). adv. *O te totogi feia, Lelei feia, Aoga feia* : Tanti facio te.

Tantillum, i. n. *Fakasiisiiage.*

Tanto (pretio). adv. *Tatau, Hage* : Quanto... tanto...

Tantoperè. adv. *Lahi feia.*

Tantùm. adv. *E hage, Ko, O lahi feia.*

Tantummodò. adv. *Pe, Aiape, E gatape.*

Tantus, a, um. adj. *Lahi feia.*

Tapes, etis. m. **Tapetum,** i. n. *Te Fala, te Tupenu.*

Tardè. adv. *Maliepe, Tuaipe.* **Tardiùs.** Comp. *Tuai ake fau.*

Tardo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Tuai, Maikoiko.*

Tardus, a, um. adj. *Tuai.* **Tardior.** Comp. *Tuai ake; Fau piko.*

Tartarus, i. m. *Te Taletalo *, Ia Ifeli *.*

Taurus, i. m. *Pipi tagata, (Kou) pipi.*

Tectum, i. n. *Te Ato, te Fale, te Fugafale.*

Tectus, a, um. p. præt. **Tego.** *Atoia, Ugakiia, Fufuia.*

Tecum (vel) **Cum te.** *Koe.*

Tegmen, inis. n. *Te Mea kofu, Kofu, Kili, Malu, Mea uufi.*

Tego, is, exi, ectum, gere. v. a. *Ato, Ugaki, Kofu, Fufu.*

Tegumentum, i. n. *Te Kofu, te Mea vala, te Kilii manu.*

Tela, æ. f. *Te Kie.*

Tellus, uris. f. *Te Kelekele.*

Telum, i. n. *Mata fana.*

Temerarius, a, um. adj. *Vale, Fai vale, Aga vale, Hee faka kaukau.*

Temerè. adv. *Noape, Hee faka kaukau.*

Temeritas, atis. f. *Te Agavale, te Fainoape.*

Temperantia, æ. f. *Faifaimalie, Fai lelei (inu mo kai.)*

Temperatura, æ. f. *Te Uhiga (o te vela mo te momoko), Tona lahi mo tona sii.*

Temperatus, a, um. p. præt. **Tempero.** *Leleipe, Mole vela mole momoko, Mafana leleipe* : Zona temperata.

Temperies, iei. f. *Te Feituu temi * (lelei, kovi, mafana, momoko.)*

Tempero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatokatoka, Lolomi, Faka momoko, Faka malie, Fuafua lelei te vela mo te momoko pea mo te loto.*

Tempestas, atis. f. *Te Afa.*

Templum, i. n. *Te Falelotu.*

Tempus, oris. n. *Te Temi ** : In illo tempore, *Ia aho koia.*

Tempus, oris. n. *Te Niania.* (Tempe.)

Tenax, acis. adj. *Malohi, Pipiki malohi, Loto malohi, Manatu, Kinau.*

Tenebræ, arum. f. plur. *Te Pouli, te Fakapouli.*

Teneo, es, nui, Tentum, ere. v. a. *Ta ofi, Mau, Too, Taupau; Puke mau.*

Tener, ra, rum. adj. *Mui, Maka lulu, Malu, Sii.*

Tentatio, onis. f. *Te Ahiahi, te Faka hala.*

Tentatus, a, um. p. præt. **Tento.** *Ahiahi ia, Faka halai ia.*

Tento, as, avi, atum, are. v. a. *Ahiahi, Faka hala i, Asiga.*

Tentorium, ii. n. *Fale kie, Nofoaga fe hiki taki.*

Tenuis. m. f. e. n. adj. *Ma nifi, Tu tue, Maa maa, Vaivai.*

Tenùs. præp. *O au ki :* Ore tenùs, *O au ki te gutu o he mea i fonu opeope.*

Tepeo, es, pui, ere(et) **Tepesco,** is, escere. v. n. *Nofo noa, Faka au o momoko, Loto noa.*

Tepidus, a, um. adj. *Mafana sii,... noa, Ape ape lua (i te vahaa o te lelei mo te kovi.)*

Ter. adv. *Tua tolu.*

Tercentum. indecl. *Tolu geau.*

Terebra, æ. f. *Vili.*

Terebro, as, avi, atum, are. v. a. *Vili.*

Tergo, is, Tersi, Tersum, gere. v. a. *Holo holo i, Tafi.*

Tergum, i. n. *Te Tua.*

Termino, as, avi, atum, are. v. a. *Faka iloga, Faka gata, Faka to tonu.*

Terminus, i. m. *Te Faka iloga, te Gata aga, te Iku aga; te Tua koi.*

Tero, is, Trivi, Tritum, Terere. v. a. *Natu, Palu, Faka eve eve, Ta, Tuki tuki.*

Terra, æ. f. *Te Kele kele, te Atu laulau.*

Terrenus, a, um. adj. *O te kele, Aki te kele, Kau ki te kele.*

Terreo, es, rùi, ritum, ere. v. a. *Faka mataku i.*

Terrestris. m. f. e. n. adj. *Faka malama, Kau ki te kele.*

Terribilis. m. f. le. n. adj. *Faka mataku, Mataku lia.*

Terrificus, a, um. *E faka matuku, Faka mata ku.*

Terror, oris. m. *Te Mataku, te Manava sii.*

Tertiò. adv. *Tona tua tolu.*

Tertius, a, um. adj. *Tona tolu.*

Testa, æ. f. *Te Ipu kele Piliki* * (Brique).

Testaceus, a, um. adj. *Fai aki te kele moho.*

Testamentum, i. n. *Te Tohi faka totonu, te Tohi tapu afea mo foou; Lea pe Tohi tuku o he kaiga ka mate.*

Testator, oris. m. *Ae e fai tona tohi feia.*

Testatrix, icis. f. *Te Fafine e fai tona tohi feia.*

Testimonium, ii. n. *Te Faka mooni aga, Tohi pe Lea feia.*

Testis, is. m. f. *Ae e faka mooni.*

Testor, taris, tatus sum, tari. v. d. *Faka mooni.*

Testudo, inis. f. *Te Fonu.*

Testula, æ. f. *Te Kele moho, Umea.*

Tetanus, i. m. *Te Gutu mau, te Mau gutu.*

Teter, tra, trum. adj. *Uli, Uliuli, Likoliko, Mata kovi.*

Tetrarcha, æ. m. *Tetaleka *, Matua pule, Aliki pule.*

Texo, is, xui et xi, xtum, xere. v. a. *Lalaga, Fihu.*

Textilis. m. f. le. n. adj. *Lalaga ia :* Textile opus, *Kie.*

Textura, æ. f. *Te Lalaga, te Lau faka holoholo o he mea.*

Textus, a, um. p. præt. **Texo.** *Lalaga ia.*

Thalamus, i. m. *Te Koga fale moe.*

Theologia, æ. f. *Teolosia *, Siesia * o te Atua, Talanoa ki te Atua.*

Theologus, i. m. *Ae e ako te Teolosia *.*

Thermæ, arum. f. plur. *Te vai puna mafana.*

Thesaurizo, as, avi, atum, are. v. a. *Tanaki koloa.*

Thesaurus, i. m. *Te Koloa.*

Thorax, acis. m. *Te Fatafata, te Mea teke e uufi aki te fatafata.*

Thronus, i. m. *Te Afioaga.*

Thureus, a, um. adj. *Faka iseso *, Kau ki te iseso *.*

Thuribulum, i. n. *Te Tulipulo *, E ai ki ai te afi.*

Thus. Vide **Tus.**

Thymiama, atis. n. *Te Magoni.*

Tibia, æ. f. *Te Vae, te Fagufagu.*

Tibicen, inis. m. **Tibicina,** æ. f. *Ae e faka tagi te fagufagu.*

Tigris, is et idis. m. *Te Tiligisi *, Tafe i asia *. = f. Te Manu kaikai e higoa feia.*

Timeo, es, mui, mere. v. a. et n. *Mataku, Manava sii, Tuania.*

Timidus, a, um. adj. *Manava sii gafua.*

Timor, oris. m. *Te Mataku :* Timor Domini, initium sapientiæ.

Tinctura, æ. f. *Te Pena.*

Tinctus, a, um. p. præt. **Tingo.** *Pena ia, Fufuhi ia, Palapala ia.*

Tingo, is, nxi, nctum, gere. v. a. *Faka palapala i, Fufu hi, Pena i.*

Tinea, æ. f. *Te Ane.*

Tinnio, is, ii, itum, ire. v. n. *Tagi (te taliga) :* Tinniunt aures, *E tagi te taliga.*

Tiro, onis. m. *Tagata foofoou, Hoki ake, Ako ako foou.*

Tirocinium, ii. n. *Te Ako ako foou.*

Titillamentum, i. n. **Titillatio,** onis. f. *Te Faka ene ene ; te Maka ene ene.*

Titillo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ene ene.*

Titulus, i. m. *Te Tohi faka iloga ; te Tohi aliki, te Kupu aliki o he tohi.*

Toga, æ. f. *Te Kofu loa (I ona aho).*

Tolerabilis. m. f. le. n. adj. *Siasia, Feala tona tali, ... tona kataki.*

Tolerantia, æ. f. *Te Kataki.*

Tolero, as, avi, atum, are. v. a. *Kataki.*

Tollo, lis, Sustuli, Sublatum, lere. v. a. *Ave, Too, Taupau, Faka mole.*

Tomus, i. m. *Te Koga, te Tohi.*

Tondeo, es, Totondi, Tonsum, dere. v. a. *Kosi, Tele, Tuusi, Fâfai.*

Tonitru, ua. n. *Te Mana.*

Tono, as et is, nui, nare et nere. v. a. *Mana, Kalaga, Afa.*

Tonsura, æ. f. *Te Kosi, Tuusi, te Tele.* = *te Tosula* * *o te faahiga tapu i te tumu aki.*

Tonsus, a, um. p. præt. **Tondeo.** *Kosi ia, Tele ia, Fâfai ia.*

Tonus, i. m. *Te Mea fakailoga o te tonu,... o te leo,... o te tohi,... o te mea fakatagi.*

Topazium, ii. n. **Topazius,** ii. f. (et) **Topazon,** i. n. *Te Maka koloa ia.*

Torcular, aris. n. *Te Tatau aga fua i vite* *.

Tormentum, i. n. *Mamahi aga, Faka mamahi, Ogosia.*

Torpeo, es, pui, ere (et) **Torpesco,** is, scere. v. n. *Mate gugu i te momoko, Haga noa,* (*Loto noa.*)

Torqueo, es, Torsi, Tortum, Torquere. v. a. *Faka mamahi, Mio mio i.*

Torques, is. m. *Te Kahoa.*

Torrens, entis. m. *Te Tafe e alu lahi i te ua.*

Torreo, es, rui, Tostum, rere. v. a. et n. *Fakapaku, Tutu.*

Tortura, æ. f. *Te Taute mamahi, Faka mamahi.*

Torus, i. m. *Moe aga :* — conjugum (Lit nuptial.)

Torvus, a, um. adj. *Faka hipa hipa, Kovi, Ita ita.*

Tot. indecl. *Lahi feia, Toko lahi feia.*

Totidem. indecl. *Takitahi tona, Tokolahi feia.*

Totus, a, um. adj. *Fuape, Fulipe, Katoa pe.*

Trabes, bis. et **Trabs,** bis. f. *Pou, La lago lahi.*

Tractus, a, um. p. præt. **Traho.** *To toho ia, Fo fola ia; Ma toho ia.*

Traditio, onis. f. *Te Talatisio* *, *Tuku fakaholo, te Tuku lau mea.*

Traditus, a, um. p. præt. **Trado.** *Tuku age.*

Trado, is, didi, ditum, dere. v. a. *Av age, Tuku age; Kaka i, Tuku faka holo.*

Traduco, is, uxi, ctum, cere. v. a. *Faka hoko ki he tahi potu, Taki age; Faka li liu mai he lea ki he tahi lea.*

Traductio, onis. f. *Te Faka liliu feia.*

Traho, is, axi, actum, here. v. a. *Toho.*

Trajectus, a, um. p. præt. **Trajicio.** *Ae kua alu ki he age, Asi ia.*

Trajicio, is, jeci, jectum, cere. v. a. *Ave ki he tahi potu, Faka laki, Laka age, Alu age.*

Trano, as, avi, atum, are. v. a. *Kakau, Alu kauga ki he tahi potu.*

Tranquillitas, atis. f. *Te Fakafi malie aga, te Malolo aga, te Malu o te tai.*

Tranquillo, as, avi, atum, are. v. a. *Malu* (*te tai*), *Fakafimalie.*

Tranquillus, a, um. adj.

Malu, Noganoga, Tokatoka.

Trans. præp. *Ki he age.*

Transactus, a, um. p. præt. **Transigo.** *Asi aupito.*

Transcribo, is, ipsi, iptum, bere. v. a. *Tohi, Fai tohi, Hiki he tohi mai he tohi.*

Transcurro, is, cucurri, currere. v. a. et n. *Tafusiage, Fealuaki.*

Transeo, is, sivi, situm, sire. v. a. et n. *Aluage, Tafusi ki, Mole noa, Fakalaka, Fouage.*

Transfero, fers, stuli, slatum, ferre. v. a. *Fua, Fetukuage, Fakaliliu, Hiki, Ave.*

Transfigo, is, ixi, ixum, gere. v. a. *Asi aupito, Hoka aupito.*

Transfiguratio, onis. f *Te Liliu o kehe.*

Transfiguro, as, avi, atum, are. v. a. *Liliu o kehe he mea.*

Transfixus, a, um. p. præt. **Transfigo.** *Asi aupito, Hoka aupito ia.*

Transfodio, is, fodi, fossum, dere. v. a. *Hoka.*

Transfuga, æ. f. et m. *Te Hola ki te fili.*

Transgredior, deris, essus sum, di. v. d. *Alu ki he age.*

Transigo, is, segi, sactum, gere. v. a. *Hoka, Asi aupito.*

Transitus. ûs. m. *Te Aluaga.*

Translatio, onis. f. *Te Hiki, te Fakaliliu.*

Transplanto, as, avi, atum, are. v. a. *Laga, Hiki.*

Transporto, as, avi, atum, are. v. a. *Ave ki he age, Fetuku ki he age, Fakaaunofo.*

Trecenti, æ, a. adj. *Tolu geau.*

Trecentiès. adv. *Tua tolu geau.*

Tremendus, a, um. adj. *Matakulia.*

Tremor, oris. m. *Te Mataku, Manavasii, te Galulu, te Tetetete.*

Trepidus, a, um. adj. *Tete i te..., Manavasii, Hohaa.*

Tres. m. f. **Tria.** n. *Tolu.*

Tribunal, lis. n. *Nofoaga fakamau.*

Triangulum, i. n. *Agele* * *e tolu, te Ivi tolu.*

Tribunus, i. m. *Pule i Loma* *, *Aliki solia* *.

Tribuo, is, bui, butum, uere. v. a. *Avage, Foaki, Tuku ki.*

Tribus, ûs. f. *Te Faahiga.*

Tributum, i. n. *Paaga fatogia.*

Tributus, a, um. p. præt. **Tribuo.** *Tukuia, Foakiia, Aveia.*

Tridens, entis. m. *Huki mata tolu, Huo mata tolu.*

Triduanus, a, um. adj. *Tona aho e tolu, Vahaa aho e tolu.*

Triennium, ii. n. *Vahaa tau e tolu.*

Triens, entis. m. *Tona koga tolu.*

Triginta. ind. *Tolugofulu.*

Trimestris. m. f. tre. n. adj. *Vahaa menise* * *e tolu.*

Trinitas, atis. f. *Te Tahi tolu.*

Tripes, edis. adj. *Vae tolu.*

Triplex, licis. adj. *Lo tolu.*

Triplico, as, avi, atum, are. v. a. *Lo tolu, Faka lo tolu.*

Tristè. adv. *Ma mahi pe, Loto ma mahi, Faka ma mahi.*

Tristis. m. f. e. n. adj. *Ma mahi (Loto, Mata ma mahi), Mala ia.*

Tristitia, æ. f. *Te Ma mahi, te Mata ma mahi.*

Triticum, i. m. *Fulumeto* *.

Tritura, æ. f. *Te Kini fulumeto* *, *Tuki ke malu.*

Triumpho, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Vikiviki ia, Malo.*

Trucido, as, avi, atum, are. v. a. *Ta mate, Mau mau, La liki.*

Trulla, æ. f. *Te Tulele* *, *Mea pena.*

Trunco, as, avi, atum, are. v. a. *Tuusi, Motu i.*

Truncus, a, um. adj. *Nima ku, Vae mutu.*

Truncus, i. m. *Te Tafito i akau.*

Tu, Tui, Tibi, Te. pron. *Koe, A au, O ou, Kia koe, Ia koe.*

Tuba, æ. f. *Te Mea faka-tagi.*

Tubus, i. m. *Te Pu i mea, te Ava i mea.*

Tueor, eris, itus sum, eri. v. d. *Taupau, Toko ni, Ugaki.*

Tùm. adv. *Pea hoki, Tu-taupe :* Quùm, tùm.

Tumeo, es, ui, ere. v. n. *Fufula ake, Mapula ake.*

Tumidus, a, um. adj. *Fu-fula, Fai tama :* Velum —.

Tumor, oris. m. *Te Mea fufula, Vaka foa.*

Tumultus, ûs. m. *Te Ga-tutu, te Fe mea aki.*

Tumulus, i. m. *Te Esi, Ta puke, Tanu maga.*

Tunc. adv. *Pea hoki, I te laka ga aia.*

Tunica, æ. f. *Te Kofu.*

Turba, æ. f. *Te Hahai.*

Turbatio, onis. f. *Te Ga-tutu o te hahai.*

Turbatus, a, um. p. præt.

Turbo. *Gatutu ia, Hohaa.*

Turbidus, a, um. adj. *Hou hou, Afa sia, Epu, Ao ia, Faka po uli, Mata to ia, Ne nefu.*

Turbo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tutu, Faka tupu, Faka laga, Faka kovi i, Faka epu.*

Turbo, inis. m. *Ahio hio.*

Turma, æ. f. *Te Hahai tau tau (Toko tolu gofulu solia* *.)

Turpis. m. f. e. n. adj. *Faka ufi ufi, Faka melei, Faka-lia lia :* Turpe est mentiri.

Turpiter. adv. *Kovi pe, Faka ufi ufi.*

Turpitudo, inis. f. *Mata kovi, Faka lia lia, Agakovi, Mea faka ufi ufi.*

Turris, is. f. *Te Tule* *, *Fale taka fuafua pe faahi fa ki te tau pe* etc.

Tus (et) **Thus**, uris. n. *Te Iseso* *, *Akau magoni.*

Tussio, is, ivi, itum, ire. v. n. *Tale.*

Tussis, is. f. *Te Tale.*

Tutamen, minis. n. *Mea teteke, Teu, te Toko ni aga.*

Tu te. pron. **Tu te met.** (Tu ipse) *Ia koe pe.*

Tutè. adv. *Hee mata ku, Tonu pe.*

Tutela, æ. f. *Te Taupaui o he tamasii paea.*

Tutor, oris. m. *Te Matua taupau o he tamasii feia.*

Tutus, a, um. adj. *Maluia, Hee mataku ia, Ugia.*

Tuus, a, um. adj. *Tou, Tau, O ou, A au.*

Tympanum, i. n. *Te Nafa.*

Typus, i. m. *Te Fakatata, te Ata, te Faifaitakiaga.*

Tyrannis, idis. f. *Te Pule faka aliki.*

Tyrannus, i. m. *Te Tagata hauaa.*

U

Uber, eris. adj. *Mauli, Lahi, Lelei, Fua.*

Uber, eris. n. *Te Huhu.*

Ubertas, atis. f. *Te Huhua lahi, te Fua (o te kele), te Mahu.*

Ubi. adv. *Ifea :* Ubi est? *Pee ifea ia?*

Ubi (primùm). Conj. *Ka..., Hoki, moka.*

Ubinàm. adv. *Ifea? I te potu fea?*

Ubique. adv. *I te potu fuape.*

Ulcero, as, avi, atum, are. v. a. *Laveai, Uu, Haei.*

Ulciscor, eris, Ultus sum, Ulcisci. v. d. *Taui, Totogi kovi, Laga vaka.*

Ulcus, eris. n. *Papala.*

Ullus, a, um. adj. *He tahi.*

Ulna, æ. f. *Te Nima, te Takafalu :* Accepit Simeon puerum in ulnis, *Hapa hapai.*

Ultimus, a, um. adj. *Muli aupito, te Muamua, (te temi * osi.)*

Ultio, onis. f. *Te Totogi kovi, te Tau i, te Laga vaka.*

Ultor, oris. m. *Ae e totogi, Taui.*

Ultra. præp. **Ultrà.** adv. *I he age; Kihe age, Laka ki tua :* Nihil ultrà.

Ululatus, ûs. m. *Te Tagi lahi, te Keke.*

Ululo, as, avi, atum, are. v. n. *Tagi, Keke.*

Umbilicus, i. m. *Te Uho.*

Umbra, æ. f. *Te Malu, te Aata.*

Umbro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka malui, Faka aata.*

Umbrosus, a, um. adj. *Malu ia.*

Unà. adv. *Faka tahi.*

Unanimis. m. f. e. n. adj. *Feofa ofa ni ia; Loto tahi.*

Unanimitas, atis. f. *Te Feofa ofa ni, te Loto tahi.*

Unctio, onis. f. *Te Mili, Akau mili :* Extrema unctio, *Etelemosio *.*

Unctus, a, um. p. præt.

Ungo. *Mili ia, Pani ia, Fota ia.*

Unda. æ. f. *Te Peau, te Vai.*

Undè. adv. *Maifea?*

Undecim. ind. *Hogofulu ma tahi.*

Undecimus, a, um. adj. *Tona hogofulu ma tahi.*

Undiquè. adv. *Mai ia potu fuape.*

Undo, as, avi, atum, are. v. n. *Ua lolo; Pula lahi.*

Ungo, is, nxi, nctum, gere. v. a. *Mili, Fota, Pani.*

Unguentum, i. n. *Te Magoni, te Akau magoni.*

Unguis, uis. m. *Paninia.*

Ungula, æ. f. *Te Vae i manu (pipi,* * *osi* *), *Pasikuku.*

Unicè. adv. *Tahipe.*

Unicus, a, um. adj. *Tahi, Tokotahi.*

Unigenitus, a, um, adj. *Tona tokotahipe:* Jesus Christus unigenitus Patris.

Unitas, atis. f. *Te Numelo tahi, te Fakatahi, te Mata tahi.*

Unitus, a, um. adj. *Fakatahi, Hokoia, Maopoopoia.*

Universitas, atis. f. *Te Fakatahiaga, te Katoaaga; Faahiga kolesio* * *lahi.*

Universus, a, um. adj. *Katoa, Fua, Fuli :* — orbis, *te Atulaulau.*

Unquàm. adv. *I he tua tahi ape; Naa i ai ape he aho.*

Unus, a, um. adj. *Tahi.*

Unusquisque, Unaquæquæ, Unumquodque. adj. et pron. *Takitaki.*

Urbanitas, atis. f. *Te Agaofaofa, Agamalu, Mataofaofa.*

Urbs, Urbis. f. *Te Kolo.*

Urgeo, es, Ursi, Urgere. v. a. *Fakavili, Fakavehi.*

Urina, æ. f. *Te Urine* *.

Uredo, inis. f. *Te Vela, te Mahunu.*

Urna, æ. f. *Te Ipu vai.*

Uro, is, Ussi, Ustum, Urere. v. a. *Tutu, Velahi.*

Ursa, æ. f. *Te Ulusa* * (*Manu fekai fafine.*)

Ursus, i. m. *Te Ulusa* * (*Manu tagata aia.*)

Usquè. adv. *O au ki, E gata i.*

Usquequaque. adv. *I te potu fuape, I te temi* * *fuape.*

Usquequò. adv. *O au ki te a?*

Usura, æ. f. *Te Fai o he mea; te Totogi o te paaga; te Mau totogi; te Fua o te paaga.*

Usurpatio, onis. f. *Te Fakaaliki; te Mau fakaaliki o he mea.*

Usurpo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaaliki, Fakamalohi; Lau putuputu i faa lau.*

Usus, ûs. m. *Te Fai aki o he mea; te Gaue aki :* Accipe equum ad usum.

Usus, a, um. p. præt. **Utor.** *Kua fai ia, Gaohi akiia.*

Ut. conj. *Koteuhi, Ke..., Kahoki, Moka.*

Uterque, Utraque, Utrumque. pron. *Tokolua, Naua, Tahi mo te tahi.*

Uterus, i. m. *Te Fatu, te Fanauaga.*

Uti. conj. *O hage ko.*

Utilis. m. f. le. n. adj. *Aoga, Feala :* Utilis cibo, *Ata kai.*

Utilitas, atis. f. *Te Aogaaga, te Feala, te Leleiaga o he mea.*

Utinàm. interj. *Ofa ke.*

Utiquè. adv. *Ifoki, Mooni.*

Utor, eris, Usus, sum, Uti. v. d. *Faiaki, Gaueaki.*

Utpotè. adv. *O hage.*

Utrinquè. adv. *I ona faahi e lua, Lua tataupe.*

Utrùm. adv. *Pe ne:* Nescio utrùm nostrâ an vestrâ fuerit culpâ.

Uva, æ. f. *Te Fua i vite *.*

Uxor, oris. f. *Te Ohoana, te Fafine ohoana :* Uxorem ducere, *Fai hona kaiga.*

V

Vacca, æ. f. *Te Pipi * fafine.*

Vacillo, as, avi, atum, are. v. n. *Tete, Fealuaki.*

Vaco, as, cavi, catum, care. v. n. *Atea, Ago, Nofo noa, Nofope:* Dies dominica vacat.

Vacuus, a, um. adj. *Atea, Ago, te Atea, Hala, Lau lahi, Noa.*

Vado, is, dere. v. n. *Alu, Haele.*

Vadum, i. n. *Aa, Ahaga.*

Væ! interj. *Isa, Malaia.*

Vafer, fra, frum. adj. *Poto, Kaka, Aga kovi.*

Vagina, æ. f. *Ai aga o te heleta.*

Vagio, is, givi, gitum, gire. v. n. *Tagi o te tama sii.*

Vagitus, ûs. m. *Te Tagi o te tama sii.*

Vagus, a, um. adj. *Auhe, Hehe, Loto fealuaki.*

Vagor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fe alu aki, Hehe, Taka taka.*

Vah! interj. *E koe! He ia koe!*

Valdè. adv. *Lahi.*

Vale, Valete. imper. **Valeo.** *Ma lolo la, Alofa.*

Valedico, is, ixi, ctum, cere. v. n. *Tala alofa, Fe alofa aki.*

Valens, entis. adj. *Ma lolo lelei, Ma lohi, Faafai.*

Valeo, ës, lui, litum, ere. v. n. *Ma lohi, Ma lolo, Faa fai, Alafia, Uta, Tau mo.*

Valetudinarius, a, um. adj. *Vai vai, Moumousaa.*

Valetudo, inis. f. *Te Ma lolo, te Ma lohi.*

Validus, a, um. adj. *Ma lohi, Fai aoga, Ae e lave :* Sacramenta —.

Vallatio, onis. f. *Te A.*

Vallatus, a, um. adj. *Pui pui, Aki te a.*

Vallo, as, avi, atum, are. v. a. *Fai a, Faka ma lohi, Faka pae pae.*

Vallum, i. n. *Te A, te Tanu aga.*

Vallus, i. m. *Pou, A maka o he kolo.*

Vanè. adv. *Noa pe.*

Vaniloquium, ii. n. *Talanoa noa, Fia lahi.*

Vanitas, atis. f. *Te Vaiga, te Fia lelei :* Vanitas vanitatum et omnia vanitas, præter amare Deum...

Vanus, a, um. adj. *Gaasi, Noa, Fia uia, lelei.*

Vapor, oris. m. *Te Kakapu, te Kohu.*

Vaporo, as, avi, atum, are. v. a. *Kakapu, Kohu, Ahu.*

Vapulo, as, avi, atum, are. v. n. *Ta, Ta ia.*

Varietas, atis. f. *Te Mea kehekehe, te Femeaaki, Mea pulepule.*

Varius, a, um. adj. *Kehe, Kehekehe, Pena kehekehe, Pulepule.*

Vas, Vasis. n. **Vasa,** orum. plur. *Ipu, Pa.*

Vastatio, onis. f. *Te Auha, te Maumau, te Kaihaa.*

Vasto, as, avi, atum, are. v. a. *Auha, Maumau, Kaihaa, Fakamole.*

Vastus, a, um. adj. *Lavaki, Maumauia, Moleia, Lau lahi, Lahi.*

Vates, is. m. f. *Te Polofeta*; Laupe lava kia tauhitamapua.*

Vaticinium, ii. n. *Te Fakailoilomua, te Kikite.*

Vaticinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faka ilo ilo mua, Ki kite.*

Ve. Vide **Vel.**

Vecors, rdis. adj. *Kovi, Agakovi, Vale.*

Vectigal, lis. n. *Totogi, Fatogia.*

Vehemens, entis. adj. *Lahi aupito, La lahi, Malohi.*

Vehementer. adv. *Malohi, Fakamalohipe.*

Vehiculum, i. n. *Te Teka fetuku mea.*

Veho, is, exi, ectum, here. v. a. *Fetuku, Toho.*

Vel, Ve. adv. *Pe.*

Velamen, inis. n. **Velamentum,** i. n. *Kie puipui.*

Vello, is, Velli (et) Vulsi, Vulsum, lere. v. a. *Taaki, Holoholoi.*

Vellus, leris. n. *Kilii akeno *, moona fulu.*

Velo, as, avi, atum, are. v. a. *Uufi; Fakapulou.*

Velox, ocis. adj. *Vave.*

Velum, i. n. *La.*

Velut. conj. *Feia, O hage ko.*

Vena, æ. f. *Ua.*

Venatio, onis. f. *Te Fana manu.*

Venator, oris. m. *Tagata fana manu.*

Venatus, ûs. m. *Te Fana manu.*

Vendo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Fakatau.*

Venenum, i. n. *Mea kona, Mea fakakona.*

Venerabilis. m. f. le. n. adj. *Ma onioni, Faka apa apa ia.*

Veneratio, onis. f. *Te Faka apaapa, te Ma onioni-aga.*

Veneror, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakaapaapa, Tauhi lelei.*

Venia, æ. f. *Te Fakamolemole, te Fakagafua.*

Venialis. m. f. le. n. adj. *E aoga ke fakamolemole, Feala tona... = Veniale *.*

Venio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Hau, Hoko.*

Venor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fana manu; Hele manu.*

Venter, tris. m. *Te Fatu, te Fua fatu, te Kete.*

Ventilo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka havili, Faka-viligia.*

Ventosus, a, um. adj. *Viligia, Fonu i te matagi, Havili.*

Venturus, a, um. p. fut.

Venio. *Ka hau.*

Ventus, i. m. *Te Matagi.*

Venundo, as, dedi ,datum, dare. v. a. *Fakatau.*

Venustas, atis. f. *Matamata lelei (o te fafine), Mata-gafua o te...*

Venustus, a, um. adj. *Matamata lelei, Loto matala lelei.*

Vepres, is. m. **Vepres,** ium. plur. *Vao talatala.*

Ver, eris. n. *Te Eituu laa mafana.*

Verax, acis. adj. *Mooni.*

Verbera, rum. n. plur. *Mea kini, te Ta.*

Verbero, as, avi, atum, are. v. a. *Kini, Tamatei, Ta, Pakini.*

Verbum, i. n. *Lea, Akonaki. = Te Alo o te Atua.*

Verè. adv. *Mooni, Koe.*

Verecundia, æ. f. *Aga faka apaapa, Faka logologo, Aga faka vaivai, Motesetia *.*

Verecundus, a, um. adj. *Faka apaapa ia, Faka motesitia *.*

Vereor, eris, ritus sum, eri. v. d. *Manava sii, Faka-apa apa.*

Vergo, is, gere. v. n. *Loto ki, Haga ki :* Vergit ad Septentrionem.

Verisimilis. m. f. le. n. adj. *Gali mooni, Gali fua.*

Veritas, atis. f. *Te Mooni.*

Veritus, a, um. p. præt.

Vereor. *Mataku ia, Manava sii ia.*

Vermis, is. m. *Te Ugaga.*

Vernacula, æ. f. *Kaugana fafine tupu i te api.*

Vernaculus, i. m. *Kaugana Tagata tupu i te api.*

Vernaculus, a, um. adj. *O te api; O te fenua :* Lingua vernacula,... *o te fenua.*

Verò. conj. *Kae.*

Verro, is, ri, rsum, rere. v. a. *Tafi, Holo holo.*

Versatilis. m. f. le. n. adj. *Ga gaue gafua, Miomioi, Loto Fe ala aki gafua.*

Verso, as, avi, atum, are. v. a. *Fulihi, Faka mafuli.*

Versor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tau mo alu, Faa alu, Faanofo mo...*

Versùs. præp. *Ki, Ki te, Kia, Kia te ia, Faka haga ki.*

Versus, a, um. p. præt.

Verto. *Fulihi ia, Haga ki.*

Versus, ûs. m. *Atu, te Kupu i lau.*

Versutia, æ. f. *Te Kaka, te Aga kovi.*

Vertex, ticis. m. *Te Fuga, te Tela.*

Verto, is, rti, rsum, tere. v. a. *Fuli, Fulihi, Miomio i, Faka liliu.*

Verum, ri. n. *Te Mooni, Mooni oni.*

Verumtamen. conj. *Kae, Logo agepe.*

Verus, a, um. adj. *Mooni.*

Vesania, æ. f. *Te Fakavale vale.*

Vesanus, a, um. adj. *Fakavalevale, Manuvale.*

Vescor, eris, ci. v. d. *Kai :* Vesceris pane.

Vesica, æ. f. *Taga mimi :* Vesicam exonerare. (Vessie).

Vesper, eris (et) **Vesperus,** i. m. *Te Afiafi*

Vespera, æ. f. *Te Afiafi, te Vesepele *.*

Vesperat, abat et **Vesperascit,** cebat. (v. *faikehe*). *Kua afiafi.*

Vespertinus, a, um. adj. *Fakaafiafi, Afiafiia.*

Vester, tra, trum. adj. pron. *Tautou, Toutou, Autou, Outou.*

Vestiarium, ii. n. *Puha e iai te kofu.*

Vestibulum, i. n. *Mua fale, te Uluaki koga fale.*

Vestigium, ii. n. *Fakailoga.*

Vestimentum, i. n. *Kofu.*

Vestio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Kofui, Ai te kofu.*

Vestis, is. f. *Te Kofu.*

Vestitus, a, um. p. præt. **Vestio.** *Kofuia.*

Veteranus, a, um. adj. *Afea, Matua.*

Veterasco, is, cere. v. n. *Fakamatua, Fakaau o matua.*

Veteres, um. m. plur. *Te u matua i mua.*

Vetitus, a, um. p. præt. **Veto.** *Tapuia, Tapulia; Haa, Haahaaia.*

Veto, as, tui, titum, tare. v. a. *Tapu, Lolomi, Haa, Haahaa.*

Vetus, eris. adj. *Afea, Matua.*

Vetustas, atis. f. *Te Afea Tona matua.*

Vexatio, onis. f. *Te Mamahi, te Fitaa, te Fakakinakina.*

Vexatus, a, um. p. præt. **Vexo.** *Fakakinakinaia, Tauteia, mamahi.*

Vexillarius, ii. m. *Ae e fua te fuka.*

Vexillum, i. n. *Te Fuka.*

Vexo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamamahi, Mamahi, Fakakinakina.*

Via, æ. f. *Te Ala.*

Viaticum, i. n. *Te Oho, te Oho o te fagona fakamuli. = Komunio * fakamuli.*

Viator, oris. m. *Te Mea fagona, te Mea folau.*

Vibro, as, avi, atum, are. v. a. *Ueue, Velo, Laku, Fakahake.*

Vicinitas, atis. f. *Te Kaiga ovi, Taupotu.*

Vicinus, a, um. adj. *Taupotu, Ovi, Kaiga ovi, Kaugaapi.*

Vicis. plur. **Vices,** ibus. f. *Te Liliu, te Feliliuaki, Tautau lakaga.*

Vicissatim. Vicissim. adv. *Fakahoahoa.*

Vicissitudo, dinis. f. *Te Totogiaki, te Feliliuaki, te Fakahoa.*

Victima, æ. f. *Te Vikitima *, te Manu ka failaulauaki.*

Victor, oris. m. *Te Tagata malo.*

Victoria, æ. f. *Te Malo.*

Victus, a, um. p. præt. **Vinco.** *Lavaia, Lava.*

Victus, ûs. m. *Te Magisi.*
Vicus, i. m. *Te Fenua, te Kolo, te Koga o te kolo*
Videns, entis. p. præs. **Video.** *Ae e sio,... vakai,... iloi mua.*
Video, es, di, isum, dere. v. a. *Vakai, Sio.*
Videor, eris, Visus sum, Videri. v. d. *Gali, Galigali, Matamata.*
Vidua, æ. f. *Fine taka, Kua mate tona kaiga, Vitua* *.
Viduitas, atis. f. *Te Nofo taka.*
Viduus, a, um. adj. *Takape, Ae kua mate tona ohoana.*
Vigeo, es, gui, ere. v. n. *Malohi, Mata aliki.*
Vigil, lis. m. f. n. *Ae e alaala,... lama,... vakavakái.*
Vigilans, antis. p. præs. **Vigilo.** *Vakavakai, Loto tokaga.*
Vigilantia, æ. f. *Te Vakavakai, te Lama.*
Vigilia, æ. f. *Te Moeaki, te Alaala.*
Vigilo, as, avi, atum, are. v. n. *Alaala, Vakavakai, Lama.*
Viginti. ind. *Uafulu.*
Vigor, oris. m. *Te Malohi o te sino.*
Vilesco, is, cere. v. n. *Liliu ki muli,... o kovi.*
Vilis. m. f. e. n. adj. *Noa, Kovi, Fakatau kovi, Totogi kovi.*
Villa, æ. f. *Api i te fenua.*
Villicatio, onis. f. *Te Taupau o te api.*
Villico, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau api.*
Villicus, i. m. *Tagata taupau api.*
Vincio, is, nxi, nctum, ire. v. a. *Hai, Nonoo.*
Vinco, is, Vici, Victum, cere. v. a. *Malo, Lava i.*
Vinctus, a, um. p. præt. **Vincio.** *Haisia.*
Vinculum, i. n. *Mea nonoo, Hai.*
Vindemia, æ. f. *Tau vino* *, *te Tanaki fua i vite* *.
Vindemio, as, avi, atum, are. v. n. *Taui te fua i vite* *, *Tauaki ia.*
Vindex, icis. m. f. *Ae e totogi.*
Vindicatio, onis. f. *Te Taui, te Totogi.*
Vindico, as, avi, atum, are. v. a. *Totogi, Taui, Fakamauli.*
Vindicta, æ. f. *Te Taui, te Totogi.*
Vinea, æ. f. *Te Vite* *, *te Gaue vite* *.
Vinetum, i. n. *Te Toaga vite* *.
Vinolentia, æ. f. *Te Kona ia.*
Vinum, i. n. *Te Vino* *.
Viola, æ. f. *Te Viola* *, *Fisi i akau magoni.*
Violatus, a, um. p. præt. **Violo.** *Laveaia, Ae kua fakamalohi ki ai.*
Violenter. adv. *Fakamalohi.*
Violentus, a, um. adj. *Malohi, Toa, Fakamalohi.*
Violo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalohi, Fakaaliki, Lavea, Fakahigaki.*
Vipera, æ. f. *Te Vipela* *, *te Tahi gata kona ia.*
Vir, viri. m. *Te Tagata.*

Virago, ginis. f. *Te Fafine (mai te tagata... Eva *, Fafine e aga i tagata.)*

Vireo, es, rui, ere. v. n. *Mauli (akau... Kua lau, Fakaau o lau.)*

Viretum, i. n. *Fuu akau mauli, Lauia.*

Virga, æ. f. *Tokotoko, te Huli, Vaa akau.*

Virginalis. m. f. le. n. adj. *Faka taupoou.*

Virginitas, atis. f. *Te Taupoouaga.*

Virgo, inis. f. *Te Taupoou, te Taahine :* Virgo Maria, *Te taupoou Malia *.*

Virgultum, i. n. *Te Vao-akau.*

Viridis. m. f. e. n. adj. *Mauli, Lauia, Uui.*

Virilia, ium. n. plur. (Organes sexuels de l'homme.)

Virilis. m. f. e. n. adj. *Fakatagata, Tagata.*

Virilitas, atis. f. *Te Tagata, te* Sexus *i tagata. = te Malohi.*

Viriliter. adv. *Faka tagata, Malohi.*

Virtus, utis. f. *Te Vilitute *, te Malohi, te Nofo lelei, Taupoou.*

Vis, is. f. plur. **Vires,** ium. *Te Malohi (o te sino), te Fakamalohi.*

Viscera, rum. n. plur. *Te Gakau, te Tootooga.*

Visibilis. m. f. le. n. adj. *Feala tona vakai, Vakaiia.*

Visio, onis. f. *Te Sio, te Malama o te mata.*

Visitatio, onis. f. *Te Ahiahi, Aahi. = te Visitasio * o Malia *.*

Viso, is, si, sere. v. a. *Vakai, Ma mata, Fakafe iloga ki.*

Visum, i. n. *Te Misi, Moe misi, te Ha.*

Visito, as, tavi, tatum, tare. v. a. *Aahi.*

Visus, ûs. m. *Te Sio, te Malama (o te mata.)*

Vita, æ. f. *Te Mauli, te Aga.*

Vitalis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te mauli.*

Vitiosus, a, um. adj. *Kovi, Elo, Aga hala.*

Vitis, tis. f. *Te Vite *, te Vaa vite *.*

Vitium, ii. n. *Te Mele, te Kovi.*

Vito, as, tavi, tatum, tare. v.a. *Hola aua naa fai..., Manava sii, Tuku age:* Vita malum et fac bonum.

Vitreus, a, um. adj. *Sio-ata, Aata.*

Vitrum, i. n. *Te Sioata.*

Vitulus, i. m. *Te Vitulo *, te Pipi * sii.*

Vituperatio, onis. f. *Te Fakamanava he, Akonaki, mamahi, Taute.*

Vitupero, as, ravi, ratum, rare. v. a. *Taute, Akonaki, Fakamamahi.*

Vivax, acis. adj. *Mauli loa, Faa mauli.*

Vividus, a, um. adj. *Mauli, E hage e mauli.*

Vivifico, as, cavi, catum, care. v. a. *Fakamaulii.*

Vivo, is, ixi, ictum, vere. v. n. *Mauli.*

Vivus, a, um. adj. *Mauli, Manava.*

Vix. adv. *Faigataa, Peipei.*

Vobis. dat. **Vos.** pron. *Kia koutou;* abl. *Ia koutou.*

Vobiscum (cum vobis.) *Mo koutou, Ia koutou.*

Vocabulum, i. n. *Te Higoa, te Lea, te Kupu.*

Vocalis. m. f. le. n. adj. *Kau ki te leo :* Musica vocalis.

Vocativus, a, um. adj. *Ae e pau i. = te Vocativo.* *

Vocatus, a, um. p. præt. **Voco.** *Pau iina.*

Vociferatio, onis. f. *Te Kalaga lahi, Ke ke lahi, te Hoke, te Vâke.*

Vociferor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kalaga, Ke ke lahi, Aafa.*

Voco, as, cavi, catum, care. v. a. *Pau i.*

Volatilis. m. f. le. n. adj. *Ae e iai ona kapakau.*

Volatus, ûs. m. *Te Lele (o te manu).*

Volens, entis. p. præs. **Volo.** *Pau, Tala gafua.*

Volito, as, tavi, tatum, tare. v. n. *Fe fele aki, Fe alu aki.*

Volo, as, lavi, latum, lare. v. n. *Lele, Tafusi.*

Volo, Vis, Vult, Volui, Velle. (v. *faikehe.*) *Pau, Loto ke.*

Volubilis. m. f. le. n. adj. *Mio gafua, Teka gafua.*

Volubilitas, atis. f. *Mio gafua, Mio i vave, Teka gafua aga.*

Volucer. m. cris. m. f. cre. n. adj. *Vave.*

Volucris, cris. f. *Manu lele lahi.*

Voluntarius, a, um. adj. *Faifai taliha, te Mea e loto ki he mea e ina fai.*

Voluntas, atis. f. *Te Pau, te Finegalo, te Fai taliha, te Loto.*

Voluptas, atis. f. *Te Fiafia, te Holi o te loto.*

Voluptuosus, a, um. adj. *Faka fiafia, Lelei aupito; Nekenekea vale.*

Voluto, as, avi, atum, are. v. a. *Teka, Faka teka, Fuli fuli, Faka taka milomilo.*

Volvo, is, vi, Volutum, Volvere. v. a. *Teka, Taka milomilo :* Stat crux, dùm volvitur orbis.

Vomer, eris. m. *Te Palau, Tona uka mio, Tona mata.*

Vomitus, ûs. m. *Te Lua :* Redire ad vomitum.

Vomo, is, mui, mitum, mere. v. a. *Lua, Puaki.*

Voracitas, atis. f. *Te Kai vale i te faa kai.*

Vorago, ginis. f. *Te Takamilo o te vai, te Vanu, te Akhiohio i te tai.*

Vorax, acis. adj. *Ae e kai vale.*

Voro, as, ravi, ratum, rare. v. a. *Kai vale, Kai kovi.*

Vortex, ticis. m. *Te Takamilo o te vai, te Vanu, te Ahiohio.*

Vos, Vestri, Vestrûm. pron. *Kou tou, Kou lua.*

Votivus, a, um. adj. *Kua voto ia* *, *Kua faka papau ia :* Missa votiva.

Votum, i. n. *Te Voto* *, *te Faka pa pau.*

Voveo, es, Vovi, Votum, ere. v. n. *Voto* *, *Fakapapau, Fua kava.*

Vox, Vocis. f. *Te. Leo.*

Vulgaris. m. f. re. n. adj. *Faka hahaipe, Meape* (*o te aga o te hahai.*)

Vulgo, as, gavi, gatum, gare. v. a. *Faka loa, Faka mafola.*

Vulgus, i. n. *Te Hahai.*

Vulnero, as, ravi, ratum, rare. v. a. *Laveai.*

Vulnus, neris. n. *Te Lavea, te Kafo.*

Vulpes, pis. f. *Te Vulupesi* * (*Manu fe kai.*)

Vultus, tûs. m. *Te Lae, te Mata, te Fofoga.*

Vulva, æ. f. *Te Fatu.*

X

Xenodochium, ii. n. *Fale tanaki mahaki,... taupau mahaki.*

Xystum, i. n. **Xystus**, i. m. *Kii fale teuteu o te u tagata fai gaohi.*

Z

Zelo, as, are. v. n. (et) **Zelor**, aris, atus sum, ari. v. d. *Fuaa, Tokaga, Holi, Ke.*

Zelotypia, æ. f. *Te Fuaa, te Loto mamahi ki.*

Zelus, i. m. *Te Fuaa, te Tokuga, te Ofa, te Tokaga mamahi.*

Zenith. ind. *Te Mea e haga ki ai totatou tumua ki.*

Zizania, æ. f. (et) **Zizanium**, ii. n. *Te Sisania* *, *Mohuku kovi, Faka kovi i.*

Zodiacus, i. m. *Faka iloga o fetuu e osi tona foli e te laa i te tau...* (Zodiaque).

Zona, æ. f. *Te Nonoo, te Feituu kehe kehe o malama :* Zona torrida. Zona temperata. Zona glacialis.

Zoologia, æ. f. *Siesia* * *o te u manu.*

FINIS.

A. M. D. G. et M. V. I. H.

7964. — Paris. Imprimerie F. Levé, rue Cassette, 17.

A

MONSIEUR LE COMTE DE CHARENCEY

LES MISSIONNAIRES ET LES ÉLÈVES RECONNAISSANTS

DU COLLÈGE DE LANO

LES MISSIONNAIRES DES WALLIS EN 1879
(Gravure empruntée au *Tour du monde.*)

PUBLICATIONS

DE L'ŒUVRE DE SAINT-JÉROME

BOUCHE (l'abbé). **Les Noirs peints par eux-mêmes.** *Paris*, 1883; in-8° br.......................... 6 fr.

A. C. (le P.) **Essai de grammaire de la langue de Viti.** *Paris*, 1884; in-8° br.......................... 5 fr.

BAUDIN (le R. P.) **Katekismu l'ede Yoruba.** *Paris*, 1884; in-18 br.. 5 fr.

OUVRAGES EN LANGUE POLYNÉSIENNE

BATAILLON (Mgr). **Ko te tohi-lotu katoliko faka-uvea.** 1878; petit in-8° avec figures, rel.................. 8 fr.

GRÉZEL (le P.) **Dictionnaire futunien-français**, avec notes grammaticales. *Paris*. 1878; in-8° br........... 10 fr.

GRÉZEL (le P.) **Ko le tosi-lotu katoliko faka-futuna.** 1880; petit in-8° avec figures, rel.................. 8 fr.

VIOLETTE (le P.) **Dictionnaire samoa-français-anglais** et **francais-samoa-anglais**, précédé d'une grammaire **samoa**. *Paris*. 1879; in-8°...................... 20 fr.

VIOLETTE (le P.) **O le tusi lotu** (livre de prières en *samoa*). 1878; petit in-8° avec figures, rel............... 8 fr.

VIOLETTE (le P.) **O tala filifilia mai tusi paia** (traduction en *samoa* de l'histoire biblique du Dr. J. Schuster). 1875; petit in-8° avec figures, rel....................... 8 fr.

CHEVRON (le P.) **Koe gaohi talanoa meihe tohi tapu, kihe mama motua, moe fuakava foou, ihe lea fakatoga.** 1876; petit in-8° avec figures, rel....... 8 fr.

jamais en vain, et assurés de la bienveillance de l'œuvre de la Propagation de la Foi et des diverses congrégations qui s'occupent des missions, les fondateurs se sont dévoués résolûment à cette entreprise nécessaire. Ils se sont mis à la disposition des héroïques propagateurs de l'Eglise catholique, afin de leur fournir les livres, *en langue indigène*, dont ils ont besoin pour *initier les peuples à la foi et à la science*.

Ils font appel à la générosité de tous les hommes de zèle, et ils les prient de les aider par leurs prières et leurs aumônes à réaliser promptement, et dans la proportion des besoins des missions, ce qui fait l'objet de leur plus vive sollicitude à cette heure.

Le besoin est pressant; et, malgré les haines et les calomnies des impies, l'on sent plus que jamais la nécessité de venir en aide aux intrépides missionnaires. Car ils sont immenses, comme toujours, les services que rendent aujourd'hui à la civilisation ces admirables hérauts de la bonne nouvelle, de la loi évangélique, apportée aux hommes par Notre-Seigneur Jésus-Christ, afin de leur procurer la vie, la lumière et la paix.

L. J. C. et M. V. I.

Adresser les adhésions et les offrandes à M. le comte de CHARENCEY, à PARIS, rue Saint-Dominique, n° 3.

PUBLICATIONS

DE L'ŒUVRE DE SAINT-JÉROME

BOUCHE (l'abbé). **Les Noirs peints par eux-mêmes.** *Paris*, 1883; in-8° br........................... 6 fr.

A. C. (le P.). **Essai de grammaire de la langue de Viti.** *Paris*, 1884; in-8° br........................... 5 fr.

BAUDIN (le R. P.). **Katekismu l'ede Yoruba.** *Paris*, 1884; in-18 br.. 5 fr.

OUVRAGES EN LANGUE POLYNÉSIENNE

BATAILLON (Mgr). **Ko te tohi-lotu katoliko faka-uvea.** 1878; petit in-8° avec figures, rel.................. 8 fr.

GRÉZEL (le P.). **Dictionnaire futunien-français,** avec notes grammaticales. *Paris*. 1878; in-8° br........... 10 fr.

GRÉZEL (le P.). **Ko le tosi-lotu katoliko faka-futuna.** 1880; petit in-8° avec figures, rel.................. 8 fr.

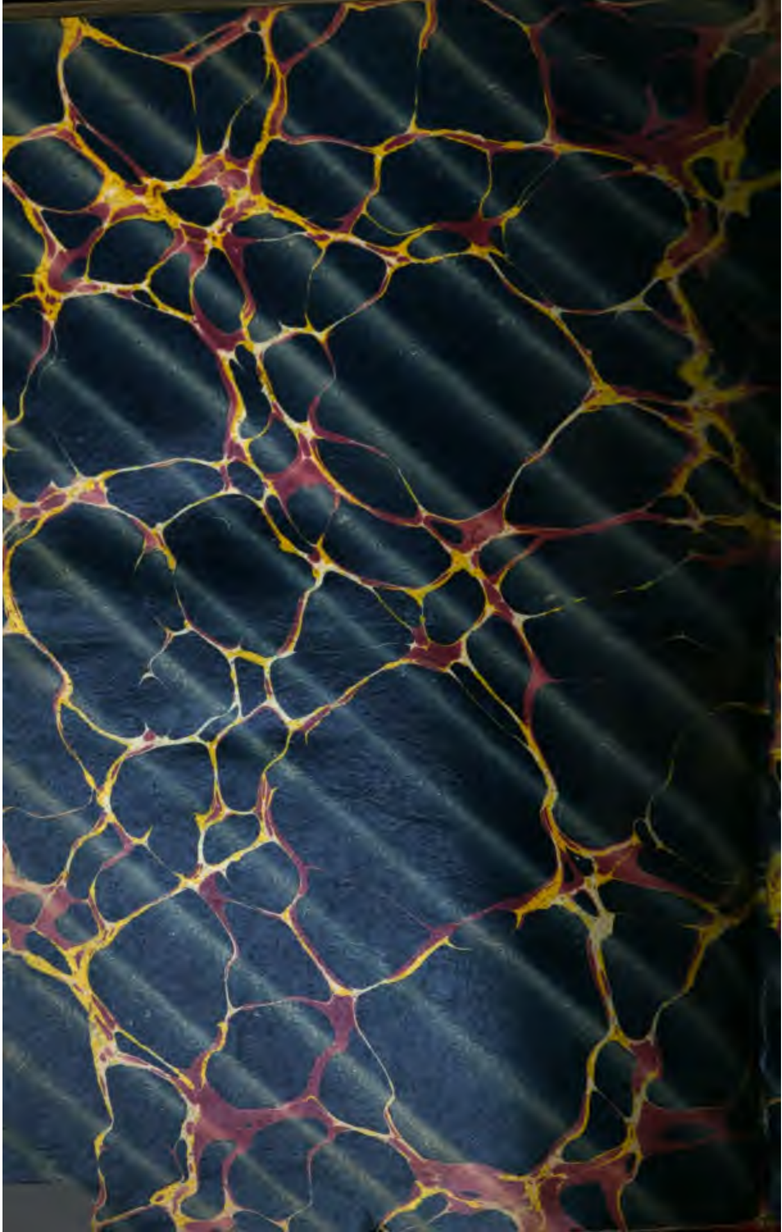
VIOLETTE (le P.). **Dictionnaire samoa-français-anglais** et **français-samoa-anglais,** précédé d'une grammaire **samoa.** *Paris*. 1879; in-8° br.................. 20 fr.

VIOLETTE (le P.). **O le tusi lotu** (livre de prières en *samoa*). 1878; petit in-8° avec figures, rel................ 8 fr.

VIOLETTE (le P.). **O tala filifilia mai tusi paia** (traduction en *samoa* de l'histoire biblique du Dr. J. Schuster). 1875; petit in-8° avec figures, rel........................ 8 fr.

CHEVRON (le P.). **Koe gaohi talanoa meihe tohi tapu, kihe mama motua, moe fuakava foou, ihe lea fakatoga.** 1876; petit in-8° avec figures, rel....... 8 fr.

PARIS. — IMPRIMERIE F. LEVE, RUE CASSETTE.

DU

2234.123
Dictionnaire latin-uvea a l'usage
Widener Library 002913318
3 2044 086 553 443